පාලි වාක්‍යරචනාව

හා

පරිවර්තනපරිචය.

කර්තෘ:

අම්බලම්ගොඩ අනගාරිකාධිපති

පොල්වත්තේ බුද්ධදත්ත මහාස්ථවිර.

අම්බලම්ගොඩ

පොල්වත්තේ ඇස්. කේ. වජිරනිලක විසින්

ප්‍රකාශකරවන ලදී

Library - USJP

22764

සාහිත්‍ය මුද්‍රණාලයෙහි

මුද්‍රිතයි

හඳුන්වාදීම.

සවභාෂාව නොවූ බසක් ඉගෙන ඒ භාෂාවෙන් වාක්‍යරචනා කිරීම කාටවුවත් අපහසු වැඩකි. එහෙත් ඉංග්‍රීසි වාක්‍යරචනාව මුලසිටම ප්‍රහුණු කරවීම සඳහා ඒ පාඨශාලාවල උපක්‍රම යොදනීබේ. ඒ සඳහා අපමණ පොත්ද ඒ බසින් සම්පාදිතව තිබෙත්. පාලි භාෂාවේ වාක්‍යරචනාව ඉගැන්වීම ඉතා මෑතකදී පටන්ගන්නා ලද්දකි. මාගේ "පාලිභාෂාවතරණය" වාක්‍යරචනාව මුල්කොට සම්පාදිතවූවකි. එහෙත් එය භාෂාවත් ව්‍යාකරණත් ක්‍රමානුකූලව ඉගැන්වීම සඳහාත් අදහස්කරන ලද්දක් බැවින් වාක්‍යරචනාවට ගිනෑ සියලු දේ එහි දැක්වීමට අවකාශ නැත. ප්‍රාචීනභාෂොපකාර සමිතියේ විහාරවලට පෙනී සිටින ශිෂ්‍යයන් වාක්‍යරචනාවලින් බොහෝසේ අසමර්ථවනබව නොසෙක් විට අසන්ට ලැබේ. එයට උපකාරවන අන්පොතක් නොතිබුණු බැවින් මා විසින් මින් අවුරුදු 14 කට උඩදී "පාලිවාක්‍ය විවේචනය" නම් පොතක් සම්පාදිත විය. ඒ පොතේ විටපත් අවසන්වූ විට එය නැවත සකස් කිරීමේදී භාෂාපරිවර්තනය සඳහාත් කොටසක් එක්කළයුතු බව පෙනීගිය නිසා ඒ පොතේ පිළිවෙළ වෙනස්කොට මේ "පාලිවාක්‍යරචනාව හා පරිවර්තනපරිචය" නමැති පොත සකස් කරනලදී.

පාලිය සිංහලට පෙරළාගැනීම පහසු නමුත් සිංහලය පාලියට පෙරළීම එතරම් පහසු නොවේ. . .එබැවින් පරිවර්තනපරිචයේ මුල් කොටසෙහි සාමාන්‍ය කථාව්‍යවහාරයෙහි පවත්නා කරුණු මුල්-කොට යෙදූ කෙටි සිංහල වාක්‍යයන් පාලියට නගන සැටි දක්වා, ඊළඟ අනතුරුව කෙටිකථා නගන සැටි දක්වනලදී. ඊටත් පසුව තරමක් දිගිවූ ප්‍රවෘත්ති සිංහලෙන් දක්වා ඒවා පාලියට නගා පෙන්වන ලදහ. එසේ යෙදූ කුඩා කථා දශයකි. අන්‍යවූ ප්‍රවෘත්ති ඇතුළත් දිගි වා ත්‍ය කොටස් 13 කි. එයින් නොනැමති පාලියෙන් පෞද්ගලික ලිපි ගළපන සැටිද මෙහි 65 වෙනි පිටේ සිට දක්වන ලදී.

සිංහලභාෂාරීතිය ඇතැම් තැනකදී පාලිභාෂාරීතිය හා නොගැළපෙන බැවින් පාලිභාෂාරීතිය දක්වන කොටසක් මෙහි 69 පිටේ සිට ඇතුළත්කොට තිබේ.

එයට අනතුරුව ක්‍රියාමාලාවක් යොදා එක් එක් ක්‍රියාවේ වර්තමාන පදයද පූර්වක්‍රියාවද අතීතකෘතපදයද එක් එක් පෙළෙහි දක්වනලදී. සිංහලයෙහි සුගල වශයෙන් යෙදෙන "ගස්-කොළුන්, තොවිල්-පවිල්" ආදිය මෙන් පාලියෙහිත් සුගල වශයෙන් යෙදෙන ශබ්ද ඇති බැවින් ඒවා ගැකිතරමක් එක්කොට මෙහි පිටුවල දක්වනලදී. එයට අනතුරුව අන්‍යෝන්‍යවිරුද්ධ ඇති ශබ්දයන්ගේ වචනමාලාවකි.

සොයාගතහැකිවූ නිපාත සියල්ලම සිංහල අර්ථ සහිතකොට අකාරාදි පිළිවෙළින් මෙහි යොදා ඇත.

මෙසේ ආධුනිකයන්ට වාක්‍යරචනාවට හා භාෂාපරිවර්තනයට දියහැකි හැම රුකුලක්ම මේ පොතෙන් දෙනලදැයි සැලකියහැක.

"පාලිවාක්‍යවිවේචන" පොතේ ඇතුළත්කර තිබුණු වාක්‍ය විවේචනය පිළිබඳ කොටස පාලිභාෂාවතරණයේ තෙවෙනි පොතේ අතිතව සංස්කරණයෙහි ඇතුළත් කළබව මෙයින් දැනුම්දෙමි.

මිව,

අම්බලම්ගොඩ අඤ්ඤාරාමාධිපති
පොල්වත්තේ
බුද්ධදත්ත මහාස්ථවිර.

5. 5. 1947.

පටුන.

		පිට
1.	වාක්‍යය නම් කුමක්ද ? ...	1
2.	අමිශ්‍ර වාක්‍ය (සකර්මක) ...	2
3.	විශෙෂණපද ...	3
4.	ලිංගපරිවර්තනය ...	6
5.	ක්‍රියාවිශෙෂණ ...	10
6.	සංඛ්‍යා විශෙෂණ ...	12
7.	සර්වනාම විශෙෂණ ...	15
8.	සමාස විශෙෂණ ...	16
9.	භින්නාධිකරණ විශෙෂණ ...	18

පරිවර්තනපරිචය.

සිංහල පාලියට නැගීම.

1.	සාමාන්‍ය කථෝපකථන i ...	19
2.	" ii ...	20
3.	අණකිරීම් හා අවවාද ...	21
4.	පාඨශාලීය ශිෂ්‍යයකු හා කථාවක් ...	22
5.	හොඳියන් දෙදෙනකුන් අතර කථාවක් ...	24
6.	වෙළඳුන් " " " ...	26
7.	තිරිසනුන් සම්බන්ධ වාක්‍ය ...	27
8.	වෘක්ෂයන් හා පුෂ්ප-ඵලාදිය සම්බන්ධ වාක්‍ය ...	29
9.	වාසයකරන ගෙයක් සම්බන්ධ දේ ...	30
10.	නගරයක් සම්බන්ධ වාක්‍ය ...	32
11	රෝග හා බෙහෙත් පිළියම් ...	34
12.	බෞද්ධ විහාරස්ථානයෝ ...	35
13.	බුරුමරටෙන් ආවකු හා කථාවක් ...	37

කුඩා කථා හා පොත්වලින්ගත් කොටස්.

1.	සිංහසම පොරවාගත් කොටළුවා ...	39
2.	අනාලයෙහි නික්මයාමේ විපාක ...	40
3.	කවුඩු – බකමූහුණු වෛරය ...	41
4.	සමගියේ බලය ...	42

		පිටු
5.	ප්‍රමාදයේ විපාක ...	42
6.	ගොළුවකු මෙන් ඇහවූ යාවකයා ...	43
7.	විවාදයට පත් දියකාවෝ දෙදෙන ...	44
8.	හාවකු විසින් සිංහයෙක් මරණලදී ...	45
9.	කව නිසා විනාශයට පත් ඉබ්බා ...	46
10.	අඹයකුගේ දක්ෂභාවය ...	48
11.	කාලිදාස පණ්ඩිතවූයේ කෙසේද ...	48
12.	උසස් කුලැත්තෝ කාරුණිකයෝද ...	49
13.	ජීමූත වාහන කුමරු ...	50
14.	මිතසාදත්ත වෙළඳ හා ඔහුගේ පුත්‍රයා ...	51
15.	සිල්වතාගේ තේජස ...	52
16.	පමණ දැනීම යහපති ...	53
17.	බැමිණිතියාගායකල ...	54
18.	ශාසන පරම්පරාව රැකගත් සැටි ...	56
19.	නාලන්දාහි විශ්වවිද්‍යාලය ...	58
20.	උදන්තපුරී මහාවිද්‍යාලය ...	59
21.	වික්‍රමශිලාහි විශ්වවිද්‍යාලය ...	60
22.	තක්සලා විශ්වවිද්‍යාලය ...	61
23.	ටිබැටරව තාශිලුම්පෝ විශ්වවිද්‍යාලය ...	63

24. ලෙඛන සම්පාදනය.

(1)	පොත් වෙළෙන්දෙකුව ...	65
(2)	උපාධ්‍යායස්ථවිරතුමාව ...	65
(3)	උපාධ්‍යායස්ථවිරයන් විසින් ශිෂ්‍යයාව ...	66
(4)	විල්හෙල්ම් ගයිගර් පඬිතුමාව යැවූ ලිපියක් ...	67
(5)	ඒ පඬිතුමා එවූ පාලි ලිපියක් ...	68
(6)	නැවත ඒ පඬිතුමාව යැවූ ලිපියක් ...	68

25. භාෂාවිති ... 69

26.	ක්‍රියා මාලාව (වර්තමාන ක්‍රියා පුළු ක්‍රියා කිතකපද සහිත)	77
27.	නිපාත මාලාව සිංහල අර්ථ සහිතව ...	89
28.	නිතර යුගල වශයෙන් යෙදෙන ශබ්ද ...	92
29.	අන්‍යෝන්‍ය විරුද්ධාර්ථ ඇති විශේෂණ පද ...	94
30.	කතෘ කර්මාදිය තැබියයුතු තැන් ...	99
31.	අර්ථ විවරණ (ගැටපදය) ...	101
32.	සිංහල පාලි වචන මාලාව ...	105

පාලිවාක්‍යරචනාව

— හා —

පරිවර්තනපරිචය.

නමො තස්ස භාග්‍යවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

වාක්‍යය නම් කුමක්ද ?

1. සම්පූර්ණ අදහසක් ප්‍රකාශකරන වචනසමූහය **වාක්‍ය** නම්. වාක්‍යයකගේ නිෂ්පාදනයට කරන්නෙක් ද ක්‍රියාවක් ද ඇතිවිය යුතුයි. **කරන්නකු** (කර්තෘපදයක්) හා **කිරීමක්** (ක්‍රියාපදයක්) **නැතිව වාක්‍යයක් සම්පාදනය කළහැකි නොවේ.**

පුරිසො නිසීදති (=පුරුෂයා හිඳී) යන්න වාක්‍යයකි. **පුරිසො** නාමපදයකි; මේ වාක්‍යයෙහි (හිඳීම) ක්‍රියාව කරන්නා පුරුෂ තෙමේයි. **නිසීදති** ක්‍රියාපදයකි; පුරුෂයාගේ හිඳීම එයින් කියවේ.

2. **පුරිසො** ඒකවචනයකි. **නිසීදති** යන්නත් ඒකවචනයකි. මෙසේ **කර්තෘ** ඒකවචනය වූ විට (හෙවත් කරන්නා එක් අයකු වූ විට) ඔහුගේ **ක්‍රියාවක්** ඒකවචනයෙන් සිදිය **යුතුයි.**

භාෂාවක් නිවරදයේ ව්‍යවහාර කළයුතු ආකාරය ව්‍යාකරණ යෙන් උගන්වනු ලැබේ. **"පුරිසො නිසීදති** (=පුරුෂයා හිඳී.) යි කිවහොත් එය ව්‍යාකරණයට විරුද්ධයි; කර්තෘ ඒකවචනයෙන් ද ක්‍රියාව බහුවචනයෙන් ද යොදා තිබෙන හෙයිනි.

3. **ක්‍රියාව** බහුවචනය වුවිට **කර්තෘ** ද **බහුවචනයෙන්** සිදිය **යුතුයි.** එබැවින් මේ වාක්‍යයේ කර්තෘපදයද බහුවචනයක් කොට **පුරිසා නිසීදන්ති** යි යෙදියයුතු වේ.

"පුරිසා නිසීදති" යි කර්තෘ බහුවචනයෙන් හා ක්‍රියාව ඒකවචනයෙන් යෙදීම සුදුසු නොවේ.

අභ්‍යාසය 1.

ඒකවචනවලින් වාක්‍යදශයක් ද බහුවචනවලින් වාක්‍ය දශයක් ද සෑදියයුතු.

පහත පෙනෙන වාක්‍යයන් නිදෙස්කළයුතු:-

1. ගොණො ධාවති. 2. සීහා නිළීති. 3. මිගා සයන්ති. 4. සුනඛො සයති. 5. පුරිසා භුඤ්ජන්ති. 6. කාකො රවති. 7. ත්වං නිසීදථ. 8. [illegible] පඨාම. 9. තුම්හෙ ගච්ඡාමි. 10. ඉමං භුඤ්ජාමි. 11. [illegible] 12. ත්වං සයථ.

අමිශ්‍රවාක්‍ය (සකර්මක.)

කර්තෘ හා ක්‍රියාව වාක්‍යයක ප්‍රධානාවයවවයයි. පුරිසෙ සයති (=පුරුෂයා නිදයි) යන තැන ක්‍රියාපදය අකර්මක (කර්මයක් නොගන්නා) බැවින් ඒ වාක්‍යය කර්තෘ-ක්‍රියා දෙකින් සම්පූර්ණවේ. තමුත් ගොණො බාදති (=ගොනා කයි) යන තැන "බාදති" යන ක්‍රියාව කර්මයක් අපෙක්ෂාකෙරේ. මේ වාක්‍යය ඇසුවකුට ගොනා කන්නේ කුමක් ද? තණකොළද? පිඳුරුද? අන්දෙයක්ද? යන සැකය උපදී, එබැවින් කනදෙය ද ආතුළත් කොට ගොණො තිණං බාදති (=ගොනා තණ කයි) කීවිට වාක්‍යය සම්පූර්ණවේ. මෙසේ-

4. අකර්මකක්‍රියාවකින් යුත් වාක්‍යය කර්මය නැතිව සම්පූර්ණවෙතත් සකර්මකක්‍රියාවකින් යුත් වාක්‍යය කර්මයක් නැති කල්හි සම්පූර්ණ නොවේ.

සකර්මක වාක්‍ය:-

1. පුරිසො රුක්ඛං ඡින්දති.
2. මනුස්සා හත්ථිං ගණ්හන්ති.
3. අස්සා ගාමං ධාවිංසු.
4. දූතො ගොණං බන්ධි.
5. වනිතායො පදුමානි ආහරිංසු.
6. රක්ඛසී මනුස්සෙ ඛාදි.
7. වඩ්ඩකිනො දරුභණ්ඩානි කරොන්ති.
8. සීහා හත්ථිනො මාරෙන්ති.
9. කස්සකා ඛෙත්තානි කසිංසු
10. තුම්හෙ පක්ඛිනො පලාපෙථ.
11. අහං ඝිලං රක්ඛිස්සාමි.
12. ත්වං මහාවෙතියං [illegible]
13. මයං අනුරාධපුරං [illegible]
14. තුම්හෙ පුප්ඵානි [illegible]
15. භික්ඛවො ධම්මං [illegible]

5. කර්තෘ හා ක්‍රියාව එකවචනයෙන් ඔබ්බ නිසා කර්මයත් එකවචනයම විශෙෂතු නොවේ. එක් [illegible]සකු විසින් එක්ගසක් හෝ බොහෝ ගස් හෝ කැපියහැක, [illegible]බැවින් කර්තෘ එකවචනය වූ විට කර්මය එකවචනයෙන් හෝ බහුවචනයෙන් ඔබ්බමට බාධාවක් නැත. එමෙන්ම කර්තෘ හා ක්‍රියාව බහුවචනයෙන් ඔබ්බ

තැන්හි කර්මය එකවචනයෙන් හොදන්ට බාධාවක් නැත්තේය. මිනිසුන් බොහෝ දෙනෙකුන් විසින් එක් ගසක් කැපීම හෝ එක් කුඹුරක් සිසාරා කළහැකිවේ. මෙසේ කර්මය කර්තෘ ක්‍රියාවන්ගේ එකබහුත්වය අනුගමනය නොකෙරේයයි දතයුතු.

අභ්‍යාසය 2.

මේ වාක්‍යයන්හි අඩුතැන් කර්මපදවලින් පිරවියයුතු:-

1. [illegible]...ගවෂාති. 2. භික්ඛවො.....රක්ඛන්ති.
3. හත්ථිනො.....ඛාදන්ති. 4. සීහො.....මාරෙති.
5. මයං.....ඛාදාම. 6. තුම්හෙ.....වඳථ. 7. පුරිසො .....බන්ධති. 8. දූතා .....ගණ්හන්ති. 9. ගොණො..... ධාවි. 10. මනුස්සා.....ආහරන්ති 11. කස්සකො..... ඡින්දි. 13. ගොණා.....බාදිංසු.

විශෙෂණපද.

6. කර්තෘපදයටත් කර්මපදයටත් සම්බන්ධකොට විශෙෂණ පද යෙදියහැක. "පුරිසො ආගච්ඡති" (=පුරුෂයා ඒ) යන වාක්‍යයෙහි පුරුෂයා ධනවතෙක් නම්:

ධනවා පුරිසො ආගච්ඡති.

(=ධනවත් පුරුෂයා ඒ) යයි කියහැක.

මතුට ඇති ගුණයන් අනුව නානාවිධ විශෙෂණපද යෙදිය හැක:

1. සීලවා	පුරිසො	ආගච්ඡති	(සීල්වත්	පුරුෂයා	ඒ.)
2. පඤ්ඤවා	,,	,,	(නුවණැති	,,	,,)
3. රූපෙන	,,	,,	(මිටි	,,	,,)
4. ලුඤ්ඤමස්සො	,,	,,	(කුරු	,,	,,)
5. උච්චො	,,	,,	(උස්	,,	,,)
6. සෙතො	,,	,,	(සුදු	,,	,,)
7. කාළො	,,	,,	(කළු	,,	,,)
8. කාකණ්ඩකො	,,	,,	(රළු; නපුරු	,,	,,)
9. අඤ්ඤකුලො	,,	,,	(අඥාන	,,	,,)
10. පාරකොටි	,,	,,	(පවිකාර	,,	,,)
11. රොදනෙන	,,	,,	(අඩන	,,	,,)
12. හසනෙන	,,	,,	(සිනාසෙන	,,	,,)
13. බලවා	,,	,,	(බලවත්	,,	,,)

ආදිමශයෙන් නොයෙක් පද පුරිස-ශබ්දයට හෝ අන්‍ය ශබ්දයකට විශෙෂණවෙමින් යෙදියහැක; නමුත්

7. ඒ විශෙෂණශබ්ද වෙශෙසකු ලබන පදයට අයත් ලිඟයෙන් ද විභක්තියෙන් ද සංඛ්‍යාවෙන් ද සුදුසුවිය යුතුයි. (සංඛ්‍යා නම් එක-බහුවචනයි.)

ඉඳ දැක්වූ වාක්‍යයන්හි වෙශෙසනුලැබූ පදය පුරිසො යන්නයි. එයට විශෙෂණවූ පදයිගල්ල පුරිසො ශබ්ද මෙන් පුල්ලිඟයත් ප්‍රථමා විභක්තියත් එකවචනයත් ගෙන සිටී.

7. (1) නාමික හා ගුණවාචක විශෙෂණපද නාමික්‍රියක්තියෙන්ම යුක්තවෙති. උදාහරණ:-

1. රක්ඛසී බහූ මනුස්සෙ ඛාදි.
2. වඩ්ඪකී නානාවිධානි දාරූහණෙන්ති තරොති.
3. මනුස්සා මහන්තං රුක්ඛං ඡින්දිංසු
4. කස්සකා ක්ඛුද්දකං ගොණං ඛණිංසු
5. වනිතා රතනානි පදුමානි ආහරි.
6. ත්වං ඛණ්ඩදන්තාදිගුණ පක්ඛී සලාපෙසි.
7. අහං දීඝං රජ්ජුං ආනෙස්සාමි.
8. මයං සීලවතියො භික්ඛූ වන්දිස්සාම
9. කස්සකා සෙතානි වත්ථානි පරිදහිංසු.
10. චොරො තික්ඛිණං සත්ථං ගරි.

අභ්‍යාසය 3.

මේ වාක්‍යයන්හි නාම-නාම පදවලට නැළපෙන විශෙෂණපද එක්කළයුතු:-

1..... භික්ඛු ධම්මං දෙසෙයි. 2. ත්වං ..... පුරිසානි කරොසි. 3. මයං ..... ගොණං ආහරිම්හ. 4. ..... සීහො ..... හත්ථිං මාරෙසි 5. වඩ්ඪකී ..... ගෙහානි කරොති. 6..... වනිතා ..... පදුමං ප්‍රුළෙසි. 7..... නොණො ..... තිණං ඛාදි. 8. අහං ..... වත්ථං පරිදහාමි. 9. කස්ස සො ..... පක්ඛී සලාපෙති. 10..... දූසො ..... අසො ඛණ්ඩි.

නිදෙස්කළයුතු:

1. අහං රතනානි පදුමං ආහරිං. 2. භික්ඛු සෙතං වත්ථානි පරිදහිස්සති. 3 මනුස්සා මහන්තා රුක්ඛා ඡින්දන්ති. 4. ත්වං දීඝා රජ්ජුං ආනෙහි. 5 මයං සීලවන්තා භික්ඛු පස්සාම.

පාලියට නැගියයුතු:-

1. මිනිහා මහන්වූ කොතක් සිසැවේය. 2. වඩුවෝ කුඩා ගස් කැපූහ. 3. මම නිසුණු පොරවක් ගෙනෙන්නෙමි. 4. සත්‍රිය ධාන්‍ය කන පක්ෂීන් පලවාහරී. 5. කන්‍යාවෝ දික්ලණු ගෙනෙත්. 6. සොරු දරුණු රකුසියට පහර දුන්හ. 7. වඩුවා රතු වස්ත්‍රයක් හඳී. 8. වඩුවන්ගේ නොයෙක් ලිඛිත මිනිස්සු මිලදී ගනිත්. 9. වෙළෙන්දෙ සුදු දෙදි මිදුණත්. 10. ඇත්තු ගුණවත් සත්‍රියක් මැරූහ.

7. (2) තෘතීයාදි අන්‍යවිභක්තීන් හා ද විශෙෂණ පද යෙදියහැක.

උදාහරණ:-

1. ධාවතො පුරිසං පස්සි (=දුවන පුරුෂයකු දුටි.)
2. ධාවතා පුරිසෙන කතං (=දුවන පුරුෂයා විසින් කරන ලදී.)
3. ධාවතොක්ඛං පුරිසානං අදාසි (=දුවන පුරුෂයන්ට දුන්නේය.)
4. ධාවතොතො පුරිසෙහි අපෙහි (=දුවන පුරුෂයන්ගෙන් ඉවත්වෙව.)
5. සෙතානං පුරිසානං අස්සා ධාවන්ති (=සුදුමිනිසුන්ගේ අශ්වයෝ දුවත්.)
6. නිවෙසු පුරිසෙසු සාධුගුණො නත්ථි (=නිවමිනිසුන් තොරෙහි යහපත් ගුණය නැත.)

7. (3) විශෙෂ්‍ය (විශෙෂියයුතු) පදය සත්‍රිලිඛිතය වේ නම් විශෙෂණපද ද සත්‍රිලිඛිතය වෙති.

1. සීලවතී කස්සකා ධම්මං සුණාති (=සිල්වත් කන්‍යා තොමෝ ධර්මය අසයි.)
2. කාළා වනිතායො ගාමං අගමංසු (=කළු සත්‍රිහු ගමට ගියහ.)
3. තෙ මහන්තිං නාවං අභිරුහිංසු (=ඔවුහු මහත් නැවකට නැංගාහ.)
4. ඉත්ථියො දීඝා දෙණියො ආරුහිත්වා නදිං තරිංසු (=සත්‍රිහු දික් ඔරුවලට නැඟී ගඟ එතරකළහ.)
5. කොමලාහි තරුණීහි ගාඨිතං (=කොමල තරුණියන් විසින් ගායනාකරනලදී.)
6. දුජ්ජනස්ස කස්සකා ධනං අදංසු (අඥන සත්‍රියට ධනය දුන්හ.)

7. (4) **නපුංසක ලිඞ්ගික විශෙෂ්‍ය පදයන් හා නපුංසක ලිඞ්ගික විශෙෂණපදම සෙදෙති:-**

1. **සරෙ රතනං** පදුමං පුප්ඵති (=විලෙහි රත් පියුම පිපේ.)
2. **බහූනි** කුලානි ඉධ වසන්ති (=බොහෝ පවුල් මෙහි වෙසෙති.)
3. **තෙ සෙතානි** උප්පලානි ආහරිංසු (=ඔවුහු සුදු උපුල් ගෙනආහ.)
4. **සො මහතොනන** පදුමෙන වෙතියං පූජෙසි (=හෙතෙම මහත් පියුමකින් චෛත්‍යය පිදී.)
5. **මනුස්සා උළාරානි** පුඤ්ඤානි කරොන්ති (=මිනිස්සු උදාරවූ පින් කරති.)
6. **කොසලරාජා මිත්‍ර** රඨෙසු රජ්ජං කාරෙසි (=කොසොල් රජ (කාශි-කොශල) දෙරටෙහි රාජ්‍යය කරවිය.)

අභ්‍යාසය 4.

පහත පෙනෙන වාක්‍යයන් පාලියට නැගියයුතු:-

1. සුදු ගොන්නු දුවත්. 2. රතු උපුල් ගෙනෙව. 3. උස් ගසක් කපමු. 4. හෙළපියුම්වලින් චෛත්‍යය පුදව. 5. සිල්වත් සත්‍රීහු දන් දුන්හ. 6. ඔවුහු කුඩානැවකින් ගඟේ ගියහ. 7. මහත්වූ ගමෙහි බොහෝ ගෙවල් වෙති. 8. නදුරු මිනිසෙක් රතුදෙනව පහරදුන්නේය. 9. කළු ගොණාව තණකොළ දෙව. 10. ධනවත් තරුණියෝ සුදු රෙදි මිලදී ගනිත්.

පහත පෙනෙන වාක්‍යයන් නිදෙස්කළයුතු :-

1. **සෙතා** පුරිසො තිඨති 2. තෙ ධාවතො අස්සං බන්ධන්ති. 3. **කාළා** වනිතං පස්සථ. 4. **රතනං** පදුමානි ආහරථ. 5. **සෙතෙන** පදුමං පූජෙමි. 6. **මහන්ති** ගොණො ධාවති. 7. **නහායන්ති** වනිතාය හත්ථා හසති. 8. **දුප්පඤ්ඤස්ස** වනිතාය භාතරො කසන්ති. 9. **ධනවතො** වනිතා ආගච්ඡන්ති. 10. **සීලවන්තියො** පුරිසා නිසීදන්ති.

ලිඞ්ගපරිවර්තනය.

8. **ඇතැම් පුල්ලිඞ්ගික ශබ්දයන් ආ-ඊ-ආදි සත්‍රීප්‍රත්‍යයන් යෙදීමෙන් සත්‍රීලිඞ්ගිකත්වයට පැමිණවියහැක.**

පුම්ලිඞ්ග:	ඉත්ථිලිඞ්ග:
ආ-ප්‍රත්‍යය (අකාරාන්තයන් කෙරෙන් පමණි):-	
ඛත්තිය	ඛත්තියා (=රාජවංශික සත්‍රී)
දහර	දහරා (=ළදරු)
අඞ්ග	අඞ්ගා (=අඟ සත්‍රී)

පුම්ලිඞ්ග:	ඉත්ථිලිඞ්ග:
බාල	බාලා (=අඥාන සත්‍රී)
අස්සඬ	අස්සඬා (=ශ්‍රද්ධානැත්තී)
දුස්සීල	දුස්සීලා (=සිල්නැත්තී)
මහාපඤ්ඤ	මහාපඤ්ඤා (=මහත්වණැත්තී)
පාපධම්ම	පාපධම්මා (=ලාමක සවභාව ඇත්තී)
කාළ	කාළා (=කළු සත්‍රී)
රස්ස	රස්සා (=මිටි සත්‍රී)

කාකාරයෙන් අවසන්වෙන පුල්ලිඞ්ගික ශබ්දයන් කෙරෙන් ආප්‍රත්‍යය වූ පසු කකාරයට මුලින් ඉකාරාදෙශ ද වේ. (මේ ශබ්දයෝ බොහෝ සේම ණ්වු-ප්‍රත්‍යයෙන් සිඬවූවෝයි.)

සාවක	සාවිකා (=ශ්‍රාවිකාතොමෝ)
උපාසක	උපාසිකා (=උවැසිය)
මාණවක	මාණවිකා (=තරුණිය)
නායක	නායිකා (=නෙ ත්‍රී නායක සත්‍රී)
කුමාරක	කුමාරිකා (=කුමරිය)
ගායක	ගායිකා (=ගීකියන්නී)
පරිබ්බාජක	පරිබ්බාජිකා (=පරිව්‍රාජිකාව)

ඊ-ප්‍රත්‍යය (අකාරාන්තයෙන් හා වන්තු-මන්තු ප්‍රත්‍යයාන්තයන් කෙරෙන්)

කුමාර	කුමාරී
තරුණ	තරුණී
සමණ	සමණී
බ්‍රාහ්මණ	බ්‍රාහ්මණී
සාමණේර	සාමණේරී
සකුණ	සකුණී
සුනඛ	සුනඛී
බිළාල	බිළාලී
සීහ	සීහී
මිග	මිගී
කාක	කාකී
වානර	වානරී
ගොතම	ගොතමී (=ගෞතමගොත්‍ර ඇත්තී)
කුක්කුට	කුක්කුටී

ඇතැම්විට ඊ ප්‍රත්‍යය පරකල්හි වන්තු ප්‍රත්‍යයව න-කාරාදෙශ වේ.

	පුමලිඟු:	ඉතිරි ලිඟු:
(ප්‍රථමා)	ගුණවා	ගුණවතී; ගුණවන්ති
,,	සීලවා	සීලවතී; සීලවන්ති
,,	පඤ්ඤවා	පඤ්ඤවතී; පඤ්ඤවන්ති
,,	ධනවා	ධනවතී; ධනවන්ති
,,	සතිමා	සතිමතී; සතිමන්ති
,,	බුද්ධිමා	බුද්ධිමතී; බුද්ධිමන්ති

ඉනිප්‍රත්‍යය (අ-ඉ-ඊ-උකාරාන්තයන් හොරෙන්)

රාජ	රාජිනී
යක්ඛ	යක්ඛිනී
දීපි	දීපිනී
සාමි	සාමිනී
මේධාවි	මේධාවිනී
භික්ඛු	භික්ඛුනී
තපස්සි	තපස්සිනී
බ්‍රහ්මචාරි	බ්‍රහ්මචාරිනී
මාලී	මාලිනී
පක්ඛී	පක්ඛිනී
මන්ත්‍රී	මන්ත්‍රිනී
සුඛී	සුඛිනී
පාපකාරී	පාපකාරිනී

ආනි-ප්‍රත්‍යය (අකාරාන්ත-ඉකාරාන්තයන් කෙළෙරෙන්)

මාතුල	මාතුලානී
ගහපති	ගහපතානී
ඛත්තිය	ඛත්තියානී
ආචරිය	ආචරියානී
කපිල	කපිලානී

9 ඇතැම් පුල්ලිඟික ශබ්දයන්ට ඝබරූපයෙන් වෙනස් වූ සත්‍රීලිඟික ශබ්ද ඇත්තාහ.

පුරිසො	ඉත්ථී
පිතා	මාතා
භාතා	භගිනී
සසුරො (=මාමා)	සස්සු (=නැන්ද)
(මෙහි කසාදයෙන්වූ නාමයි)	
අස්සො	මලුවා, (අස්සා කියාත් වේ)
ගොණො	ගාවී

පුත්තො	ධීතා; පුත්තී (කියාත් වේ)
ජාමාතා =බෑණා	සුණිසා =ලේලි
දෙවො	අවජරා =දෙවඟන
යුවා =තරුණයා	යුවතී =තරුණී
භත්තා =සවාමිපුරුෂයා.	භරියා =භාර්‍යාව
සාලො =මස්සිනා	නනන්දා =නැනා

අභ්‍යාසය 5.

මාතුලො ගහපතිං ගොණං විකකිණි යන වාක්‍යයේ පුල්ලිඟිකශබ්දයන් සත්‍රීලිඟයට නැගුවිට:–

මාතුලානී ගහපතානිං ගාවිං විකකිණි යි සිටී.

සසු ගුණවතිං සුණිසං අපෙක්ඛාසි යන වාක්‍යයේ සත්‍රීලිඟික ශබ්දයන් පුල්ලිඟයට නැගුවිට:–

සසුරො ගුණවන්තං ජාමාතරං අපෙක්ඛාසි යි සිටී.

මේ අනුව පහත පෙනෙන වාක්‍යයන් පුල්ලිඟයටත් සත්‍රීලිඟයටත් පෙරළියයුතු:–

1. රාජා කුමාරෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා උය්‍යානෙ මිගෙ පස්සි. 2. සසුරො ජාමාතරං සද්ධිං ගොණෙ විකකිණිතුං නගරං අගමාසි. (නගරශබ්දය 'නගරී' යයි සත්‍රීලිඟයට නැගිය හැක.) 3. භික්ඛුව සාමණෙරා ච උපාසකා ච බ්‍රාහ්මණා ච රාජානො ච ධම්මසවණාය සන්නිපතිංසු. 4. භගිනියො ගහපතානීනං සන්තිකං ගන්ත්වා, තාසං ධීතරානං සකුණියො අදංසු. 5. මෙධාවිනී ඛත්තියානී බ්‍රහ්මචාරිනිං තපස්සිනිං උපඨාසි. 6. තස්මිං අරඤ්ඤෙ බහූ සීහියො ව්‍යග්ඝියො දීපිනියො සිගාලියො මිගියො සකුණියො ච වසන්ති. 7. සීලවා සාමණෙරා පඤ්ඤවන්තෙන භික්ඛු උපඨහිත්වා ගුණවා භවති. 8. අත්ථෙ මාණවකො රඤ්ඤෙ සන්තිකං පත්වා එකං අස්සං යාචි. 9. තාසං ඉත්ථීනං ධීතරො සස්සූනං ගාවියො ඛීරං ඛාදාපෙසුං. 10. සසුරො ජාමාතුනො පුත්තස්ස සුනඛං කුක්කුරං ච අදාසි.

10. සත්‍රියව පකාශනාමයක්වූ **මාතුගාම** ශබ්දය **නියත පුල්ලිඟිකයි**; නමුත් එය හා යෙදෙන විශෙෂණපද ඇතැම්විට සත්‍රීලිඟයෙන් යෙදීතිබේ:–

අඞ්ගුත්තරපඤ්චකනිපාතයෙහි:

1. "කො නු ඛො හෙතු කො පච්චයො යෙනිමෙ භාවෙවා මාතුගාමො දුබ්බණ්ණා ච හොති දුරූපා සුපාපිකා දස්සනාය, දළිද්දා ච හොති අප්පස්සක්‍ඛා අප්පභොගා? (සුමනා සුත්තං.)

පඤ්චකනිපාතශෙෂය:

2. "සල්ලපෙ අසිහත්ථෙන, පිසාවෙනපි සල්ලපෙ,
නත්ථෙව එකො එකාය මාතුගාමෙන සල්ලපෙ."

ප්‍රථමනිදර්ශනයෙහි 'එකවෙවා' යන සර්වනාමවිශෙෂණය පුල්ලිඞ්ගයෙන් ද ඉතිරි විශෙෂණ සය ස්ත්‍රීලිඞ්ගයෙන් ද යෙදී තිබේ.

ඇතැම්තැනක මෙසේ වුවත් මාතුගාම ශබ්දයව පුල්ලිඞ්ගික විශෙෂණත් යෙදියහැකිබව අඞ්ගුත්තරපාළියෙන්ම ප්‍රකටවේ:

එහි දුකනිපාතශෙෂයෙහි:

3. "දුන්නානං භික්ඛවෙ ධම්මානං අතිත්තො අවිපසවානො මාතුගාමො කාලංකරොති."

චතුක්කනිපාතශෙෂයෙහි:

4. "ඛොඛනො ආනන්ද මාතුගාමො, ඉස්සුකි ආනන්ද මාතුගාමො, මච්ඡරී ආනන්ද මාතුගාමො, දුප්පඤ්ඤා ආනන්ද මාතුගාමො; අයං ඛො ආනන්ද හෙතු යෙන මාතුගාමො නෙව සත්‍රාය නිසීදති, න කම්මන්තං පයොජෙති."

ක්‍රියා විශෙෂණ

11. පාළිභාෂාවෙහි ක්‍රියාවිශෙෂණපද බොහෝසේ ම නපුංසක – කම්මවිභක්ති – එකවචනයෙන් හිමින්. ඇතැම්විට තෘතීයාඑකවචනයෙන් ද හිමින්.

1. "මුහුත්තම්පි චෙ විඤ්ඤූ පණ්ඩිතං පයිරුපාසති
ඛිප්පං ධම්මං විජානාති ජිව්හා සූපරසං යථා"
(ධම්මපද)

(=ඉදින් ප්‍රාඥතෙමේ මොහොතක් වත් පණ්ඩිතයකු සේවනය කෙරේනම් ද්‍රව්‍ය ව්‍යඤ්ජනරසය (වතා) දැනගන්නාසේ වහා ධර්මය අවබොධකෙරේ.) මෙහි මුහුත්තං, ඛිප්පං දෙක ක්‍රියා විශෙෂණයි.

තවත් උදාහරණ:-

2. "තෙසං හි භගවා කපපාසිකවත්ථුස්මිං පඨමං ධම්මං දෙසෙසි." ධ. අ.

3. "සුසුඛං වත ජීවාම වෙරිනෙසු අවෙරිනො"
(ධම්මපද)

4. "මා බාළ්හං පරිදෙවෙසි ඛිප්පං බන්ධාහි භණ්ඩිකං"
(කුණ්ඩලකෙසිවත්ථු)

5. "පඨමං ගිහිභාවෙ ආදීනවං කථෙත්වා ඉදානි අනිණ්ණං ගුණං කථෙති." ධ. අ.

6. A "එස මයා දින්නං විසුං ගණ්හාති." B "ථෙරො තස්ස ගෙහෙ නිබද්ධං භුඤ්ජති." ධ. අ.

7. "තං සක්කච්චං හොජෙත්වා තස්ස පත්තං සාධුකං ධොවිත්වා නානග්ගරසභොජනස්ස පූරෙත්වා..... 'ඉමස්ස පිණ්ඩපාතං දදෙය්‍යාථා' ති ආහ." ධ. අ. ජම්බුකාජීවත්ථ.

8. A "සණිකං උපායෙන පුච්ඡිස්සාමීති විනොත්වා අමච්චෙ ආහ." B. සා මෙ ඛිප්පං ඔතාරමෙව ගවෙසති." ධ. අ. උදෙනවත්ථු.

තෘතීයාවම උදාහරණ:

1. "මච්ඡරියපොසිං මුහුත්තෙනෙව දමෙත්වා ..... සත්ථු සම්මුඛං කත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි" ධ. අ.

2. "භූමියං නිපජ්ජිත්වා සම්පරිවත්තමානා කිලෙජෙන දුක්ඛං විජානිත්වා ....." (පටාචාරාවත්ථු.)

3. "ඉදානි පන මෙ විත්තං නිබ්බුතං භවිස්සති, සුඛෙන ච සයිතුං ලභිස්සාමි." (උදෙනවත්ථු.)

අභ්‍යාසය 5.

මේ වාක්‍යයන්හි ඒ ඒ තැනට ගැළපෙන ක්‍රියාවිශෙෂණ යෙදියයුතු: 1. අසයා .... ධාවන්ති. 2. දූරතො ..... ඛිලිත්වා ගෙහං අගමාසි. 3. පඤ්ඤවන්තා ..... ධම්මං විජානන්ති. 4. ධනවන්තා මඤ්චෙසු ..... සයන්ති. 5. සම්ම, මා ..... අරඤ්ඤසං අගුණං කථෙහි. 6. භගවා ..... භික්ඛූනං අප්පමාදෙන ඔවදි. 7. ගාමාහං ආගච්ඡාමි තාව ..... ඉධෙව තිට්ඨාහි. 8. මනුස්සා ..... ගන්ත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙසුං, පච්ඡා භික්ඛූ අගමංසු. 9. තෙ භික්ඛූ නිසීදිත්වා ..... හොජෙසුං. 10. හොජනාවසානෙ ..... පත්තෙ ධොවිංසු.

සංඛ්‍යාවිශෙෂණ.

12. නාමපද වූ ඛත්තිය-ඛම්භාදීන්ගේ විශෙෂණශෝත් නාමපදම වෙති.. නාමපදයෝ වනාහි නාමනාම-සමාහනාම-තද්ධිතනාම – කිතකනාම – සංඛ්‍යානාම – සර්වනාමාදි ප්‍රභේදයෙන් සුඛනවෙති. ඔවුනතුරෙන් සංඛ්‍යානාමයන් අන්‍ය දයන්ට විශෙෂණවන ආකාරය මෙහි දක්වනු ලැබේ.

1 **එකා** ඉත්ථි **දුවෙ** පුත්තෙ විජායි.
2 **චත්තාරො** පුරිසා අඨ හොණෙ හරිංසු.
3 **පඤ්ච** වාණිජා **දසහි** සකටෙහි භණ්ඩානි ආහරිංසු.
4 **තිසස්සන්නං** වනිතානං ඉ පුත්තා ඉ ධිතරොව සන්ති.
5 **දසහි** ගාමෙහි **සතං** මනුස්සා ආගමිංසු.
6 **අඤ්ඤ** ගෙහෙසු **පඤ්චතිංසති** ජනා වසන්ති.
7 **මාදස** උපාසකා ජන්නං භික්ඛූනං ඉ චීවරානි අදංසු.
8 **පඤ්චන්නං** දුඛානං **පඤ්චදස** පුත්තා **විසති** මහිසෙ නෙත්වා ඛෙත්තං කසිංසු.

9 **එකො** ධනවා අත්තනො **චතුන්නං** පුත්තානං **එකෙ** කස්ස **සහස්සං** රූපියානි **සතං** ගාවො ච අදාසි.

10 ලඞ්කාදීපපාලකා **එකසමං** වස්සෙ රූපියානං **මාදස කොටියො අසීති සතසහස්සානි** ච නානාවිධානි ලභන්ති.

(මොවුන්ගේ අර්ථ විවරණයෙන් දතයුතු.)

සංඛ්‍යාවන්ගේ ලිඞ්ගභෙදයත් වරනැගෙන අකාරයත් පාලිභාෂාවතරණ ප්‍රථමභාගයෙහි දක්වන ලදී. මෙහිදී නැවත එය බලා හොඳින් ධාරණයකොට ගතයුතුයි. ඒ ශබ්දයේ පවන් අකාරය ශබ්දය දක්වා සංඛ්‍යාවෝ බහුවචනයෙන් පමණක් සුඛනවෙති, ඔවුන්ගේ එකවචන නැත්තාහ.

13. එකූනවීසති (19) පටන් අසීතාදි (98) දක්වා සංඛ්‍යාවෝද කොටිය පටන් කොටිප්පභෙදාදිය දක්වා ශබ්දශෝද සත්‍රීලිඞ්ග එකවචනයෙන් සුඛනවෙති. නමුත් 'විස්සේ කොටස් හතරක්' "සියේ කොටස් අටක්" යනාදි වශයෙන් වෙන් වෙන් කොටස් ගණන් ප්‍රකාශකරණකල්හි බහුවචනයෙන්ද සිටිත්.

14. එකූනසත (99) ශබ්දයේ පටන් 'සතසහස්ස' හෝ ලක්ඛ — ශබ්දය දක්වා ශබ්දශෝ නපුංසකඑකවචනයෙන් සුඛනවෙති. කොටස් වශයෙන් කියනුලබන කල්හි ඔවුහුද බහුවචනයෙන් සිටිත්.

උඩ දැක්වූ වාක්‍යයන් අතුරෙන් 5 වැන්නෙහි "සතං මනුස්සා" යනතැන මනුස්සා පුල්ලිඞ්ග බහුවචනයි, **සතං** නපුංසක එකවචනයි. විශෙෂණපදය විශෙෂ්‍යපදයාගේ ලිඞ්ගසංඛ්‍යාවන් ගතයුතු වුවත් සතශබ්දය නියතනපුංසකලිඞ්ග ඇතිහෙයින් මනුස්ස-ශබ්දයාගේ ලිඞ්ගය නොගනී.

15. නියතලිඞ්ග ඇති හෙවත් අසුවල් ශබ්දය අසුවල් ලිඞ්ගයෙහි පමණක් වේයයි නියමිතවූ ශබ්දයන් අන්‍යලිඞ්ගික ශබ්දයන් හා විශෙෂණවනවිට සවයිය නියත ලිඞ්ගය අත්නොහළිති.

8 වෙනි වාක්‍යයෙහි "විසති මහිසෙ" යනතැන **විසති** 'ස්ත්‍රී' ලිඞ්ග කම්විභක්ති එකවචනයි, **මහිසෙ** පුල්ලිඞ්ගකම්බහුවචනයි. මේ දෙක ලිඞ්ගයෙන් ද වචනයෙන් ද වෙනස්ව විභක්තියෙන් පමණක් සමානව විශෙෂණ විශෙෂ්‍යව සිටී.

10 වෙනි වාක්‍යයෙහි "මාදස කොටියො, අසීති සතසහස්සානි" යන පද අන්පදයන්ගේ විශෙෂණ නොවෙති. නමුත් කොටස් වශයෙන් සංඛ්‍යාවන් දක්වන ආකාරයට නිදර්ශන වශයෙන් මෙහි ඇතුළත් කරනලදී. "රූපියල් (පිළිබඳ) කෝටි දෙළසක්ද ලක්ෂ අසූවක් ද"යි අර්ථ දතයුතුයි.

පොත්වලින් උපුටාගත් නිදර්ශන:

1. "**චත්තාරි සතසහස්සානි** ඡළභිඤ්ඤා මහිද්ධිකා
දීපඞ්කරං ලොකවිදුං පරිවාරෙන්ති සබ්බදා"

(බුද්ධවංසපාළි)

(=ඡළභිඥ, ඇති මහත්වාණි ඇති සාරලක්ෂයක් රහත්හු හැම කල්හි දීපඞ්කරස්වාමීන් වහන්සේ පිරිවරත්.)

2. "**සතසහස්සවස්සානි ආයු** තස්ස මහෙසිනො" (=ඒ ස්වාමීන් වහන්සේගේ ආයුෂය අවුරුදු ලක්ෂයකි) බුද්ධවංසපාළි. "සතසහස්සවස්සානි" යන්න "ආයු" යන එකවචනයට විශෙෂණයි.

3. "**පුන** නාරදකූටම්හි පවිවෙකගතෙ ජිනෙ
ඛීණාසවා විතමලා **සමිංසු සතකොටියො**"

(බුද්ධවංසපාළි.)

(=නැවත ස්වාමීන් වහන්සේ නාරදකූටයෙහි විවෙකීව වසන කල්හි පහවූ කෙලෙස් ඇති සියක් කෝටියක් රහත්හු රැස්වූහ. මෙහි "සතකොටියො" යන ස්ත්‍රීලිඞ්ගබහුවචනය "ඛීණාසවා' යන පුල්ලිඞ්ගික ශබ්දයට විශෙෂණයි.

4. "තිංසාය වස්සසහස්සෙහි ලොහකුම්භිමුඛං පත්වා එකෙකං ගාථං වත්තුකාමා හුත්වා" (=තිස්දහසක් හවුරුද්දෙන් ලෝ සැලියේ මුවවිට (ගැටිය) ව පැමිණ එක් එක් ගාථාව කියනු කැමැත්තෝවැ (ධම්මපදඅට්ඨ. (—219). මෙහි තිංසාය යන එන වචනය "වස්සසහස්සෙහි" යන බහුවචනයට විශෙෂණවේ.

5. "ඉමස්මිං ජම්බුදීපෙ එකසතං රාජානො එකසතං අහොසි" (=මේ දඹදිව එක්සියයක් රජවරුද එක්සියයක් මෙහෙසියෝ ද වෙති.) ධ. අ. (221) "මෙහි එකසතං යන නපුංසක එකවචනය පුල්ලිඞ්ග- ස්ත්‍රීලිඞ්ගයන්හි බහුවචනයන්ට විශෙෂණව සිටී.

6. "කස්සපො භගවා ..... විසතියා ඛීණාසවසහස්සෙහි සද්ධිං චාරිකං චරමානො බාරාණසිං අගමාසි" (=කාශ්‍යපසම්බුදුන් වහන්සේ ..... විසිදහසක් රහතන් වහන්සේ සමග චාරිකාවෙහි හැසිරෙමින් බරණැසට වැඩිසේක.)

ධම්මපදඅට්ඨකථා (219.)

අභ්‍යාසය 7.

මේ වාක්‍යයන් පාලියට නැගියයුතු:

1. ගම් වියසකින් පන්සියයක් මිනිස්සු ආහ. 2. අපි ඉඟුණුන් විසිදෙනෙකුන්ට තණකොළ දුනිමු. 3. ඔවුහු තිස් තමක් භික්ෂූන්ට සිවුරු විසිපහක් දුන්හ. 4. ගොවියෝ හතළිස් දෙනෙක් ගොණුන් අසූවක් මිලදී ගත්හ. 5. ස්ත්‍රීන් සතරදෙනගේ පුත්‍රයෝ සතරදෙනා රුපියල් භාරදහසකින් ගෙවල් සතරක් සෑදවූහ. 6. දාසයෝ අටදෙන පොරෝ අටකින් ගස්හැටක් කැපූහ. 7. ගෙවල් සියයක දහසක් මිනිස්සු වෙසෙත්. 8. දීපඞ්කර සම්බුදුන් වහන්සේ සාරලක්ෂයක් රහතන් වහන්සේ සමග අමර නගරයට පිවිසිසේක.

ඉලක්කම් වලින් දක්වා තිබෙන ගණන්වලට
පාලිවචන යෙදියයුතු:

1. 4 ඉසියො 4 පුත්තානං 4 අඞ්ගෙ අදංසු. 2. 10 වාණිජා 500 සකටෙහි භණ්ඩානි හරිංසු. 3. ධනවා අත්තනො 2 භාතරානං 200 රූපියානි අදාසි. 4 20 මනුස්සා 500 භික්ඛූනං දානමදංසු. 5. එකො ධනවා 5000 රූපියෙහි වෙළියං කාරාපෙසි. 6. රාජා 20 වාණිජානං 10000 රූපියානි දත්වා 50 අස්සෙ ගණ්හි. 7. අනාථපිණ්ඩිකො 540000000 විස්සජෙජිත්වා ජේතවනමහාවිහාරං කාරෙසි. 8. සො තීණි සතං 500 භික්ඛූ හොජෙසි.

16 සර්වනාමවිශෙෂණ.

1. කාසං ඉත්ථීනං කතමා පඤ්ඤවතී?

2. තයො පුරිසා එකං වනං අගමංසු, තෙසු එකො ඉතරෙසං විත්තං මෙ ව්‍යගෙඝ දස්සෙසි.

3. සබ්බාසං විනිතානං සබ්බෙ හත්ථාරොහා අඤ්ඤං ගාමං අගමංසු.

4. තස්ස පුරිසස්ස තෙ පුත්තා තස්මිං ඨානෙ ඨත්වා තං ගොණං තෙන දණ්ඩෙන පහරිංසු.

5. ඉමස්සා ඉත්ථියා අහං ධීතා ඉමාය සුණිසා ඉදං වත්ථං ඨිබ්බි.

6. ඉමෙසං උභින්නං පුරිසානං සබ්බං ධනං තෙහි චොරෙහි ථෙනිතං.

7. "කිස්ස, මාගණ්ඩිකභික්ඛූනං සබ්බමෙතං වත්තං කාතුං වට්ටති. ..... ඉමෙ භික්ඛූ ඛමාපෙහීති." ථුල්ලතිස්ස. ධ. අ.

8. "සො නිත්‍ථිජ්ජිත්වා අඤ්ඤෙන ඨානෙන පලායි.' "අඤ්ඤං තෙ කුමාරිකං ආනෙස්සාමි." "තස්මිං සමයෙ සත්ථා පරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙති." ධ. අ.

9. "තස්මිං ඛො පන නිවෙසනෙ සබ්බෙව දාසකම්මකරා විසාඛාය සන්තකාව." "එතෙන හි අගතිතා සදිසො අගති නාම නත්ථීති එවං ඉමස්මිං කාරණෙ සා නිරුත්තරාව අහොසි" ධ. අ. විසාඛාවත්තු.

10. "තුමෙහ කෙනාකාරෙන ගතාති?" "උභොහි හත්ථෙහි ජණ්ණුකානි ඔලම්බිත්වා තිත්ථනදිතො ..... අත්ථි නු ඛො කිඤ්චි ගෙහෙති ආහ." ධ. අ. 205.

අභ්‍යාසය 8.

පාලියට නැගියයුතු:-

1. ඒ පුරුෂයන් අතුරෙන් කවරෙක් බලවත් වේද? 2. දාසවලා මේ ගමේ සියලු ගෙවල් දන්නේයයි කවරකුට කියහැකිද? 3. සොහොයුරන් දෙදෙනගේ සියලු දරුවෝ එක්තරා වනයකට ගොස් බොහෝ මුවන් මැරූහ. 4. මේ ගෘහපතියාගේ දියණියන් විසින් අර ශාලාවේදී මේ රෙදි වියන ලදහ. 5. මව්පියන් දෙදෙනගේ (උභයශබ්දය යොදනු) සියලු ධනය ඔවුන්ගේ දරුවන් සතරදෙනව දෙනලදී. 6. අර ස්ත්‍රීන්

දෙදෙනගේ සවාමිවරු දෙදෙන අන්හමකට ගොස් මේ ගොනුන් විසිදෙන ගෙනාහ. 7. මේ නුවර සියලු ගෘහපතීන්ගේ දාසයෝ අර විල්වලින් රතුනෙලුම් ගෙනවුත් අන් චෛත්‍යයකට පිදූහ. 8. කුමක්හෙයින් තොපගේ සහෝදරයෝ අන්‍යයන්ගේ ගොනුන්ට පහරදෙත්ද?

---

17. සමාසවිගෙහණ.

1. "සො ..... ධමනිසන්තතනෙත්‍රා ආලඝිඝාතිකුලතා කවලුපමිකිණෙණා අහොසි" ධ. අ. 147.

2. "අඹිතිසකටමත්තානි බදිරදරුනි ආහරාපෙත්වා පූරෙත්වා." ධ. අ.

3. සබ්බසෙතස්ස හත්ථිපොතකස්ස දායකො එකවාලිකො හත්ථි සාරිපුත්තත්තෙරො අහොසිති" ධ. අ. රාධත්තෙරස්ස.

4. "කතහත්තකිච්චෙන තෙරෙන සද්ධිං මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා එවමාහ." ධ. අ. අගතසාවත්ථ.

5. "පියංවදෙ කරවීකසකුණො මධුරරසං සාකාරඵලං මුඛතුණ්ඩකෙන පහරිත්වා පත්තරිතරසං සාසිත්වා ..... සකල වනගහණනිස්සිතං සත්තක්ඛත්තුං මත්තා ..... කාරුණ්ණෙන ..... විරවති" (මහාබොධිවංස)

6. "පාතුභූතසත්තරතනො රත්ත කාලිඩෙකා එකකවත්ති එකදිවසං සබ්බාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතො මාලාවිලෙපනඛචිතෙ ..... සබ්බසෙතං සෙලාසකූටපටිභාගං ගජරතනමා රුය්හ ..... මාතාපිතූනං අස්සමපදං පායාසි." (මහාබොධිවංස.)

7. "සාවත්ථියං අනාථපිණ්ඩික-විසාඛාදි-පඤ්චසතාමත්ත මත්තා අරියසාවකා විසෙසාධිගමත්තා කල්‍යාණපුථුජ්ජනා ච ගන්ධ මාලාදයො ආදාය සත්ථිපතිංසු." (මහාබොධිවංස.)

8. "සත්තරතනමයං වෙදිකං කාරාපෙත්වා සුවණ්ණමිස්ස කං වාලුකං ඔකිරිත්වා පාකාරෙන පරික්ඛිපිත්වා සත්තරතනමයං දිවාරකොට්ඨකං කාරාපෙසි" (මහාබොධිවංස.)

9. "සීහසොජනිකං මග්ගං ගන්ත්වා උත්තුඞ්ගතරඞ්ග නඞ්ගාගිරිවරං ගඞ්ගං නදිං උත්තරිත්වා වරරජ්ජගහං රාජගහං නාම අතිමනොහරං නගරං පවිසිත්වා තත්ථ ඉසිසිඟමදමත්තං ජනං පරිහාසෙන්තො විය සත්තක්ඛත්තුං සත්තවාරෙ ..... ඛිණ්ඩාය චරිත්වා ..... විරොචමානො නිසීදි." (මහාබොධිවංස.)

10. "දාසසතාරාධිතො විජ්ජුත්තරං නාම විසංරත්තසතා ගාමං ගුවනවිවරඛාදිත්වා දං සබ්බං ධමයන්තො අගාසි". (මහා-බොධිවංස.)

---

18. එක් විශෙෂ්‍යයකට විශෙෂණ බොහෝ ගණනක් එකවිට යෙදියහැක:

1. සීලවා ධනවා පුරිසො ගච්ඡති.
2. මනවරණා මහන්තානි සෙතානි පදුමානි ආහරන්ති.
3. කාලා දුබ්බලා ඉත්ථී සෙතං සුඛුමං වත්ථං පරිදහති
4. ධනවන්තො බලවන්තො කාලා පුරිසා ගාමං ගච්ඡන්ති.
5. සෙතා සීලවතී පඤ්ඤවතී වනිතා මහන්තං නීලං වත්ථං කිණී.

6. ආගච්ඡන්තානං පාපකාරීනං දස්සනං තෙසං පුරිසානං කාළා දුම්මෙධා පුත්තා මහන්තෙන සෙතවණ්ණෙ අශ්ව ගොණෙ මාරෙසුං.

7. ලකුණ්ඩකො බලවා දුසො ධාවන්තං රතනං කූට ගොණං දිස්වා දළ්හාය රජ්ජුයා බන්ධිත්වා එකස්මිං මහන්තෙ දණ්ඩෙ උපනිබන්ධි.

8. මහාපුරිසො— සත්තන්නං සෝත්ථ වම්පකාදීනානාතරු සණ්ඩමණ්ඩිතං මිගපුක්ඛරණීගවාක්ෂාදිවතුප්පදගණානුචරිතං දෙවදුනවාදීනානාතුතසතනිනාදිතං අනෙකවිධරතනාකරං සුරකිනරනාගරගණමණ්ඩලං හිමවන්තං අපෙක්ඛිත්වා.

9. මහාසත්ත ධාරද්ධිකංසකො ධම්මදීපඞ්කරො ලොක ඛඩ්ඩකරො දීපඞ්කරො නාම අනුත්තරො සම්මාසම්බුද්ධො වර රුවිරදස්සනො ජනපදතතමනොහරෙ සුදස්සනමහාවිහාරෙ විහරති.

10. "සො..... දීපඞ්කරලොකනාථං සුනිවත්ථං සුපාරුතං සත්තන්ද්‍රියං සන්තමානසං ලක්ඛණානුබ්‍යඤ්ජනප්ප භාසම්පන්නං ඡබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජිත්වා අගිගණ පරිවුතං අලඞ්කතමණ්ඩපපිපන්නං දෙවමනුස්සෙහි පූජියමානං දිස්වා..... අවිදූරෙජා හුත්වා .....කලලපිඨෙ නිපජ්ජි." (මහාබොධිවංස.)

11. මහන්තානි මහග්ගතානි පඤ්ඤත්තකූටානි ඛුප්පාගතානි පජ්ජලිතානි ආකාසෙගගතානි බොධිසත්තං පත්වා දිබ්බමාලා ගුලභාවං ආපජ්ජිංසු.

භින්නාධිකරණ විශෙෂණ

19. මුල් පෙර විශෙෂණ ගැන දක්වූ සියල්ල සමානාධිකරණ විශෙෂණ ගැනයි. සමතැනක විශෙෂණය විශෙෂ්‍යයාගේ ලිඞ්ගවිභක්තිසඞ්ඛ්‍යාවන් ගනී නම් එය සමානාධිකරණ විශෙෂණයයි. සමතැනක ඒ දෙදෙනගේ සමානලිඞ්ගවිභක්ති සංඛ්‍යාවලින් සිටීමක් නැත්නම් එය භින්නාධිකරණයයි.

බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො (=බමුණාගේ පුත්‍රයා.)
තස්සා මාතාපිතරෝ (=ඇගේ මවුපියෝ)
රඤ්ඤො ඡත්තං (=රජ්ජුගේ ඡත්‍රය.)
භික්ඛුනො විහාරං (=භික්ෂුවගේ විහාරය.)
සෙට්ඨිනො පාසාදෙ (=සිටුහුගේ ප්‍රාසාදය.)

ආදි සම්බන්ධවිභක්තියෙන් යුත් පද බොහෝසේම භින්නාධිකරණ විශෙෂණ වෙති.

භින්නාධිකරණ විශෙෂණ තෘතීයාවෙන් ද සිටිති.

"එකූනතිංසො වයසා, සුභද්ද
යං පබ්බජිං කිං කුසලානුඑසි."

(=සුභද්‍රය, මම වයසින් එකුන්තිස් හවුරුදු ඇත්තේ කුශලය කුමක්දැයි සොයමින් පැවිදිවීමි.) මහාපරිනිබ්බාණසුත්ත. මෙහි "වයසා" යන්න කරණාර්ථයෙහි හෝ අන්‍යාර්ථයෙක්හි නොවේ, 'එකූනතිංසො' යන්නට විශෙෂණවශයෙන්ම සිටිනේයි.

2. "විජසසි මාරිස, භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො ඛත්තියො ජාතියා අහොසි..... ..... කොණ්ඩඤ්ඤ, ගොත්තෙන" (=භවත්නි, විදර්ශි අනිත් සම්‍යක්සම්බුද්ධතෙමේ ජාතියෙන් ක්ෂත්‍රිය විය, ගොත්‍රයෙන් කෞණ්ඩින්‍ය විය.) මහාපදානසුත්ත.

3. "තස්ස ධම්මෙසු දයාදෙ ඔරසො ධම්මනිම්මිතො
සාරිපුත්තොති නාමෙන හෙස්සති අග්ගසාවකො."

(=ඒ සම්බුදුන්වහන්සේගේ ධර්මයන්හි දායාදයෙක්වූ ඔරසවූ ධර්මනිර්මිතවූ නමින් සාරිපුත්ත නමවූ අග්‍රශ්‍රාවකයෙක් වන්නේය.) අපදානපාළි 19.

4. "වාමෙන සූකරො හොති - දක්ඛිණෙන අජාමිගො,
ඉමිනා නෙලකො හොති—විසාණෙන ජරගාවො."
(සමෙමාහවිනොදනී.)

පරිවර්තනපරිචය.

සිංහල පාළියට නැගීම.
කුඩා වාක්‍ය.

1. සාමාන්‍ය කථොපකථන. i.

1. තෝ (උඹ) පාළිභාෂාව දන්නෙහි ද?
   ත්වං පාළිභාෂං ජානාසි?

උඹ (=ඔබ) යන්න මධ්‍යම පුරුෂයෙහි යෙදෙන්නේ නොවේ. මධ්‍යම පුරුෂයෙහි යෙදෙන "තෝ, තෙපි" යන වචන පහත් අයට පමණක් ආමන්ත්‍රණය සඳහා මෙකල යොදන බැවින් ශිෂ්ටකථාවේදී එ වැනි පදයක් යෙදීමත් යුතු නොවේ. පාළියෙහි "ත්වං, තුම්හෙ" යන පදයන් තාවත් යෙදිය හැකි බව සැලකියයුතු.

2. මම ටිකක් දනිමි.
   අහං ඊෂත් ජානාමි.

3. ඔබට පාළියෙන් කථාකරන්ට හැකිද?
   සක්කොසි ත්වං පාළිභාෂාය සල්ලපිතු ?

4. ඔව්, මට ටිකක් කථා කළ හැකි.
   ආම, අහං ඊෂත් සල්ලපිතුං සක්කොමි

5. ඔබේ නම කුමක් ද? කවර නමැත්තෙක් වෙහිද?
   තුය්හං නාමං කිං? කිත්තාමෙ'සි?

6. මාගේ නම විජයබාහුය.
   අහං විජයබාහු-නාමෙ'මහි.

7 තෝ කොහි වෙසෙහි ද?
   ත්වං කත්ථ වසසි?

8. මම කොළඹනගරයෙහි වසමි.
   අහං කොළඹනගරෙ වසාමි.

9. ඔබේ වයස කොපමණද?
   කිත්තකං තුය්හං ආයුප්පමාණං?

10. මම විසිඅවුරුදු වයස් ඇත්තෙමි.
    අහං වීසතිවස්සොමහි (ආයුනා.)

11. මගේ වයස අවුරුදුපසළොසකි.
    මය්හං ආයුප්පමාණං පණ්ණරස වස්සානි.

12. තාගේ මවුපියවරු කොහි වෙසෙත්ද?
තුයහං මාතාපිතරෝ කුහිං වසන්ති?

13. ඔවුහු දැන් දකුණු පලාතේ වසත්.
තේ'දානි දක්ඛිණදෙසෙ වසන්ති.

14. ඔබට සහෝදර-සහෝදරියෝත් සිටිත්ද?
තුයහං භාතුභගිනියො'පි සන්ති කිං?

15. එසේය, මට සොහොයුරෝ සිවුදෙනෙක්ද සොහොයුරියෝ දෙදෙනෙක් ද වෙති.
ආම, මයහං චත්තාරෝ භාතරෝ ද්වෙ භගිනියො'පි සන්ති.

16. ඔබගේ සොහොයුරෝ කුමක් කරත්ද?
තව භාතරෝ කිං කරොන්ති?

17. ඔවුනතුරෙන් බැබ්මහල්ලා මෙළෙන්දෙකි, දෙවෙනියා ලියන්නෙකි, ඉතිරි දෙදෙන තවම අධ්‍යෙතගනිත්.
තෙසු වුඩ්ඪතමො වාණිජො, දුතියො ලෙඛකො, ඉතරෙ තාව උග්ගණ්හන්ති.

18. තෝ මෙහි කවද ආයෙහි ද?
කදා ත්වං ඉධ ආගතොසි?

19. රියේ සවස මම මෙහි ආවෙමි.
හියො සායණ්හෙ'හං ඉධ'ාගතො'ම්හි.

---

2. සාමාන්‍ය සංභාෂණය ii.

20. ඔබ කවරෙක් ද? 20. කොසි ත්වං?

21. මම මගියෙක් මි. 21. අහමේකො පථිකො.

22. කොයි සිට එහිද? 22. කුතො ආගතොසි?

23. මම ඉන්දියාවෙන් ආවෙමි.
අහං ඉන්දදෙසතො ආගතො'ම්හි.

24. කුමක් කරන්ට ආයෙහි ද?
කිං කාතු මාගතො'සි?

25. බඩු වගයක් විකුණන්ට ආවෙමි.
භණ්ඩානි වික්කිණිතු මාගතම්හි.

ඔබගේ පියා කුමක් කරන්නෙක්ද?
තුයහං පිතා කිං කරොති?

මගේ පියා මහානාම නම් වෙළෙන්දෙකි.

මයහං පිතා මහානාමො නාම වාණිජො.

28. මෙහි තාගේ මිත්‍රයෙක් හෝ අදුනන්නෙක් සිටී ද?
කො ඉධ තව මිත්තො වා සන්දිට්ඨො වා?

29. මාගේ මිත්‍ර වෙළෙන්දෙක් කුමාරවීථියෙහි වසයි.
මයහං මිත්තො එකො වාණිජො කුමාරවීථියං වසති.

30. තෝ මෙතැනින් කොහාට යන්නෙහි ද?
ඉතො ත්වං කුත්‍රගමිස්සසි?

31. මම මෙයින් අන්‍ය නුවරකට යන්නෙමි.
ඉතො'හං අඤ්ඤං නගරං ගමිස්සාමි.

32. (තෝ) මේ පෙදෙසට ප්‍රියකෙරෙහි ද?
පියායසි ත්වමිමං පදෙසං?

33. ඉතා උෂ්ණ නොවන්නේ නම් මම මේ පෙදෙසට ප්‍රිය කරමි.
පියායෙය්‍යමිමං සචායං නාවුණ්හො භවෙය්‍ය.

34. (තෝ) කවද සියරටට යන්නෙහි ද?
කදා ත්වං සකරඨං ප්‍රතිගමිස්සසි?

35. සැහෙන තරම් මුදලක් ලැබුණුවිට මම යන්නෙමි.
යදා පහොනකං මූලං ලභිස්සාමි, තදා ගමිස්සාමි.

36. ඔබ ළඟ දැන් කොපමණ මුදලක් තිබේ ද?
කිත්තකං මූලං'දානි තව සන්තිකෙ අත්ථි?

37. රුපියල් 14 ක්ද සත 50 ක්ද මා ළඟ ඇත්තාය.
චුද්දස රූපියානි පණ්ණාස සතභාගාව මම'න්තිකෙ සන්ති.

---

3. ඇණකිරීම හා අවවාද.

38. කාණ්ටාව (හෝ සීනුව) ශබ්දකරව.
ඝණ්ටං වාදෙහි.

39. මාගේ ඔරලෝසිය මෙහි ගෙනෙව.
මම හොරාලොචනං ඉධ'ාහර.

40. අර මිනිසා මෙහි කැඳවව.
තං පුරිසං ඉධ පක්කොසාහි.

41. උඹේ පා සෝදා ගනින්. 41. තුයහං පාදෙ ධොවාහි.

42. මාගේ පවරෙද්ද [illegible].
මම නොසෙය්‍යාය'ාදනං සංඛරාහි.

43. මේ සිඟන්නාව සඟල්ටිකක් දෙව.
ඉමස්ස යාචකස්ස ථොකං තණ්ඩුලං දෙහි.

44. පැනක් ගෙනෙන්ට ඒ ළමයා පිවත්කරව.
ලෙඛණිං ආනෙතුං තං දරකං පෙසෙහි.

45. හැමකල්හි මවුපියන්ට කීකරු වව්.
සදා මාතාපිතූනං වචනකරා හොථ.

46. වෘද්ධයන් (වැඩිමහල්ලන්) ට කවටකම් නොකරව්.
මා වුඩ්ඪානං පරිහාසං කරොථ.

47. කිසිවිටෙකත් බොරු නොකියව්.
මා කදාචිපි මුසා භණථ.

48. සියලු ආගමිකගුරුවරුන්ට ගෞරව කරව්.
සබ්බසාමයිකා-සමණානං ගාරවං කරොථ.

49. පාපමිත්‍රයන් හා අසත්පුරුෂයන් සේවනය නොකරව්.
පාපමිත්තෙ අසප්පුරිසෙ ච මා සෙවථ.

50. තිරිසනුන්ට හිංසා නොකරව්.
තිරච්ඡානගතෙ මා හිංසථ.

51. අනුන්ගේ දෙස් (=සිදුරු) නො සොයව්.
මා පරෙසං ඡිද්දානි ගවෙසථ.

52. තමන්ගේම දෙස් සොයා ඒවා දුරුකරව්.
අත්තනොව දුජ්ජානි උපපරිකඛිත්වා තානි පජහථ.

53. අනුන් සතු ඉදිකටුවක් පමණ දෙයකුත් සොරා නොගනිව්.
පරසන්තකං සුවිමත්තමපි මා ථෙනෙථ.

---

4. පාඨශාලිය ශිෂ්‍යයකු හා කථාවක්.

(මධ්‍යමපුරුෂ එකවචනය දැක්විය යුතු නිසා මෙහි "තෝ" යන්න යොදනු ලැබේ. සිංහල කථාව්‍යවහාරයේදී එය යෙදීම මෙකලව යොග්‍යනොවේ.)

54. තෝ කුමක්හෙයින් ඊයේ නාවෙහි ද?
කස්මා ත්වං හියො නාහතො'සි?

55. ඊයේ මම පියා සමඟ මළගෙයකට ගියෙමි.
හියො'හං පිතරා සද්ධිං මතකඨානං අගමාසි.

56. උඹේ පොත් හා ලිපි ද්‍රව්‍ය කොහි ද?
කුහිං තව පොත්ථකා ලෙඛණිහණ්ඩානි ච?

57. ඒ වා මම ශාලාව තුළ මේසයමත තබා ආවෙමි.
තානි'හං සාලබ්භන්තරෙ ලෙඛණිඵලකෙ ඨපෙත්වා ආගතොමහි.

58. තෝ කුමක්හෙයින් අද ප්‍රමාදවී ආයෙහිද?
කස්මා ත්වං අජ්ජ විරාධිත්වා ආගතො'සි?

59. අතරමග පාලම කැඩිතිබෙන බැවින් මෙතර වන්ට නොහැකිව ප්‍රමාදවීමි.
අන්තරාමග්ගෙ සෙතුනො භින්නත්තා තරිතුමසක්කොන්තො විරාධිං.

60. ඒ ළමයා ඔබට කුමක් කියේද?
කිං සො දරකො තුය්හං වදි?

61. මුදල් නැති බැවින් ඔහු පොත් ගතනොහැකි වීමියයි කීය.
මූලාභාවතො ඉච්ඡිතෙ පොත්ථකෙ ගණ්හිතුං න සක්කොන්ති සො කථෙසි.

62. හෙතෙම් ඔබ! කැඳවූයේ කුමක් පිණිසද?
කිමත්ථාය සො තං පක්කොසි?

63. මගෙන් පොතක් ලබාගනු කැමතිව හෙතෙම මා කැඳවිය.
මම සන්තිකා එකං පොත්ථකං ලබ්භමිච්ඡන්තො සො මං පක්කොසි.

64. ඔබ විසින් පොත් කියක් මිලට ගන්නාලද්දහුද?
කති පොත්ථකා ක්‍රීතා තයා?

65. පොත් සතරක් මාවිසින් ගන්නාලදහ.
චත්තාරො පොත්ථකා මයා ක්‍රීතා.

66. ඒවාට කොපමණ මුදලක් දෙනලද්දේ ද?
කීත්තකං මූලං තදත්ථාය තයා දින්නං?

67. රුපියල් 8කුත් සත 75ක් දුනිමි.
අට රූපියානි පඤ්චසත්තති-සතභාගෙ ච අදාසිං

68. මේ වරද ඔහුවිසින් ඔබ ඉදිරියෙහි කරනලද්දේය.
තවාභිමුඛෙ තෙනි'දං දුක්කටං කතන්නු?

69. නැත; අන්‍යශිෂ්‍යයන් දෙපදනෙකුන් ඉදිරියේදී කරනලදී.
න; අඤ්ඤෙසං ද්විපදානං සිස්සානං අභිමුඛෙ තෙනෙ'දං කතං.

70. එසේ නම් තෝ මෙය කෙසේ දන්නෙහිද
යදි ජ්ජවං කථං ඒතමිදං ජානාසි?

71. හෙතෙම එසේ කෙළේයයි අන්‍යයෝ මට කීහ.
සො තථා කරිතී අඤ්ඤෙ මං වදිංසු.

72. තෝ මේ පොතේ කොළ ඉරුවෙහිද?
කිං ඉමස්ස පොත්ථකස්ස පත්තානි දළ්හෙසි නු?

73. නෑ; මම කොපිපොතෙහි අකුරු ලියමින් උන්නෙමි.
න, අහං ලිපිපරිවයෙ අක්ඛරානි ලිඛන්තො නිසීදිං

74. තෙපි යකඩ පැන්තලවලින් ලියවිද?
අයලෙඛණීවුඛෙහි නු තුමෙත ලිඛථ?

75. අපි පිහාටු පැන්වලින් ලියමු.
මයං පත්තනාළලෙඛණීහි ලිඛාම.

76. තොපගේ ගුරුවරයා ඊයේ කුමක් ඉගැන්නුවේද?
තුම්හාකමාචරියො හියො කිං උග්ගණ්හාපෙසි?

77. හෙතෙම අපට ඉන්දියා භූමිවිස්තාරය ඉගැන්විය.
සො'මහාකං භාරතභූමිවිත්ථාරං උග්ගණ්හාපෙසි.

78. මාගේ ගල්ලෑල්ල කිඳුණ බැවින් හෙට අනෙකක් මිලයට ගන්නෙමි.
මම සිලාපත්ථරස්ස භින්නත්තා සුවෙ'හං අඤ්ඤං කිණිස්සාමි.

79. ඒ පොත ඔහු විසින් ඔබට දෙනලද්දේද?
තෙන සො පොත්ථකො තුය්හං දින්නො නු?

80. එය ඔහුට අයිති නැති බැවින් දිය නොහැකියයි කීයේය.
තස්ස අනායත්තත්තා තං දාතුං න සක්කාතී සො වදි.

81. පාඨශාලාවෙන් නෙරපනලද ඒ ශිෂ්‍යයා තමාගේ ගමට හැරිගියේය.
පාඨසාලාය නීකඛිත්තො සො සිස්සො අත්තනො ගාමං පටිචාගමි.

82. අනාගතාභිවෘද්ධිය කැමැත්තෝ කුඩාකලම ශිල්පෝද්ග්‍රහණය කරත්වා.
අනාගතභිවුඩ්ඪිඉච්ඡන්තා දහරකාලෙ යෙව සිප්පුග්ගහණං කරොන්තු.

---

5. ගොවියන් දෙදෙනෙකුන් අතර කථාවක්

83. ශුභ උදයක් වේවා! 83. සුප්පභාතං!

84. ඔබගේ මෙහි ඒම යහපති.
සුන්දරං තයා කතං ඉධාගච්ඡන්තෙන.

85. මම ඔබ හමුවෙන්ට කැමැතිව ඔබගේ ඒම බලාපොරොත්තු වෙමින් සිටියෙමි.
අහං තයා සමාගමනතුම්ඉච්ඡන්තො තව ඉධාගමනං පච්චාසිංසන්තො වසිං.

86. ඔබබොහෝ කලකින් මෙහිතොපැමිණියේ කුමක් හෙයින්ද?
කසමා භවං චිරය ඉධ නාගතොසි?

87. රොගයකින් පෙළුණු මම මසක් පමණ කල් කිසි තැනක යන්ට නොහැක්කේ වීමි.
ගෙලඤ්ඤනා'භිභූතො පනාහං මාසමත්තං කත්ථවිපි ගන්තුං නාසක්කිං.

88. ඔබගේ ගොයිතැන සමෘද්ධවිද? නොවිද?
භවතො සස්සං සම්ඛිත්තං? නො වා?

89. අධිකජලයෙන් මාගේ ගොයම් විනාශවිය; සුළුපයක් ම ඉතිරි විය.
අධිකජලෙන මය්හං සස්සං විනට්ඨං; ඵොකමෙව අවසිට්ඨමහොසි.

90. ඔබගේ ගොයිතැනේ තොරතුරු කෙසේද?
කා භවතො සස්සෙ පවත්තති?

91. පළමුකොට ගවයෝ වැව බිඳගෙන පැල ගොයම් කෑහ, ඉතිරි කොටස නියඟෙන් වේලී ගියේය.
පඨමං ගාවො වතිං භින්දිත්වා තරුණකිට්ඨං ඛාදිංසු, අවසිට්ඨං නිදඝෙන මිලායි.

92. එසේ නම් ඔබගේ පවුල පොෂණය කරන්නේ කෙලෙසද?
යඳේවං කථං භවතො කුටුම්බං පොසෙස්සසි?

93. මම පලාඉකොළ ද වම්බටු පුසුල් ආදිය ද විකුණා ජීවිකාව කරන්නෙමි.
අහං සාකපණ්ණානි භණ්ඩාකි-කුම්භණ්ඩාදිනි ච විකකිණිත්වා ජීවිතං කප්පෙස්සාමි.

94. ඔබගේ වත්තේ බොහෝ දෙඩම්ගස් තිබෙත් ද?
සන්ති තව්‍යස්සානෙ බහූ ජම්බිරරුක්ඛා?

95. ගස් විස්සක් මාගේ උයනෙහි රොපණය කරනලදහ.
වීසති රුක්ඛා මම්ඉස්සානෙ රොපිතා හොන්ති.

96. එක් වාරයකදී ඒවාසින් කොපමණ ගෙඩි නෙලන්නෙහිද?
එකසමිං ඵලවාරෙ තෙහි කිත්තකානි ඵලානි ඔචිනාසි?

97. එක්ඵලවාරයකදී දෙඩම් දෙදහසක් පමණ ලබමි.
එකසමිං ඵලවාරෙ දුවිසහස්ස මත්තානි ඵලානි ලභාමි

98. කුඹුර කවද සි සානු කැමැත්තෙකිද?
කදා තව ඛෙත්තං කසිතු මිච්ඡසි?

99. ගොනුන් හා නඟුල් ලැබුණුවිට සිසාන්නෙමි
ගොණෙසු ච නඞ්ගලෙසු ච ලඛෙසු කසිස්සාමි.

100. ගොයම් කැපීමේදී කොපමණ මිනිස්සු ඕනැවෙත්ද?
ලායනෙ කිත්තකා ලායකා ඉච්ඡිතබ්බා?

101. කපන්නෝ දහදෙනෙක් දැකැති දහයකින් එක්දිනකදී
මාගේ ගොයම් කපන්ව සමර්ථවෙත්.
දස ලායකා දසහි දිවසෙහි එකස්මිං දිනෙ මම යස්සං
ලායිතුං සක්ඛිස්සන්ති.

102. ඒවා කමතෙහි ගොඩගසා ගොනුන් කිදෙනෙකුන් ලවා
මඩවන්නෙහි (පාගවන්නෙහි) ද?
තානි බලෙ රාසිකත්වා තානිහි ගොණෙහි මද්දාපෙස්සසි?

103. ගොනුන් අටදෙනෙකුන් ලවා පාගවා පිදුරු ඉවත්කොට
බොල් පොලා වියලා ධාන්‍ය ගෙනයන්නෙමි
අට්ඨහි ගොණෙහි මද්දාපෙත්වා පලාලං උබ්බරිත්වා භුසං
පජ්ජොලෙත්වා සුක්ඛාපෙත්වා ධඤ්ඤං හරිස්සාමි.

---

6. වෙළඳුන් දෙදෙනෙකුන් අතර කථාවක්.

104. භවතාව ශුභගමනයක් වේවා! මේ අස්නෙහි හුනමැනවි.
සුස්වාගතං භවතො! නිසීදථ' මසම්මිස්සනෙ.

105. ඔබගේ සැපදුක් කෙසේද?
කා තව සුඛදුක්ඛපවත්ති (=සරීරපවත්ති) ?

106. මම ද මාගේ අඹුදරුවෝ ද සුවසේ වසමු.
අහඤ්චෙව මම පුත්තදාරා ච සුඛිනො වසාම.

107. මේ මාසේ දෙළදුමෙන් කොපමණ ලාභයක් ලද්දේද?
ඉමස්මිං මාසෙ වණිජ්ජාය කිත්තකො ලාභො ලඛො?

108. බඩු ගත්මිලටත් අඩුවෙන් විකුණන්ව සිදුවූ බැවින් මව
පාඩුවක් මිස ලාභයක් නොවීය.
භණ්ඩානං කීතමූලතොපි ඌනමූලෙන විකකිණිතත්තා
මූලං හානි යෙව අහොසි; න වඩ්ඪි.

109. පර්ශියාවෙන් ඔබ විසින් කවර බඩු ගෙනෙන ලද්දහුද?
පාරසිකදෙසතො කතා කානි භණ්ඩානි ආනීතානි?

110. මම තවලමක් සමග එහි ගොස් අඟනා පලස් ඔටුවන් පිට
පටවා ගෙනාවෙමි.
අහමෙකෙන සත්ථෙන තත්ථ ගන්ත්වා අනග්ඝානි
කොජවානි ඔළෙසු ආරොපෙත්වා ආනෙසිං.

111. එයින් එක් පලසක් කොපමණ මිලකට විකුණන්නෙහිද?
තතො එකං කො ජවං කිත්තකෙන මූලෙන විකකිණිස්සසි?

112 ගත් මිලෙන් දෙගුණයකට විකුණන්නෙමි
කීතමූලතො දිගුණෙන මූලෙන විකකිණිස්සාමි.

113. ඒගේ එක් වෙළඳ නැවක් වරයට පැමිණියේයයි ඇසීමි.
හියො එකා වාණිජනාවා තිත්ථමාගතාති සුණිං.

114. මම නැවතොටට ගොස් එයින් බඩු ගැනීමට අත්තිකාරම්
දුනිමි.
අහං නාවාතිත්ථං ගන්ත්වා තතො භණ්ඩගහණත්ථාය
සව්වකාරමදාසිං.

115. හෙට මම කරන්න දහයකින් ඒ බඩු මගේ වෙළඳසැලට
ගන්වන්නෙමි.
සුවෙ'හං දසහි සකටෙහි තානි භණ්ඩානි අත්තනො
ආපණං ආහරාපෙස්සාමි.

116. මෙහිදී එක් රුපියලකට අඹ ගෙඩි සියයක් ගතහැක.
ඉධ එකෙන රූපියෙන අම්බානං සතං කෙතුං සක්කා.

---

7. කිරිසඳුන් සම්බන්ධ වාක්‍ය.

117. බල්ලෝ රාත්‍රිකාලයේදී සවකීය සවාමීන්ගේ ගෙවල් රකිත්.
රත්තියං සුනඛා අත්තනො සාමිකානං ගෙහානි රක්ඛන්ති.

118. මිනිස්සු වනයෙන් ඇතුන් බැඳ ගෙනවුත් හික්මවා
තමන්ගේ වැඩ කරවා ගනිත්.
මනුස්සා අරඤ්ඤතො හත්ථිං බන්ධිත්වානෙත්වා තෙ දමෙත්වා
අත්තානං කිච්චානි කාරාපෙන්ති.

119. රථයන්හි යොදනලද අශ්වයෝ රථාචාර්‍යයන් විසින්
හසුරුවනු ලැබෙත්.
රථෙසු යොජිතා අස්සා සාරථි හි සාරියන්ති.

20. ඔටුවෝ බොහෝ බඩු ගෙන ජලය නැති කාන්තාරයන්හි
යන්ව සමර්ථ වෙති.
ඔට්ඨා බහූං භණ්ඩං වහන්තා නිරුදකකන්තාරෙසු ගන්තුං
සමත්ථා භොන්ති.

121. කොවළුවෝ ශරීරයෙන් උන් හා සමානවූ අන්‍ය සිවුපා-
වන්ට වඩා බර උසුලන්ට හැකිවෙති.
ගද්‍රහා දෙහපමාණෙන තෙසං සමානෙති අඤ්ඤෙහි
චතුපදෙහි අධිකතරං භාරං වහිතුං සක්කොන්ති.

122. වදුරු ගසට නැග පක්ෂීන්ගේ කූඩු කඩා දැමීමේය.
සාඛාමිගො රුක්ඛමාරුහිත්වා පක්ඛිනං කුලාවකෙ විනාසෙති.

123. වැද්දෝ මුවන් මරා මස් විනිණිම පිණිස නුවරට ගෙනෙත්.
ව්‍යාධා මිගෙ වධිත්වා මංසං වික්කිණිතුං නගරමාහරන්ති.

124. තණ කමින් සිටි සාවා මිනිසකු දැක හයවී පලාගියේය.
තිණං ඛාදන්තො සසො එකං මනුස්සං දිස්වා භායිත්වා පලායි.

125. දෙන්නොමෝ කිරි දෙවින්ට ඉඩ නොදී තමාගේ වස්සාව
පෙව්වේය.
ගාවී ක්ෂීරං දෙහිතුමදත්වා සකං වච්ඡං පායෙසි.

126. මීමැස්සන් විසින් මල්රේනු ගෙනවුත් අමාරුවෙන් සෑදූ
පැණි මිනිස්සු බලාත්කාරයෙන් ගනිත්.
මධුකරෙහි පුප්ඵරෙණවො ආහරිත්වා කිලෙජිත සම්පාදිතං
මධුං මනුස්සා බලක්කාරෙන ගණ්හන්ති.

127. ගිරවා හොටයෙන් අඹගෙඩිය විද රසය උරා බීවේය.
සුවො මුඛතුණ්ඩෙන අම්බං විජ්ඣිත්වා තස්ස රසං පිවි.

128. මෙයෝ මැටි ටික ටික ගෙනවුත් ක්‍රමයෙන් මහත්වූ
තුඹසක් හොඹනගත්.
උපවිකා ථොකථොකං මත්තිකමානෙත්වා අනුක්කමෙන
මහන්තං වම්මිකං උට්ඨාපෙන්ති.

129. මදුරුවෝ මිනිසුන් ඛැඩැ ලේ බොමින් ඔවුන් පෙළත්.
මක්කසා මනුස්සෙ ඛසිත්වා ලොහිතං පිවන්තා තෙ පීළෙන්ති.

130. මකුළුවා කුඩාසතුන් ඇල්ලීමපිණිස තමා සෑදූ දැලපතුරුවයි.
උණ්ණනාභි ඛුද්දජන්තවො ගහෙතුං සයංකතං ජාලං පත්ථරති.

131. කුහුඹි පොළව සාරා තමන්ගේ වාසස්ථාන සාදගනිත්.
කිපිල්ලිකා භූමිං ඛණිත්වා අත්තනො වසනට්ඨානානි පටියාදෙන්ති.

132. පලඟැටියෝ ගින්න දැක එහි වණ්ණයෙන් මුළාවූවාහු එයට
වැටී මැරෙත්.
සලභා අග්ගිං දිස්වා තස්ස වණ්ණෙන මොහිතා තත්ථ
පතිත්වා මරන්ති.

133. උකුස්සෝ කුඩා පක්ෂීන් අල්වා මරා කයි.
[illegible]

134. මිගොන්නු මිඩවතුරෙහි ගැලෙන්ට කැමැතිවෙත්.
මහිසා සපඛෙක ජලෙ නිමුජ්ජිතු මිච්ඡන්ති.

135. ඒ විලෙහි හංසයෝ පසළොස් දෙනෙක් ද කොකුන්
බොහෝ ගණනක් ද ඇත්තාහ.
තස්මිං සරෙ පණ්ණරස හංසා බහවො බකා ච සන්ති.

136. සර්පයෝ මීයන් (අල්වා) ගිලිත්; මුගටින් විසින් සර්පයෝ
මරනු ලැබෙත්.
සපපා මූසිකෙ ගිලන්ති; නකුලෙහි පන සපපා මාරියන්ති.

137. සර්පයන්ගේ විෂ දළ මුල ඇත්තේය; තෝනුස්සාගේ විෂ
නඟුවෙහි වේ.
සප්පානං විසං දාඨාමූලෙ, විච්ඡිකානං විසං නඛුමුඛෙ හොති.

138. කස්තූරි හිමවතෙහි වසන මුව වර්ගයකගෙන් ලබාගනිත්.
කත්තූරිකං හිමවති වසන්තියා එකාය මිගජාතියා ලභන්ති.

8. වෘක්ෂයන් හා පුෂ්ප – ඵලාදිය සම්බන්ධයි.

139. ලක්දිව නොයෙක් ලක්ෂගණන් පොල්හස් ඇත්තාහ.
ලඞ්කායං අනෙකසතසහස්සසඞ්ඛා තාලිකෙරරුක්ඛා සන්ති.

140. ඇතැම් කෙතෙක් ඒවායේ අතු වියා ඒවායින් ගෙවල්
සෙවිලි කරත්.
එකච්චෙ තෙසං පත්තානි වායෙත්වා තෙහි ගෙහානි ඡාදෙන්ති.

141. ඒවායේ මල්වලින් රසය ගෙන මදුමැස්සන් ද පැණි ද
හකුරු ද සාදත්.
තෙසං පුප්ඵෙහි රසං ගහෙත්වා මජ්ජාණිං, ඵාණිතං,
සක්ඛරං ච සම්පාදෙන්ති.

142. ගෙඩිවලින් මිහිරි ජලයක් ද කිරි ද තෙල් ද ලබාගනිත්.
ඵලෙහි මධුරං පානීයං, ක්ෂීරං, තෙලඤ්ච ලභන්ති.

143. ළමයි පොලුවලින් ගසා අඹ අඹ කඩා කෑහ.
දාරකා දණ්ඩෙහි පහරිත්වා (දණ්ඩකානි ඛිපිත්වා) ආම්බානි
අම්බානි පාතෙත්වා ඛාදිංසු.

144. කොස් දෙල් කෙසෙල් යන මේවා උෂ්ණ රටවල වැවෙත්.
පනසා ලබුජා කදලියො ච උණ්හදෙසෙසු සම්භවන්ති.

145. බුද්දිරප්පලම් හා ඇපැල් සමශීතොෂ්ණ දෙශයන්හිගටගනිත්
බුද්දිකා මහාබදරා ච සමසීතුණ්හෙසු දෙසෙසු ජායන්ති

146. සාදික්කා වසාවාසි දෙවගය එකම ගෙඩියකින් ලැබේ.
[illegible]

147. එන්සාල් නම කුළුරසැති එක් කුඩා ඇට වර්ගයකි.
ඵලාති එතා කටුකරසා බුද්ධකබීජජාති.

148. ලක්දිව ඩෙබර දඹදිව බෙබරවලට වඩා කුඩාය.
ලඞ්කාය බදරානි ජම්බුදීපිකබදරෙහි බුද්ධකතරානි (හොන්ති.)

149. රටඉඳි අරාබියආදි පරදෙශවලින් මෙරටට ගෙනෙනුලැබේ.
මහාඛජ්ජුරිඵලානි අරාබිආදි-පරදෙසෙහි ඉමං රඨං ආහරියන්ති.

150. සපුමල් මනාසුවඳ ඇත්තාහුය; වදමල් සුවඳ නැත්තාහුය.
වමපකපුප්ඵානි මනුඤ්ඤගන්ධානි හොන්ති; ජයසුම නපුප්ඵානි නිග්ගන්ධානි.

151. නාගසේ ලීය ඉතා තදය, මල් ඉතාසුවඳැත්තාය.
නාගරුක්ඛස්ස දළ්හ අතිඵඩං, පුප්ඵානි අතිමනුඤ්ඤගන්ධානි.

152. ලුණුවරණගසේ කොළ වැටුණු විට වියලි ගසක් මෙන් පෙනේ.
වරණරුක්ඛා පත්තානං පතිතකාලෙ සුක්ඛරුක්ඛො විය පඤ්ඤායති.

153. බෙලි-දිවුල්ගෙඩිවල මදය තදකටුවකින් ආවරණව තිබේ.
බෙලුව-කපිත්ථඵලානං මිඤ්ජං ඵලෙන කටාහෙන ආවරිතං හොති.

154. දඹදිව්වැස්සන් ඔබින් මුඛවාස පිණිස නිතර විකනු ලබන බුලත් හා පුවක් යුරෝපිය රටවල දක්නා නොලැබේ.
ජම්බුදීපිකෙහි මුඛවාසත්ථාය අභිණ්හං සෙවියමානානි (=වික්කමානානි) තාම්බූලානි පූගානි ච යුරොපිය රඨෙසු අඤ්ඤතානි (= න දිස්සන්ති.)

---

9. වාසයඝරන ගෙයක් සම්බන්ධ දේ.

155. මාගේ කාමරයේ දොර හා ජනෙල් විවෘතකරව.
මම ගබ්භෙ ද්වාර-වාතපානානි විවරාහි

156. දැනොමෝ දොර වසා යතුර ගෙන නැම පිණිස ළිඳට ගියාය.
ධීතා ද්වාරං පිදහිත්වා කුඤ්චිකමාදාය නහානත්ථාය කූපමගමාසි.

157. හැමදාම උදෑසන දැසිහු මිදුල හැමද කසළ ඉවත දමත්.
සබ්බදාව පාතො දාසියො ගෙහඞ්ගණං සම්මජ්ජිත්වා කචවරං අපනෙන්ති.

158. ගෙයි සවාමිදු කුස්සියේ එලිපත්ත උඩ සිටගෙන අරක් කැමියාට කථාකළාය.
සරණී රසවතියා උම්මාරෙ ඨත්වා සූදං ආමන්තෙසි.

159. සේවකයා මේසයෙහි රෙදිදක් එළා එය මත පිඟන්ද හැඳි ද තැබිය.
සෙවකො භොජනඵලකමත්ථරිත්වා තස්සුපරි කංසෙ ච කටච්ඡු ච ඨපෙසි

160 උදෑසන කැමට කැඳ ද දවල් කැමට එළුමස් ද පිළියෙළ කරවයි ගෘහපතියා අණ කෙළේය.
පාතරාසත්ථාය යාගුං දිවාභත්තත්ථාය ඵලකමංසං ච පටියාදෙතීති ගහපති ආණාපෙසි.

161 ගෙයි හිමියෝ තමන්ගේ තෑයන් සමඟ ආහාර අනුභව කිරීම පිණිස මේසය වටේ පුටුවල හිඳගත්හ.
සරසාමිකා අත්තනො ඤාතීහි සද්ධිං භුඤ්ජනත්ථාය භොජනඵලකස්ස සමන්තා පීඨෙසු නිසීදිංසු.

162. කුඩා ළමයි "අපි කිරිබොන්ට කැමැත්තෙමු"යි කැගැසූහ.
බාලදාරකා "මයං ඛීරං පිවිතුමිච්ඡාමා" ති උච්චොසෙසුං.

163 පිටිසර වැසියෝ වංගෙඩිවල වී දමා මෝල්වලින් කොටා කුළුවලින් පොළා පොතු ඉවත් කරත්.
ජනපදවාසිනො වීහිං උදුක්ඛලෙ පක්ඛිපිත්වා ඉසලෙහි කොට්ටෙත්වා සුපෙහි පප්ඵොටෙත්වා තචං අපනෙන්ති.

164. සහල් සැළිවල බහා දියවත්කොට ලිප මත තබා ගිනි දැල්වීමෙන් බත් පිස ගනු ලැබේ.
තණ්ඩුලෙ චාටිසු ආකිරිත්වා උදකං සිඤ්චිත්වා උඩනං ආරොපෙත්වා අග්ගිජ්ජාලනෙන භත්තං පචියති.

165. පොල්මදය කිරමණයෙන් සියුම්කොට හා දිය සමග මිරිකා කිරි ගනු ලැබේ.
නාළිකෙරමිඤ්ජං සණ්හකරණියා සණ්හං කත්වා උදකෙන මද්දිත්වා ඛීරමාකඩ්ඪියති.

166. ගෙයි ලිබඳු ඉවතට ගෙන ශුඛතාවසුතුගයි සවාමියා මෙහෙකරුවන්ට නියම කෙළේය.
ගෙහෙ දරුහණ්ඩානි බහි නීහරිත්වා සොධෙතබ්බානීති සාමිකො සෙවකෙ ආණාපෙසි.

167. ඇඳෙහි ඇතිරිලුක් එළා කොට්ට තබා පිළියෙළ කිරීම එක් අයකුට භාරවිය.
මඤ්චෙ අත්ථරණමත්ථරිත්වා බිම්බොහනානි ඨපෙත්වා පටියාදනං එකස්ස භාරමකාසි.

168. හෙතෙම අලුත් ගෙයක් සෑදවීම සඳහා ගඩොල් ද ලීද උළු ද මිලයට ගත්තේය.

සො නවං ගෙහං කාරෙතුකාමො (තදත්ථාය) ගිඤ්ජකා, දරුසාරානි, ඡදනිඤ්ඤා ච කිණි.

169. උළුවඩුවෝ බිත්ති බඳිමින් ලී වඩුවෝ ලීවැඩ කරමින් වහාම ගෙය සාදා නිමකළහ.

ඉට්ඨකවඩ්ඩකිනො භිත්තියො විතනන්තා දරුවඩ්ඩකිනො දරුකම්මං කරොන්තා සීඝමෙව ගෙහං නිට්ඨාපෙසුං.

---

10. නගරයක් සම්බන්ධ වාක්‍ය.

170. පෙරකාල නගරයෝ ප්‍රාකාර-දියඅගල්-දෙරටු-අවලු වලින් යුක්තවූහ.

පුරා නගරානි පාකාර-පරිඛා-චාරට්ටාලකෙහි යුත්තානි අහෙසුං.

171. නගරවල කුඩා-මහත් බොහෝ වීථිහු ද උයන් පොකුණු ද නානාවිධ හෙවල් ද ඇත්තාහ.

නගරෙසු ඛුද්දකමහන්තා වීථියො, උය්‍යාන - පොක්ඛරණියො, නානාවිධානි ඝරානි ච සන්ති.

172. එහි තරඟ අසුන්දිවීම පවත්නාකල්හි බොහෝ ධනවත්තු ද නිධනයෝ ද තරඟපිටියෙහි රැස්වෙත්.

තත්ථ අබ්භුතාය අස්සධාවනෙ වත්තමානෙ බහූ ධනවන්තා නිධනා ච අස්සමණ්ඩලෙ සන්නිපතන්ති

173. සුරාසොඬහු සවස්කාලවල පානාගාරයන්හි(තැබෑරුම්වල.) රැස්ව මත්පෑන් බොති.

සුරාසොණ්ඩා සායණ්හෙසු පානමන්දිරෙසු සන්නිපතිත්වා මජ්ජං පිවන්ති.

174. නගරපාලකයෝ දුරතෑන්වලින් ජලය ගෙනවුත් ජලාශයන් පුරවා නළ (පයිප්ප) මාර්ගයෙන් නාගරිකයන්ට ජලය බෙදා දෙති

නගරපාලකා දූරඨානෙහි උදකමාහරිත්වා ජලාලයෙ පූරෙත්වා නළමග්ගෙහි නාගරිකානං උදකං භාජෙන්ති.

175. අපරාධ කරන්නෝ රාජපුරුෂයන් විසින් උස්පවුරුවලින් වටකරනලද සිරගෙවල දමනු ලැබෙත්.

අපරාධිනො රාජපුරිසෙහි උච්චපාකාරපරික්ඛිත්තෙසු කාරාගාරෙසු පක්ඛිපියන්ති.

176. ධනවතුන්ගේ පුත්‍රයෝ තමන්ගේ මිතුරන් සමඟ මෝටර් රථවල නැගී නෘත්‍යබැලීම පිණිස නෘත්‍යශාලාවලට එළඹෙත්.

ධනීනං පුත්තා සකසකමිත්තෙහි සයංවට්ටකරථෙ ආරුහිත්වා නච්චදස්සනාය නච්චසාලායො උපසඞ්කමන්ති.

177. රජුගේ හා ඇමතිවරුන්ගේ ප්‍රාසාදයෝ නුවර මැදපෙදෙසෙහි පිහිටියාහ.

රඤ්ඤො රාජාමච්චානං ච පාසාදා නගරස්ස මජ්ඣභාගෙ පතිට්ඨිතා.

178. වණිග්යොජකයෝ මුද්‍රණාලයවලට පැමිණ අකුරු අමුණා පොත් ආදිය මුද්‍රණය කරත්.

වණ්ණයොජකා මුද්දඛන්තාලයෙ පත්වා අක්ඛරානි යොජෙත්වා පොත්ථකාදයො මුද්දාපෙන්ති.

179. නුවර තුළ මිනිසුන් මළ කල ඔවුන්ගේ නෑයෝ ඒ මළ සිරුරු සොහොනට ගෙනගොස් වළලත්, නැතහොත්දවත්.

අන්තොනගරෙ මනුස්සෙසු මතෙසු තෙසං ඤාතකා තානි සරීරානි සුසානං නෙත්වා ආවාටෙසු නිඛණන්ති, අථවා ඩාහාපෙන්ති.

180. නගරශොධකයෝ වීථිවල කුණු ඉවත් කිරීම ද වැසිකිළි ශුද්ධකිරීම ද කරත්.

නගරසොධකා (=පුප්පත්ඡඩ්ඩකා) රත්‍රාසු කවවරාපනයනං වච්චකුටිසොධනං ච කරොන්ති.

181. නුවර වීථීන් රාත්‍රියෙහි විදුලියෙන් එළි කරනලද බැවින් සොරුන් විසින් බහු සොරකම්කිරීම අපහසුය.

නගරවීථීනං විජ්ජුප්පභාය ආලොකිතත්තා චොරෙහි ගණ්ඩච්ඡෙදනං දුක්කරං.

182. අවුරුදුපතා පොසොන් පසලොස්වක්ද විසිදහසකට අධිකා ගණනක් මිනිස්සු දුම්රියවලින් හා මෝටර්වාහනවලින් අනුරාධපුරයට රැස්වෙති.

අනුසංවච්ඡරං ජෙට්ඨපුණ්ණමියං විසතිසහස්සාධිකා මනුස්සා ධූමරථෙහි සයංවට්ටකෙහි ච අනුරාධපුරං සමොසරන්ති.

183. අපගේ රජතුමා සියපිරිවර සමග සඳුදා හතරට පමණ නුවර ප්‍රදක්ෂිණා කරන්නේයයි අසන්ට ලැබේ.

අම්හාකං භූපො සකපරිවාරෙන සහ චන්දවාරෙ චතුන්නම්පි කායං නගරං පදක්ඛිණං කරිස්සතීති සුයතෙ.

184. එක් සිරකරුවෙක් බන්ධනාගාරපාලකයාට පොල්ලකින් ගසා මැරුවේයයි පත්‍රයක පළවිය.

එකො වජ්ඣපත්තො කාරාපාලකං මුග්ගරෙන පහරිත්වා මාරෙසීති එකස්මිං පවත්තිපණ්ණෙ පඤ්ඤත්තිත්ථ.

185. නගරාධිපතිතෙමේ කෞතුකාගාරය සඳහා විශාල පහසක් ගොඩනංවා එහි නානා කෞතුක භාණ්ඩයන් තැන්පත් කරවිය.

නගරගුත්තිකො කොතූහලසාලත්ථාය මහන්තං මන්දිරං මාපෙත්වා තත්ථ නානාකුතූහලභණ්ඩානි ඨපාපෙසි.

11. රෝග හා බෙහෙත් පිළියම්.

186. වෛද්‍ය තොයෙක් ආකාරවලින් රෝගීන්ට පිළියම්කරත්.

වෙජ්ජා නානාකාරෙහි රොගිනො තිකිච්ඡන්ති.

187. ඇතැම් රෝගීහු අම්බිරිරසැති කෂායය බොන්ට නොකැමැති වෙත්.

එකච්චෙ රොගිනො අම්බුරරසානි කසායානි පිවිතුං න ඉච්ඡන්ති.

188. එවැන්නන් උදෙසා මිඟිරි බෙහෙත් ඔවුන්විසින් සාදනුලැබේ

තාදිසානම්පත්ථාය මධුරහෙසජ්ජානි තෙහි සම්පාදීයන්තෙ.

189. ජලසන්නිය (= කොලෙරාව), වසූරිය, මහාමාරිය යන මෙහු භයානක වසංගත රෝගයෝයි.

විසූචිකා මසූරිකා අතිවාතකරොගො ච සංකන්තිකා භයානකරොගා.

190. මේ රෝගවැලඳුනවුන්ගෙන් වැඩිදෙනෙක් මැරෙති, සුළුප දෙනෙක් පමණක් ජීවිතය ලබත්.

ඉමෙහි රොගෙහි බහවො මරන්ති, අප්පකා ඒව ජීවිතං ලභන්ති.

191. එක් කලහයකදී තුවාල ලැබූ මිනිසෙක් ඔහුගේ නෑයන් විසින් ආරොග්‍යශාලාවට කෙනයනලදී.

එකසමං කලහෙ ලද්ධප්පහාරො මනුස්සො තස්ස ඤාතිහි සොත්ථිසාලං නීතො හොති.

192. සල්ලවෛද්‍යයා සල්‍යකර්මයක් කොට ඒ රෝගියාට පිළියම් කෙළේය.

සල්ලකත්තො සල්ලකම්මං කත්වා තං රොගිං තිකිච්ඡි

193. සාත්තුකාරියෝ රෑ දවල් ඔහුගේ ඇද ළඟ සිටිමින් ඔහු ආරක්ෂාකළහ.

සපපායකාරිකා (= උපස්සයිකා) රත්තින්දිවං තස්ස මඤ්ඤා — සන්තො ඨත්වා තං රක්ඛිංසු.

194. කෂායක් උණුකිරීමට කටරොලු වදකසා වැල්මි යන මේවා ගෙනෙව යි වෛද්‍යයා කීය.

කසායං පචිතුං කිරිකණ්ණිං ගොලොමිං යවිමධුකං ච ආනෙතීති වෙජ්ජො වදි.

195. ඇස්වල අඳුන් ගෑම පෙරසිට දඹදිව මිනිසුන් විසින් කරනුලැබේ.

අක්ඛිසු අඤ්ජනාලෙපනං විරකාලතො පට්ඨාය ජම්බුදීපෙහි කරියතෙ.

196. රෝගාරම්භයේ දී ආහාර නොගෙන සිටීමෙන් බොහෝ රෝගයෝ දුරුවෙති.

රොගාරම්භෙ අනසනෙන බහූ රොගා විගච්ඡන්ති.

197. පක්ෂඝාතරෝගය පිළියම් නොකට හැක්කක් හෝ ඉතා අපහසුවෙන් සුවකළ හැක්කක් ලෙස සලකනු ලැබේ.

පක්ඛඝාතරොගො අතෙකිච්ඡො දුත්තිකිච්ඡො වාති සල්ලක්ඛියතෙ.

198. කිලිටි ශරීර හා වස්ත්‍ර ඇති බැවින්ද අපිරිසිදු තැන්වල වසන බැවින් ද බොහෝදෙන රෝග පීඩිත වෙත්.

කිලිඨ – ගත්ත – වත්ථතාය අපරිසුද්ධට්ඨානවාසෙන ච බහවො රොගපීළිතා භවන්ති.

199. කලින් කල වමන – විරේචනවලින් ශරීරය ඇතුළු ශුද්ධකළ යුතුය.

කාලෙන කාලං උද්ධම්විරෙචන –අධොවිරෙචනෙහි । සරීරබ්භන්තරං සොධෙතබ්බං

200. අතිසාරරෝගයෙන් පෙළුණු තෙමේ තවම ගිලන්බැවින් නොමිදුණේය.

අතිසාරරොගෙන පීළිතො සො න තාව ගෙලඤ්ඤ වුජ්ඣිතො.

201. ගිලන්වුන්ට උපස්ථානකිරීම අප ගේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ විසින් අතිශයෙන් වර්ණිතය.

ගිලානොපට්ඨානමපත අම්හාකං භගවතා අතිව පසත්ථං හොති.

202. පෙර සිටි ඇතැම් රජවරු තිරිසන්හු සඳහා ද ආරෝග්‍ය ශාලාවන් පිහිටවූහ.

එකච්චෙ පොරාණරාජානො තිරච්ඡානගතානම්පි අත්ථාය සොත්ථිසාලායො පතිට්ඨාපෙසුං.

12. බෞද්ධ විහාරස්ථානයෝ.

203. පෙර දඹදිව නොයෙක් දහස්ගණන් භික්ෂූන්ගෙන් ගැවසුණු සියගණන් විහාරයෝ වූහ.

පුරා ජම්බුදීපෙ අනෙකභික්ඛුසහස්සාකිණ්ණා අනෙක සතවිහාරා අහෙසුං.

204. මෙකල්හි මධ්‍යදෙශයෙහි සියලු පුරාණ සංඝාරාමයෝ විනෂ්ටයහ; භික්ෂූන්ගේ දර්ශනය ද දුර්ලභය.

ඉදානි පන මජ්ඣිමදෙසෙ සබ්බෙ පොරාණකසංඝාරාමා නට්ඨා; භික්ඛූනං දස්සනම්පි දුල්ලභං ජාතං.

205. මධ්‍යදෙශයට නැගෙනහිරින් බුරුම-සියම් රටවල ද දකුණෙන් ලක්දිව ද ඊසාණ දෙසැ චීන-ජපන් රටවල ද මෙකල්හි නොයෙක් දහස්ගණන් සංඝාරාමයන් හා දස දහස් ගණන් භික්ෂූහු ඇත්තාහ.

මජ්ඣිමදෙසස්ස පුරත්ථිමතො මරම්ම-ඝ්‍යාමරටෙසු, දක්ඛිණතො ලංකාදීපෙ, පුරත්ථිමුත්තරතො චීන-ජපන් රටෙසු ච ඉදානි අනෙකසහස්සා සංඝාරාමා අනෙකදස්සහස්සා භික්ඛවො ච සන්ති

206. පෙර සංඝාරාමයන්හි චෛත්‍ය-පිළිමගෙවල් නොවූහ; දැනුත් සියම්-බුරුම රටවල ඒවා සංඝාරාමවලින් වෙන් කොට පිහිටුවත්.

පුරා සංඝාරාමෙසු චෙතියපටිමාඝරා නාහෙසුං; ඉදානිපි ඝ්‍යාම-මරම්මරටෙසු සංඝාරාමෙහි විසුං යෙව තානි පතිට්ඨාපෙන්ති.

207. ලක්දිව හා අන්‍යදෙශයන්හි බොහෝ විහාරවල පුස්කොළවල ලියූ දහම්පොත් සුරක්ෂිතවෙත්.

ලඞ්කායං අඤ්ඤසු ච දෙසෙසු බහුසු විහාරෙසු තාල-පණ්ණලිඛිතා ධම්මගන්ථා සුරක්ඛිතා හොන්ති.

208. ඒ පොත් මනාව රක්නාලදහු නම් අවුරුදු දහසක් පමණ කල් ද නොනැසී පවත්නාහ.

සචෙ තෙ පොත්ථකා සුට්ඨු රක්ඛිතා, හවෙය්‍යුං, වස්ස සහස්සාධිකකාලම්පි අවිනට්ඨා පවත්තෙය්‍යුං.

209. දැන් වනාහි මුද්‍රිත පොත් සුලභ බැවින් පුස්කොළවල ලියන්නෝ අල්පවෙති.

ඉදානි පන මුද්දිතපොත්ථකානං සුලභතාය තාලපණ්ණෙසු ලිඛනතා අප්පකා හොන්ති.

210. භික්ෂු-ශ්‍රාමණෙරවරු උදෑසනම නැගිට සැමලුආදිය ඇමද පරමල් ඉවත්කොට මලසුන් සෝදා දිනපතා වන්පිළිවෙත් කරත්.

භික්ඛුසාමණෙරා පාතොව උට්ඨහිත්වා වෙතියඞ්ගණාදීනි සම්ම-ජ්ජිත්වා මිලාතපුප්ඵානි අපනෙත්වා පුප්ඵාසනානි ධොවිත්වා පතිදිනං වත්තපටිවත්තං කරොන්ති.

211. ඔවුහු පඬු තම්බා පඬු ඔරුවල වත්කොට එහි සිවුරු බහා පඬු පොවත්.

තෙ රජනං පචිත්වා රජනදොණිසු ආසිඤ්චිත්වා තාසු චීවරානි පක්ඛිපිත්වා රජන්ති.

212. ඒ සිවුරු පොරවා පාත්‍ර ගෙන ගම්වල හැසිර පිඬු ලබාගෙන ආසනශාලාවලදී වළඳත්.

තානි චීවරානි පාරුපිත්වා පත්තෙ ගහෙත්වා ගාමෙසු චරිත්වා පිණ්ඩං ලබා ආසනසාලාසු භුඤ්ජන්ති.

213. මිනිස්සුන් ධර්මශාලාවෙහි රැස්වූ විට ධර්මකථිකභික්ෂුතමක් ධර්මාසනයට නැගී විජිතිපතක් ගෙන ධර්මය දෙශනාකරයි.

ධම්මසභාය මනුස්සෙසු සන්නිපතිතෙසු එකො ධම්මකථිකො භික්ඛු ධම්මාසනමභිරුහිත්වා විජිතිං ගහෙත්වා ධම්මං දෙසෙති.

214. මිනිස්සු පෝශදිනවලදී අට සිල් සමාදන්ව බණ අසා මල්-පහන්-සුවඳදුම් ආදියෙන් බුදුන් පුදත්.

උපොසථදිවසෙසු මනුස්සා අට්ඨඞ්ගසීලං සමාදියිත්වා ධම්මං සුත්වා පුප්ඵ-දීපධූපාදීහි බුද්ධං පූජෙන්ති.

215. වතාවත් කිරීමත් ආහාරකෘත්‍යයත් නිමවූ පසු ඇතැම් පැවිද්දෝ පොත් කටපාඩම්කරත්, ඇතැම්කෙනෙක් ගුරුන් ගෙන් ග්‍රන්ථයන්ගේ අර්ථ අස්වාගනිත්.

නිසීතෙ වෙය්‍යාවච්චකරණෙ හත්ථකිච්චෙ ච එකච්චෙ පබ්බජිතා ගන්ථෙ වාචුග්ගතෙ කරොන්ති, එකච්චෙ ගුරූනං සන්තිකා ගන්ථෙ උග්ගණ්හන්ති

216. විවෙකකාමී ඇතැම් පැවිද්දෝ වනසෙනසුන්වලට පැමිණ භාවනානුයොගීහු වෙති.

පවිසලලානාභිරතා එකච්චෙ පබ්බජිතා අරඤ්ඤ සෙනාසනානි ගන්ත්වා භාවනානුයොගිනො හොන්ති.

217 සූර්යා අස්තඟත වූ පසු භික්ෂු-ශ්‍රාමණෙරවරු බුදුන් වැඳ මහතෙරවරුන්ට ගෞරව දක්වා ප්‍රථමයාමකාලයේ දී පිරිත් ආදිය හදරත්.

සූරියෙ අත්ථඞ්ගතෙ භික්ඛුසාමණෙරා බුද්ධවන්දනං ථෙරූ-පඨානං ච කත්වා පඨමයාමෙ වත්තමානෙ පරිත්තාදීනි සජ්ඣායන්ති.

---

13. බුරුමරටෙන් ආවකු හා කථාවක්.

218. තෝ කවර රටක වැසියෙක් ද?

ත්වං කතර රට්ඨවාසිකො' සි?

219. මම බුරුමරට වැසියෙක්ම.

අහං මරම්මරට්ඨ වාසිකො' මහි.

220. තෝ සියරටින් කවද නික්මුනෙහි ද?
කදා ත්වං සකරඨතො නික්ඛන්තො?

221. පසුගිය මස එකොළොස්වෙනිද මම එරටින් නික්මුනෙමි.
ගතමාසස්ස එකාදසමේ තතො' හං නික්ඛන්තො' මහි.

222. තැවෙහි කීදිනක් ගතකෙළෙහිද?
තාවායං කතිදිවසෙ විතිතාමෙහි?

223. සිවුදිනකින් මුහුද තරණකෙළෙමි.
චතූහි දිවසෙහි සමුද්දමතරිං.

224. ඔබ හා ආ අන්‍යයෝත් ඇත්තාහුද?
සන්ති තයා සහාගතා අඤ්ඤෙපි?

225. අන්‍ය පුරුෂයෝ දෙදෙනෙක් ද භික්ෂුනමක්ද මා සමග ආහ.
අඤ්ඤෙ දෙව පුරිසා එකො ච භික්ඛු මයා සහා'ගතා.

226. තෙපි කුමක් පිණිස මේ ඒපයට පැමිණියාහු ද?
කිමත්ථාය තුමෙහ ඉමං දීපමාගත'ත්ථ?

227. දළදාව හා පෙළරණිග වෛත්‍යයන් වැඳීම පිණිසය.
දාඨාධාතුං පොරාණික චෙතියානි ච වන්දනත්ථාය.

228. මේ දිනවල කොතැනක නැවතී සිටිව්ද?
ඉදානි කත්ථ වාසූපගත'ත්ථ?

229. සෙංකඩගලනුවර රජවීදියේ නවවෙනි ගෙහි වසමු.
සෙඛණ්ඩසෙලනගරෙ රාජවීථියා නවමගෙහ ගෙහෙ වසාම.

230. තෙපි වෛත්‍යවන්දනාව පිණිස කවද යන්නහු ද?
කදා තුම්හෙ චෙතියවන්දනාය ගමිස්සථ?

231. මෙසින් දෙතුන් දිනක් ඇවැමෙන් අපි අනුරාධපුරයට යන්නෙමු.
ඉතො විත-තීහච්චයෙන මයං අනුරාධපුරං ගමිස්සාම.

232. තෙපි බුරුමරට කීනම් පෙදෙසක වාසයකරව් ද?
තුම්හෙ මරම්මරඨස්ස කස්මිං පදෙසෙ වසථ?

233. අපි රාමඤ්ඤමණ්ඩලයෙහි මෝල්මින් නුවර වසමු.
මයං රාමඤ්ඤමණ්ඩලෙ මොරනගරෙ වසාම.

234. එරටෙහිත් බොහෝ වෛත්‍යාදි වන්දනීයස්ථානයෝ ඇත්තාහු නොවෙත්ද?
නනු තස්මිංපි රටෙ චෙතියාදයො බහූනි වන්දනීයට්ඨානානි සන්ති?

235. ඔව්, රුන්ගුන් නුවර තිගුම්බමහාවෛත්‍යය ආදි නොයෙක් දහස් ගණන් පූජ්‍යස්ථානයෝ ඇත්තාහ.
ආම, රුන්ගුන්නගරෙ තිගුම්බමහාචෙතියපමුඛානි අනෙකසහස්ස-පූජනීයට්ඨානානි සන්ති.

236. තිගුම්බ මහාසෑය කුමක් නිධන් කොට කවරකු විසින් කරවන ලද්දක්ද?
තිගුම්බමහාචෙතියං කිං නිදහිත්වා කෙන කාරාපිතං?

237. බුදුන්ගේ කෙශධාතූන් පිහිටුවා තපුස්ස-භල්ලුක වෙළඳුන් දෙදෙනා විසින් පළමුකොට පිහිටුවනලැදැයි කියත්.
පඨමං තාව භගවතො කෙසධාතුයො පතිට්ඨාපෙත්වා ඨිතා තපුස්ස-භල්ලිකනාමෙහි වාණිජෙහි පතිට්ඨාපිතංති වදන්ති.

238 එය වනාහි රියන් 250 ක් උසැත්තේය, අගසිට මැද දක්වා රනතහඩුවලින් වසනලද්දේය, මැද සිට පාදය දක්වා රන්ආලෙපකරන ලද්දේය, බොහෝ කුඩා චෛත්‍යවලින් හා පිළිමගෙවලින් පිරිවරන ලද්දේය.
තම්පන අඩ්ඩතෙයඤ්ඤරතනසතුබෙබධං, අග්ගතො යාව මජ්ඣා සුවණ්ණපටෙහි ඡාදිතං, මජ්ඣතො යාව පාද සුවණ්ණාලිම්පිතං, බහූහි බුද්ධකචෙතියෙහි පරිමාණරෙහි ච පරිවාරිතං.

239. ප්‍රාකාර තුනකින් වටකරනලද ඒ මහසෑය රාත්‍රියෙහි ද විදුලි එළියෙන් ආලොක කරනලද්දේ මහීකානතාවගේ හිසැ මිණිවොටුන්නක් සේ රැ දැවල්හි බබලයි.
තීහි පාකාරෙහි පරික්ඛිත්තං තම්පන මහාචෙතියං රත්තියම්පි විජ්ජුප්පදීපෙහි ආලොකිතං මහීකන්තාය සිරසි පිළන්ධිතං රතනකිරීටං විය රත්තින්දිවං විරොචති.

කුඩා කථා හා පොත්වලින් උපුටාගත් කොටස්.

---

1. සිංහසම පොරවාගත් කොටළුවා.

අතීතයේදී එක් වෙළඳෙක් කොටළුවකු පිට පැටවු බරින් වෙළඳම් කරමින් හැසිරේ. හෙතෙමේ ගිය ගිය තැන කොටළුවාගේ පිටින් බඩු මිටිය බහා කොටළුවා සිංහසමක් පොරවා හැල්කෙත්-යවකෙත්වලැ හරී. ඉක්බිති එක්දිනක් ඒ වෙළඳ, එක් ගම්දොරක් අසළ වාසයගෙන උදැසන්බත පිසවන්නේ කොටළුවා සිංහසම පොරවා යවකෙතකට යැවිය.

කෙත රකින්නෝ 'සිංහයෙක' යන සංඥාවෙන් ළඟව පැමිණෙන්ට නොහැක්කාහු ගෙට ගොස් දැන්වූහ. සියලු ගම්වැස්සෝ ආයුධ ගෙන සක්පිඹිමින් බෙර වයමින් කෙත සමීපයට ගොස් මහත් නාද කළහ. කොටළුවා මරණ භයින් බියපත්වූයේ කොටළුහඬින් හැඬී. ගම්වැස්සෝ උහු කොටළු බැව් දැන ඇව් පොඩිකරමින් තළා සිංහසම ගෙන ගියහ.

---

1. සිඟවමමාවුකො ගද්‍රභො.

"අතීතෙ එකො වාණිජො ගද්‍රභභාරකෙන ලොභාරං කරොතෙතා විවරති. සො ගතගතට්ඨානෙ ගද්‍රභස්ස පිඨිතො හණ්ඩිකං ඔතාරෙත්වා ගද්‍රභං සිඟවමෙමන පාරුපිත්වා සාලි-යවකෙධතෙතසු විස්සජ්ජෙති. අථෙකදිවසං සො වාණිජො එකස්මිං ගාමවාරෙ නිවාසං ගණ්හිත්වා පාතරාසං පචාපෙත්වා ගද්‍රභං සිඟවමමං පාරුපිත්වා යවකෙධතතං විස්සජ්ජෙසි.

ඛෙතතරක්ඛකා 'සීහො'ති සඤ්ඤාය උප්පගන්තුං අසක්කොන්තා නෙහං ගන්ත්වා ආරොචෙසුං. සකලගාමවාසිනො ආවුධානි ගහෙත්වා සංඛෙ ධමෙන්තා භෙරියො වාදෙන්තා ඛෙතතසමීපං ගන්ත්වා උන්නදිංසු. ගද්‍රභො මරණභයභීතො ගද්‍රභරවං රවි. ගාමවාසිනො තස්ස ගද්‍රභභාවං ඤත්වා අජිනි හඤ්ජන්තා පොථෙත්වා සිඟවමමං ආදාය අගමංසු."

---

2. අකාලශෙකි නික්මයෑමෙ විපාක.

එක්කලෙක බරණැස්රජ ප්‍රත්‍යන්තය සංසිඳවීම සඳහා තොකල්හි නික්ම උයනෙහි තදවුර බැන්දේය. එකල්හි එක් බකමුහුනෙක් උණපඳුරකට ඇතුළුව සැඟවුණේය. කවුඩෝ උහු දැක අවුස් "නික්මෙන්නාවූ උහ අල්වාගන්නෙමු"යි පිරිවැරුහ. උහ (මහමුණා) ඉර බසිනතෙක් නොඝිට කලින්ම නික්ම පලාගන්ට ආරම්භකෙළේය ඉක්බිති කවුඩෝ උහ වටකොට ගෙන හොටවලින් ඝකාවමින් බිම හෙළූහ. රජතෙමෙ ඇමතියකු අමතා 'මේ කවුඩෝ කුමක් හෙයින් මහමුණා නසන්ද'යි ඇසීය. "මහරජ, තොකල්හි තමන්ගේ වාසස්ථානයෙන් නික්මෙන්නෝ මෙසේ දුකට පැමිණෙත්"යයි ඇමතියා කීය.

---

2. අකාලෙ නික්කමණස්ස ඵලං.

එකදා බාරාණසිරජා පච්චන්තං වූපසමෙතුං අකාලෙ නික්කමිත්වා උය්‍යානෙ ඛන්ධාවාරං බන්ධෙසි. තදා එකො උළුකො වෙළුගුම්බං පවිසිත්වා නිලීයි. කාකා තං දිස්වා ආගන්ත්වා "නික්කමන්තං තං ගණ්හිස්සාමා"ති පරිවාරෙසුං. සො යාව සූරි

සත්‍රඛගමනා අඨත්වා බාලසෙව නික්කමිත්වා පලායිතුං ආරභි. අථ නං කාකා පරිවාරෙත්වා තුණ්ඩෙහි කොටෙමානා පාතෙසුං. රාජා එකං අමච්චං ආමන්තෙත්වා "කස්මා ඉමෙ කාකා උළුකං පරිපාතෙන්තී"ති පුච්ඡි. අමච්චො "මහාරාජ, අකාලෙ අත්තනො ච්ඡනට්ඨානා නික්කමන්තා එවං දුක්ඛං පපොන්තී"ති ආහ.

3. කවුඩ-බකමුහුණු වෛරය.

පෙර ප්‍රථමකල්පික (මනුෂ්‍ය) යෝ රැස්ව එක්තරා විශිෂ්ට රූපවත් සෞභාග්‍යයෙන් අගතැන්පත් ආඥාසම්පන්න පුරුෂයකු (තෝරා) ගෙන රජකළහ. සිවුපාවෝ ද රැස්ව එක් සිංහයකු රජකළහ. මහමුහුදු මත්ස්‍යයෝ ආනන්ද නම් මසකු රජකළහ. ඉක්බිති පක්ෂිසමූහයෝ හිමවත්පෙදෙසෙහි රැස්ව "මිනිසුන් අතරෙහි ජෙට්ඨ විද්‍යමානවේ, සිවුපාවන් අතරෙහිත් මසුන් අතරෙහිත් එසේමය අපටත් රජකු ලබන්ට වටී, රජතනතුරෙහි තැබිය යුතු එකකු දනිව"යයි. ඔවුහු එවැනි පක්ෂියකු බලන්නාහු එක් බකමුණකුට කැමතිවී "මේ තෙම අපට රුචිවේ"යයි කීහ.

ඉක්බිති එක් පක්ෂියෙක් සියලුදෙනගේ අදහස් (කැමැත්ත) ගැන්ම සඳහා තුන්වරක් ඇස්මිය; ඔහුගේ තෙවෙනි ඇස්වීමේදී එක් කවුඩෙක් නැගිට "ටිකක් නවතුව, මේ රාජාභිෂෙක කාලයෙහි මොහුගේ මුණ මෙබඳුය, කිපුණහුගේ මුහුන කෙබඳු වන්නේද? කිපුණු මොහු විසින් බලනු ලබන අපි රත්කබලෙහි දැමූ තල මෙන් එතැන එතැනම පුපුරන්නෙමු. මොහු රජකිරීම මට රුචිනොවේ"යයි කීය.

3. කාකොළූකානං වෙරසම්භවො.

"අතීතෙ පඨමකප්පිකා සන්නිපතිත්වා එකං අභිරූපං සොභග්ගප්පත්තං ආණාසම්පන්නං පුරිසං ගහෙත්වා රාජානං කරිංසු. චතුප්පදාපි සන්නිපතිත්වා එකං සීහං රාජානං කරිංසු. මහාසමුද්දෙ මච්ඡා ආනන්දං නාම මච්ඡං රාජානං කරිංසු. තතො සකුණගණා හිමවන්තපපදෙසෙ සන්නිපතිත්වා "මනුස්සෙසු රාජා පඤ්ඤායති, තථා චතුප්පදෙසු චෙව මච්ඡෙසු ච. අම්හාකම්පි රාජානං ලබ්භං වට්ටති. එකං රාජානෙ ඨපෙතබ්බයුත්තකං ජානාථා"ති, තෙ තාදිසං සකුණං ඔලොකයමානා එකං උළුකං රොචෙත්වා "අයං නො රුච්චති"ති ආහංසු.

අථෙකො සකුණො සබ්බෙසං අජ්ඣාසයගහණත්ථං නික්ඛන්තුං සාවෙසි. තස්ස තතිය සාවණාය එකො කාකො උට්ඨාය "තිට්ඨ තාව, එතස්ස ඉමස්මිං රාජාභිසෙකකාලෙ ඊදිසං මුඛං, කුඩ්ඩස්ස කීදිසං

භවිස්සති? ඉමිනා හි කුඛෙන ඔලොකිතා මයං තත්තකපාලෙ පක්ඛිත්තතිලා විය තත්ථ තත්ථෙව භිජ්ජිස්සාම. ඉමං රාජානං කාතුං මය්හං න රුච්චති"ති ආහ.

4. සමගියේ බලය.

සම්ඳයන්වහන්සේ නැයන් අමතා, මහරජවරුනි, තොපි නැයෝය, නැයන් නම් සමගි වුවන් සතුටු වුවන් විය යුතුය. නැයන්ගේ සමගිය ඇති කල සතුරෝ අවකාශ නොලබති; මිනිසුන්ගේ තබා සිතිවිලිනැති වෘක්ෂයන්ගේත් සමගියක් ලබන්ට වටී: අතීතයෙහි වනාහි හිමවත්පෙදෙසැ සල්වනයකට මහා වාතයක් වැදුණෙය. ඒ සල්වනය ගස්-පැල-පඳුරු-වැලින් එකිනෙක සම්බන්ධව සිටිබැවින් එක්ගසකුදු හෙළන්ට නොහැකි වූයේ (ගස්වල) ඉදුනෙන් ඉදුනෙන් ගියේය. කිස් කිම් පෙදෙසක පිඹිටි කුඩාඅතු මහඅතුවලින් යුත් එක්මහරුක්ක අන් ගස් හා සම්බන්ධ නැති බැවින් මුලිනුදුරා කිම හෙළීය. මේ කරුණෙන් තොපත් සමගිව සතුටුවෙමින් විසිය යුතුය.

සංලක්ෂණය:

"මිනිසුන්ගේ තබා" යන්න "මනුස්සෙ ඨපෙත්වා" කියා හෝ "මනුස්සානං ඨපෙත්වා"යි යෙදීම පාලියට නොගැළපේ; "කිඤ්චාපි තාව මනුස්සභූතා"යි නැගිය යුතු.

4. සාමගිකිරියා බලං.

"සත්ථා ඛුද්දකෙ ආමන්තෙත්වා "මහාරාජ, තුම්හෙ ඛුද්දකා; ඛුද්දකෙහි නාම සම්ගෙහි සම්මොදමානෙහි භවිතුං වට්ටති. ඛුද්දකානං හි සාමග්ගියා සති පච්චාමිත්තා ඔතාරං න ලභන්ති. කිඤ්චාපි තාව මනුස්සභූතා, අවෙතනානම්පි රුක්ඛානං සාමග්ගිං ලබිතුං වට්ටති: අතීතසමං හි හිමවන්තපපදෙසෙ මහාවාතො සාලවනං පහරි. තස්ස පන සාලවනස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤං රුක්ඛගච්ඡ-ගුම්බ-ලතාහි සම්බන්ධත්තා එකරුක්ඛම්පි පාතෙතුං අසක්කොන්තො මත්ථකම්පත්ථකෙනෙව අගමාසි. එකං පන අඛණ්ඩෙ සීතං සාඛාවිටපසම්පන්නං මහාරුක්ඛං අඤ්ඤෙහි රුක්ඛෙහි අසම්බන්ධත්තා උම්මූලෙත්වා භූමියං පාතෙසි. ඉමිනා කාරණෙන තුම්හෙහිපි සම්ගෙහි සම්මොදමානෙහි භවිතුං වට්ටති"ති.

5. ප්‍රමාදයේ විපාක.

ජනපදයෙහි (පිටිසර) වසන එක්කුලපුත්‍රයෙක් සැවැත්නුවර එක් කුලදුවක් තමාගේ පුතුට පවරා (ඇවාහකොට දීමට පොරොන්දු ලබාගෙන) 'අසවල් නම් දවසෙහි ගෙනයන්නෙමි'යි

දවසක් තබා එදවස පැමිණිවිට තමාගේ ගෙට එළඹෙන ආදීවක යකුගෙන් "ස්වාමිනි, අපි අද එක් මඟුලක් කරන්නෙමු, නැකත හොඳනේද"යි ඇසීය. හෙතෙම "මෙතෙමේ පළමුවෙන් මා නොවිචාරා දැන් අසන්නේය"යි කිපී 'අද නැකත නොහොඳනේය, අද මඟුල් නොකරව්, ඉදින් කරන්නහු නම් මගත් විනාශයක් වන්නේයයි කීය. ඒ ගෙයි මිනිස්සු ඔහුගේ (කීම) අදහා එදවස නොගියාහ.

තුවරවැස්සෝ මඟුල සම්බන්ධ සියලු වැඩකොට ඔවුන් නො-එනබව දැන කළ මඟුලෙන් ම දුවණියන් අනෙකෙකුට දුන්හ. අනීකෝ (පිටිසරයෝ) පසුද අවුත් "අපට දැරිය දෙව්"යයි කීහ. ඉක්බිති සැවැත්වැසියෝ "දැනව් වැසි ගෙහිමියෝ වූ තොපි පවිටු මිනිස්සුය, දවස නියමකොට (නැවත) නොසලතා හැර නාහ; ආ මගින්ම හැරී පලයව්, අප විසින් දැරිය අනෙකෙකුට දෙන-ලද්දීය"යි ඔවුන්ට පරිභවකළහ. ඔවුහු ඔවුන් හා කලහකොට ආමගින්ම ගියහ.

5. ප්‍රමාදස්ස දෝෂො.

"සාවත්ථියං කිරෙකං කුලධීතරං ජනපදෙ එකො කුලපුත්තො අත්තනො පුත්තස්ස වාරෙත්වා "අසුකදිවසෙ නාම ගණ්හිස්සාමි"ති දිවසං ඨපෙත්වා තස්මිං දිවසෙ සම්පත්තෙ අත්තනො කුලූපකං ආජීවකං පුච්ඡි: "භණෙත, අජ්ජ මයං එකං මඞ්ගලං කරිස්සාම, සොභනං නු ඛො නක්ඛත්තන්"නති? සො "අයං මං පඨමං අපුච්ඡිත්වා ඉදානි පච්චුච්ඡති"ති කුජ්ඣිත්වා "අජ්ජ අසොභනං නක්ඛත්තං, මා අජ්ජ මඞ්ගලං කරිත්ථ; සමෙ කරිස්සථ, මඟ්ගිනා සො භවිස්සති"ති ආහ. තස්මිං කුලෙ මනුස්සා තස්ස සද්දහිත්වා තං දිවසං න ගච්ඡිංසු.

තගරවාසිනො සබ්බං මඞ්ගලකිරියං කත්වා තෙසං අනාගමනං දිස්වා යථාකතෙනෙව මඞ්ගලෙන ධීතරං අඤ්ඤස්ස අදංසු. ඉතරෙ පුනදිවසෙ ආගන්ත්වා "දෙථ නො දැරිකං"ති ආහංසු. අථ නො සාවත්ථිවාසිනො "ජනපදවාසිනො නාම තුම්හෙ ගහපතිකා පාප මනුස්සා, දිවසං ඨපෙත්වා අවඤ්ඤාය නාගතා; ආගතමග්ගෙනෙව පටිගච්ඡථ; අම්හෙහි අඤ්ඤස්ස දැරිකා දින්නා"ති පරිභාසිංසු. තෙ තෙහි සද්ධිං කලහං කත්වා යථාගතමග්ගෙනෙව ගතා."

6. ගොළුවකු මෙන් ඇහවූ ශ්‍රාවකයා.

පෙරකල එක් ශ්‍රාවකයෙක් මා ගොළුවකු කොට දක්වන්නෙම් නම් මට බොහෝ මුදල් ලැබීයහැකිය"යි සිතා "ගොළුවා" යන වචනය ලැල්ලක ලියවා එය කරේ එල්ලාගෙන මාගීයක් අසළ සිටියේය.

ඔහුගේ සතුරෙක් වූ අන්‍ය යාචකයෙක් "මොහුගේ කපටිකම හෙළි කරන්නෙමි"යි සිතා ඔහුව නුදුරු තැන හුන්නේය. එක්තරා කාරුණික පුරුෂයකු ඒ මුගප්‍රතිරූපකයා (=බොරු ගොළුවා)ව තඹසල්ලියක් දීම පිණිස සමීපයට ආ කල්හි ඒ හතුරා "මඟත්මයාණෙනි, මොහුව කිසි මුදලක් නුදුන මැනවි, මේ තෙම කපටියෙකි, ගොළුවෙක් නොවේ"යයි කැගැසීය. ඉක්බිති සොපාලිඝටවූ ඒ කපටියා "බොරුකාරය, මම ගැමකල්හි ගොළුවෙක් විමි; දැනුත් ගොළුවෙමි"යි කීය. එකල්හි ඒ අනුකම්පක පුරුෂයා "කථාකරන්ට හැකි ඇතැම් ගොළුවෝ සිටිත්ය"යි කියමින් එතැනින් ඉවත ගියේය.

6. මුගපතිරූපකො යාචකො.

අතීතෙ එකො යාචකො "සචා'හං අත්තානං මුගං විය දස්සෙය්‍යං, බහුං මූලං ලභෙය්‍ය"නාති. විනෙත්වා "මූගො"ති වචනං එකස්මිං ඵලකෙ ලිඛාපෙත්වා තං ගීවායං ලග්ගෙත්වා මග්ග පස්සෙ අට්ඨාසි.

තස්ස පච්චාමිත්තො අඤ්ඤෙ යාචකො "ඉමස්ස සාඨෙය්‍යං පාකටං කරිස්සාමි"ති විනෙත්වා, තස්සා'විදූරෙ නිසීදි. යදෙ'කො අනුකම්පකො පුරිසො තස්ස මුගපතිරූපකස්ස කාරුණිකං දත්වා සනිකඤ්ඤුපාගමි, තදා සො වෙරී "මාරිෂ, මා එතස්ස කිඤ්චි මූලං දෙහි; සඨො එසො, නෙ'සො මූගො"ති උල්ලාපෙසි. අථ සො සඨො කොපාවිට්ඨො "මුසාවාදී, සබ්බදා'ම්'හං මූගො අහොසිං; ඉදානිපි මූගො භවාමි"ති ආහ. තදා සො කාරුණිකො: "අත්ථෙ' කචෙව මූගා යෙ සල්ලපිතුම්පි සක්කොන්තී"ති වදන්තො තතො අපගච්ඡි.

7. විවාදගත පත් දියකාවෝ දෙදෙන

අතීතයෙහි මිත්‍රවූ දියකාවෝ දෙදෙනෙක් වූහ, එයින් එකෙක් ගඟේ ඉවුරු අසළ හැසිරෙයි, අනිකා ගැඹුරු දියෙහි හැසිරෙයි. එක් දිනක ඔවුහු මසකු ලැබ එකෙක් "මතස්‍යයාගේ හිස කොටස කන්ට කැමැත්තෙමි"යි කීය; අනිකාත් ඒ කොටසම ලබනු කැමති විය. තමන්ගේ විවාදය තීරණය කරගත නොහැකි ඔවුහු එක් සිවලකු වසන තැනට ගොස් "අපේ මේ නඩුව විසඳුව මැනවැ"යි කීහ.

සිවලා තමා දුන් විනිශ්චයෙහි සිටිනබවට පළමුකොට ඔවුන්ගේ ප්‍රතිඥාව ගෙන මසුගේ හිසද නගුටද කඩා වෙන්කොට: "ඉවුර අසළ හැසිරෙන්නා නගුට ලබයි; ගැඹුරෙහි හැසිරෙන්නාට හිස

ලැබේ; මේ මැද කොටස අධිකරණාසනයාට (අයිති) වන්නේ-ය"යි කියා එකකුව හිසද අනිකාව නගුට ද දී තෙමේ මැදකොටස කන්ට පටන්ගත්තේය.

බෙදයට පත් දියකාවෝ එතැන් පටන් මසුන් ලැබ විවාද නැතිව සමගේ බෙදාගෙන කෑහ.

7. විවාදපත්තා මෙ උඳු.

අතීතෙ මෙ උඳු සඟාගතා අහෙසුං; තෙසු එකො අනුතීරවාරී, එකො ගම්භීරවාරී. තෙ එකදා එකං මච්ඡං ලභිත්වා එකො: "අහං මච්ඡස්ස උපරිමභාගං ඛාදිතුම්වජ්ජාමි"ති ආහ; අපරොපි තමෙව භාගං ඉච්ඡි. තෙ අත්තනො විවාදං තීරෙතුං අසක්කොන්තා එකස්ස සිගාලස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා "ඉමං නො අට්ටං විනිවජ්ජිතථා"ති ආහංසු.

සිගාලො අත්තනා දින්නාවිනිවජ්ජෙ ඨිතභාවාය පඨමං තෙසං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා මච්ඡස්ස සීසං ච නඩගුළඤ්ච ඡින්දිත්වා විසුං කත්වා:

'අනුතීරවාරි නඩගුළං
සීසං ගම්භීරවාරිනො;
අථ'යං මජ්ඣිමෙ ඛණ්ඩො
ධම්මට්ඨස්ස භවිස්සති'' ති

වත්වා එකස්ස සීසං ඉතරස්ස නඩගුළඤ්ච දත්වා මජ්ඣිමං ඛණ්ඩං සයං ඛාදිතුමාරභි.

විසාදපත්තා උඳු තතො පට්ඨාය මච්ඡෙ ලභිත්වා විවාදරහිතා සමං භාජෙත්වා ඛාදිංසු.

8. භාවකු විසින් සිංහයෙක් මරනලදී.

මඤ්ජරපබ්බතයෙහි දුර්දාන්ත නම් සිංහයෙක් විසී. ඔහු දිනපතා බොහෝ සතුන් මරාදමන බැවින් ඒ වනවැසි ඔවුපාවෝ රැස්ව "අපෙන් එක එකා දවස්පතා සිංහයා වෙත යවමු"යි තීරණය කොට ගෙන එපවත් සිංහයාට දැන්වූහ. සිංහයා ද යහපතැයි පිළිගන්තේය. එක් දිනක් වාඩ සාවකුව සිංහයා වෙත යාමට වාරය පැමිණියේය. ඌ මරණයෙන් මිදීමට උපායක් සිතමින් සෙමින් සෙමින් යන්නේ වෙලාව ඉක්මවා සිංහයා වෙත පැමිණියේය.

බඹසයින් පෙළුණු බැවින් කොපාවිෂ්ටවූ සිංහයා "තෝ කුමක් හෙයින් කල්ගතකොට එහිද"යි විචාළේය. "ස්වාමිනි, මාගේ දෙමහයක් නොවේ, අතර මඟදී අන්‍යසිංහයකු විසින් බලාත්කාරයෙන් නවත්වන ලද්දෙමි. මා ඔබවහන්සේ වෙනව අවුත් නැවත ඔහු වෙත හැරී එනබවට පොරොන්දු වෙනතුරු මට එන්ට අවිකාශ කුදුන්නේය"යි භාවා කීය. එයින් මහත් කොපයට පත් සිංහයා "වහාම මට ඒ උඩඟු සිංහයා දක්වව"යි කියමින් භාවා සමග යන්ට පිවත්විය. භාවා එක් ගැඹුරු ලිදක් සමීපයට ගොස් "ස්වාමිනි, බලනු මැනව, ඒ දුෂ්ටයා මේ ලිඳ ඇතුළේ වසන්නේය"යි කියමින් දිගතුළ පෙනෙන ඔහුගේම ප්‍රතිබිම්බය පෙන්විය. ඉක්බිති දර්පිතවූ ඒ සිංහයා මහත් සේ නාදකොට ලිදතුළට පැන එහිම මළේය.

8. සසඤ්ඤෙනෙ'ඤ්ඤා ගිරිගුහා මාපිතා.

මඤ්ජරපබ්බතෙ දුද්දන්තො නාම සීහො වසි. තෙන පතිදිනං බහූනං පාණානං ව්‍යාපාදිතත්තා තංවනවාසිනො චතුපදා සමාගන්ත්වා "අම්හෙහි එකෙකං පච්චාහං සීහස්ස සන්තිකං පෙසෙමා"ති නිච්ඡයං කත්වා තං පවත්තිං සීහස්ස ආරොචෙසුං. සොපි සාධූති සම්පටිච්ඡි. එකදා එකස්ස වුඩ්ඪසසකස්ස වාරො සම්පාපුණි. සො 'කථං මරණමිහා මුච්චිස්සාමි'ති උපායං විනෙන්තො තත්ථ තත්ථ විලම්බෙන්තො කාලක්ඛෙපං කත්වා තඤ්ඤෙව ගතො.

බුද්ධිහීනතාය කොපාවිට්ඨො සීහො "කස්මා ත්වං විරාජිත්වා ආගච්ඡසී"ති පුච්ඡි. "සාමි, න මයා දෙසො; අන්තරාමග්ගෙ අඤ්ඤෙන සීහෙන'හං නිවත්තාපිතො මහි. යාවා'හං භවන්තස්ස සන්තිකමාගච්ඡා පච්චාගමනාය පටිඤ්ඤං නාදාසිං, තාව මේ ආගන්තුං නාදාසි"ති සසකො ආහ. තෙනා'නිව කොපාවිට්ඨො සීහො "සීඝං මෙ තං සපපගබ්භං සීහං දස්සෙහි"ති වදන්තො තෙන සද්ධිං ගන්තුං නික්ඛමි. අථ සසො තමෙකස්ස ගම්භීර කූපස්ස උපන්තිකං නෙත්වා "පස්ස, සාමි, සො දුට්ඨො ඉමස්මිං කූපබ්භන්තරෙ වසතී"ති වදන්තො කූපමුඛෙ දිස්සමානං තස්සෙව පටිබිම්බං දස්සෙසි දර්පිතො සීහො මහානාදං නදිත්වා කූපං පක්ඛන්දිත්වා තත්ථෙව මරි.

9. කට්ඨ නිස්සා විනාශවට පත් ඉබ්බා.

තමාගේ මිත්‍රවූ හංසයන් දෙදෙනෙකුන් සමග හිමාලයට යනු කැමතිවූ එක් ඉබ්බෙක් "ඉදින් ඔබ දෙදෙන කොටවලින් දණ්ඩක දෙකොණ බැහැගන්නාහු නම් මා ඒ දණ්ඩෙහි මැද බැහැගත්විට

ඔබගේ පියාපත් බලයෙන් මවත් අහසින් ගමන්කළහැකැ"යි කීය. 'ඒ උපක්‍රමය එසේ වේවා, තා ගෙන අහසින් ගන අප දක්නා මිනිස්සු 'අද්භුත දර්ශනයෙකැ'යි උද්ඝොෂණය කරන්නාහ. තෝ එය අසා ඔවුන්ට උත්තර දෙන්නෙහි නම් එකාන්තයෙන් තාගේ ජීවිතය විනාශවන්නේය"යි හංසයෝ කීහ. "මම ඔයතරම් මෝඩයෙක්ද? මම කිසිවක් කථානොකරන්නෙමි"යි ඉබ්බා කීය.

ඉක්බිති යථොක්තාකාරයෙන් උහු ගෙනයනු ලබන කල්හි මිනිස්සු එය දැක "අහෝ! ආශ්චර්යයෙකි! පක්ෂීහු දෙදෙනෙක් ඉබ්බකු ගෙනයත්ය"යි කැගසන්ට පටන්ගත්හ. එයින් ඇතැම් කෙනෙක් "ඉදින් මේ ඉබ්බා වැටෙන්නේ නම් මෙහිදීම උඹ පිස කන්නෙමු"යි කීහ. තවත් කෙනෙක් "අපි උඹ ගෙවලට ගෙන ගොස් පිසන්නෙමු"යි කීහ. මේ කතිශවචන අසා අතිශයෙන් කෝපයට පත් ඉබ්බා තමාගේ අධිෂ්ඨානය සිහිනැතිකොට "තෙපි අලු කන්නෙව්"යයි කියන්ට කැමතිව කට හැරි කෙණෙහි බිම වැටී කඩ කඩව ගියේය.

9. මුඛං නිස්සාය විනාසපත්තො කුම්මො.

අත්තනො සහායෙහි විහි හංසෙහි සද්ධිං හිමාලයං ගන්තුකාමො එකො කුම්මො "සචෙ තුම්හෙ මුඛතුණ්ඩකෙහි එකං දණ්ඩං දළ්හං කොණෙසු ගණ්හෙය්‍යාථ, මයා' තස්ස මජ්ඣං මම මුඛෙන ගහිත කාලෙ තුම්හාකං පක්ඛබලෙන අහම්පි නභසා ගන්තුං සක්කිස්සාමි'ති ආහ. "උපක්කමො පන තථා හොතු; තං කථෙත්වා ආකාසෙන ගච්ඡන්තෙ අම්හෙ පස්සන්තා මනුස්සා "අහො, අබ්භුතං දස්සන"න්ති උග්ඝොසිස්සන්ති; සචෙ ත්වං තං සුත්වා තෙසං පටිවචනං දදෙය්‍යාසි, කාමං තව ජීවිතං විනස්සිස්සතී"ති හංසා අවොචුං. "කිමහං තථාවිධො ජළො? නාහං කිඤ්චි කථෙස්සාමි"ති කුම්මො වදි.

තතො යථාවුත්තාකාරෙන තස්මිං නීයමානෙ මනුස්සා තං දිස්වා "හා! හා! අච්ඡරියං! වෙ පක්ඛිනො එකං කුම්මං හරන්ති"ති උග්ඝොසෙසුං. තෙසු එකවෙව "සචා'යං කුම්මො පතිස්සති එතෙව තං පචිත්වා ඛාදිස්සාමා'ති ආහ සු. එකවෙව "මයං තං ගෙහං නෙත්වා පචිස්සාමා'ති වදිංසු ඉමානි කතිපයවචනානි සුත්වා අතීව රුට්ඨො සො කුම්මො අත්තනො අධිට්ඨානං විස්සරිත්වා "තුම්හෙ හසමං ඛාදිස්සථා"ති වත්වා, මුඛෙ විවටමත්තෙ භූමියං පතිත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකො ජාතො.

10. අන්ධයකුගේ දක්ෂතාවය.

මැටිකළයක් හා පොරෝනා කම්බිලියක් හැර තමා සතු අන්කිසි ධනයක් නැති එක්තරා අන්ධයෙක් දිනක් දෙවසථානයකට ගොස් දෙවාශාවනයෙන් යුක්ත උපවාසයෙන් (=ආහාර නොගැනීමෙන්) තමාගේ දුඃඛිතජීවිතය කෙළවර කරන්ට ඉවාගත්තේය.

ඔහුගේ ප්‍රතිපත්තියෙන් සතුටුවූ දෙවිතෙමේ ඔහු ඉදිරියෙහි දෘශ්‍යමානවී "තව වරයක් දෙන්නෙමි"යි කීය. සථානෝචිත ඥානයෙන් යුත් ඒ අන්ධයා "පින්වතා තාවරෙන්ද"යි විචාළේය. "මම මහාදෙවයා වෙමි"යි කීකල්හි "ඇසින් දක්නට නොහැකි මම එය කෙසේ අදහා ගනිමිද"යි අන්ධයා කීය. දෙවිතෙමේ එකෙණෙහි ඔහුගේ ඇස් පෙනීම ඇතිකෙළේය. එකල්හි අන්ධයා දණින් වැටී "මම මාගේ මුණුපුරකු රාජ්‍යශ්‍රිය අනුභව කරනු දක්නට ලබන්නෙමිවා"යි කීය. මෙසේ හෙතෙම එක් වරයෙන්ම අක්ෂිදෘෂ්ටියත් දීර්ඝජීවිතයක් සම්පතුත් ලබාගත්තේය.

10. උපාසකදහකථා අට්ඨා.

එකා ඝටං කම්බලඤ්ච මිනා අඤ්ඤස්ස කස්සචි ධනස්ස අස්සාමිකො එකො අන්ධො එකදා එකං දෙවාගතනං ගන්ත්වා අනසනෙන අත්තනො දුක්ඛිතජීවිතස්ස අවසානං කාතුමධිට්ඨාසි.

තස්ස තාය පටිපත්තියා පසන්නා දෙවතා තමුපරතො පාතු හවිත්වා "වරං තෙ දම්මි"ති ආහ. ඨානොචිතපඤ්ඤො සො අන්ධො "කො'සි ත්වං"ති පුච්ඡි; "අහං මහාදෙවො"ති වුත්තෙ "අක්ඛීහි අපස්සන්තො අහං කථං තං සද්දහාමි"ති අවච. තස්මිං ඛණෙ දෙවතා තස්ස දස්සනං පාකටීකතං අකාසි. තතො අන්ධො ජණ්ණුකෙහි නිපතිත්වා "මම නත්ථාරං රජ්ජසිරිමනුභොන්තං පස්සිතුං ලභෙය්‍යාමිහං"ති යාචි. එවං සො එකෙනෙව වරෙන අක්ඛිදිට්ඨි දීඝජීවිතං සම්පත්තිඤ්ච පටිලභි.

11. කාලිදාස පණ්ඩිතවූයේ කෙසේද?

කාලිදෙවියගේ ප්‍රසාදලාභයෙන් කාලිදාස කවිත්වයට පැමිණියේයයි ඇතැම්කෙනෙක් කියත්. ඒ සම්බන්ධ ප්‍රවෘත්තිය මෙසේයි:- පෙර එක් රජෙකුගේ අතිශයෙන් පණ්ඩිතවූ දූ කුමරියක් විය. ඇයට යොග්‍ය සවාමිපුරුෂයකු සොයාගත නොහැකිව ඛෙදයට පත් රජතෙමේ දිනක් මෙසේ ප්‍රකාශයක් කෙළේය.: "සෙවි උදෘශන යමෙක් මාගේ ඇසට පළමුකොට හමුවන්නේ නම් ඔහුට මාගේ දූවණියන් දෙන්නෙමි"යි

තමාගේ පුතුට රජකුමරිය තුදුන් බැමින් කෝපයට පත්ව සිටි එක් ඇමතියෙක් ගසකට නැඟී අත්තක හිඳගෙන ඒ අත්තේ මුල කපන අතිමූඪවූ එක් බමුණු ගොපල්ලකු දැක ඔහු ගෙනවුත් රාජද්වාරය සමීපයෙහි තැවැත්වීය. රජතෙමේ ද ඔහු දැක තමාගේ ප්‍රතිඥවට අනුරූප ලෙස ඒ ගොපල්ලාට දුව දුන්නේය. රාත්‍රියෙහි විලාසමන්දිරගතවූ රජදූතොමෝ ඔහු අතිශයෙන් අඥානබව දැනගති. ඉක්බිති ඇය විසින් කර්කශ වචනවලින් ආක්‍රෝශ කරන ලද හෙතෙමේ එක් වනයකට පිවිස කාලිදේවියගේ සිත් ගෙන අතිවිශිෂ්ට කවිත්වය ලැබුවේය.

11. කථං කාලිදාසො පණ්ඩිතො ජාතො?

කාලිදාසො කාලිදෙවියා පසාදලාභෙන කවිත්තං පත්තොති එකච්චෙ වදන්ති. අත්‍රා'යං කිංවදන්ති:- පුරා එකස්ස රඤ්ඤො අතිපඤ්ඤවතී ධීතා අහොසි. තස්සා'නුරූපං පතිං පරියෙසිතුං මසක්කුණෙය්‍යත්තා ඛින්නො රාජා එකදා "යො සුවෙ පාතො පඨමතරං මම වක්ඛුස්සාපථ' මාගච්ඡති, තස්සා'හං ධීතරං දදිස්සාමි"ති නිවෙදෙසි.

අත්තනො පුත්තස්ස තං රාජධීතරං වාරෙත්වා අලබ්භාය කුද්ධො එකො අමච්චො එකං රුක්ඛසාඛ මාරුහිත්වා තස්සා යෙව සාඛාය මූලං ඡින්දන්තං එකං ගොපාල බ්‍රාහ්මණදාරකං දිස්වා තමානෙත්වා (පටිඤ්ඤාත දිවසස්ස පාතො) රාජද්වාරසමීපෙ ඨපෙසි. රාජා තං දිස්වා අත්තනො පටිඤ්ඤාභඞ්ගකරොන්තො තස්ස ගොපාලස්ස'ත්තනො ධීතරමදාසි. අථ රත්තියං විලාසමන්දිරගතා රාජධීතා තස්ස අවචනීයබාලතං (=ජළතං) අඤ්ඤාසි. තතො තාය කක්ඛළාහි වාචාහි අක්කොසිතො සො එකං අරඤ්ඤං පවිසිත්වා කාලිදෙවිමාරාධෙත්වා අතිවිශිෂ්ට කවිත්තමලභීති.

12. උසභ කුලත්තෙකෝ කාරුණිකශ්චේද?

බරණැසින් ප්‍රයාගයට යන එක් පුරුෂයෙක් සොරුන් අතට අසුවිය; ඔවුහු ඒ මිනිසාගේ වස්ත්‍රාදිය පැහැරගෙන ඔහුට ද ආයුධවලින් ප්‍රහාර දී මළුළුකක්හු මෙන් කොට පලාගියහ. ඉක්බිති එක් බමුණෙක් ඒ මගින් යන්නේ තුවාළලත් ඒ පුරුෂයා දැක ඔහුගෙන් ඉවත්ව මාර්ගයේ අනික් පැත්තෙන් ගියේය; තවත් බමුණෙක් එසැණින් යන්නේ එසේම ඉවත්ව ගියේය.

ඉන්පසු ඒ මග යන එක් ගිහිකුලිකයෙක් ඒ දුකට පත් මිනිසා දැක ඔහු කෙරෙහි කරුණා උපදවා සමීපයට එළඹ ඔහුගේ තුවාළ බැඳ මුදුකසාරය හා තෙල් ඒ තුවාළවල වත්කොට තමා නැගී ගිය සිවුපාවා පිට ඔහු නංවාගෙන එක් දානශාලාවක් කරා පැමිණ එහි නැවතී ඔහුට සාත්තු කෙළේය. කීප දිනකින් තමාගේ ගමන ආරම්භකරන්ට කැමතිවූ හෙතෙමේ කහවණු දෙකක් ශාලාපාලකයාට දී "මේ මිනිසාට මනාසේ සාත්තු කළමැනවි, යම්කිසි වියදමක් යන්නේ නම් මා හැරී එන ගමනේදී ඒ සියල්ල ගෙවන්නෙමි"යි කියා ගියේය.

12. උවවාකුලිකා අනුකම්පකා හොතිනු?

බාරාණසිතො පයාගං ගච්ඡන්තො එකො පුරිසො චොර හත්ථපත්තො අහොසි. චොරා තස්ස වත්ථාදීනි අවජිත්වා තම්පි ආවුධෙහි පහරිත්වා මතසදිසං (අතිදුබ්බලං) කත්වා පලාසිංසු. අථ'ඤ්ඤො බ්‍රාහ්මණො තෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්තො තං ඛතසරීරං පුරිසං දිස්වා තතො අපක්කම්ම මග්ගස්ස ඉතරපස්සෙන අගමාසි. අඤ්ඤම්පි බ්‍රාහ්මණො තෙන ගච්ඡන්තො තථෙව අපක්කම්ත්වා අගමාසි.

අනන්තරං එකො ගිහිජ්ජෙට්ඨො තස්මිං මග්ගෙ ගච්ඡන්තො තං දිස්වා තස්මිං කාරුඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා තම්පස්සඛකම්ම තස්ස වණානි බන්ධිත්වා තෙසු මුදුකිකාසවං තෙලඤ්ච ආසිඤ්චිත්වා අත්තනො වාහනෙ පසුමහි තමාරොපෙත්වා එකං දානසාලම්පත්වා තත්ථ තං පවිජ්ජෙසි. සාතිපාහච්චයෙන අත්තනො ගමනමාරභිතුකාමො සො දෙ කහාපණෙ නීහරිත්වා සාලාපාලකස්ස දත්වා එවමවදි: "සක්කච්චං ඉමං පුරිසං පවිජ්ජෙහි, සචෙ (තස්ස'ත්ථාය) කොචි ධනබ්බයො හොති තං සබ්බමහං පච්චාගමනකාලෙ දස්සාමි"ති.

13. ජීමූතවාහන කුමාර.

හිමාලයේ එක් පර්වතකූටයක් මත්තෙහි කඤ්චනපුර නම් නගරයක් විය. පුරාණයේදී ඒ නගරවරයෙහි "ජීමූතකෙතු" නම් රජතුමෙක් විය. එතුමාගේ ඇතුළුවර වූ රාජෝද්‍යානයෙහි ආයාචකයන්ගේ මනොරථපූරණය කරන්නාවූ පරමපරාගත කල්ප වෘක්ෂයක් විය. ඒ රජතෙමේ ඒ කල්පතරුවට උපස්ථානකොට වෘක්ෂයාගේ අනුභාවයෙන් අත්‍යන්තයෙන් පරිත්‍යාගශීලී වූ සකල සත්වානුකම්පිවූ උත්තම ගුණයුත් ජීමූතවාහන නම් පුත්‍රයකු ලැබිය.

එකුමරු වැඩිවිය පත් කල්හි රජතෙම ඔහු යුවරජත්වයෙහි පිහිටුවිය. ඉක්බිති එක් දිනක් ඒ කුමරතෙමේ හුදකලාව වසන පිය රජු වෙත පැමිණ: මහරජ, මේ ශරීරය ආදි සියලු සංස්කාර ධර්මයන් වඤ්චල රළ පෙළකට සමානබව ඔබ දනිත්. ධනයාගේත් විදුලියගේත් ස්ථිරභාවයක් කොතැනක කවරකු විසින් දක්නා ලද්දේද? මේ සසරෙහි එකම පරෝපකාරය ස්ථිර ද පුණ්‍යය හා කීර්තිය උපදවන්නේද වේ. මෙසේ සියලු දෙය අනිත්‍ය කල්හි කුමක් සඳහා මේ කප්රුක මෙසේ රකිනුලැබේද"යි ඇසීය.

13. රජ්ජුත්තො ජීමූතවාහනො.

හිමවතො එකස්ස කූටස්ස මත්ථකෙ කඤ්චනපුරං නාම නගරං අහොසි. තස්මිං පුරුත්තමෙ පුරෙ ජීමූතකෙතු නාම රාජා'හෝසි. තස්ස අන්තෙපුරුය්‍යානෙ (=පමදවනෙ) ආයාචකානං මනොරථ පූරකො පරමපරාගතො එකො කප්පරුක්ඛො අහොසි. සො රාජා තං කප්පතරුම්පඤ්ඤෙතා තස්සා'නුභාවෙන අවචනතං දාන සංවිභාගරතං සකලපජානුකම්පිං උත්තමගුණයුත්තං ජීමූතවාහනං නාම කුමාරමලභි.

වයප්පත්තෙ තස්මිං කුමාරෙ රාජා තං ඔපරජ්ජෙ අභිසිඤ්චි. අථ'ඤ්ඤදා සො කුමාරො පටිසල්ලීනං පිතුරාජානමුපසඞ්කමම එවම්මවොච: "මහාරාජ, ඉමං සරීරාදිං කත්වා සබ්බෙසං සංඛත ධම්මානං චලමානතරඞ්ගසමානතං එවං ජානාසි. ධනස්ස විජ්ජු-යා ච පිරභාවො කදා කෙන දිට්ඨො? ඉමස්මිං සංසාරෙ එකොව පරෝපකාරො පිරෙ පුඤ්ඤ-යසාවහො ච හොති. එවං සබ්බ ධම්මෙසු අතිවෙවත්ත කිමත්ථාය'යං කප්පරුක්ඛො එවං රක්ඛියතී"ති.

14. විතස්සාදත්තදේවලදේ හා ඔහුගේ පුත්‍රයා.

විතස්සානදීතීරයෙහි "තක්සලා" නම් නගරයක් විය. නදීජලයෙහි ප්‍රතිබිම්බිතවූ ඒ නගරයාගේ ප්‍රාසාදපඞ්ක්තිය වනාහි නගරශ්‍රිය බැලීම සඳහා නාලොවින් මතුවූ නාගපුරියක් සේ දෘශ්‍යමානවිය. ඒ නගරයෙහි බුද්ධාක්ෂිපරායණවූ "විතස්සාදත්ත" නමැති ධනවත් වෙළඳෙක් විසීය. ඔහුට 'රතනදත්ත" නමැති පුත්‍රයෙක් සිටියේය. ඒ පුත්‍රයා නිතොරම පියා පවිකාර-ශෙකැයි ආක්‍රොශ කෙළේය. "කවරහෙයකින් නෝ මට මෙසේ ආක්‍රොශකෙරෙහි ද"යි පියා විසින් විචාරණලද හෙතෙමේ "වෛදික ධර්මයට විරුද්ධ ධර්මවිරොධ ක්‍රියාවන්හි යෙදෙන හෙයිනුත් බමුණන් හැරදමා නිරන්තරයෙන් බෞද්ධ භික්ෂූන් සේවනය කරන හෙයිනුත්ය"යි කීය.

"මෙහෝදී කෙලෙසුන්ගෙන් වෙන්වීමත් සත්‍යවාදී බවත් සකල සත්වානුකම්පාවත් බ්‍රාහ්මණධර්මයෙහි ඇතුළත්යයි සිතමි"යි පියා කීය. පියා විසින් මෙසේ කියනලද හෙතෙමේ ඒ කීම පිළිනොගෙන වඩවඩාත් පියාට ආක්‍රෝශ කරන්ට පටන්ගති. එයින් ඛෙදයට පත් පියතෙමේ "කාලිඞ්ගදත්ත" නම් රජු වෙත පැමිණ මේ සියලු පුවත් දැන්විය. ඉක්බිති රජතෙම ඒ වෙළඳපුතු සවභාවතයට ගෙන්වා තමා කොපාවිෂ්ටවූසේ දක්වා "මේ අතිදුෂ්ටවූ පාපිෂ්ට වාණිජපුත්‍රයා මරාදමව්"යයි කීසේය.

14. වාණිජෝ විතත්‍ථාදනෙනා තස්ස පුත්තෙනා ච.

විතත්‍ථානදියා තීරෙ තක්කසිලා නාම නගරී අහොසි. නදී ජලෙ පටිබිම්බිතා පන'ස්ස පාසාදපන්ති තන්නගරසිරිමොලෙ-කෙතුකාමතාය අඩොහුවනා'ගතා නාගපුරිව පඤ්ඤායිත්ථ. තස්මිං නගරෙ බ්‍රහ්මදත්තපරායණො විතත්‍ථාදනෙනා නාම ධනවා වාණිජො වසි තස්ස රතනාදනෙනා නාම පුත්තො. සො නිබ්බං අත්තනො පිතරං "පාපො"ති අක්කොසි. "කස්මා ත්වං මං එවමක්කොසසි?"ති පිතරා පුට්ඨො සො එවමාහ: "ත්වං වෙදවිදූඛො හුත්වා තංඛණං වීරුඞ්ගිවවපපසුත්තො බ්‍රාහ්මණෙ වජ්ජෙත්වා නිබ්බං සක්‍යපුත්තියෙ භික්ඛූ උපට්ඨහසි"ති.

තං සුත්වා වාණිජො: "දෙසාදිකිලෙසෙහි ඒගමනං, සච්චවාදිතා, සබ්බභූතානුකම්පිකතා ච බ්‍රාහ්මණධම්මනෙතාගධාති මඤ්ඤෙ"ති අවච. පිතරා එවං වුත්තො සො තස්ස වචනමනාදියිත්වා අතිරෙකතරං පිතරමක්කොසිතුමාරභි. තෙන ඛිත්තචිත්තො පිතා කලිඞ්ගදත්තං රාජානමුපසඞ්කමිත්වා සබ්බමිමං පවත්තිමාරොචෙසි. තතො රාජා තං වාණිජපුත්තං අත්තනො භවනමානයාපෙත්වා මුසාරවිතක්කොපො (=කොපාවිට්ඨම්ව අත්තානං දස්සෙත්වා) "ඉමං අවචනත්ථ කක්ඛළං පාපිඨං වාණිජපුත්තං ඝාතෙථා"ති ආහ.

15. සිල්වතාගේ තේජස.

කුටකණ්ණ රජතුමා "ගිරිගම කොණ්ණ" වැයි බුලු සුඛමම තෙරුන්ට මමත්වය කරයි, හෙතෙම උපුල්වැව වසන්නේ තෙරුන් කැඳවිය. තෙරුන්වහන්සේ අවුත් මාලාරාම විහාරයෙහි වසත්. රජ තෙරුන්ගේ මවගෙන් "සථවිරතුමා කුමක් ප්‍රියකෙරේද"යි ඇසීය. "මහරජ, අල"යයි (ඇ කීය.) රජ අල (තම්බා) ගෙන්වා ගෙන විහාරයට ගොස් තෙරුන්වහන්සේට දෙන්නේ මුහුන බලන්ට අසමර්ථවිය.

හෙතෙම නික්ම පිරිවෙණෙන් පිටදී "තෙරුන්වහන්සේ කොබඳුද"යි විසවගෙන් ඇසීය. "ඔබතුමා පුරුෂයෙක් වී උඩ බලන්ට අසමර්ථවූයේය, (ස්ත්‍රියක්වූ) මම කෙසේ සමර්ථවන්නෙමිද"යි විසව) කීය. රජතුමා 'මගේ රටෙහි බදුගෙවන ගෘහපතියකුගේ පුත්‍රයකු මුණ ඔසවා බලන්ට අසමර්ථවෙමි, බුද්ධශාසනය වනාහි එකාන්තයෙන් උත්තමය"යි (කීයා) අත්තල ගැසීය.

15. සීලවතො මහානුභාවතා.

කුටකණ්ණරාජා කිර ගිරිගාමකණ්ණිවාසිං බුලුසුඛමම තෙරං මමායති. සො උපලවාපියං වසමානො තෙරං පක්කොසාපෙසි. තෙරො ආගන්ත්වා මාලාරාමවිහාරෙ වසති. රාජා තෙරස්ස මාතරං පුච්ඡි.: "කිං තෙරො පියායති?"ති. "කන්දං මහාරාජ'ති. රාජා කන්දං ගාහාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා තෙරස්ස දදමානො මුඛං උල්ලොකෙතුං නාසක්ඛි.

සො නික්ඛමිත්වා බහිපරිවෙණෙ දෙවිං පුච්ඡි "කීදිසො තෙරො?"ති. "ත්වං පුරිසො හුත්වා උල්ලොකෙතුං න සක්කොසි; අහං කථං සක්ඛිස්සාමි, නාහං ජානාමි කීදිසො"ති. රාජා "මම රඤ්ඤෙ බලිකාරගහපතිපුත්තං උල්ලොකෙතුං න විසහාමි; මහන්තං වත හො බුද්ධසාසන"න්ති අපෙපාසෙසි" (සඤ්ඤවිහඞ්ග අට්ඨවාවෙනි.)

16. පමණ දැනීම ගහපති.

සීස්ස (සඛාතිස්ස?) මහරජතුමා දවස්පතා සෑගිරියෙහි භික්ෂු සංඝයාට දන් දෙන්නේ "මහරජ, කුමක්හෙයින් එක්තැනැක්ම සෙවනය කෙරෙහිද, අන්තැනෙක්භික්ෂු දන් දෙන්ට නොවටිද"යි රටවැසියන් විසින් කියනලද්දේ දෙවෙනි දවස්හි අනුරාධපුරයෙහි මහදන් දෙවීය. එක් භික්ෂුනමක්වත් පිළිගැන්මෙහි පමණ නොදත්තේය. එක් එක් නම පිළිගත් ඛාද්‍ය-භොජ්‍යයන් දෙතුන් දෙනෙක් ඉස්සූහ.

රජතුමා දෙවෙනිද සෑගිරියෙහි භික්ෂුසංඝයාට ආරාධනය කරවා ඇතුල්රජගෙට පැමිණි කල්හි "පාත්‍ර දුනමැනවැ"යි කීය. "මහරජ, ඔහැනැත; තමාගේ ප්‍රමාණයෙන් භික්ෂාව ගන්නාහ"යි (කීයා) එක් භික්ෂුනමක්වත් පාත්‍රය නොදුන්නේය. සියලුදෙනා වහන්සේ ප්‍රමාණයෙන් යුත් භොජනයම ගත්හ. ඉක්බිති රජතුමා "බලව්, තොපගේ භික්ෂූන් අතරෙහි එක් නමක්වත් පමණ නොදනී, ඊශේ කිසිවක් ඉතිරි නොවීය; අද ගත් දේ සුළුපය, ඉතිරි දේ බොහෝය"යි (කීයා) ඔවුන්ගේ පමණ දන්මෙහි තුටුවිතැත්තේ අවශෙෂයන්ගේ පමණ නොදන්මෙහි නොසතුටු සිතැත්තේ විය.

16. සාධු මතකඤ්ඤතා.

"තිස්සමහාරාජපි දෙවසිකං වෙතියපබ්බතෙ භික්ඛුසංඝස්ස දානං දදමානො "මහාරාජ, කිං එකමෙව ඨානං හජසි? කස්මා අඤ්ඤත්‍ර දානං න වට්ටති"ති? ජනපදෙති වුත්තො දුතියදිවසෙ අනුරාධපුරෙ මහාදානං දදෙයි. එකභික්ඛුපි පටිග්ගහෙ මතකං න අකාසි. එකමෙකෙන පටිග්ගහිතං ඛාදනීයං භොජනීයං දෙව තයො ජනා උක්ඛිපිංසු.

රාජා දුතියදිවසෙ වෙතියපබ්බතෙ භික්ඛුසංඝං නිමන්තෙත්වා පෙත්වා රාජනෙතපුරං ආගතකාලෙ "පත්තං දෙථා"ති ආහ. "අලං මහාරාජ, අත්තනො පමාණෙන භික්ඛං ගණ්හිස්සතී"ති එකො භික්ඛුපි පත්තං න අදාසි. සබ්බෙ පමාණසුත්තකමෙව පටිග්ගණ්හිංසු. අථ රාජා "පස්සථ, තුම්හාකං භික්ඛූසු එකොපි මතකං ජානාති; හියො කියද්වි අවසෙසං නාහොසි; අජ්ජ ගහිතං මතකං අවසෙසමෙව බහු"ති තෙසං මතකසුතාය අත්තමනො ඉතරෙ සඤ්ච අමතකසුතාය අනත්තමනො අහොසි."

17. බෑම් ණ්ඩිකිය සාය කථා.

වත්තබ්බකනිග්‍රොධතෙරුන් සාමණෙරකලා බමුණුගමක් පහළවිය. සාමණෙරතුමා ද ඔහුගේ උපාධ්‍යායස්ථවිරතුමා ද මුදිත එතර නොගියාහ. "කොළ කන මිනිසුන් ආහුයකෙ වසන්නෙමු"යි පිටිසරට අභිමුඛවූහ. සාමණෙරතෙමෙ සතියක් පමණ නිරාහාර වූ එක් ගම්පෙදෙසක තල්ගසක ඉදුණු තල්ගෙඩි දැක "සාමිනි, ටිකක් නැවතුනමැනව, තල්ගෙඩි හෙළමි" උපාධ්‍යායයන්ව කීය. "සාමණෙරය, තෝ දුර්ශීලවෙහි, තෙල් ගුව"යි. "සාමිනි, නගින්නෙමය"යි (කීයා) කුඩා පිහියක් ගෙ තල්ගසට නැග තල්වල්ල කපන්නට පටන්ගත්තේය. පිහි තලය ගැලවී බිම වැටුණේය. "මෙතෙමේ වෙහෙසෙමින් ම ගස් නැගුණේය, දැන් කුමක්නම් කරන්නේද"යි ස්ථවිරතුමා සි සාමණෙරතුමා තල්කොළ ඉර ඉරා පිහියාමේට බැඳ ගැටගසා බි "සාමිනි, පිහියාතලය මෙහි ඔබනසේක්නම් යෙහෙකැ"යි ක ස්ථවිරතුමා "සාමණෙරයා උපාය දන්නෙකැ"යි (සිතමින්) පිහි තලය ඇතුල්කොට දුණි. හෙතෙම පිහිය ඔසවා තල්ගෙඩි හෙළි යමිතාක්කල් තල්ගෙඩි විද්‍යමාන වූවහු ද ඒතාක් එහි වැස අවසන්වූ පසු පිළිවෙළින් (ගොස්) කොළ කන මිනිසුන් වා තැනක හැරදැමූ එක් විහාරයකට ඇතුල්වූහ.

පියමහරජ (=වළගම්බා රජ) තුමා රාජ්‍යයට පැමිණියේය; [illegible]ගුදට එතරින් ආ භික්ෂූහු "වත්තබ්බක නිග්‍රොධස්ථවිරතුමා [illegible]කාගේද? වත්තබ්බක නිග්‍රොධස්ථවිරතුමා කොහේද"යි අසා [illegible]වහන්සේ සමීපයට ගියහ. මහාභික්ෂු සමූහයක් පොරැන් [illegible]සිටියේය. හෙතෙම මහබික්සඟ විසින් පිරිවරනලද්දේ ක්‍රමයෙන් [illegible]විහාරයට පැමිණ මහාබෝධිය ද මහාසෑය ද ථූපාරාම චෛත්‍ය [illegible]ද වැඳ නුවරට ඇතුළුවිය. දකුණු දෙරටුව දක්වා යන කල්හිම [illegible]වතැනකදී තුන්සිවුරු උපන්නේය. ඇතුළු නුවරට පිවිසිතැන් [illegible]න් මහත් සත්කාර උපන්නේය. මෙසේ විපත්කාලයේදී [illegible]ල්ගෙඩි-අල-මුල්-කොළත් දුර්ලභවිය, සම්පත් කාලයේදී මෙවැනි [illegible]ලාභය උපන්නේය.

17. බ්‍රාහ්මණතිස්සහමය වත්තමානෙ.

"වත්තබ්බකනිග්‍රොධස්ථවිරස්සාපි සාමණෙරකාලෙ බ්‍රාහ්මණ [illegible]ස්සහමය උදපාදි. සාමණෙරො ච උපජ්ඣායො ච සස්ස පරසමුද්දං [illegible]ගමිංසු, "පණ්ණඛාදකමනුස්සෙ උපනිස්සාය වසිස්සාමා"ති [illegible]වත්තාභිමුඛා අහෙසුං. සාමණෙරො සත්තාහමත්තං අනා-[illegible]රො හුත්වා එකදිවසං ගාමද්වාරෙ තාලරුක්ඛෙ පක්කං දිස්වා [illegible]ජ්ඣායං ආහ. "භන්තෙ ථොකං ආගමෙථ, තාලපක්කං පාතෙ-[illegible]මි"ති. "දුබ්බලොසි ත්වං සාමණෙර, මා අභිරුහී"ති. "අභිරු-[illegible]හාමි භන්තෙ"ති බුද්ධකවාසිං ගහෙත්වා තාලං ආරුයහ තාල [illegible]කං ඡින්දිතුං ආරභි. මාසිඵලං නික්ඛමිත්වා භූමියං පති. ථෙරො [illegible]තයි: "අයං කිලමන්තොව රුක්ඛං ආරුළ්හො, කිං නු ඛො [illegible]කරිස්සතී"ති. සාමණෙරො තාලපණ්ණං ඵාලෙත්වා ඵාලෙ [illegible] වාසිදණ්ඩකෙ බන්ධිත්වා ඝටෙනෙතා ඝටෙනෙතා භූමියං [illegible]තත්වා "භන්තෙ, සාධු වතස්ස ඝටෙ වාසිඵලං එතං පවෙ [illegible]ස්සාථා"ති ආහ. ථෙරො "උපායසම්පන්නො සාමණෙරො"ති [illegible]ඵලං පවෙසෙත්වා අදාසි සො වාසිං උක්ඛිපිත්වා තාලඵලානි [illegible]තයි.....යාව තාලඵලානි අහෙසුං තාව [illegible]ව වසිත්වා ඵලෙසු ඛීණෙසු අනුපුබ්බෙන පණ්ණඛාදක [illegible]ස්ථානං වසනට්ඨානෙ එකං ඡිඛ්ඛිතවිහාරං පවිසිංසු."

"පිතුමහාරාජ රජජං පටිපජ්ජි. පරසමුද්දා ආගතාගතා භික්ඛු [illegible]ං වත්තබ්බකනිග්‍රොධථෙරො? කහං වත්තබ්බකනිග්‍රොධ [illegible]ථෙරො"ති? පුච්ඡිත්වා තස්ස සන්තිකං අගමංසු. මහාභික්ඛු [illegible]ං ථෙරං පරිවාරෙසි. සො මහාභික්ඛුසංඝපරිවුතො අනු [illegible]බ්බක මහාවිහාරං පත්වා මහාබෝධිං මහාචෙතියං ථූපාරාමං

ව වන්දිත්වා නගරං පාවිසි. යාව දක්ඛිණද්වාරා ගවජිනත්ස්සෙව න්වසු ඨානෙසු තිවිවරං උපජ්ජි, අනෙකානි නගරං පවිසිත කාලතො පඨාය මහාසක්කාරො උපජ්ජි, ඉති කාලවිපත්තියං තාලඵල-කන්ද-මූල-පණ්ණමිපි දුල්ලභං ජාතං; කාලසම්පත්තියං එවරූපො මහා ලාභො උපපන්නොති."

18. ශාසනපරම්පරාව රක්ඛිතත්තෙරො.

බ්‍රාහ්මණතිස්සසොරා රට වැනසිය. සංඝතෙමේ ගියලු දෙසින් නාගදීපයට ගොස් දඹකොළපටුනෙහි තෙමහල් මහ පහුරක් බැන්දවිය. (පහුරේ) එක් තට්ටුවක් ජලයෙහි ගැලුනේය, එකක භික්ෂුසමූහයා උන්නේය, එකක පාත්‍ර සිවුරු තැබූහ. සංයුත්ත-භාණක චූලසීව සථවිරය-ඉසිදත්ත සථවිරය-මහාසොණසථවිර යයි තෙරතුන්තමක් ඒ පිරිස්වලට අධිපතිවූහ. ඒ තුන්නම අතුරෙන් තෙරදෙනමක් මහාසොණතෙරුන්ට "ඇවත, මහා-සොණ, පහුරට නැගෙව"යි කීහ. "සවාමිනි, ඔබවහන්සේලා (කුමක් කරන්ට ද)? "ඇවත, ජලයේදී මියයාමත් ගොඩදී මිය යාමත් මෙපමණෙක්මය (=එකසැටිමය), අපි නොයන්නෙමු; තා නිසා වනාහි අනාගතයෙහි ශාසනයාගේ පරම්පරාව පවතින්නේය, ඇවත තෝ යව"යි. 'සවාමිනි, ඔබවහන්සේලා නොයන කල්හි මමත් නොයන්නෙම්"යි. තුන්වර දක්වා කියාත් තෙරුන් නංවන්ට නොහැක්කාහු නැවතුණහ.

ඒ කාලයෙහි මහාවිහාරය හිස් විය, මහසැමළුවෙහි එරඹු ගස් පැලවූහ; චෛත්‍යය පැලැටියෙන් ගැවසුණේ සෙවෙලෙන් වැසුණේ විය. සථවිරතුමා ජීවමාන බුදුන්ට ගෞරව දක්වන්නාසේ මහ-සැය වැඳ බටහිරදෙස ශාලාවට පිවිස බලමින් "මෙවැනි අග්‍ර ලාභයටත් අග්‍රකීර්තියටත් පැමිණි බුදුරදුන්ගේ ශරීරධාතු නිදන් කළතැන අසරණවිය"යි සිතමින් හුන්නේය.

ඉසිදත්තසථවිරතුමා ද පිළිවෙළින් වාරිකාවෙහි හැසිරෙන්නේ අළදතව්වට පැමිණියේය, එහි මිනිස්සු ඉතා නොඉදුණු මිගෙඩි පළා ඇට ගෙන පොතු දමා ගියහ. සථවිරතුමා "ඇවත, මහා-සොණ, භික්ෂාහාරයක් පෙනේ"යයි කියා පාසිවුරු හෙන්වාගෙන සිවුරු පොරවා පාත්‍රය පිටතට ගෙන සිටියේය. කුඩා දරුවෝ වැඩසිටි තෙරුන් දැක "මෙසින් කිසි ප්‍රයෝජනයක් ඇතැ"යි (සිතා) වැලි පිසදමා මිගෙඩි පොතු පාත්‍රයෙහි දමාදුන්හ. තෙරවරු අනුභවකළහ. සත්දිනක් පමණ එයම ආහාරය විය.

බමුණුතිස් සොරු මළකල පිතෘමහාරාජතෙමේ ජත්‍ර නැංවිය. "ඕය සංසිඳුණේය, රට සමෘද්ධය"යි අසා භික්ෂුගණයා පරතෙරින් නැව් නැගී මාතොටපටුනෙහි බැස "මහාසොණ සථවිර කොහි වෙසේද"යි අසා තෙරුන් සමීපයට ගියේය. තෙරුන්වහන්සේ පන්සියයක් භික්ෂූන් පිරිවරකොට ඇත්තාහු කාලකගම මණ්ඩලා-රාම (වට්ටාරම) විහාරයට පැමිණියහ.

18. සාසනස්ස රක්ඛිතත්තෙරො.

බ්‍රාහ්මණතිස්සචොරෙපි ජනපදං විඛංසෙසි.....
.....සංඝො සබ්බදිසාහි නාගදීපං ගන්ත්වා ජම්බුකොළපට්ටනෙ තිගුම්බ-මහාඵළිකං බන්ධාපෙසි. එකා භූමිකා උදකෙ ඔසිදි; එකිස්සා භික්ඛුසංඝො නිසින්නො, එකිස්සා පත්තචීවරානි ඨපිංසු, සංයුත්තභාණක-චූලසීවත්ථෙරො, ඉසිදත්තත්ථෙරො, මහා-සොණත්ථෙරොති තයො ථෙරා තාසං පරිසානං පාමොක්ඛා. තෙසු දෙව ථෙරා මහාසොණත්ථෙරං ආහංසු: "ආවුසො මහාසොණ, අභිරුහ ඵළිකං"නති. "තුම්හෙ පන ගණෙත"යි? "ආවුසො, උදකෙ මරණමිපි ථලෙ මරණමිපි එත්තකමෙව, න මයං ගමිස්සාම; තං නිස්සාය පන අනාගතෙ සාසනස්ස පවෙණී ඨස්සති, ගච්ඡ ත්වං ආවුසො"යි. "නාහං ගණෙත තුම්හෙසු අගච්ඡන්තෙසු ගමිස්සා-මි"යි යාව තතියං කථෙත්වාපි ථෙරං ආරොපෙතුං අසක්කොන්තා නිවත්තිංසු."

"තස්මිං සමයෙ මහාවිහාරො සුඤ්ඤො, චෙතියඝරගණෙ එරණ්ඩා ජාතා; චෙතියං ගවෙජිහි පරිවාරිතං, සෙවාලෙන පරියොතඵං. ථෙරො ධරමානකබුද්ධස්ස නිපච්චාකාරං දස්සෙන්තො විය මහා චෙතියං වන්දිත්වා පච්ඡිමදිසාය සාලං පවිසිත්වා ඔලොකෙන්තො "එවරූපස්ස නාම ලාභග්ග- යසග්ගප්පත්තස්ස සරීරධාතුනිවය ඨානං අනාථං ජාත"නති චින්තයමානො නිසිදි."

"ඉසිදත්තත්ථෙරොපි අනුපුබ්බෙන වාරිකං චරන්තො අළ ජනපදං සම්පාපුණි. තත්‍ර මනුස්සා නාතිපක්කානි මධුකඵළානි භින්දිත්වා අසිං ආදාය තචං ඡින්දිත්වා අගමංසු. ථෙරො "ආවුසො මහාසොණ, භික්ඛාහාරො පඤ්ඤායතී"ති වත්වා පත්තචීවරං ආහ රාපෙත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තං නීහරිත්වා අඨාසි. තරුණ දරුවා ථෙරං සීතං දිස්වා "ඉමිනා කොචි අත්ථො භවිස්සතී"ති මධුකඵලානි පුඤ්ජිත්වා මධුකඵලත්තචං පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා අදංසු. ථෙරො පරිභුඤ්ජිංසු. සත්තාහමත්තං සො යෙව ආහාරො අහොසි.

16. සාධු මත්තඤ්ඤුතා.

"තිස්සමහාරාජපි දෙවසිකං වෙතියපබ්බතෙ භික්ඛුසංඝස්ස දානං දදමානො "මහාරාජ, කිං එකමෙව ඨානං හජසි? කිං අඤ්ඤත්ථ දානං න වට්ටති"ති? ජනපදෙහි වුත්තො දුතිය දිවසෙ අනුරාධපුරෙ මහාදානං දදෙසි. එකභික්ඛුපි පටිග්ගහණමත්තං න අඤ්ඤාසි. එකමෙකෙන පටිග්ගහිතං බාදනීය-භොජනීයං ඛෙඩ තයො ජනා උක්ඛිපිංසු.

රාජා දුතියදිවසෙ වෙතියපබ්බතෙ භික්ඛුසංඝං නිමන්තෙත්වා රාජනෙතපුරං ආගතකාලෙ "පත්තං දෙථා"ති ආහ. "අලං මහාරාජ, අත්තනො පමාණෙන භික්ඛං ගණ්හිස්සතී"ති එකො භික්ඛුපි පත්තං න අදාසි. සබ්බෙ පමාණසුත්තකමෙව පටිග්ගණ්හිංසු. අථ රාජා "පස්සථ, තුම්හාකං භික්ඛූසු එකොපි මත්තං න ජානාති; හියො කිඤ්චි අවසෙසං නාහොසි; අජ්ජ ගහිතං මත්තං අවසෙසමෙව බහු"ති තෙසං මත්තඤ්ඤුතාය අත්තමනො ඉතරෙ සඤ්ච අමත්තඤ්ඤුතාය අනත්තමනො අහොසි."

17. බැමිණිතිස්ස සාමණෙර කථා.

වත්තබ්බකතිස්සත්ථෙරුන් සාමණෙරකලැ බමුණුතිස් පිළිබඳ පහළවිය. සාමණෙරතුමා ද ඔහුගේ උපාධ්‍යායසථවිරතුමා ද මුදිත එතර නොහියාහ. "කොළ කන මිනිසුන් ආශ්‍රයකොට වසන්නෙමු"යි පිටිසරට අභිමුඛවූහ. සාමණෙරතෙමේ සතියක් පමණ නිරාහාර වැ එක් ගම්පෙදෙසක තල්ගසක ඉදුණු තල්ගෙඩි දැක "සවාමිනි, විකක් නැවතුනමැනව, තුල්ගෙඩි හෙළමි"යි උපාධ්‍යායයන්ව කීය. "සාමණෙරය, තෝ දුර්ලභවෙහි, නොගුව"යි. "සවාමිනි, නගින්නෙමිය"යි (කීයා) කුඩා පිහියක් ගෙන තල්ගසට නැග තල්වල්ල කපන්නට පවන්ගත්තේය. පිහිය තලය ගැලවී බිම වැටුණේය. "මෙතෙමේ වෙහෙසමින් ම ගස නැගුණේය, දැන් කුමක්නම් කරන්නේද"යි සථවිරතුමා සිත්වූ සාමණෙරතුමා තල්කොළ ඉර ඉරා පිහියාමිවේ බැඳ ගැටගසා තිබා "සවාමිනි, පිහියාතලය මෙහි ඔබනසේක්නම් යෙහෙකැ"යි කීය. සථවිරතුමා "සාමණෙරයා උපාය දන්නෙකැ"යි (සිතමින්) පිහිය තලය ඇතුල්කොට දුණි. හෙතෙම පිහිය ඔසවා තල්ගෙඩි හෙළී යමිතාක්කල් තල්ගෙඩි විද්‍යමාන වූවහු ද ඒතාක් එහි වැස ගෙ අවසන්වූ පසු පිළිවෙළින් (ගොස්) කොළ කන මිනිසුන් වසන තැනක බැරදමූ එක් විහාරයකට ඇතුල්වූහ.

පියමහරජ (=වළගම්බා රජ) තුමා රාජ්‍යයට පැමිණියේය; බුදට එතරින් ආ භික්ෂූහු "වත්තබ්බක නිග්‍රොධසථවිරතුමා නොහේද? වත්තබ්බක නිග්‍රොධසථවිරතුමා නොහේද"යි අසා උන්වහන්සේ සමීපයට ගියහ. මහාභික්ෂු සමූහයක් පොරැන් පිරිවැරීය. හෙතෙම මහබික්සඟ වීසින් පිරිවරනලද්දේ ක්‍රමයෙන් මහාවිහාරයට පැමිණ මහාබෝධිය ද මහාසෑය ද ථූපාරාම චෛත්‍ය ද වැඳ නුවරට ඇතුල්විය. දකුණු දෙරටුව දක්වා යන කල්හිම තවතැනකදී තුන්සිවුරු උපන්නේය. ඇතුළු නුවරට පිවිසිතැන්පවන් මහත් සත්කාර උපන්නේය. මෙසේ විපත්තිකාලයේදී තල්ගෙඩි-අල-මුල්-කොළත් දුර්ලභවිය, සම්පත් කාලයේදී මෙවැනි කොලාහල උපන්නේය.

17. බ්‍රාහ්මණතිස්සහඟෙ වත්තමානෙ.

"වත්තබ්බකනිග්‍රොධසථවිරස්සපි සාමණෙරකාලෙ බ්‍රාහ්මණතිස්සහඟං උදපාදි. සාමණෙරො ච උපජ්ඣායො ච සස පරසමුද්දං කාරමංසු, "පණ්ණවාදකමනුස්සෙ උපනිස්සාය වසිස්සාමා"ති පවත්තාභිමුඛා අහෙසුං. සාමණෙරො සත්තාහමත්තං අනාහාරො හුත්වා එකස්මිං ගාමද්වාරෙ තාලරුක්ඛෙ පක්කං දිස්වා උපජ්ඣායං ආහ. "භන්තෙ තොකං ආගමෙථ, තාලපක්කං පාතෙස්සාමි"ති. "දුබ්බලොසි ත්වං සාමණෙර, මා අභිරුහී"ති. "අභිරුහිස්සාමි භන්තෙ"ති බුද්ධකවාසිං ගහෙත්වා තාලං ආරුයහ තාලපිණ්ඩං ඡින්දිතුං ආරභි. වාසිඵලං නික්ඛමිත්වා භූමියං පති. ථෙරො චින්තෙසි: "අයං කිලමන්තොව රුක්ඛං ආරුළ්හො, කිං නු ඛො කරිස්සතී"ති. සාමණෙරො තාලපණ්ණං ඨාලෙත්වා ඨාලෙ වාසිදණ්ඩෙන බන්ධිත්වා ඝටෙන්තො ඝටෙන්තො භූමියං පාතෙත්වා "භන්තෙ, සාධු වතස්ස සචෙ වාසිඵලං ඵලෙ පවෙසෙය්‍යාථා"ති ආහ. ථෙරො "උපායසම්පන්නො සාමණෙරො"ති වාසිඵලං පවෙසෙත්වා අදාසි. සො වාසිං උක්ඛිපිත්වා තාලඵලානි පාතෙසි.....යාව තාලඵලානි අහෙසුං තාව තත්ථෙව වසිත්වා ඵලෙසු ඛීණෙසු අනුපුබ්බෙන පණ්ණවාදකභික්ඛූනං වසනට්ඨානෙ එකං ඡඩ්ඩිතවිහාරං පවිසිංසු."

"පිතුමහාරාජා රජ්ජං පටිපජ්ජි. පරසමුද්දෙ ආගතාගතා භික්ඛූ පුච්ඡිංසු "කිං වත්තබ්බකනිග්‍රොධසථවිරො? කිං වත්තබ්බකනිග්‍රොධසථවිරො"ති? පුච්ඡිත්වා තස්ස සන්තිකං අගමංසු. මහාභික්ඛුසංඝො ථෙරං පරිවාරෙසි. සො මහාභික්ඛුසංඝපරිවුතො අනුපුබ්බෙන මහාවිහාරං පත්වා මහාබෝධිං මහාචෙතියං ථූපාරාමං

ව වන්දිත්වා නගරං පාවිසි. යාව දක්ඛිණද්වාරා ගවජිනතස්සෙව තිවසු ඨානෙසු තිවිවරං උපපජ්ජි, අනෙකානි නගරං පවිඨ කාලතො පඨාය මහාසක්කාරො උපපජ්ජි, ඉති කාලවිපත්තියං තාලඵල-කන්ද-මූල-පණ්ණමපි දුල්ලභං ජාතං; කාලසම්පත්තියං එවරූපො මහා ලාභො උපපන්නොති."

18. ශාසනපරම්පරාව රක්ඛිතත්තෙරවි.

බ්‍රාහ්මණතිස්සසොරා රට වැනසිය. සංඝතෙමෙ ගියලු දෙසින් නාගදීපයට ගොස් දඹකොළපටුනෙහි තෙමහල් මහ පහුරක් බැන්දවිය. (පහුරේ) එක් තට්ටුවක් ජලයෙහි ගැලුනේය, එකක භික්ෂුසමූහයා උන්නේය, එකක පාත්‍ර සිවුරු තැබූහ. සංඝත්ත-ථෙරක චූලසීව ස්ථවිරය - ඉසිදත්ත ස්ථවිරය - මහාසොණස්ථවිර යයි තෙරතුන්නමක් ඒ පිරිස්වලට අධිපතිවූහ. ඒ තුන්නම අතුරෙන් තෙරදෙනමක් මහාසොණතෙරුන්ට "ඇවත, මහා-සොණ, පහුරට නැගෙව"යි කීහ. "සවාමිනි, ඔබවහන්සේලා (කුමක් කරන්ට ද)? "ඇවත, ජලයේදී මියයාමත් ගොඩදී මිය යාමත් මෙපමණෙක්මය (=එකසැටිමය), අපි නොයන්නෙමු; තා නිසා වනාහි අනාගතයෙහි ශාසනයාගේ පරම්පරාව පවතින්නේය, ඇවත තෝ යව"යි. 'සවාමිනි, ඔබවහන්සේලා නොයන කල්හි මමත් නොයන්නෙම්"යි. තුන්වර දක්වා කියාත් තෙරුන් නංවන්ට නොහැක්කාහු නැවතුණහ.

ඒ කාලයෙහි මහාවිහාරය හිස් විය, මහසැමළුවෙහි එරඹු ගස් පැලවූහ; චෛත්‍යය පැලැටියෙන් ගැවසුණේ සෙවෙලෙන් වැසුණේ විය. ස්ථවිරතුමා ජීවමාන බුදුන්ට ගෞරව දක්වන්නාසේ මහ-සැය වැඳ බටහිරදෙස ශාලාවට පිවිස බලමින් "මෙවැනි අග්‍ර ලාභයටත් අග්‍රකීර්තියටත් පැමිණි බුදුරදුන්ගේ ශරීරධාතු නිදන් කළතැන අසරණවිය"යි සිතමින් හුන්නේය.

ඉසිදත්තස්ථවිරතුමා ද පිළිවෙළින් වාරිකාවෙහි හැසිරෙන්නේ අළුදනව්වට පැමිණියේය, එහි මිනිස්සු ඉතා නොඉදුණු මිගෙඩි පළා ඇට ගෙන පොතු දමා ගියහ. ස්ථවිරතුමා "ඇවත, මහා-සොණ, භික්ෂාභාරයක් පෙනේ"යයි කියා පාසිවුරු නෙන්වාගෙන සිවුරු පොරවා පාත්‍රය පිටතට ගෙන සිටියේය. කුඩා දරුවෝ වැඹසිටි තෙරුන් දැක "මෙසින් කිසි ප්‍රයෝජනයක් ඇතැ"යි (සිතා) වැලි පිසදමා මිගෙඩි පොතු පාත්‍රයෙහි දමාදුන්හ. තෙරවරු අනුභවකළහ. සත්දිනක් පමණ එයම ආහාරය විය.

බමුණුතිස් සොරු මළකල පිතෘමහාරාජතෙමේ ඡත්‍ර තැංවිය. "කීය සංඝිඳුණේය, රට සමෘද්ධය"යි අසා භික්ෂුගණයා පරතෙරින් නැව් නැගී මාතොටපටුනෙහි බැස "මහාසොණ ස්ථවිර කොහි වෙසේද"යි අසා තෙරුන් සමීපයට ගියේය. තෙරුන්වහන්සේ පන්සියයක් භික්ෂූන් පිරිවරකොට ඇත්තාහු කාලකගම මණ්ඩලා-රාම (වට්ටාරම) විහාරයට පැමිණියහ.

18. සාසනස්ස රක්ඛිතත්තෙරො.

බ්‍රාහ්මණතිස්සචොරොපි ජනපදං විඛංසෙසි.....
.....සංඝො සබ්බදිසාහි නාගදීපං ගන්ත්වා ජම්බුකොළපට්ටනෙ තිභූමක-මහාළුම්පං බන්ධාපෙසි. එකා භූමිකා උදකෙ ඔසිදි; එකිස්සා භික්ඛුසංඝො නිසින්නො, එකිස්සා පත්තචීවරානි ඨපෙසිංසු, සංඝත්තථෙරක-චූලසීවත්ථෙරො, ඉසිදත්තත්ථෙරො, මහා-සොණත්ථෙරොති තයො ථෙරා තාසං පරිසානං පාමොක්ඛා. තෙසු දෙව ථෙරා මහාසොණත්ථෙරං ආහංසු: "ආවුසො මහාසොණ, අභිරුහ උළුම්ප"නති. "තුම්හෙ පන හනෙත"න්ති? "ආවුසො, උදකෙ මරණම්පි ථලෙ මරණම්පි එත්තකමෙව, න මයං ගමිස්සාම; තං නිස්සාය පන අනාගතො සාසනස්ස පවෙණී ඨස්සති, ගච්ඡ ත්වං ආවුසො"නි. "නාහං හනෙත තුම්හෙසු අගච්ඡිනෙසු ගමිස්සා-මි"ති යාව තතියං කථෙත්වාපි ථෙරං ආරොපෙතුං අසක්කොන්තා නිවත්තිංසු."

"තස්මිං සමයෙ මහාවිහාරො සුඤ්ඤො, චෙතියඝරණෙ එරණ්ඩා ජාතා; චෙතියං ගවෙජිහි පරිවාරිතං, සෙවාලෙන පරියොනද්ධං. ථෙරො ධරමානසබ්බඤ්ඤුස්ස නිපච්චාකාරං දස්සෙන්තො විය මහා චෙතියං වන්දිත්වා පච්ඡිමදිසාය සාලං පවිසිත්වා ඔලොකෙන්තො "එවරූපස්ස නාම ලාභග්ගා- යසග්ගාපපත්තස්ස සරීරධාතුනිවය ඨානං අනාථං ජාත"නති චින්තයමානො නිසිදි."

"ඉසිදත්තත්ථෙරොපි අනුපුබ්බෙන වාරිකං චරන්තො අළු ජනපදං සම්පාපුණි. තත්ථ මනුස්සා නාතිපක්කානි මධුකඵලානි තිත්ථිත්වා අග්ගිං ආදාය තවං ඡඩ්ඩෙත්වා අගමංසු. ථෙරො "ආවුසො මහාසොණ, භික්ඛාභාරො පඤ්ඤායතී"ති වත්වා පත්තචීවරං ආහ රාපෙත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තං නීහරිත්වා අට්ඨාසි. තරුණ දරකා ථෙරං දිසවා "ඉමිනා කොචි අත්ථො භවිස්සතී"ති මාලුකං පුඤ්ඤිත්වා මධුකඵලත්තචං පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා අදංසු. ථෙරො පරිභුඤ්ජිංසු. සත්තාහමත්තං සො යෙව ආහාරො අහොසි.

"බ්‍රාහ්මණතිස්සවෝරෙ මතෙ පිතුමහාරාජ ජත්තං උස්සාපෙසි. "භගෙ වුපසන්තා, ජනපදෙ සමපත්තො"ති සුත්වා පරසමුද්දතො භික්ඛුසංඝො නාවාය මහාතිත්ථපට්ටණෙ ඔරුය්හ "මහාසොණත්ථෙරො කහං වසතී"ති පුච්ඡිත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසි. ථෙරො පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරො කාලසඝාමෙ මණ්ඩලාරාමවිහාරං සමපාපුණි."

19. නාලන්දකි විහාරවිද්‍යාලය.

පෙර දඹදිව සෞගතමහාවිද්‍යාලයන් අතුරෙන් අතිශයෙන් ප්‍රකටභාවයට පැමිණියේ නාලන්දවිහාරවිද්‍යාලයයි. ඒ විද්‍යාලය මුළු මගධරටෙහි "ධර්මගඤ්ජා" නාමයෙන් ප්‍රකටවිය. භාරතීයපුරාණ කාලයන් අතුරෙන් ඉතාමහත් එකවූ ඒ විහාරවිද්‍යාලය බුද්ධ පුරාණ කාලය "රත්නොදධි" නමැති නවභූමික මහාප්‍රාසාදයක පිහිටුවා තිබුණේය. ක්‍රිස්තෝත්පත්තියෙන් පෙර ප්‍රථම ශතවර්ෂයේ පවත්නා හෙවත් ඒ මහාවිද්‍යාලයෙහි ආචාර්යවරයෙක් ව විසූ නාගාර්ජුන මහාස්ථවිරතුමාගේ කාලයේ සිට -- ක්‍රිස්තෝත්පත්තියෙන් අටවෙනි ශතසංවත්සරය දක්වා මේ විහාරවිද්‍යාලය අභිවෘද්ධියෙන් අනුභව පැවැත්තේය.

අෂ්ටමශතවත්සරය පවත්නාකල මේ නිඛිලවිද්‍යාලයට තුදුරු තැන උදන්තපුරියෙහි පාලරජවරුන්ගේ අනුග්‍රහයෙන් කරවූ මහාවිද්‍යාලය ශ්‍රේෂ්ඨතර භාවයට පත්විය. සප්තමශතවත්සරයාගේ මුලදීම "භික්ෂුන් සියං" නමැති මහාපණ්ඩිත වීතතෙරුන්වහන්සේ නාලන්දමහාවිද්‍යායතනයට පැමිණ එහි පණ්ඩිතාචාර්යන්ගෙන් සංස්කෘතයට නැගුණු බුද්ධමය ඉගෙන ඒ විද්‍යායතනය සම්බන්ධ ප්‍රවෘත්තියින් ද ඇතුළත් කොට විශාල වූ ශ්‍රමණවෘත්තාන්තයක් සවභාෂාවෙන් ලිවූවේය.

19. නාලන්දය නිඛිලවිද්‍යාලයො.

පුරාණජම්බුද්වීපෙ සෞගතමහාවිද්‍යායතනෙසු අතිප්‍රකටභාවප්පත්තමපන නාලන්දනිඛිලවිද්‍යායතනං මහොසි. සො පන විද්‍යාලයො සකලමගධරටෙ "ධම්මගඤ්ජා" නාමෙන විදිතො'හවි. භාරතීය-පෞරාණිකකාලයානං මහන්තතමො තස්ස විද්‍යායතනස්ස පොරාණිකකාලයො "රතනොදධි" නාමකෙ නවභූමික-ප්‍රාසාදෙ පතිට්ඨිතො අහොසි. කිඤ්චිප්පත්තිතො පඨමශතවච්ඡරතො පට්ඨාය, අථවා තතො පුරිමං විද්‍යාලයෙ ආචරියභාවෙන වුත්ථස්ස නාගජ්ජුනමහාථෙරස්ස කාලතො පට්ඨාය, යාව කිඤ්චිප්පත්තිතො අට්ඨමශතවච්ඡරං අයං නිඛිලශාලයො අභිවුඩ්ඪියා අනූනො පවත්තිත්ථ.

අට්ඨමශතවච්ඡරෙ වත්තමානෙ ඉමස්ස විජ්ජායතනස්ස නාතිදූරට්ඨානතො උදන්තපුරියං පාලරාජූනං අනුග්ගහෙන කාරාපිතො පන මහාවිජ්ජාලයො සෙට්ඨතරභාවං සම්පාපුණි. සත්තම-ශතවච්ඡරස්ස ආදිම්හි යෙව "භික්ඛුන් සියං" නාමො මහාපරිශුද්ධතො චීනදෙසියතෙරො ඉමං නාලන්දමහාවිජ්ජායතනං පත්වා තත්ථ පණ්ඩිතාචරියානං සන්තිකා සක්කතභාසාරුළ්හං බුද්ධමමවුත්ථං හෙත්වා තස්ස විජ්ජායතනස්ස පවත්තියො ච දන්තොකත්වා මහන්තං පරිශුද්ධවුත්තන්තං නිජභාසාය ලිඛිත්වා ඨපෙසි.

20. උදන්තපුරි මහාවිද්‍යාලය.

පාලවංශික රජවරුන් මගධාධිපතිත්වයට පැමිණෙන්ට බොහෝ කලකට පෙර උදන්තපුරියෙහි මහාසංඝාරාමයක් තිබුණේය. පාලරජුන්ගේ කාලයේදී මගධයෙහි අග්‍රරාජධානිය බවට පත්වූ නගරයක් මේ විහාරය අසල ගොඩනැංවූ බැවින් ද මේ විහාරය මගධයෙහි අත්‍යුත්කෘෂ්ටභාවයට පත්වූ හෙයින් ද ඒ මුළු රටම "විහාර" (හෙවත් "බිහාර්") නාමයෙන් ප්‍රකටවිය. බ්‍රාහ්මණයන් විසින් නිත්‍යවශයෙන් "මඝ"යයි පෙරළනලද පුරාණ "මගධ" නාමය ක්‍රමයෙන් අභාවයට ගියේය.

මගධපාල රජුගේ පුත්‍රවූ මහාපාල රජුගේ කාලයේදී මේ උදන්තපුරීමහාවිහාරයෙහි ගිනයානික-මූලසර්වාස්තිවාදී දහසක් පමණ භික්ෂූහු ද පන්දහසක් පමණ මහායානික භික්ෂූහු ද විසූහ. පාලරජවරු වනාහි උදන්තපුරීමහාවිහාරයේහි වෛදික-සෞගත-ධර්ම ශ්‍රද්ධයන්ගෙන් පිරුණු මහාපුණ්‍යකාලයකින් යුත් ශ්‍රමණවිහාරවිද්‍යාලයක් පිහිටුවූහ. ඒ පුණ්‍යකාලය වනාහි මහම්මත්වරුන් විහාරයන් වනසමින් භික්ෂූන් තසනකල්හි 1202 වෙනි වර්ෂයේදී විනාශකරන ලද්දේය.

ඒ කාලයේදීම චීනයෙහි විසූ වාවරියාධිරාජයන්ගේ අනුග්‍රහය නිසා චීබැවිරට ආදිම සංඝරාජයාණන්ගේ නිවාසස්ථානය බවට පැමිණි "සක්‍ය මහාවිහාරය" උදන්තපුරියෙහි මහාසංඝාරාමය අනුව කරවන ලද්දේය. ඒ සක්‍යමහාවිහාරීයයෝ උදන්තපුරී සංඝාරාමයෙහි පැවති ශික්ෂාපණයත් විනයනයත් අනුගමනය කළහ

20. උදන්තපුරිමහාවිජ්ජාලයො.

පාලරාජූනං මගධාධිපච්චලාභතො අතිපුරා යෙව උදන්තපුරියං මහාසංඝාරාමො අහොසි. පාලවසුධාධිපානං සමයෙ මාගධ-රාජධානිභාවපත්තස්ස එකස්ස නගරස්ස එකස්ස මහාවිහාරස්සා-

සත්තෙ මාපිතත්තා ච ඉමස්ස විහාරස්ස මගධදෙසෙ අච්චුන්නත භාවපපතිතො ච සබ්බොපි මගධදෙසො "විහාර" (=බිහාර්) නාමෙන පාකටො'හවි. පොරාණං මගධ-නාමං, බ්‍රාහ්මණෙහි නීතුවසෙන "මඝ" ඉති වොහාරං පාපිතං, අනුකතමෙන විස්සරිත මහොසි.

මහීපාලරඤ්ඤෙ පුත්තස්ස මහාපාලරාජිනො කාලෙ අසමිං උදන්තපුරිමහාවිහාරෙ සහස්සමත්තා හීනයානික-මූලථෙර වාදිනො භික්ඛු ච පඤ්චසහස්සමත්තා මහායානිකභික්ඛු ච වසිංසු. පාලරාජිනො පන තසමිං මහාසංඝාරාමෙ වෙදික-සොගතධම්ම ගන්ථපරිපූරණත්ථෙ'තෙන පොත්ථකාලයෙන සහිතං සාමණෙරං නිඛිලවිජ්ජාලයං පතිට්ඨාපෙසු. සො පනෙ'සො පොත්ථකාලයො මොහමමදිකානං විහාරවිධ්වංසනෙ භික්ඛූනාතනෙ ච වත්තමානෙ 1202 මෙ වස්සෙ විධ්වංසිතො අහොසි.

තසමිං යෙව සමයෙ චීනදෙසෙ වුත්ථානං වාචරියාධිරාජූනං අනුගහං ලභිත්වා නිබ්බතදෙසෙ, ආදිමහාරඤ්ඤෙ නිවාස ඨානත්තං පත්තො, "සක්‍යමහාවිහාරො" උදන්තපුරියං මහාසංඝාරාම මනුගන්ත්වා කාරිතො අහොසි. තෙ පන සක්‍යමහාවිහාරියා උදන්තපුරිමහාවිහාරෙ පවත්තං සික්ඛාපදං විනයතඤ්ච අනුගවෙසිංසු.

21. වික්‍රමශිලාහි විශවවිද්‍යාලය.

අවවෙනි ක්‍රිස්තුශකාබදයේ මධ්‍යභාගයේදී ධර්මපාලමහරජු විසින් පිහිටුවනලද වික්‍රමශිලාරාජමහාවිහාරය ගංගානදියගේ වම් ඉවුර අසල පර්වතයක් මස්තකයෙහි බැබළුණේය. ප්‍රධාන විහාර මන්දිරය අවට කුඩුරුතැන්හි සංඝාවාස 107 ක් ගොඩනගනලදහ; ඒ සියල්ල වටකොට මහාප්‍රාකාරයක් විය. දෙරටුසතර අසල පැමිණෙන ශිෂ්‍යයන්ට නොමිලයේ ඉගැන්වීම කරන විද්‍යාලය සතරක් විය; "වාරපණ්ඩිත" නමැත්තෝ ඒ විද්‍යාලයන් පාලනය කළහ.

මධ්‍යස්ථානය වූ මහාවිද්‍යාලයෙහි දෙවධර්මය ඉගැන්වූ පණ්ඩිතාචාර්‍ය දෙදෙන මේ විශවවිද්‍යාලයේ පළමු-දෙවෙනි කුලුණු මෙන් සලකන ලදහ. මහාප්‍රාකාරයෙන් ඇතුළත වාරයන් සමීපයෙහි පිහිටි යථොක්ත ද්වාරවිද්‍යාලයන්හි උද්ග්‍රහණයකරන ශිෂ්‍යයන්ට වාසය පිණිස නිදහස් වාසාගාරසතරක් ද පිහිටුවනලදී. එරට රජකුමරුන් හා සිටුවරුන් විසින් ඊට යන වියදම උසුලනලදී.

රජදරුවන්ගේ අනුග්‍රහය සැමවිටම ලැබූ මේ විශවවිද්‍යාලය සංඝස්ථවිර ප්‍රමුඛ සදෙනෙකුගේ සහාවක් විසින් පාලනයකරනලද්දේ ශතවර්ෂ සතරක් මුළුල්ලේ සමෘද්ධිකාරයෙන් පැවැත්තේය.

22. විකක්කමශිලාය සබ්බඤ්ඤුලයො.

ක්‍රිස්තුපපතිතො අට්ඨමසතවර්ෂස්ස මජ්ඣිමභාගෙ ධර්මපාලෙන මහාරඤ්ඤ විකක්කමශිලායං කාරාපිතො රාජමහාවිහාරො ගඞ්ගාය නදියා උත්තරතීරෙ එකස්ස පබ්බතස්ස මුඛනී විරොචිත්ථ. තස්ස මජ්ඣෙ පතිට්ඨිතස්ස මහාප්‍රාසාදස්ස සමන්තා අවිදූරට්ඨානෙසු සත්තාධිකා සතමත්තා සංඝාවාසා අහෙසුං; සබ්බෙපි තෙ එකෙන මහාප්‍රාකාරෙන පරික්ඛිත්තා. විහාරස්ස චතුසු ද්වාරෙසු චතූහි වාරපණ්ඩිතෙහි පරිපාලිතා වත්තාරො විජ්ජාලයා අහවුං ආගතානං සිස්සානං නිමිත්තෙන විජ්ජාදානාය.

පමුඛභූතෙ මහාවිජ්ජාමන්දිරෙ දෙවධර්මසික්ඛාපකා පන චෙ පණ්ඩිතා තස්ස සබ්බස්සාපි නිඛිලවිජ්ජාලයස්ස ධාරකා පඨමදුතියත්ථෙරා විය සල්ලක්ඛිතා'හෙසුං. පාකාරස්ස අන්තො ද්වාර සමීපෙ පතිට්ඨිතෙසු යථාවුත්තෙසු චතුසු ද්වාරවිජ්ජාලයෙසු උග්ගණ්හන්තානං සිස්සානං වාසාය වත්තාරො වාසාගාරා, යත්ථ වසන්තානං සිස්සානං ඝාසච්ඡාදනපරිබ්බයො තදෙදසවාසීහි රාජකුමාරෙහි මහඩ්ඪනීහි ච දිජෙහි. සබ්බදා රාජානුග්ගහෙන පරිපොසිතො පනායං නිඛිලවිජ්ජාලයො සංඝත්ථෙරපමුඛාය ඡන්නං ඡන්නානං සහාය පරිපාලිතො වඩ්ඪතවස්සානි සමිද්ධිකාරෙන පවත්තිත්ථ.

23. තක්සලා විශවවිද්‍යාලය.

දඹදිව අතිපුරාණ විශවවිද්‍යාලය තක්සලාහි පිහිටා තිබුණේය. එය බ්‍රාහ්මණයන් බලපැවැත්වූ විද්‍යාස්ථානයකි. බටහිරින් පර්සියාව දක්වා ද උතුරෙන් යවනලොකය (ග්‍රීසිය) දක්වා ද නැගෙනහිරින් මගධය හා ප්‍රාචීනදෙශය දක්වා ද ඒ විශවවිද්‍යාලයේ ප්‍රභාවය පැතිර ගියේය. මගධාධිපතිවූ බිම්බිසාරරජුගේත් භගවත් ශාක්‍ය මුනීන්ද්‍රයන්වහන්සේගේත් රොගෝපහාරකවූ ජීවක නම් රාජවෛද්‍යයා මේ විශවවිද්‍යාලයෙහි උගත්තෙකි. ඔහුගේ සංක්ෂිප්ත චරිතය මෙසේය:-

දක්ෂිණමගධයෙහි වූ රජගහනුවර උපන් හෙතෙමේ වැඩිවිය පැමිණියේ වෙදකම හා කලාශිල්පයන් ඉගනීම පිණිස තක්සලාහි විශවවිද්‍යාලයට ගියේය. "ආත්‍රෙය" නම් මහාවෛද්‍යාචාර්‍යයන්

අතිමුඛයට පැමිණි හෙතෙම "ගුරුපූජාවශයෙන් කොපමණ මිලක් දියහැකිද"යි විචාරනලද්දේ "සවාමිනි, ශාස්ත්‍රශවෙෂණය සඳහා මම ඖෂධයේ සිව මෙතෙක් දුර ආමි; සියගෙයින් පිටවෙන මම තමාගේ අදහස මවුපියන්ට හෝ මිත්‍රයන්ට නොකීවෙමි. එබැවින් මම ධනයෙන් යම්කිසි පරිත්‍යාගයක් කරන්ට අසමර්ථවෙමි. නමුත් ඉගනීම අවසන්වූ පසු මාගේ ශරීරය ඔබ අයත්වූවක් කරන්නෙමි (හෙවත් මම ඔබගේ සෙවකයෙක් වන්නෙමි) යි කීය.

මේ කීමෙන් සතුටුවූ ආත්‍රෙයතෙමේ ඔහු තමාගේ ශිෂ්‍යගණයට ඇතුළත්කළේය. ජීවකයා ඒ ආචාර්‍යවරයාවෙතින් සත්වර්ෂයක් මුළුල්ලේ වෛද්‍යශාස්ත්‍රයත් වෙදකමත් ඉගෙනගත්තේය. අවසාන පරීක්ෂණයේදී "තක්ෂලාව හාත්පස දෙයොදුනක් තැන හටගෙන තිබෙන සියලු ගස්-වැල්-තෘණ-මූලාදීන්ගේ ඖෂධප්‍රයෝජනය විස්තරකරව"යි කියනලද ජීවකතෙමේ එහි ඇවිද වෘක්ෂලතාදි සකලභූතග්‍රාමසමූහය පරීක්ෂණයකොට "ඖෂධප්‍රයෝජනරහිත එකම වර්ගයක්වත් නැතැ"යි ආචාර්‍යතුමාට දැන්විය.

22. තක්කසිලායං නිඛිලවිජ්ජාලයො.

ජම්බුදීපෙ අතිපොරාණෙ නිඛිලවිජ්ජාලයො පන (ගන්ධාර දෙසෙ) තක්කසිලායං පතිට්ඨිතො අහොසි. තත්‍ර බ්‍රාහ්මණා යෙව ආචරියා අහෙසුං (=බ්‍රහ්මභත්‍රිකා යෙව තත්‍ර පබ්බා භවිංසු.) පච්ඡිමතො යාව පාරසික දෙසං, උත්තරතො යාව යොනකලොකං, පාචීනතො යාව මගධං පාචීනකදෙසඤ්ච තස්ස මහාවිජ්ජාලයස්ස පභාවො පත්ථරි. මගධාධිපස්ස බිම්බිසාරස්ස භගවතො ච සක්‍ය මුනිනො ආතඞ්කාපහාරකො ජීවකො නාම රාජකීයවෙජ්ජො ඉමස්මිං නිඛිලවිජ්ජාලයෙ සිප්පං සික්ඛි. තස්ස සංඛිත්තචරිත මෙවං දට්ඨබ්බං:-

දක්ඛිණමගධෙ රාජගහනගරෙ ජාතො පනෙ'සො වයප්පත්තො තිසක්කකම්මං කලාසිප්පානි ච සික්ඛිත්වාන තක්කසිලායං නිඛිල විජ්ජායතනමගමාසි. තත්‍ර අත්තෙයස්ස නාම මහාවෙජ්ජාචරියස්සාභිමුඛං පත්තො සො තෙනාචරියෙන "කිත්තකං ආචරියධනං දස්සසී"ති පුට්ඨො "සාමි, සුතගවෙසකො'හං මගධතො එත්තකං දූරමාගච්ඡිං, සකගෙහතො නික්ඛමන්තො පනාහමත්තනො අජ්ඣාසයං මාතාපිතූනං මිත්තානඤ්ච න කථෙසිං. තස්මා හ. ධනෙන යං කිඤ්චි ගුරුපූජං කාතුමසමත්ථො'මහි; තථාපි උග්ගහණං නිට්ඨිතෙ මම දෙහං තවායත්තං (අථවා තව පරිචත්තං) කරිස්සාමි"ති අවදි.

ඉමෙහි වචනෙහි තුට්ඨො අත්තෙයො තමත්තකො සිස්සගණං අන්තොගතමකාසි. ජීවකො සත්තවස්සානි තමහා ආචරියවරා වෙජ්ජසත්ථං තිකිච්ඡිතකම්මඤ්ච උග්ගණ්හි. නිට්ඨානොපපරිකබ්‍රාය කාලෙ "තක්කසිලාය සමන්තා වියොජන ඨානෙ ජාතානං ගච්ඡ-ලතා-තිණ-මූලාදීනං සබ්බෙසං භූතග්‍රාමානං ඔසධපයොජනං විත්ථාරෙහි'ති" වුත්තො සො තත්‍ර ආහිණ්ඩන්තො රුක්ඛලතාදි-සකලභූතග්‍රාමජාතං උපපරික්ඛිත්වා "ඔසධපයොජනරහිතාඑකාපි භූතග්‍රාමජාති නත්ථි"ති ආචරියස්ස ආරොචෙසි.

23. පිබැවරට තාඹිලුම්පො විශවවිද්‍යාලය.

(ඉගැන්වීමේ පිළිවෙළ)

අවුරුදුසයේ පවන් දෙළස දක්වා වයසැති කුලපුත්‍රයෝ ඔවුන්ගේ මවුපියන් විසින් හෝ ආරක්ෂකයන් විසින් විද්‍යාලයට පමුණුවනුලැබ ආචාර්‍ය ස්ථවිරතමකට බාරදෙනුලැබෙත්. ඒ බාලයෝ පළමුකොට ස්ථවිරයන් සමීපයෙහි ධර්ම්ග්‍රන්ථයන් කියවීමට උගනිත්. ශිෂ්‍යයෝ සවකීයාචාර්‍යවරයාට වත්පිළිවෙත් කරමින් ඔහු සමීපයෙහි අනුභවකරමින්, නිදමින්, ආචාර්‍යභික්ෂුව සමගම වාසය කරත්. එක් එක් මාසයාගේ අවසානයේදී සවකීය පුත්‍ර-යන්ගේ සැපදුක් විමසීම සඳහා ද කැමි ඇඳීම ගැන හෙවියයුතු මුදල් ගෙවීම සඳහා ද මවුපියවරු ආචාර්‍යවරයන් කරා පැමිණෙති.

තුන්අවුරුද්දක් ඇතුළත ඒ බාලයෝ බෞද්ධ ධර්ම්ග්‍රන්ථවලින් උපුටා ලියූ ධම්පාඨ ඇතුළත් පත්ඉරු 125 ක් පමණ කටපාඩම් කරගනිත්. පැවිදිවීමට සැඟෙන තරම් තරුණු ඉගෙනගත් පසු ආචාර්‍ය ස්ථවිරතෙමේ ඔවුන්ගේ නම ප්‍රව්‍රජ්‍යාපෙක්ෂකයන්ගේ නාමාවලියෙහි ඇතුළත්කිරීම පිණිස නායකස්ථවිරතුමාගේ සමීප යට යවයි. එක් එක් වර්ෂය තුළ යම් කෙනෙකුන්ගේ නම ඒ පැවිද්ද අපෙක්ෂාකරන්නන්ගේ ලෙඛනයෙහි ඇතුළත් වූහුනම් ඒ සියලුදෙන සවකීයාචාර්‍යවරයන් සමග වර්ෂයක් පාසා පෙබර-වාරි මාසයේදී පවත්වනුලබන මහාසම්මේලනය පිළිබඳ සිවුවෙනි දිනයේදී සභාශාලාව ඉදිරියෙහි වූ මිදුලෙහි රැස්වී සිටිය යුතුය. සංඝරාජයන්වහන්සේගේ නියෝජිත තැනද දෙවෙනි මහඇමති යාද එහි පැමිණ සවකීය – සවකීය ශිෂ්‍යයන් ඇතුළු කිරීම සඳහා එක් එක් ආචාර්‍යවරයාගේ නම කියා කැඳවත්.

මෙසේ පැවිදිකිරීමට නියමවූ ඒ ශිෂ්‍යයන්ට පැවිද්ද ලැබෙන තුරු දිනපතා ශිෂ්‍යයකුට ලැබෙන වියදම දෙනුලැබේ. පැවිද්ද ලබනතුරු ඔවුනට විහාරයේ දෛනික ප්‍රත්‍යාවන් පවත්වනලබ

භික්ෂූන් සමග ඒවාට සහභාගී වෙන්වමෙ හෝ මහාසභාශාලාවෙහි භික්ෂූන් සමග වාඩිවෙන්ව හෝ නොලැබේ. යම් කලක සංඝසථවිරතුමා ඔවුන් පැවිදිකරනුකැමති නම් එකල්හි ඔවුන් කැඳවා මුදුනේ කෙස්රොදක් පමණක් ඉතිරිකොට හිස්බුහා තුන්සිවුරු අන්දවා සංඝරාජයන් ඉදිරියට පමුණුවයි. සංඝරාජතෙමේ කතුරක් අතින් ගෙන එක් එක් ශිෂ්‍යයාට මවුපියන් දුන් නමින් ආමන්ත්‍රණය කොට කැඳවා ඔහුගේ කුඩිමිඩිය කතුරෙන් සිඳ දමා එකැන් පටන් ව්‍යවහාර කිරීම පිණිස අන්‍යනාමදානය කරයි.

23. තිබ්බතෙ තාසිලුමෙපා තිසිලවිජ්ජාලයො.

(සික්ඛාපදාකාරො.)

හෙට්ඨිමකොටියා ඡවස්සිකා උපරිමතො වාදසවස්සිකා කුලපුත්තා තෙසං මාතාපිතූහි වා ආරක්ඛකෙහි වා තං විජ්ජාලයං පාපිතා එකස්ස ආචරියත්‍රෙරස්ස අප්පියන්ති. තෙ පන බාලා තස්ස ථෙරස්ස සන්තිකෙ පඨමං ධම්මගන්ථෙ වාචෙතුං උග්ගණ්හන්ති. නිජාවරියස්ස වත්තපටිවත්තං කරොන්තා තෙ සිස්සා තස්සෙව සමීපෙ භුඤ්ජන්තා සයන්තා තෙනෙව සද්ධිං වාසං කපෙපන්ති. එකෙකස්ස මංසස්ස'ත්තෙ තෙසං මාතාපිතරො සකපුත්තානං සුඛදුක්ඛවීමංසනාය සාසච්ඡාදනපරිබ්බයදානාය ච ආචරියානං සන්තිකමාගච්ඡන්ති.

තිවස්සබ්භන්තරෙ තෙ බාලා සොතාපත්තිමග්ගත්ථෙහි උබතොධම්මපාඨන්තොගධානි පඤ්චවිසාඛිකසතමත්තානි පණ්ණානි වා වුත්තගතං කරොන්ති. තෙහි පබ්බජ්ජාය පඨොතකෙසු කාරණෙසු සික්ඛිතෙසු ආචරියත්‍රෙරො තෙසං නාමානි පබ්බජ්ජාපෙක්ඛකානං නාමාවලියා අන්තොගධකරණාය සඞ්ඛත්‍රෙතුතො සන්තිකං පෙසෙති. එකෙකවස්සබ්භන්තරෙ යෙසං පබ්බජ්ජාපෙක්ඛානං නාමානි ලෙඛනගතානි හොන්ති, තෙහි සබ්බෙහි නිජාවරියෙහි සහ අනුසංවච්ඡරං මාඝමාසමහි පවත්තාපියමානස්ස මහාසම්මෙලනස්ස චතුත්ථෙ දිවසෙ සභාසාලායඞ්ගණෙ සන්තිපතිතබ්බං හොති. අථ සංඝරක්ඛිතො දූතො වෙව දුතියමහාමච්චො ච තත්‍රාගන්ත්වා සක-සකසිස්සානමන්තොකරණාය එකෙකං ආචරියං නාමෙන පක්කොසන්ති.

එවං පබ්බජ්ජාය නියමිතානං පන තෙසං සිස්සානං යාව පබ්බජ්ජාලාභං පතිදිනං එකෙනෙකෙන සිස්සෙන ලබ්බබ පරිබ්බයො දීයතෙ. යාව තෙ සාමණෙරපබ්බජ්ජං න ලභන්ති, තාව විහාරෙ දෙවසිකපූජාසු වත්තමානාසු භික්ඛූහි සද්ධිං සභාගිනො හවිතුං වා මහාසන්නිපාතසාලායං තෙහි සද්ධිං නිසිදිතුං වා නලභන්ති. යස්මිං සමයෙ සංඝත්‍රෙරො තෙ පබ්බාජෙතුම්විජ්ජති, අථ තෙ පක්කොසිත්වා මුඛෙ ඔලං ඨපෙත්වා කෙසෙ වොරෙපෙත්වා තිචීවරෙහි අච්ඡාදෙත්වා සංඝරක්ඛිතස්ස අභිමුඛං පාපෙති. සංඝරාජ එකං පිණ්ඩපාතං ගහෙත්වා එකෙකං සිස්සං තස්ස මාතාපිතූහි දින්නනාමෙනා'ලපිත්වා පක්කොසිත්වා මුඛෙ චූළං කත්තරිකාය ඡින්දිත්වා තතො පභාය වොහරණත්ථාය අඤ්ඤං නාමං දෙති.

—:—

ලෙඛනසම්පාදනය.

1. පොත් වෙළඳකුගෙන් පොතක් තිබේදැයි අසා යැවීමට:—

අතිනවගාමෙ
වාලුකාරාමතො
15. 10. 30.

කොළඹනගරෙ ජේ. ඩී. ප්‍රනාන්දු
මහාසයානං පෙසිතං

භවන්තා,

සචෙ තුම්හෙහි කතිපයවස්සානමුපරි මුද්‍රාපිතා "සුත්තනිපාත පාළි" යාවජ්ජතනා වික්කිණියතෙ තතො මයහමෙකං පොත්තකං ඉධ සාසනපණ්ණාගාරතො මූලං දත්වා ගහණත්ථාය පෙසෙථ.

සචෙ තා නිසිතා තං මයහං නිවෙදෙථ. අධුනා මුද්‍රාපිතානං "පෙතවත්ථු – විමානවත්ථු – ථෙරගාථා – ථෙරීගාථානං" වික්‍රයිකමූලං කිත්තකන්ති ජානිතු මිච්ඡාමි.

භවන්තානං විස්සාසිකො
සීලවංසො සමණුද්දෙසො.

—:—

2. පිරිවෙණක වසන පැවිදි ශිෂ්‍යයකු විසින් සවකීය උපාධ්‍යාය ඇවිරතුමන්ට:—

පෙසියතිදං කොළඹනගරෙ මණ්ඩලාරාමෙ වසනෙතන පියතනෙන භික්ඛුනා ගාරව බහුමානපුබ්බඞ්ගමං පාදෙ වන්දිත්වා.

භන්තෙ,

තුම්හෙහි කතිපයදිවසානමුපරි මම පෙසිතං සාසනපණ්ණ මලභිං. තත්‍රන්තොගධං ඉතරං සාසනපණ්ණං පරිවෙණාචරිය වරස්සාදදිං.

ඉදානි'මස්මිං පරිවෙණෙ අසීතිමත්තා සිස්සා උග්ගණ්හන්ති. අතීතවා සාලාපි නිඨානං ගතා; ආගාමිමාසෙ තස්සා පවෙසන මනුස්සවොහාරකාරෙන පවත්තිස්සතෙ. හදන්තාපි තදත්ථාය ඉධ පාපුණිස්සන්තීති මඤ්ඤෙ.

ආගාමිවස්සෙ උග්ගණ්හනත්ථාය බහූ මයා පොත්ථකා කිණිතබ්බා; තෙසමත්ථාය මූලම්පි ලබ්භතු; තමත්ථං මයාහං මාතාපිතූනං, ඤාතිකානං ච ආරොචෙථ. මයාහං අරොගභාවඤ්ච තෙසං නිවෙදෙථ.

තුම්හාකඤ්චෙව ඉතරෙසං සබ්බෙසං ආරාමවාසීනං ච සුඛදුක්ඛං අඤ්ඤෙ පවත්තිතුයො ච ජානිතුම්වජ්ජාම.

හදන්තස්ස සුවවසිස්සො
පියතස්සෙ භික්ඛු.

---

3. ඒ උපාධ්‍යායසථවිරතුමන් විසින් සවකීය ශිෂ්‍ය තැනට:—

ලිඛයතී' දං මෙත්තාපුබ්බඛගමං
පියතස්සස්ස භික්ඛුනො.

සොත්‍යර්ථ!

ලඛ්ධමයා භවතා පෙසිතං සාසනපණ්ණං. පරිවෙණාධිපතිනා මහාථෙරෙනපි මම සකාසෙ එකං පණ්ණං පහිතං.

පාපමිත්තෙහි සඛ්‍යමම නගරෙ තත්ථ තත්ථ විවරණමකත්වා සාධුකං සස්සූසන්තෙන ධම්මවිනයො උග්ගණ්හිතබ්බොති අම්හාකං සත්තොවාදෙ භවතා පටිපජ්ජිතබ්බො. න තාව මයා සුතං භවතො තාදිසං අගොචරාවරණං, යදි පනාහං සුණාමි තාදිසං, තදහං ඛිප්පමෙව තං සකාරාමං ආණාපෙමි උග්ගහං ඨපෙත්වා.

යෙ තුවං පොත්ථකෙ කිණිතුම්වජ්ජසි තෙ ඉධාගතකාලෙ ඉතොව ලභිස්සසි

අහඤ්චෙව අඤ්ඤෙ වාරාමවාසිකා සුඛිනො; තුම්පි තථෙවාති සද්දහාමි. ඉදානිඛ අභික්ඛණං දෙවො වස්සතු, අඤ්ඤං ආරොචෙතබ්බං නත්ථි.

භවතො උපජ්ඣායො
සීලරතනත්ථෙරො.

---

4. මේ පොතේ කතෘ ස්විට්සර්ලන්තයේ නැවතී සිටියදී මහාවංශපරිවර්තන "විල්හැල්ම ගයිගර්" නම් ජර්මන් පඬිතුමාට යැවූ ලිපියක්:—

"පෙසියති ඉදං ලෙඛනං බුද්ධදත්තෙන ථෙරෙන ඛ්ලිලූ. ගයිගර් පණ්ඩිතස්ස (1928) විත්තමාසස්ස සුක්කපක්ඛෙ ද්වාදසම්යං රවිවාරෙ "ලොකාර්නෝ" නගරතො.

ජයතු භවං මහාසයො!

අහමපනෙ'ක්‍ඛො සීහළභික්ඛු, ගතමාසෙ ඉධාගතො "ආර්. ලන්ගේ" නාමකස්ස ගහපතිනො අජ්ඣාසයමපටිච්ච; ඉදානි තස්ස සන්තිකෙ වසාමි එකෙන කපපියකාරකෙන සඛිං.

එසො පන ගහපති මයා පාළිභාසං වෙව බුද්ධමඤ්ඤ උග්ගණ්හිතුම්වජ්ජති.

භවතො පන මහාසයස්ස නාමං මයා චිරකාලතො පඨාය සුතං පාළිපොත්ථකසමිති (Pali Text Society) ද්වාරතො. භවතා අම්හාකං මහාවංසස්ස සොධනෙන පරිවත්තනෙන ච සීහළානං කතො උළාරො සංගහොපි මයා විදිතො.

මයාපි පාළිපොත්ථකසමිතියා අත්ථාය "සමෙමාභවිතොදනී–විනයවිනිච්ඡයා"දීනං පොත්ථකානං පරිසොධිතත්තා මම නාමම්පි භවං ජානාතීති මඤ්ඤෙ.

ඉමිනා ලෙඛනෙන සහ මයා සම්පාදිතෙ දෙ පොත්ථකෙ භවතො තුසිපාහනවසෙන පෙසෙමි. තෙ පන භවතො උපකාරාවහා න හොන්ති, තථාපි භවන්තෙන මිත්තභාවං පත්ථයන්තො ඉමෙ පෙසෙමි.

පටිසාසනං ඉංග්ලිඤ්භාසාය වා පාළිභාසාය වා පෙසෙතු.

භවතො විස්සාසිකො
බුද්ධදත්තො (ථෙරො)

ලෙඛනානි ඊදිසං පෙසෙතබ්බානි:—

A. P. Buddhadatta
"Buen Retiro"
Locarno.

---

5. මිව පිළිතුරු වශයෙන් සිංහල අකුරෙන්ම ලියා ඒ පණ්ඩිතුමා විසින් එවනලද ලිපිය:—

"ඉදං භාසනපත්තං විලියම්ගෛගර් නාම පණ්ඩිතෙන ආයසමතො බුඩදත්තත්තෙරස්ස සන්තිකං පෙසිතං

ආයසමතො නාමං සමෙමාගවිනොදනී—විනයවිනිච්ඡය—උත්තරවිනිච්ඡයාදීනං පොත්ථකානං පරිසොධිතත්තා චිරකාලතො පඨාය පාකටං මෙ අහොසි. තස්මා ආයස්මතො හත්ථතො පාළිභාසාය විරචිතං ලෙඛනං ලභිත්වා අතීව සන්තුට්ඨො අහොසිං; තං ච තුඨිං දස්සෙතුකාමො අහම්පි ඉදං පටිභාසනං පාළිභාසාය පෙසෙමි. පයොගස්ස පන අභාවෙන මයා කතෙ දෙසෙ ඛමතු භවං. පච්ඡිමදෙසවාසිනො හි පණ්ඩිතා පාළිභාසං පොත්ථකෙහි කෙවලං උග්ගණ්හන්ති, න දෙවසිකකථාසල්ලාපෙන.

යං මෙ පපාත්ථකඛ්ඩං ආයසමතා ලෙඛනෙන සඞ්ගං පෙසිතං තම්පි අහං පාහතං ධාරෙමි පියඤ්ච මනාපඤ්ච. බහුන්නං පන සාවකානං පාළිභාසං උග්ගණ්හිතුම්ඉච්ඡන්තානං තානි පොත්ථකානි නිස්සංසයං බහුපකාරාවහා භවිස්සන්ති.

1926 මෙ වස්සෙ මම චතුමාසං ලඞ්කාදීපෙ වුසිතභාවං ආයසමා ජානාතීති මඤ්ඤමි. න පන තස්මිං කාලෙ අහං ආයසමන්තං අපස්සිං, න ච මයං සමෙමාදනීයං කථං සාරණීයං විනිසාරිම්හ; අනාගතෙ තං කාලෙ භවෙය්‍යාති පත්තෙමි.

සොත්ථිවා අරොගො ච හොතු ආයසමා, සුඛඤ්ච ජීවතු.

ආයසමතො විස්සාසිකො

විලියම් ගෛගර්.

Prof. Dr. Wilh. Geiger.
Munchen-Neubiberg,
Bavaria, Germany.

---

6. දෙවෙනිවර අප විසින් යවනලද ලිපිය:—

"මහාපඤ්ඤස්ස ඩබ්ලියු. ගෛගර් නාමස්ස සන්තිකං පෙසිතමිදං.

සොත්ථි භවතු !

පච්ඡිමදෙසියෙන භවතා මෙධාවිනා සිහළක්ඛරෙහි පාළිභාසාය ලිඛිතං සාසනපණ්ණං දිස්වා අතිව්‍ය විම්හිතමානසො වාවෙත්වා පීතියා ඵුටො අහොසිං.

සච්චමෙව යං භවතා තමහි ලෙඛනෙ වුත්තං: පරිච්ඡෙ අසති පාළියා වාක්‍යරචනා අතිදුක්කරාති. න පන තෙ සුලභා පච්ඡිමෙ සෙ සක්කොන්ති පාළිභාසකානි ලිඛිතුං අඤ්ඤත්‍ර භවතාති මඤ්ඤමි.

1926 මෙ වස්සෙ භවතො මහාසයස්ස ලඞ්කාදීපං සම්පත්ත භාවං තඤ්ච ජානිං, තථාපි කාරණෙන විනා භවන්තං පස්සිතුං න උස්සහිං. සචාහං තඤ්ච ජානිතුං අසක්කිස්සං භවන්තස්ස බලපිටිය ගාමෙ ගුණසෙඛරමහාතිනො වාසඨානගමනං, අම්හාකං සම්මුඛීභාවො සුකරො අභවිස්ස. මයාං ජාතභූමි වෙව පිරනිවාසඨානඤ්ච තදනන්තරභූතො අම්බලංගොඩනිගමො හොති. ගුණසෙඛරො පන මහාතී මයාං විස්සාසිකමිත්තෙසු එකො.

ඉදම්පන මයාං පඨමාගමනං පච්ඡිමදෙසම්පති සචා'හං පටිබලො භවෙය්‍යං. ආගමෙ ගිම්හෙ භවන්තානං රඨම්පි පස්සිතුං භවතාපි මහාපඤ්ඤෙන සම්මුඛීභවිතුං පත්තෙම්.

සුඛී භවතු අරොගො නිද්දුක්ඛො සඞ්ගං පුත්තදාරෙහි

භවතො විස්සාසිකො

බුඩදත්තො.

Buen Retiro
Via Circonvallazione,
Locarno.

භාෂාරීති.

ඒ ඒ භාෂාවන්හි අන්‍ය භාෂාවන් හා අසමානවූ ඇතැම් යෙදුම් විද්‍යමාන වෙති. ඒ විශෙෂ යෙදුම් 'භාෂාරීති' නාමයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ.

සිංහල අනුව යොදන්ව යාමෙන් පාළියෙහි වරදිනතැන් හා පාළියෙහි විශෙෂව පවත්නා යෙදුම් ද හැකි තරමක් මෙහි දක්වනු ලැබේ.

ඇතැම් ශිෂ්‍යයෝ

1. (1) ගසට නගී = රුක්ඛස්ස ආරුහති.
   (2) ගමට යයි = ගාමස්ස ගච්ඡති.
   (3) ගෙට දුවයි = ගෙහස්ස ධාවති.
   (4) ඔහුට ගසයි = තස්ස පහරති

යි පරිවර්තනයකරත්.

මෙසේ කරන්නේ සිංහලෙහි කර්ම විභක්තියෙහිත් සම්ප්‍රදාන යෙහිත් ව-ප්‍රත්‍යය යෙදී තිබෙන බැවින් මේ තැන්හි ව-ප්‍රත්‍යය කවර අර්ථයකදැයි නොදැනය.

මේ තැන්හි ව-ප්‍රත්‍යය කර්මාර්ථයෙහි බැවින් ඒ වචන පාළියට නැගීමේදී කර්මවිභක්තියෙන් තැබිය යුතුයි. එබැවින් (1) රුක්ඛං ආරුහති, (2) ගාමං ගච්ඡති, (3) ගෙහං ධාවති, (4) තං පහරති යි මේ වාක්‍යයන් පාළියට නැගියයුතු.

i. "යාචකයාට ආහාර දේ" යන්නෙහි දානාර්ථයක් ඇති බැවින් එබඳුතන්හි වතුර්ථිය යෙදිය යුතුයි. සම්ප්‍රදාන විභක්තිය කිනම් අර්ථයන්හි යෙදෙන්නේදැයි පා. ත. තෙවෙනි පොතේ විභක්ත්‍යර්ථ විභාගය බැලීමෙන් දතහැක.

2. "මේ විල රාක්ෂසයකු විසින් අධිෂ්ඨිත වූවක් වියයුතුය" යන තැන "විල" කුමන විභක්තියකින් යුක්තදැයි අප්‍රකටයි.

පාළියට නැගීමේදී:—

"රක්ඛසපරිග්ගහිතෙන ඉමිනා සරෙන භවිතබ්බං"යි තෘතීයා-වෙන් යුක්තකොට නැගියයුතු.

3. (1.) "ඔහු එහි වසනබව සැමතැන ප්‍රකටවීය."

(2.) "මට කොටස්දෙකක් දියයුතුබව හෝ නොදියයුතුබව අර රුක්දෙවියා දනී."

(3.) "ඒවා කැබව හෝ නොකැබව දතමැනව." යන වාක්‍ය යන්හි "ඔහු – කොටස් දෙකක් – ඒවා" යන වචන කිනම් විභක්තියකින් යුක්ත කළයුතුදැයි ශිෂ්‍යයෝ සැකයට පත් වෙති, ඇතැම් විට වැඩිහිටියෝද මෙතැන්හි මුළා වෙති. මේ වාක්‍යයන් :–

(1.) "තස්ස තත්ථ වසනභාවො සබ්බත්ථ පාකටො අහොසි."

(2.) "මය්හං ද්වින්නං කොට්ඨාසානං යුත්තභාවං වා අයුත්ත භාවං වා එසා රුක්ඛදෙවතා ජානාති."

(3.) "තෙසං ඛාදිතභාවං වා අඛාදිතභාවං වා ජානාථ." යි ජඝිසෙන් යුක්තකොට නැගිය යුතුයි.

සංලක්ෂ්‍යය:

භාවාර්ථයක් යෙදෙනකල්හි ඒට සම්බන්ධවූ පදය සම්බන්ධ විභක්තියෙන් සිටී.

4. ගොපල්ලා දවසට දෙවරක් පසේබුදුන්ට උපස්ථාන පිණිස ගියේය." යන තැන "දවසට දෙවරක්" යන පද කිනම් විභක්තිවලින් යුක්තදැයි සැක උපදී.

මෙහි "දවසට" සම්බන්ධවිභක්තියි; "දෙවරක්" කර්ම විභක්තියි. එබැවින් :–

"ගොපාලකො දිවසස්ස ද්වෙ වාරෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස උප-ට්ඨානං ගච්ඡි"යි නැගියයුතු.

5. (1.) "මෙහි ඇතැමෙක් තෙමේ දන් දෙයි, අනුන් සමාදන් නොකරවයි."

(2.) "කුද්දාලපණ්ඩිතයා තෙමේ පළමුව පැවිදිවී පසුව පිරිස පැවිදිකොට ආශ්‍රම ප්‍රදේශය බෙදා දුන්නේය."

(3.) කුමු නොගන්නාහු කෙසේනම් මටත් නොදෙවා යන්-නාහුද?"

යන වාක්‍යයන්හි "තෙමේ – කුමු" යන පද ප්‍රථමාවෙන් යුක්තබව පැහැදිලිය. නමුත් පාළියෙහි මේ පදයන් පෙනෙන්නේ තෘතීයාවෙන් යුක්තවයි. එය විශෙෂ රීතියකි:–

(1.) "ඉධෙ'කච්චො අත්තනා දානං දෙති, පරං න සමාදපෙති." (ධම්මපදට්ඨකථා. 301.)

(2.) කුද්දාලපණ්ඩිතො පඨමං අත්තනා පබ්බජිත්වා පච්ඡා පරිසං පබ්බාජෙත්වා අස්සමපදං භාජෙත්වා අදාසි." (කුද්දාලජාතක. 70.)

(3.) කථං හි නාම අත්තනා අගණ්හන්තා මය්හමපි අදාපෙත්වා පක්කමිස්සන්ති?" (බ්‍රහ්මසංයුත්තට්ඨකථා. 1 – 169.)

සංලක්ෂ්‍යය:

මෙහි තෙවෙනි වාක්‍යයෙහි "අත්තනා" යන්න "අගණ්හන්තා" යන බහුවචනය හා සම්බන්ධවන නමුත් එය එකවචනයෙන් ම සිටීම සැලකියයුත්තකි.

6. (1.) "දෙරටුපාලයා (ඔහුට) උණපළු වලින් තළා බෙල්ලෙන් ගෙන බැහැරකෙළේය.

(2.) "මා හා සමානරූප ඇති අන්‍යවූ යමෙක් ඒනම් ඔහුගේ පිටට ගසා නෙරපව."

(3.) "කෙතෙම හොස් ගොනා නාස්ලණුවෙන් අල්ලා ගත්තේය."

(4.) "ගෘහපතියා බැස කිසකෙස්වලින් අල්වාගෙන තමා වැලම්පිපහරවලින් තළා බෙල්ලෙන් අල්වා (ඉවත) දමා කියේය."

යන වාක්‍යයන්හි "බෙල්ලෙන් - පිටට - නාස්ලණුවෙන් කිසකෙස්වලින්" යන වචන පාළියට නඟන විට සත්තමියෙන් සිටින බව පෙනේ :-

(1.) "ද්වාරපාලො ..... වංසපෙසිකාහි පොථෙත්වා ගීවාය ගහෙත්වා නීහරී. (ඉල්ලිසජාතක.)

(2.) "යො අඤ්ඤෑ මයා සමාතරූපො ආගච්ඡති, තං පිට්ඨියං පහරිත්වා නීහරෙය්‍යාථ." (එම ජාතක.)

(3.) "සො .....ගන්ත්වා ගොණෙ නාසාරජ්ජුයං ගණ්හි." (එම ජාතක.)

(4.) "ගහපතිකො ඔතරිත්වා කෙසෙසු ගහෙත්වා තාමෙත්වා කපපරපපහාරෙහි කොටෙත්වා ගලෙ ගහෙත්වා ..... ඛිපිත්වා පක්කාමි." (එම ජාතක.)

7. (1.) "මේ කිමේ අර්ය ආයුෂ්මත් ශාරිපුත්‍රස්ථවිරතුමාටම වැටහේනම් යෙහෙකි."

(2.) "වුන්දය, තට බෙධ්‍යඛගයෝ වැටහෙත්වා."

(3.) "භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ ගිලන්බව නිසා මට ධර්මයෝද නොවැටහෙති."

යනාදි වැවහීම දක්වන වාක්‍යයන්හි "මට, තට" යනාදිය සිංහලෙහි සම්ප්‍රදානයෙන් යෙදේ. පාළියෙහි ඒවා දුතියා වෙන් යෙදෙත්:—

(1) "සාධු වතායස්මන්තං යෙව සාරිපුත්තං පටිභාතු එතස්ස භාසිතස්ස අත්ථො" (ඛන්ධසංයුත්ත.

(2) "පටිභාතු තං වුන්ද බොජ්ඣඞ්ගා." (බොජ්ඣඞ්ගසංයුත්ත)

(3) "ධම්මා පි මං නපපටිභන්ති භගවතො ගෙලඤ්ඤත." (මහාපරිනිබ්බාණ.)

සංලක්ෂ්‍යය:

මෙයට **පටිභාගොග** යයි කියනු ලැබේ. පති-අධි-අනු ආදි උපසර්ගයොගයක් නැතිවිට ඒ තැන්හි චතුර්ථියම යෙදේ.

උදාහරණ:—

"අනඛගණස්ස පොසස්ස නිච්චං සුවිගවෙසිනො
වාලග්ගමත්තං පාපස්ස අබ්භාමත්තංව භාසති." (ථෙරගාථා.)

8. මාරුකිරීමේදී මාරුවට දෙනදෙය දුතියාවෙන් ද මාරු කොට ගනුලබන දෙය තතියාවෙන් ද සිදුවන බව පෙනේ:

(1) අසන්ථුතං මං විරසන්ථුතේන,
නිමිත්තිනි හොති අධිවං ධුවෙන;
මයාපි හොති නිමිත්තෙසු අඤ්ඤං;
ඉතො අහං දූරතරං ගමිස්සං." (චුල්ලධනුග්ගහජා.)

සොඳුර, නී බොහෝකලක් සෙවනයකළ සපිරවූ සැමියා හා අසපිරවූ ආශ්‍රය නොකළාවූ මා මාරුනොලෙහිය; මා හාත් අතිකකු මාරුකරනවා ඇත; එබැවින් මම මෙයින් ඉතා දුරට යන්නෙමි.

9. දුතියාව සෙදියයුතු තැන ප්‍රථමාවක්:—

(1.) "නාභිජානාමි සඤ්චිච්ච පාණං ජීවිතා වොරොපෙතා" යන අඞ්ගුලිමාලසූත්‍රපාඨයෙහි "වොරොපෙතා" ප්‍රථමාවෙන් යුක්තයි. "දැන දැන ප්‍රාණියකු ජීවිතයෙන් තොරකළහු (=තොරකළබවක්) නොදනිමි"යි කියයුතු තැන යොදා තිබෙන්නේ "ප්‍රාණියකු ජීවිතයෙන් තොරකෙළේ නොදනිමි" යනුවෙනි.

(2.) "නාභිජානාමි සුපිනන්තෙනාපි මෙථුනං ධම්මං පතිසෙවිතා" (පාරාජිකපාළි.)

(3.) "සරසි ත්වං දබ්බ එවරූපං ඨානා." (එම.)
යන පාඨයෝද මීට නිදර්ශන වෙති.

10. (1.) "අඤ්ඤෙසා හා සහායබවක් (=මිත්‍රබවක්) නැත."

(2.) "මහානාමයාකඤ්ඤා හා මෛත්‍ර බැන්දුහ"
යන වාක්‍යයන් පාළියට පෙරළූවිට:—

(1.) "නත්ථි බාලෙ සහායතා." (ධ. අ.)
(2.) "මහානාමෙ සක්කෙ උපනන්ධිංසු." යි සිටිත්.

11. සිංහලෙහි "මෙන්-වැනි" යන උපමාද්‍යෝතක නිපාතයන් හා යෙදෙන පදය දුතියාවෙන් සිටින නමුත් පාළියෙහි එය, ප්‍රථමාවෙන් සිටී:—

(1.) "නාහං වුන්ද අඤ්ඤං එකසංඝම්පි සමනුපස්සාමි එවං ලාභග්ගයසග්ගපත්තං යථරිවායං භික්ඛුසංඝො." (=වුන්දය මේ භික්ෂුසමූහය මෙන් ලාභයෙන් හා යසසින් අග්‍රතැන් පැමිණි අන්‍ය එක් සමූහයකුත් මම නොදකිමි.)
(පාසාදිකසූත්‍රාදීක.)

12. "මනුෂ්‍යවූවන් ගැන කියනුම කිම? චෙතනා රහිත වෘක්ෂ-යන්ගේද සමගිය ලබන්ට වටී,'' යන වාක්‍යය පාළියට නැගෙන්නේ මෙසේයි:—

"**කිඤ්චාපි තාව මනුස්සභූතා,** අචෙතනානම්පි රුක්ඛානං සාමග්ගිං ලද්ධුං වට්ටති." (රුක්ඛධම්මජාතක.)

මෙය පද තිබෙනසේ පෙරළුවහොත් "මනුෂ්‍යවූවෝ සිටිත්වා"යි හෝ "නවතිත්වා"යි කියයුතුය.

13. "අවචයො මං භගිනෙ අවචාගමා'' යන වාක්‍යයෙන් "ස්වාමිනි මව්සින් වරදක් කරනලදැ"යි කියවේ. පදයන් අනුව අර්ථ කිවහොත් "ස්වාමිනි, දෙමහ මා ඉක්මවා ගියේය"යි කියයුතුය. (මෙය සද්දලි සූත්‍රාදියෙහි ආයේයි. M. i, 438; A. ii, 146.)

14. "එකමෙකං භික්ඛුං පවෙචක දුස්සයුගෙන අච්ඡාදෙසි'' යන වාක්‍යය "අඤ්ඤතරාගර" සූත්‍රාදි බොහෝතැන පෙනේ.

"එක් එක් භික්ෂූන්ම වෙන් වෙන් වස්ත්‍ර යුග්මවලින් ඇන්දවීය"යි අර්ථ කියයුතුය. එක් එක් තමට (සිවුරු සාදා ගැනීම පිණිස) වස්ත්‍ර දෙක බැගින් දුන්නේය යන අදහසයි.

"දුස්සයුග'' යන්න දුතියාවෙන් සිටියයුතු නමුත් භාෂා රීතිය නිසා තතියාවෙන් යොදතිබේ.

15. "නුඹත් පෘථග්ජනයා හා උඹත් ආර්‍යශ්‍රාවකයාගේ වෙනස කවරේද?'' යන්න පාළියෙහි පෙනෙන්නේ:

"කිං නානාකරණං සුතවතො අරියසාවකස්ස අසුතවතා පුථුජ්ජනෙන" කියාසි. (වෙදනාසංයුත්ත.)

ආර්‍යශ්‍රාවකයාගේත් පෘථග්ජනයාගේත් වෙනස කවරේදැයි ඇසීමයි.

16. "ඉමං කායං මඤ්චකං ආරොපෙත්වා බහිඩා නීහරථ, පුරා'ඉමං කායො එතෙනෙව විකිරති සෙය්‍යථාපි හුසම්පිඬි'' යන සළායතනසංයුත්ත උපසෙනසූත්‍රයෙහි ආ වාක්‍යය: "මේ ශරීරය බොල්මව්ක් මෙන් මෙතිම විසිරයන්ට පෙර මේ සිරුර ඇඳක තංවා පිටත ගෙනයව්''යයි පරිවර්තනය කළයුතු. සාමාන්‍ය රීති අනුව යොදතහොත් "ඉමස්ස කායස්ස එතෙනෙව විකිරණතො පුරෙ''යි වාක්‍යයොජනාව කළයුතුය.

17. "අඤ්ඤතරස්මිං ආවාසෙ වස්සූපගතානං භික්ඛූනං ගාමෙ චොරෙහි වුත්තාසි'' යන විනයමහවගෙහි ආ වාක්‍යය: "එක්තරා ආවාසයක වස්එළඹි භික්ෂූන්ගේ (හොදුරු) ගම සොරුන් කරණකොට නැංගේය''යි සිංහලව නැගේ. සොරුන් ගම පැහැරීම නිසා ගම්වැසි සමූහය ගම හැර ගියේය යන අදහස ගතයුතු.

18. "එවං හි සො භික්ඛවෙ මවෙජො.....යථා කාමකරණීයො බාලිසිකස්ස'' (සළායතනසංයුත්ත.)

"මහණෙනි, මෙසේ ඒ මත්ස්‍යයා බිලිඛාන්නා විසින් කැමති දෙයක් කළහැක්කෙක් වන්නේය."

(තෘතීයාවියෙහි හඟියයි.)

19. "නස්සා මෙ අජ්ජ රත්ති, යතො තණ්හා සමූහතා''

(සාමාථෙරීගාථා.)

"යම් දිනක තෘෂ්ණාව නසනලද්දීද, (එතැන් පටන්) ඒ මට අවවෙනි රාත්‍රියයි." තෘෂ්ණාව නැසූ තැන් පටන් අවදිනක් ගතවීය යනු අදහසයි.

20. "මා ඛො තුම්හෙ ආයස්මන්තො එසො අජෙසි.''

(චුල්ලවග්ගපාළි.)

"මේ තෙමේ ආයුෂ්මත්වූ තොප නොදිනාවා, කෙවත් [illegible] නොකෙරේවා. (ආයස්මන්තො නාමයයි ගතයුතු.)

21. "අජ්ඣමාසිකං වායං කුලපුත්තො මරිස්සති''

(අඞ්ගුත්තරඅට්ඨ.)

"මේ කුලපුත්‍රයා අනාථමරණයක්ම මැරෙන්නේය;" නිරුහාර සෙන් මරණයට පැමිණෙන්නේය යනු අදහසයි.

22. "රතනත්තයගුණං අනුස්සරන්තස්සෙව ගවජනස්ස චොරා මග්ගො පරිගුම්පිංසු'' (=රත්නත්‍රයගුණ සිහිකරමින් ගව කල්කිම සොරු මාර්ගයෙහි හාත්පසින් නැගී සිටියහ.) ජනතමාණවකස්මානවකුං. සොරු මාර්ගය අවුරාගෙන සිටියාහ යන අදහසයි.

23. "සබ්බසන්ථරිං සන්ථතං, භගිනෙ, සන්ථාගාරං; ආසනානි පඤ්ඤත්තානි;.....යස්ස දානි භගවා කාලං මඤ්ඤතූති.'' (දී. සංගීතිසු.) ශාලාව සැමතැන වැසුණු එකක් වනසේ නගරශාලාව අතුරා නලදී; අසුන් පණවනලදහ. එහි යාමට දැන් භාග්‍යවත්තෙමේ කාල්දනීවා.

23. "නනු එවං සතො තස්ස පුරිසස්ස අපසාමිගිරකතං භාසිතං සමපජ්ජිතීති'' (=එසේවූ කල්හි ඒ පුරුෂයාගේ කීම ආශ්චර්‍ය නැත්තක් නොවන්නේද?) මුල්ලසඤ්ඤදීපි. ම.

26. "සෙය්‍යථාපි බ්‍රාහ්මණ පුරිසො අස්සතො අවාල්හිතො; තස්ස අකාමකස්ස බිලං බලාගෙහයෙය්‍යුං." (=බහු නොකැමතිකල්හිම නොවස එල්වන්නාහුය.) පඤ්ඤාවීසුත්තය. ම.

සමූහයක්වී ගමන්කළ මිනිසුන් අතරෙන් එක් මිනිසකු ඔහුට බෙදන මස් නොවස ගැනීමට නොකැමතිවූ නමුත් අන්‍යයෝ නොකැමති ඔහුට මස් කොටසක් වෙන්කොට එල්ලා තැබූහ.

27. "අසීතිවස්සසහස්සායුකේසු භික්ඛවෙ මනුස්සේසු අයං ජම්බුදීපො අච්චිං මක්ඛෙස්සති සුඛො භවිස්සති මුදුභවිස්සති සෙය්‍යථාපි තාලවනං වා සරවනං වා." (චක්කවත්තිසීහනාදසුත්තය)

"මහණෙනි, මිනිසුන් අසූදහස්හවුරුදු ආයුෂ ඇතිකල්හි මේ දඹදිව ඔවනයක් හෝ කිඹුරුවනයක්මෙන් අතර නැතිව මිනිසුන්ගෙන් පිරුණේ වන්නේය යි හඟිමි."

28. "සාලවතී ගණිකා න චිරස්සෙව පදක්ඛිණෙ අහොසි නවෙව ච ගීතෙ ච වාදිතෙ ච; අභිභවා අඤ්ඤානං අඤ්ඤානං මනුස්සානං; පඤ්ඤාතෙන ච රත්තිං ගමෙති." (විනයමහාවග්ග.)

"සාලවතී ගණිකාව සොළොස් වසරක් නොවෙයි නාට්‍යයෙහිත් ගීතයෙහිත් වාද්‍යයෙහිත් දක්ෂවිය; කැමති කැමති මිනිසුන් විසින් එළඹෙනලද්දී ඔය; රැයක්ම ඔහුය බැගින් ගෙන (පුරුෂයන් වෙත) යයි."

29. "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ වණ්ඩස්ස කුක්කුරස්ස නාසාය පිත්තං හිඤ්ඤෙය්‍යුං, එවං යි සො භික්ඛවෙ දුක්ඛකුරො හීයොසො මත්තාය වණ්ඩතරො අස්ස." (මුලපරියාය පාලි)

මෙහි "නාසාය පිත්තං හිඤ්ඤෙය්‍යුං" (=නාසයෙහි පිත බිඳින්නාහු නම්) යන්නෙන් නාසයට පිත ඇල්ලීම කියනු ලැබේ. "පිත ඇල්ලීම" නම් වලස්ආදි සතකුගේ පිත ගෙන එල්ලාගේ නාසයෙහි දැමීමයයි අටුවාවෙහි කියනලදී.

30. "රාජගහතො නෙගමො සාලවතිං කුමාරිං ගණිකං වුට්ඨාපෙසි." (=රජගහවැසි ශ්‍රාමණේර නම් සමූහය සාලවතී කුමරිය ගණිකාවක් කොට නැංවිය.) මහාවග්ගපාලි.

"ගණිකාස්ථානයෙහි තැබිය" යනු අදහසයි. නෙගම නම් "නගරසභා" වැනි සභාවකි.

31. ජීන= පිරිහුණේ. සමකින් පිරිහේවාම මේ ශබ්දය හා සුඛක්ඛමුක්ක ජ් ධාතුවය දුතියාවෙන් අයාද, කිඹෙන බඹ [illegible]

"ජීනො රථසං මණිකුණ්ඩලෙ ච
පුත්තෙත ව දාරෙ ච තථෙව ජීනො"
(මණිකුණ්ඩලජාතක.)

"බහු හි ඛත්තියා ජීනා
ඉත්ථං රජ්ජං පමාදිනො" (=ප්‍රමාදීවූ බොහෝ ක්ෂත්‍රියයෝ ධනයෙහුත් රාජ්‍යයෙහුත් පිරිහුණාහ.) ගණ්ඩතිඳුක ජාතක.

ජීයති = පිරිහේ.

මෙය ද ජීන-ශබ්දය මෙන් ජී (-හානියං) යන ධාතුවෙන් නිපන්නකි. මෙය හා සම්බන්ධවන පිරිහෙන දෙය දුතියාවෙන්ම ඕවි.

"අක්ඛධුත්තො පඨමෙනෙව කලිගාහෙන පුත්තම්පි ජීයෙථ, දාරම්පි ජීයෙථ, සබ්බාපතෙය්‍යම්පි ජීයෙථ උත්තරිම්පි අනුබන්ධං නිගච්ඡෙය්‍ය (=සූදුකාරයා ප්‍රථම පරාජය කරණකොටගෙනම පුත්‍රයාගෙන්ද පිරිහේ භාර්‍යාවගෙන්ද පිරිහේ සියලු සම්පතින්ද පිරිහේ, මත්තෙහිත් ඇපවලට බැඳෙන්නේය. ඒවා හැර දමන්ට සිදුවේ යන අදහසයි.)

බාලපණ්ඩිතසුත්ත.ම.
M. iii 170.

ක්‍රියාමාලාව.

බොහෝසේ ව්‍යවහාරයට පත්වන ක්‍රියාවන්ගේ වර්තමාන-ප්‍රථමෛක වචනයද පූර්වක්‍රියාද කිතකපදද මෙහි දක්වනු ලැබේ.

වර්තම-න-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
අක්කමති	අක්කමිත්වා; අක්කමම.	අක්කන්ත.
අක්කොසති	අක්කොසිත්වා; -සිය.	අක්කුට්ඨ.
අච්ඡති	අවජිත්වා.	———
අඤ්ජති	අඤ්ජිය; අඤ්ජිත්වා	අඤ්ජිත.
අතික්කමති	අතික්කමම; අතික්කමිත්වා	අතික්කන්ත.
අධිට්ඨාති	අධිට්ඨිය; අධිට්ඨහිත්වා.	අධිට්ඨිත.
අධිවත්තති	අධිවත්තිය; -තහිත්වා.	අධිවත්තිත.
අධිවාසෙති	අධිවාසෙත්වා.	අධිවාසිත.
අනුකරොති	අනුකරිත්වා; -කරිය.	අනුකත.
අනුගච්ඡති	අනුගන්ත්වා; අනුගම්ම	අනුගත.
අනුධාවති	අනුධාවිත්වා	අනුධාවිත

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
අනුබන්ධති	අනුබන්ධිත්වා; -ධිය.	අනුබද්ධ.
අනුභවති	අනුභුත්වා; අනුභවිත්වා; අනුභවිය.	අනුභූත; අනුභවිත
අනුස්සරති	අනුස්සරිය; -රිත්වා	අනුස්සරිත.
අපක්කමති	අපක්කමම; -අපක්කමිත්වා	අපක්කන්ත.
අපගච්ඡති	අපගම්ම; අපගන්ත්වා	අපගත.
අපෙති	අපෙත්වා.	අපෙත.
අභික්කමති	අභික්කමිත්වා	අභික්කන්ත.
අභිත්‍රවති	අභිත්‍රවිත්වා; -විය.	අභිත්‍රුත.
අභිනන්දති	අභිනන්දිය; -දිත්වා.	අභිනන්දිත.
අභිරමති	අභිරමිත්වා, -මිය.	අභිරත.
අභිවාදෙති	අභිවාදිය; -වාදෙත්වා.	අභිවාදිත.
අසති (=අනුභවකරයි)	අසිත්වා.	අසිත.
අස්නාති („)	අසිත්වා	අසිත.
ආකඩ්ඪති	ආකඩ්ඪිය; -ඪිත්වා.	ආකඩ්ඪිත.
ආකොටෙති	ආකොටිය; -ටෙත්වා	ආකොටිත
ආගච්ඡති	ආගන්ත්වා; ආගම්ම	ආගත
ආගමෙති	ආගමෙත්වා	ආගමිත
ආවික්ඛති	ආවික්ඛිත්වා; -ඛිය.	ආවික්ඛිත.
ආණාපෙති	ආණාපිය; -පෙත්වා.	ආණාපිත.
ආදදති	ආදදය; ආදිඤ්ඤිත්වා.	ආදින්න.
ආනෙති	ආනෙත්වා; ආනිය.	ආනීත.
ආරභති	ආරභිත්වා; ආරබ්භ; ආරබ්ධ; ආරභිය.	ආරබ්ධ.
ආරාධෙති	ආරාධිය; ආරාධෙත්වා	ආරාධිත.
ආරුහති	ආරුය්හ; ආරුළ්හිත්වා	ආරුළ්හ
ආරොචෙති	ආරොචිය; -චෙත්වා.	ආරොචිත.
ආරොපෙති	ආරොපිය; -පෙත්වා.	ආරොපිත.
ආලිඛති	ආලිඛිය; -ඛිත්වා.	ආලිඛිත.
ආවුණාති	ආවුණිය; -ණිත්වා.	ආවුත.
ආසිඤ්චති	ආසිඤ්චිය; ආසිඤ්චිත්වා	ආසිත්ත.
ආසිංඝති	ආසිංඝිය; -ඝිත්වා	ආඝාත.
ආසෙවති	ආසෙවිය; -විත්වා	ආසෙවිත.
ආහරති	ආහරිය; ආහරිත්වා	ආහට.
ආහිණ්ඩති	ආහිණ්ඩිය; -ඩිත්වා	——

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
ඉච්ඡති	ඉච්ඡිය; ඉච්ඡිත්වා	ඉච්ඡිත.
උක්කුජ්ජති	උක්කුජ්ජිය; -ජ්ජිත්වා	උක්කුජ්ජිත.
උක්ඛිපති	උක්ඛිපිය; -පිත්වා.	උක්ඛිත්ත.
උග්ගච්ඡති	උග්ගන්ත්වා; උග්ගච්ඡිත්වා; උග්ගම්ම.	උග්ගත.
උග්ගණ්හාති	උග්ගණ්හිය; උග්ගහෙත්වා; උග්ගණ්හිත්වා.	උග්ගහිත
උග්ගණ්හාපෙති	උග්ගණ්හාපෙත්වා	උග්ගණ්හාපිත.
උග්ඝාටෙති	උග්ඝාටිය; -ටෙත්වා	උග්ඝාටිත.
උච්චාරෙති	උච්චාරිය; උච්චාරෙත්වා	උච්චාරිත.
උඤ්ඡති, උඤ්ඤති	උඤ්ඡිය; උඤ්ඡිත්වා; උඤ්ඤය.	උඤ්ඡිත.
උඤ්ඤාපෙති	උඤ්ඤාපෙත්වා, උඤ්ඤාපිය.	උඤ්ඤාපිත.
උඩ්ඩෙති	උඩ්ඩිත්වා; උඩ්ඩෙත්වා; උඩ්ඩිය.	උඩ්ඩිත.
උත්තරති	උත්තරිය; උත්තරිත්වා	උත්තිණ්ණ.
උපචිනාති	උපචිනිත්වා; -නිය.	උපචිත.
උපඨහති	උපඨහිත්වා; උපඨිය.	උපඨිත.
උපධාරෙති	උපධාරිය; -රෙත්වා	උපධාරිත.
උපලිම්පෙති	උපලිම්පිය; -පෙත්වා.	උපලිත්ත; උපලිම්පිත.
උපෙක්ඛති	උපෙක්ඛිය; -ඛිත්වා	උපෙක්ඛිත.
උපපජ්ජති	උපපජ්ජිත්වා; -ජ්ජිය.	උපපන්න.
උබ්භිජ්ජති	උබ්භිජ්ජිය; -ජ්ජිත්වා	උබ්භින්න.
උම්මුජ්ජති	උම්මුජ්ජිය; -ජ්ජිත්වා	උම්මුජ්ජිත.
උය්‍යොජෙති	උය්‍යොජිය; -ජෙත්වා	උය්‍යොජිත.
උල්ලංඝෙති	උල්ලංඝිය; -ඝෙත්වා	උල්ලඞ්ඝිත.
උල්ලොකෙති	උල්ලොකිය; කොත්වා	උල්ලොකිත.
උස්සඤ්ඤති	උස්සඤ්ඤිත්වා	උස්සඤ්ඤිත.
ඔකිරති	ඔකිරිය; ඔකිරිත්වා	ඔකිණ්ණ.
ඔක්කමති	ඔක්කමම; ඔක්කමිත්වා	ඔක්කන්ත.
ඔචිනාති	ඔචිනිය; -නිත්වා	ඔචිත.
ඔතරති	ඔතරිය; ඔතරිත්වා	ඔතිණ්ණ.
ඔතාරෙති	ඔතාරෙත්වා; ඔතාරිය	ඔතාරිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකාපද.
ඔනමති	ඔනමිත්වා; ඔනමිය	ඔනත.
ඔභාසෙති	ඔභාසිය; -සෙත්වා	ඔභාසිත.
ඔමුඤ්චති	ඔමුඤ්චිය; -චිත්වා	ඔමුත්ත.
ඔරුහති	ඔරුයහ; ඔරුහිත්වා	ඔරුළ්හ.
ඔලම්බති	ඔලම්බිත්වා; -බිය	ඔලම්බිත.
ඔලම්බෙති	ඔලම්බෙත්වා	ඔලම්බිත.
ඔලොකෙති	ඔලොකිය; -කෙත්වා	ඔලොකිත.
ඔසරති	ඔසරිත්වා	ඔසට.
කනතති	කනතිය; කනතිත්වා	කනතිත.
කපෙති	කපෙත්වා; කපිය	කපිත
කම්පති	කම්පිත්වා	කම්පිත.
කම්පෙති	කම්පෙත්වා	කම්පිත.
කරොති	කත්වා; කරිත්වා; කාතුන; කරිය.	කත.
කසති	කසිත්වා	කඨ; කසිත
කාරාපෙති	කාරාපිය; -පෙත්වා	කාරාපිත.
කාලංකරොති	කාලංකත්වා	කාලඞ්කත.
කිණාති	කිණිත්වා; කිණිය	කිත.
කීළති	කීළිත්වා	කීළිත.
කොටෙති	කොටෙත්වා; කොට්ටිය	කොට්ටිත.
ඛණති	ඛණිත්වා; ඛණිය	ඛත.
ඛාදති	ඛාදිය; ඛාදිත්වා	ඛාදිත.
ඛිපති	ඛිපිය; ඛිපිත්වා	ඛිත්ත.
ගච්ඡති	ගන්ත්වා, ගමිත්වා	ගත.
ගජ්ජති	ගජ්ජිය; ගජ්ජිත්වා	ගජ්ජිත.
ගණ්හාති	ගණ්හිය, ගණ්හිත්වා ගය්හ; ගහෙත්වා	ගහිත.
ගන්ථෙති	ගන්ථිය; ගන්ථෙත්වා	ගන්ථිත.
ගායති	ගායිත්වා	ගායිත; ගීත.
ගිලති	ගිලිත්වා; ගිලිය	ගිලිත.
ගොපෙති	ගොපිය; ගොපෙත්වා	ගොපිත.
ඝායති	ඝායිත්වා	ඝායිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකාපද.
චජති	චජිත්වා; චජිය	චත්ත.
චරති	චරිත්වා; චරිය	චරිත.
චලති	චලිත්වා; චලිය	චලිත.
චාරෙති	චාරෙත්වා; චාරිය	චාරිත.
චිනෙතති	චිනතිය; චිනෙතත්වා	චිනතිත.
චොරෙති	චොරෙත්වා	චොරිත.
ඡඩ්ඩෙති	ඡඩ්ඩිය; ඡඩ්ඩෙත්වා	ඡඩ්ඩිත.
ඡාදෙති	ඡාදෙත්වා; ඡාදිය	ඡාදිත; ඡන්න.
ජිජ්ජති	ජිජ්ජිත්වා; ජිජ්ජිය	ජීන්න.
ජිනාති	ජෙත්වා; ජිනිය; ජිනිත්වා	ජිත්ත; ජිනිත.
ජහාති	ජහිත්වා; ජහිය	ජහිත.
ජානාති	ජානිත්වා; ජානිය	ඤාත.
ජායති	ජායිත්වා	ජාත.
ජාලෙති	ජාලෙත්වා	ජාලිත.
ජීනාති	ජෙත්වා; ජිනිත්වා; ජිනිය	ජීත
ජීයති	ජීයිත්වා	ජීණ්ණ
ජීරෙති	ජීරෙත්වා	ජීරාපිත
ජීවති	ජීවිත්වා	——
ජෝතති	ජෝතිත්වා	——
ජෝතෙති	ජෝතෙත්වා	ජෝතිත.
ඣාපෙති	ඣාපෙත්වා; ඣාපිය.	ඣාපිත
ඨපෙති	ඨපෙත්වා; ඨපිය	ඨපිත.
ඩසති	ඩසිත්වා; ඩසිය	ඩසිත, දඨ.
තජ්ජෙති	තජ්ජිය; තජ්ජෙත්වා	තජ්ජිත.
තරති	තරිත්වා; තරිය	තරිත; තිණ්ණ.
තිකිච්ඡති	තිකිච්ඡිය; තිකිච්ඡිත්වා	තිකිච්ඡිත.
තිට්ඨති	ඨත්වා	ඨිත.
තුලෙති	තුලෙත්වා; තුලිය	තුලිත.
තුස්සති	තුස්සිත්වා	තුට්ඨ.
ථෙනෙති	ථෙනෙත්වා	ථෙනිත.
දදති	දත්වා; දදිත්වා.	දින්න.
දහති	දහිත්වා; දහිය	දඩ්ඪ.
දස්සෙති	දස්සිය; දස්සෙත්වා	දස්සිත.
දුබ්භති	දුබ්භිය, දුබ්භිත්වා	දුබ්භිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
දූසෙති	දූසිය; දූසෙත්වා	දූසිත.
දෙති	දත්වා	දින්න.
දෙසෙති	දෙසිය; දෙසෙත්වා	දෙසිත
ධමති	ධමිත්වා; ධමිය	ධන්ත.
ධාවති	ධාවිත්වා; ධාවිය	ධාවිත.
ධුනාති	ධුනිය; ධුනිත්වා	ධුත.
ධොවති	ධොවිය; ධොවිත්වා	ධෝත.
නවවති	නවවිය; නවවිත්වා	
නමස්සති	නමස්සිය; නමස්සිත්වා	නමස්සිත.
නයති, නෙති	නෙත්වා; නයිත්වා	නීත.
නස්සති	නස්සිය; නස්සිත්වා	නෂ්ට.
නහාපෙති	නහාපෙත්වා; නහාපිය	නහාපිත.
නහායති	නහාත්වා; නහායිත්වා	නහාත.
නාසෙති	නාසෙත්වා	නාසිත.
නික්කුජ්ජති	නික්කුජ්ජිය; -ජ්ජිත්වා	නික්කුජ්ජිත.
නික්ඛමති	නික්ඛමම; නික්ඛමිත්වා	නික්ඛන්ත.
නිඛණති	නිඛණිත්වා; නිඛණිය	නිඛාත.
නිගච්ඡති	නිගන්ත්වා	
නිග්ඝච්ඡති	නිග්ඝන්ත්වා; නිග්ඝච්ඡිත්වා	නිග්ඝත.
නිචෙජති	නිචෙජිත්වා; නිචෙජිය	නිචෙජිත.
නිදහති	නිදහෙත්වා; නිදහිය	නිදහිත. නිහිත.
නිඛමති	නිඛමිත්වා	නිඛමිත.
නිඳති	නිඳිය; නිඳිත්වා	නිඳිත.
නිපජ්ජති	නිපජ්ජිත්වා; නිපජ්ජිය	නිපන්න
නිපජ්ජාපෙති	නිපජ්ජාපෙත්වා	නිපජ්ජාපිත.
නිබ්බත්තති	නිබ්බත්තිය; නිබ්බත්තිත්වා	නිබ්බත්ත
නිබ්බින්දති	නිබ්බින්දිත්වා	නිබ්බින්න.
නිමනෙති	නිමනිය; නිමනෙත්වා	නිමනිත
නිමුජ්ජති	නිමුජ්ජිය; නිමුජ්ජිත්වා	නිමුග්ග
නිම්මිණාති	නිම්මිණිත්වා; නිම්මිණිය	නිම්මිත.
නිවත්තති	නිවත්තිය; නිවත්තිත්වා	නිවත්ත.
නිවෙතෙති	නිවෙතෙත්වා	නිවත්තිත.
නිවාසෙති	නිවාසෙත්වා; නිවාසිය	නිවත්ත; නිවාසිත.
නිවෙදෙති	නිවෙදිය; නිවෙදෙත්වා	නිවෙදිත
නිවෙසෙති	නිවෙසිය; නිවෙසෙත්වා	නිවෙසිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
නිසීදති	නිසීදිය; නිසීදිත්වා	නිසින්න
නීහරති	නීහරිය; නීහරිත්වා	නීහට
නෙති	නෙත්වා	නීත.
පකාසෙති	පකාසිය; -සෙත්වා	පකාසිත.
පක්කොසති	පක්කොසිය; -සිත්වා	පක්කොසිත
පඛණති	පඛණිය; -ඛිත්වා	පඛණිත.
පඛලති	පඛලිත්වා	පඛලිත.
පඛාලෙති	පඛාලෙත්වා	පඛාලිත.
පක්ඛිපති	පක්ඛිපිය; පක්ඛිපිත්වා	පක්ඛිත්ත
පග්ගණ්හාති	පග්ගණ්හිය; පග්ගණ්හිත්වා; පග්ගණ්හිත්වා, පග්ගය්හ.	පග්ගණ්හිත
පග්ඝරති	පග්ඝරිත්වා	පග්ඝරිත
පචති	පචිත්වා; පචිය	පක්ක; පචිත.
පචක්ඛාති	පචක්ඛාය	පචක්ඛාත.
පචාගච්ඡති	පචාගන්ත්වා, පචාගම්ම.	පචාගත.
පචුඤ්චති	පචුඤ්චිත්වා; පචුඤ්චිය	පචුඤ්චිත.
පටික්කමති	පටික්කමම; පටික්කමිත්වා	පටික්කන්ත.
පටික්ඛිපති	පටික්ඛිපිත්වා	පටික්ඛිත්ත
පටිච්ඡාදෙති	පටිච්ඡාදිය, -දෙත්වා	පටිච්ඡන්න.
පටිපජ්ජති	පටිපජ්ජිය; -ජ්ජිත්වා	පටිපන්න.
පටිපුච්ඡති	පටිපුච්ඡිත්වා, -ඡිය.	පටිපුච්ඡිත.
පටිසාමෙති	පටිසාමෙත්වා-සාමිය	පටිසාමිත
පටියාදෙති	පටියාදෙත්වා; -යාදිය	පටියාදිත, පටියත්ත
පටිවෙදෙති	පටිවෙදෙත්වා; -දිය	පටිවෙදිත.
පටිසංඛරොති	පටිසංඛරිත්වා; -ඛරිය	පටිසංඛත.
පටිසංවෙදති	-වෙදෙත්වා; -වෙදිය	පටිසංවෙදිත.
පටිසෙධෙති	පටිසෙධෙත්වා; -සෙධිය	පටිසෙධිත.
පටිසුණාති	පටිසුණිය; -ණිත්වා	පටිසුත
පටිහඤ්ඤති	පටිහඤ්ඤිත්වා	පටිහත.
පඨති	පඨිත්වා; පඨිය	පඨිත.
පතති	පතිත්වා	පතිත
පතිට්ඨාති	පතිට්ඨිය; පතිට්ඨිත්වා	පතිට්ඨිත
පතිට්ඨාපෙති	පතිට්ඨාපෙත්වා, -ට්ඨාපිය	පතිට්ඨාපිත
පත්ථරති	පත්ථරිත්වා; පත්ථරිය	පත්ථට.
පත්ථෙති	පත්ථෙත්වා	පත්ථිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්ව්‍රිකියා	කිතකපද.
පපෙපාති	———	පත්ත
පබුජ්ඣති	පබුජ්ඣිත්වා; -ඣිය	පබුද්ධ.
පබ්බජති	පබ්බජ්ජ; පබ්බජිය; පබ්බජිත්වා	පබ්බජිත
පහාසෙති	පහාසිය; පහාසෙත්වා	පහාසිත
පමුස්සති	පමුස්සිය, -සිත්වා	පමුට්ඨ.
පසිරුපාසති	පසිරුපාසිය; -සිත්වා	පසිරුපාසිත
පයොජෙති	පයොජිය, පයොජෙත්වා	පයුත්ත
පරක්කමති	පරක්කම්ම; -කමිත්වා	පරක්කන්ත
පරාජෙති	පරාජිය; පරාජෙත්වා	පරාජිත
පරික්ඛිපති	පරික්ඛිපිය; -ඛිපිත්වා	පරික්ඛිත්ත.
පරිවරති	පරිවරිය; -චරිත්වා	පරිවරිත.
පරිවජ්ජිතුති	පරිවජ්ජිතිය; -දිත්වා	පරිවජ්ජිත්ත.
පරිදහති	පරිදහිය; -දහිත්වා	පරිදහිත
පරිදෙවති	පරිදෙවිය; -විත්වා	පරිදෙවිත
පරිහාසති	පරිහාසිය; -ඝිත්වා	පරිහාසිත
පරිමජ්ජති	පරිමජ්ජිය; -ජිත්වා	පරිමට්ඨ.
පරියෙසති	පරියෙසිය; -සිත්වා	පරිසෙසිත; පරිසිට්ඨ.
පරිවජ්ජෙති	පරිවජ්ජිය; -ජෙත්වා	පරිවජ්ජිත
පරිවත්තෙති	පරිවත්තිය; -තෙත්වා	පරිවත්තිත.
පරිවාරෙති	පරිවාරිය; -රෙත්වා	පරිවුත; පරිවාරිත.
පරිවිසති	පරිවිසිත්වා	——
පරිහායති	පරිහායිත්වා	පරිහීන
පලායති	පලායිත්වා	පලාත; පලායිත
පවත්තති	පවත්තිය; පවත්තිත්වා	පවත්ත.
පවත්තෙති	පවත්තෙත්වා	පවත්තිත.
පවාහෙති	පවාහිය; පවාහෙත්වා	පවාහිත
පවිසති	පවිසිය; පවිසිත්වා	පවිට්ඨ.
පසහති	පසය්හ; පසහිත්වා	පසහිත.
පසාදෙති	පසාදිය; පසාදෙත්වා	පසාදිත
පසාරෙති	පසාරෙත්වා; පසාරිය	පසාරිත
පසීදති	පසීදිය; පසීදිත්වා	පසන්න.
පස්සති	පස්සිය; පස්සිත්වා	දිට්ඨ.
පහරති	පහරිය; -රිත්වා	පහට
පහිණාති	පහිණිය; පහිණිත්වා	පහිත

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්ව්‍රිකියා.	කිතකපද.
පාතුභවති	පාතුභූත්වා; -භවිත්වා; පාතුභවිය.	පාතුභූත.
පාවෙති	පාවිය; පාවෙත්වා	පාවිත.
පාපුණාති	පාපුණිත්වා; පත්වා	පත්ත
පාපෙති	පාපෙත්වා; පාපිය	පාපිත.
පාරුපති	පාරුපිය; -පිත්වා	පාරුත.
පාලෙති	පාලෙත්වා	පාලිත
පිදහති	පිදහිය; පිදහිත්වා	පිහිත.
පිලන්ධති	පිලන්ධිය; -ඛිත්වා	පිලන්ධිත.
පිවති	පිවිත්වා	පීත.
පීළෙති	පීළිය; පීළෙත්වා	පීළිත.
පුච්ඡති	පුච්ඡිය; පුච්ඡිත්වා	පුට්ඨ; පුච්ඡිත.
පූජෙති	පූජිය; පූජෙත්වා	පූජිත
පූරති	පූරිත්වා	පුණ්ණ
පූරෙති	පූරිය; පූරෙත්වා	පූරිත.
පෙසෙති	පෙසිය; පෙසෙත්වා	පෙසිත.
පොසෙති	පොසිය; පොසෙත්වා	පොසිත; පුට්ඨ.
ප්ලවති	ප්ලවිත්වා	පලවිත.
ඵලති	ඵලිත්වා	ඵලිත.
ඵුසති	ඵුසිය; ඵුසිත්වා	ඵුට්ඨ; ඵුසිත.
බන්ධති	බන්ධිය; බන්ධිත්වා	බද්ධ; බන්ධිත.
බුජ්ඣති	බුජ්ඣිය; බුජ්ඣිත්වා	බුද්ධ.
බොඩෙති	බොඩෙත්වා	බොඩිත.
බ්‍රූති	බ්‍රූවිත්වා	——
භඤ්ජති	භඤ්ජිය; භඤ්ජිත්වා	භට්ඨ; භග්ග; භඤ්ජිත.
භණති	භණිත්වා; භණිය	භණිත.
භවති	භවිත්වා;	භූත.
භාජෙති	භාජිය; භාජෙත්වා	භාජිත
භායති	භායිත්වා	භීත.
භාසති	භාසිත්වා; භාසිය	භාසිත.
භිජ්ජති	භිජ්ජිය; භිජ්ජිත්වා	භින්න.
භින්දති	භින්දිය; භින්දිත්වා	භින්න.
භුඤ්ජති	භුඤ්ජිය; -ජිත්වා	භුත්ත
භුසෙති	භුසෙත්වා; භුසිය	භුසිත
භොජෙති	භොජිය; භොජෙත්වා	භොජිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
මඤ්ඤති	මඤ්ඤිය; මඤ්ඤිත්වා	මඤ්ඤිත.
මණ්ඩති	මණ්ඩිය; මණ්ඩිත්වා	මණ්ඩිත.
මන්තෙති	මන්තිය; මන්තෙත්වා	මන්තිත.
මරති	මරිය; මරිත්වා	මත
මාපෙති	මාපිය; මාපෙත්වා	මාපිත.
මාරෙති	මාරිය; මාරෙත්වා	මාරිත.
මිණාති	මිණිත්වා	ඕත; මිණිත.
මුචති	මුචිය; මුචිත්වා	මුචිත.
මුඤ්චති	මුඤ්චිය; මුඤ්චිත්වා	මුත්ත.
මුදඞ්කෙති	මුදඞ්කිත්වා	මුදඞ්කිත.
මුදුපෙති	මුදුපෙත්වා; මුදුපිය	මුදුපිත.
මෝචෙති	මෝචිය; මෝචෙත්වා	මෝචිත.
යාචති	යාචිය; යාචිත්වා	යාචිත.
යුජ්ඣති	යුජ්ඣිත්වා; යුජ්ඣිය	යුජ්ඣිත.
යුඤ්ජති	යුඤ්ජිය; යුඤ්ජිත්වා	යුත්ත.
යොජෙති	යොජිය; යොජෙත්වා	යොජිත.
රක්ඛති	රක්ඛිය; රක්ඛිත්වා	රක්ඛිත.
රවති	රවිය; රවිත්වා	රුත; රවිත
රුජති	රුජිත්වා	———
රුහති	රුහිත්වා; රුහිය	රුළ්හ.
රොදති	රොදිය; රොදිත්වා	රුණ්ණ; රොදිත.
රොඩෙති	රොඩෙත්වා; රොඩිය	රොඩිත.
රොපෙති	රොපිය; රොපෙත්වා	රොපිත.
රොසෙති	රොසෙත්වා	රොසිත.
ලභති	ලභිය; ලභිත්වා; ලබ්භ; ලබ්භන.	ලබ්ධ.
ලිඛති	ලිඛිය; ලිඛිත්වා	ලිඛිත.
ලුණාති	ලුණිත්වා	ලූන.
වඩ්ඪති	වඩ්ඪිය; වඩ්ඪිත්වා	වඩ්ඪිත.
වදති	වදිත්වා	වුත්ත.
වන්දති	වන්දිය; වන්දිත්වා	වන්දිත
වපති	වපිත්වා	වුත්ත; වපිත.
වමති	වමිත්වා; වමිය	වමිත.
වසති	වසිත්වා; වසිය	වුත්ථ; වුසිත.
වස්සති	වස්සිත්වා; වස්සිය	වුට්ඨ; වට්ඨ.
වහති	වහිත්වා; වහිය	වුළ්හ; වහිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්වක්‍රියා.	කිතකපද.
වාදෙති	වාදෙත්වා	වාදිත.
වායති	වායිත්වා	වායිත.
වාරෙති	වාරිය; වාරෙත්වා	වාරිත.
විකිරති	විකිරිය; විකිරිත්වා	විකිණ්ණ
විකූජති	විකූජිය;-ජිත්වා	විකූජිත.
විකක්ඛිණාති	විකක්ඛිණිය;-ණිත්වා	වික්ඛිත; විකක්ඛිණිත.
විගච්ඡති	විගච්ඡිය;-ඡිත්වා	විගත.
විගාහති	විගාහිත්වා; විගාහිය	විගාළ්හ; විගාහිත.
විචරති	විචරිය; විචරිත්වා	විචිත.
විජ්ඣති	විජ්ඣිය; විජ්ඣිත්වා	විඛ.
විනස්සති	විනස්සිය;-සිත්වා	විනට්ඨ.
විනාති	විනිත්වා	විත.
විනාසෙති	විනාසිය; විනාසෙත්වා	විනාසිත.
විනිවෙජති	විනිවජිය; විනිවෙජිත්වා	විනිවජිත.
වින්දති	වින්දිය; වින්දිත්වා	වින්දිත.
විරෙවෙති	විරෙවෙත්වා; විරෙවිය	විරෙවිත; විරිත්ත.
විරොචති	විරොචිය; විරොචිත්වා	විරොචිත.
විවදති	විවදිත්වා; විවදිය	විවදිත.
විස්සජ්ජති	විස්සජ්ජිය;-ජ්ජිත්වා	විස්සට්ඨ; විස්සජ්ජිත.
විස්සසති	විස්සසිත්වා	විස්සට්ඨ.
විහරති	විහරිත්වා	
විහෙසෙති	විහෙසිය; විහෙසිත්වා	විහෙසිත.
වීජෙති	වීජිය; වීජෙත්වා	වීජිත.
වීතිනාමෙති	වීතිනාමෙත්වා	වීතිනාමිත.
වෙඨෙති	වෙඨිය; වෙඨෙත්වා	වෙඨිත.
වෙදෙති	වෙදිය; වෙදෙත්වා	වෙදිත.
වුය්හති	වුය්හිත්වා	වුළ්හ.
වොරොපෙති	වොරොපිය; -පෙත්වා	වොරොපිත.
ව්‍යතීකරොති	ව්‍යතීකත්වා	ව්‍යතීකත.
සක්කරොති	සක්කරිය; සක්කරිත්වා	සක්කත.
සක්කුණාති	සක්කුණිත්වා	———
සඤ්ජානති	සඤ්ජානිත්වා	සංඥාත.
සඤ්ඤපෙති	සඤ්ඤපිය; -පෙත්වා	සඤ්ඤපිත.
සණ්ඨපෙති	සණ්ඨපෙත්වා	සණ්ඨපිත.
සද්දහති	සද්දහිත්වා	සද්දහිත.

වර්තමාන-ක්‍රියා.	පූර්ව්‍රක්‍රියා.	කිතකපද.
සන්තජේජති	සන්තජ්ජිය; -ජේත්වා	සන්තජ්ජිත.
සන්නිපතති	සන්නිපතිය; -පතිත්වා	සන්නිපතිත.
සමාගච්ඡති	සමාගම්ම; සමාගන්ත්වා	සමාගත
සමාදපෙති	සමාදපෙත්වා; -දපිය	සමාදපිත.
සම්මිඤ්ජති	සම්මිඤ්ජිය; -ජිත්වා	සම්මිඤ්ජිත.
සමෙති	සමෙත්වා; සමිය	සමිත.
සම්මජ්ජති	සම්මජ්ජිත්වා; -ජිය	සම්මට්ඨ.
සම්මසති	සම්මසිය; -සිත්වා	සම්මසිත.
සම්මුය්හති	සම්මුය්හිත්වා	සම්මූළ්හ.
සයති	සයිත්වා	සුත්ත; සයිත.
සල්ලක්ඛෙති	සල්ලක්ඛෙත්වා; -ඛිය.	සල්ලක්ඛිත.
සංඛුභති	සංඛුභිය; -භිත්වා	සංඛුභිත.
සංගණ්හාති	සංගය්හ; සංගණ්හිය; සංගණ්හිත්වා	සංගහිත.
සංසරති	සංසරිත්වා; -රිය	සංසරිත.
සංසීදති	සංසීදිය; -දිත්වා	සංසීන.
සංහරති	සංහරිය; -රිත්වා	සංහට
සායති	සායිත්වා	සායිත
සික්ඛති	සික්ඛිය; සික්ඛිත්වා	සික්ඛිත.
සික්ඛාපෙති	සික්ඛාපිය; -පෙත්වා	සික්ඛාපිත.
සිඛ්‍යති	සිඛ්‍යිය; සිඛ්‍යිත්වා	සිඛ්‍යිත.
සිජ්ඣති	සිජ්ඣිත්වා	සිඛ
සිබ්බති	සිබ්බිත්වා, සිබ්බිය	සිබ්බිත.
සුක්ඛාපෙති	සුක්ඛාපෙත්වා; -පිය	සුක්ඛාපිත.
සුජ්ඣති	සුජ්ඣිය, සුජ්ඣිත්වා	සුඛ.
සුණාති	සුණිය, සුත්වා, සුණිත්වා	සුත.
සුයති	සුයිත්වා	සුයිත.
සෙවති	සෙවිය; සෙවිත්වා	සෙවිත.
සෝචති	සෝචිය; සෝචිත්වා	සෝචිත.
සෝධෙති	සෝධිය; සෝධෙත්වා	සෝධිත.
හඤ්ඤති	හඤ්ඤිත්වා	හත
හනති	හනිය; හනිත්වා	හත
හරති	හරිය; හරිත්වා	හට
හසති	හසිත්වා	හසිත
හායති	හායිත්වා	හීන.
හොති	හුත්වා	

නිපාතමාලාව.

අචිරං = වැඩිකලක් ගතවෙන්ව පෙර.
අචිරේන = නොබෝ කලකින්.
අජ්ජ = අද.
අජ්ජුණ්හෙ = අද දවස.
අඤ්ඤත්‍ර = අන්තැනක
අඤ්ඤථා = අන්ආකාරයකින්.
අඤ්ඤදා = අන්දිනක.
අඤ්ඤදත්ථු = එකාන්තයෙන්
අතිපපඟෙව = ඉතා උදැසනම.
අතිපපඟෙ = අති උදැසන.
අතිවිය, අතීව = බොහෝසේ, ඉතාම.
අත්ථ, අත්‍ර = මෙහි
අථ = ඉක්බිති.
අථ ච = තවද
අථ වා = නොහොත්
අථෝ = ඉක්බිති
අඩ්ඪා = එකාන්තයෙන්
අඩ්ඪුනා = දැන්
අඩ්ඪෙ = ඝට.
අනෙකක්ඛත්තුං = නොයෙක්වර.
අනෙකධා = නොයෙක් ආකාරයෙන්.
අන්තරා = අතරෙහි.
අන්තරෙන = අතරෙහි
අන්තො = ඇතුළෙහි.
අපි = ද; ත්. (සමුච්චයෙහි.)
අපි ච = තවද; එසේ වුවත්.
අපිඤ්ඤ = තවද.
අපෙව = යෙහෙකි.
අබ්භුමෙම = අපොස් අම්මේ.
අභික්ඛණං = නිතර.
අම්භො = එම්බා.

අරෙ = බොල.
අලං = පමණි, ඔතැනැත; සමර්ථයි.
අවස්සං = එකාන්තයෙන්
අවස්සු = පද පූරණයෙහි.
අහො = (ඛෙදයෙහි හා විස්මයෙහි.) අනේ.
අහො වත = (වන්නේනම්) යෙහෙකි.
ආදු = නොහොත්
ආම = එසේය; ඔව්.
ආයතිං = අනාගතයෙහි.
ආරකා = දුරින්.
ආරා = දුර; දුරින්
ආවි = ප්‍රකටලෙස.
ආවුසො = ඇවැත්නි; මිත්‍රය
ඉඛ = මෙන්න.
ඉතරථා = අන්ආකාරයෙන්
ඉති = මෙසේ.
ඉතො = මෙතැනින්.
ඉත්ථං = මෙසේ.
ඉධ = මෙහි.
ඉව = මෙන්.
උද = උදාහු, නොහොත්.
උඩං = උඩ.
උපරි = මත්තෙහි.
උභයථා = දෙආකාරයෙන්.
එකජ්ඣං = එක්තැනක.
එකක්ඛත්තුං = එක්වරක්.
එකත්‍ර, එකත්ථ = එක්තැනක.
එකදා = එක්කලක.
එකධා = එක් ආකාරයකින්.
එකමන්තං = එක්පසෙක.
එතරහි = දැන්.
එත්තාවතා = මෙපමණකින්

එතෙතා = මේහෙන්.
එව = ම. (නියම කිරීමෙහි.)
එවං = මෙසේ.
ඔරං = මේහා.
කච්චි = කිමෙක්ද?
කතිධා = කිආකාරයකින්.
කතික්ඛත්තුං = කිවරක්
කත්ථ = කොහේ; කොතැන.
කදා = කවරකලක.
කතමා = කවරහෙයකින්.
කිඤ්ච = තවද; හුදෙක්.
කිඤ්චාපි = එසේ වුවත්; හුදෙක්.
කිත්තාවතා = කොපමණකින්.
කිමඞ්ග = කියතුම කිම?
කිර = ලු; වනාහි. (අවිතීර්ත්‍යතාව
යෙහිහි.)
කිං, කිංසු = කිමෙක්ද?
කීව = කොපමණ?
කීවචිරං = කොපමණකල්.
කුත්ථ, කුත්‍ර = කොහි; කොහේ.
කුහං, කුහිං=කොහේ;කොතැන.
ක්ව = කොහි?
ඛලු = එකාන්තයෙන්.
ඛිප්පං = වහා.
ඛො = වනාහි.
ච = ද. (එක්කිරීමෙහි.)
චරහි = දැන්; එසේනම්.
චිරපටිකා = බොහෝ කලක සිට.
චිරරත්තං = බොහෝ කලක්.
චිරස්සං = බොහෝ කලකින්.
චිරං = බොහෝ කලක්.
චිරේන = බොහෝ කලකින්.
ජෙ = ඉදින්.
ජාතු = එකාන්තයෙන්.
ජේ = එම්බා. (දැසියන්ට ආමන්ත්‍ර
ණයෙහි).

තත්ථ = හොඳ; එසේනම්.
තතො = එයින්; එහෙයින්.
තත්ථ, තත්‍ර = එහි.
තස්මා = එහෙයින්.
තහිං, තහං = එහි.
තාව, තාවතා = ඒතාක්; එපමණ.
තාවදෙ = එතෙණෙහි
තික්ඛත්තුං = තුන්වරක්.
තිධා = තුන් ආකාරයකින්.
තිරියං, තිරො = සරස; හරස්ව.
තු = වනාහි
තුණ්හී = නිශ්ශබ්දව.
තුවටං = වහා.
දිවා = දවල්හි.
දුඤ්ඤ = නොමනාසේ.
විධා = දෙයාකාරයෙන්.
චික්ඛත්තුං = දෙවරක්.
ධි = නින්දාවකි.
(ධි+අත්‍ථු) ධිරත්‍ථු = නින්දාවේවා.
ධුවං = එකාන්තයෙන්.
න, නො = නැහැ; නොවේ.
නනු = නොවේද?
නහ = නොවේ.
නමො = නමස්කාරය.
නාම = නම්.
නිච්චං = නිතර.
නූන = එකාන්තයෙන්.
පගෙව = කල්ඇතිවම.
පගෙවතරං = වඩාකල්ඇතිව.
පජ්ජතො = පස්සෙන්.
පජ්ජා = පසුව.
පටිගච්ච = කල්ඇතිව.
පටිච්ච = නිසා.
පන = වනාහි.
පහුති = පවන්
පරම්මුඛා = ඉදිරියෙහි නැති විව.

පාතො = උදෑසන.
පුන = නැවත.
පුනප්පුනං = නැවත නැවත.
පුරතො = ඉදිරියෙන්.
පුරා = පෙර.
පුරෙ = පුළුගේදී.
බහි, බහිධා = පිටත, පිටස්හි.
බහුක්ඛත්තුං = බොහෝවාරයක්
බහුධා, බහුසො = බොහෝසේ;
බොහෝආකාරවලින්.
භණෙ = එම්බා.
භත්තෙ = ස්වාමිනි.
භීයො, භියොා = බොහෝසේ;
වැඩියෙන්.
භීයොසොමත්තාය = බොහෝ
සෙයින්
භො = පින්වත්නි
මා = වැළැක්වීමෙහි.
(මාකරොහි = නොකරව.)
මිච්ඡා = අසත්‍යවූ. අසත්‍යය.
මිථු = අන්‍යෝන්‍යවශයෙන්.
මුධා = නිකමව; නොමිලයේ.
මුසා =,බොරුව.
මුහුං = වහා.
යග්ඝෙ = පදපූරණයෙහි.
යතො = යම්හෙයකින්.
යත්‍ර, යත්ථ = යම්තැනක.
යදා = යම්කලක
යදි = ඉදින්.
යන්නූන = වුවොත්යෙහෙකි.
යස්මා = යම්හෙයකින්.
යහිං, යහ = යම්තැනක
යාව, යාවතා = යම්පමණ,
යම්තාක්.
යෙභුයෙන = බොහෝසේ.
ලෙ = බොල.

ලබ්භා = ලැබේ; ලැබියහැක.
වත = එකාන්තයෙන්.
වා = හෝ, නොහොත්.
වාහසා = බලයෙන්.
විනා = නැතිව; වෙන්ව.
වීය = මෙන්.
වෙ = එකාන්තයෙන්.
සකිං = වරක්.
සක්ඛා = හැකිය.
සක්ඛි = ප්‍රත්‍යක්ෂයෙන්.
සචෙ = ඉදින්.
සජ්ජු = එතෙණෙහි
සඩ්ඪං = සමග.
සනිකං = හෙමින්.
සපදි = එතෙණෙහි.
සබ්බත්ථ, සබ්බත්‍ර, සබ්බධි=
සැමතැන.
සබ්බදා = හැමකල්හි.
සබ්බථා = සියලුආකාරයෙන්.
සම්පති = දැන්.
සමම = මිත්‍රය.
සම්මා = මනාසේ; සත්‍යවූ.
සම්මුඛා = ඉදිරියෙහි.
සමන්තා = හාත්පසින්.
සමං = සමග
සයං = තෙමේ, තමාවිසින්.
සසක්ඛං = එකාන්තයෙන්.
සහ = සමග.
සහසා = වහා; හදිස්සියෙන්.
සාමං = තමාම, තමා විසින්ම.
සාධු = යෙහෙකි.
සායං = සවස්හි.
සීඝං = වහා. සීඝසීඝං = වහවහා.
සුඤ්ඤ = මනාසේ.
සුදං = පදපූරණයෙහි.
සුවෙ = හෙට.

සෙය්‍යථාපි = යම්සේ.
සෙය්‍යථිදං = කෙසේදයත්.
හඤ්ඤ = හොඳ; එහෙනම්.
හමෙහා = එම්බා
හලං = පමණයි; ඕනෑතෑත.
හවෙ = එනානතයෙන්
හා = අහෝ; ඛෙදයකි.
හි = වනාහි.
හියෝ, හීයෝ = ඊයේ.
හුරං = පරලොව; අන්තැනක.
හෙ = එම්බා.
හෙඨා = යට.

නිතර එක්ව (යුගල වශයෙන්) යෙදෙන ශබ්ද.

අන්න-පාන = ආහාර පාන.
අසිත-පීත = කෑම පීම.
අඬ්ඪ-ඛධිර = අඳ බිහිරි.
අසි-චම්ම = කඩුව හා පලිත.
අජෙළක = එළු තිරෙළු
අභික්කම-පටික්කම = ඉදිරියට යාම හා පස්සට යාම හෝ ඉවත්වයාම.
ආරාමුය්‍යාන = වතු උයන්.
අපුබ්බං අචරිමං = ඉදිරි පසු නොවී
අසිත-ව්‍යාහඬ්ගී = දුසැත්ත හා කද.
උච්ච-අවච = උස් මිටි.
උච්චාර-පස්සාව = මලමුත්‍ර
උච්චාසයන-මහාසයන = උසසුන් මහසුන්.
උල්ලිත්තාවලිත්ත = ඇතුළත පිටත ආලෙප කළ (ගේ.)
ඔකස්ස පස්සයා = ඇද මැඩපවත්වා; බලාත්කාරතම්කොට
කණ්හ-සුක්ක = කළු සුදු: යහපත් අයහපත්.
කස-විකිරණ = මිලදී ගැන්ම හා විකිණීම.
කථා-සල්ලාප = සාමාන්‍ය කථාව හා මිත්‍රලීලාවෙන් කථාව.
කාකොළූක = කවුඩු බකමුහුණු
කුක්කුට-සූකර = කුකුල් හූරු
කුඤ්ඤල-පිට්ඨ = උදැල්ල හා කුඩය.
ඛජ්ජ-භොජ්ජ = (කඩා) කෑ යුතු (නොකඩා) අනුභව කළයුතු දේ.
ඛණ්ඩිච්ච-පාලිච්ච = දත් වැටීම හා හිසකෙස් පැසීම.
ඛත-උපහත = කණිනලද නසනලද
ඛය-වය = විනාශය හා ගෙවීයාම.
ඛෙත්ත-වත්ථු = කුඹුරු හා වතු
ඛෙජ්ජ-කුණී = පාකොරා හා අත්කොරා.
ඛෙස-මස්සු = හිසකෙස් හා රැවුල.

ගො-මහිස = එළහරක් මිහරක්.
ගාම-නිගම = ගම්නියම්ගම්.
ජානං පස්සං = දන්නේ දක්නේ.
ජරා-මරණ = දිරීම හා විනාශය.
ඩංස-මකස = මැසි මදුරු.
තිබ්බ-කටුක = තීව්‍රවූ කටුකවූ.
දසිදස = දසි දස්.
දෙව මනුස්ස = දෙවි මිනිස්.
දම-සංයම = දමනය හා හික්මීම.
ධනු-කලාප = දුන්න හා හිමිරිය.
එතො පච්චයිකො = ස්ථිර වචන ඇත්තේද විශ්වාස කටයුතු වචන ඇත්තේද.
නච්ච-ගීත = නැටීම හා ගීතීම.
පත්ත-චීවර = පාත්‍ර සිවුරු.
පුප්ඵදර = අඹු දරු
පීති සොමනස්ස = ප්‍රීතිය හා සොම්නස.
පසාද-සංවේග = සතුට හා සංවේගය.
ඵලාඵල = මහත් ගෙඩි හා කුඩා ගෙඩි. (කොහොත් ගෙඩි හා කොළමුල් ආදිය.)
බක-බලාක = කොකා හා කණකෙකි.
මිස-මුලාල = නෙලුම් ආදියේ අල හා (කැමට ගත හැකි) මුල්.
මණ්ඩන-විභූසන = සාමාන්‍ය සැරසීම හා විශෙෂ සැරසීම.
මධු-ඵාණිත = මීපැණි හා උක්පැණි ආදිය
මකකි පලාසි = ගුණමකුවූයේද ගුණය වසන්නේද
මාතාපෙත්තිත = මවුපියන් සතු.
මාලා-ගන්ධ = මල් හා සුවඳ.
මක්ඛ-පිළ = ඇඳ පුටු
යුග-නඞ්ගල = නඟුල හා වියගස.
රත්තිංදිවා = රෑ දවල්.
රුක්ඛාවරණගුත්ති = රුක්වල, ආවරණය හා ගොපනය.
ලෙය්‍ය පෙය්‍ය = ලෙව කෑයුතුදේ හා පියයුතුදේ.
වධ-බන්ධන = හිංසාකිරීම හා සිරකිරීම (මරණයටද ඇතැම්විට වධයයි කියත්)
වත්ථාභරණ = ඇඳුම් පැළඳුම්.
වමන-විරේචන = වමනය හා විරේචනයකිරීම.
වාතාතප = වාතය හා අව්ව.

සමණ-බ්‍රාහ්මණ = මහණ බමුණෝ.
සුරාමෙරය = පෙරු මත්පැන් හා පැසවූ මත්පැන්.
දෙවාසුර = දෙවියන් හා අසුරයෝ.
සතො සම්පජානො = සිහිඇත්තේ නුවණඇත්තේ.
සුසු කාලකෙසො = තරුණවූයේ කළුහිසකෙස්ඇත්තේ.
සමථ-විපස්සනා = සිතළුකෙරිමේ පිළිවෙළ හා ධර්මයන්ගේ යථා තත්ත්වය දැකීම.
සච්චවාදී සච්චසන්ධො = ඇත්තකියන්නේ සත්‍යයෙන් සත්‍යය ගළපන්නේ.
ඉසි-ගිලිමෙහනන = කොට්ට මෙට්ට.
විජ්ජා-විමුත්ති = ඥානය හා (කෙළෙසුන්ගෙන්) මිදීම.
හාශන-වඩ්ඪන = පිරිහීම හා වැඩීම.
හිරි ඔත්තප්ප = පාපයට ලජ්ජාව හා ඊව භය.
හත්ථ-පාද = අත් පා.
හිරඤ්ඤ-සුවණ්ණ = අමු රන් හා රන්. (කාසි වශයෙන් මුද්‍රණය කරන ලද්දේත් ආභරණ පිණිස යොදන ලද්දේත් සුවණ්ණ නම්. එසේ නොකරන ලද්දේ හිරඤ්ඤ නම්.
හත-පහත = පහරදීම හා නැවත පහරදීම.
හළ-පහළ = සතුටුවූ, විශේෂයෙන් ප්‍රිතිමත්වූ.

අන්‍යෝන්‍ය විරුද්ධාර්ථ ඇති විශෙෂණපද.

අජ්ඣත්ත = තමාඅයත්, තම සිරුර හා සම්බන්ධවූ	බාහිර = පිටත්; බාහ්‍යවූ.
අඤ්ඤාත = දැනගත්	අනඤ්ඤාත = නොදත්
අණු = කුඩාවූ; අල්පවූ	ථූල = මහත්වූ; දැඩිවූ.
අනුලෝමික = විරුද්ධනොවූ	පටිලෝමික = විරුද්ධපිළිවෙළ ඇති.
අප, අපක = අල්පවූ	අනපක, බහුක = බොහෝවූ.
අපඤ්ඤත = නුගත්; අඩුදැනුම ඇති.	බහුඤ්ඤත = උගත්; බොහෝදේ දත්
අප්පාබාධ = අල්පරෝග ඇති	බව්හාබාධ = රෝග බහුලවූ.
අප්පිච්ඡ = මඳ ආශා ඇති,	මහිච්ඡ = මහත් ආශා ඇති
ආමක = අමු; නොපැසුණු	පක්ක = පැසුණු; ඉදුණු; මේරූ.
ආවිල = කැලඹුණු.	අනාවිල = නොකැලඹුණු.
ඉට්ඨ = ප්‍රියවූ; රුචිවූ.	අනිට්ඨ = අප්‍රියවූ.
උජුකූජ්ජ = උඩුකුරුවූ	අවකූජ්ජ = යටිකුරුවූ.

උච්ච = උස්වූ; උසස්වූ	නීච = මිටිවූ; පහත්වූ.
උජු = ඍජුවූ; ඇදනැති.	වඤ්ඤ = වක්වූ; ඇදවූ.
උත්තම = උතුම්	අධම = පහත්; නීච.
උත්තාන = නොගැඹුරු.	ගම්භීර = ගැඹුරු
උඩ්ඩභාගිය=උඩකොටසට අයත්.	ඔරම්භාගිය = පහත කොටසට අයත්.
උන්නත = උස්; උසස්; උඩහු	ඔනත = පහත්; නැමුණු.
ඌන = අඩු	අධික = වැඩි.
එකංසික=එකාන්තයෙන් සිදුවන.	අනෙකංසික = අස්ථිර.
ඔරිම = මෙතෙරට අයත්.	පාරිම = පරතෙරට අයත්.
ඔළාරික = දළ; ලාමක; මහත්.	සුඛුම = සියුම්
කණ්හ = කළු	සුක්ක = සුදු.
කරණීය = කටයුතු	අකරණීය = නොකටයුතු
කාලික = තාවකාලිකවූ	සදාතන = සදාකාලිකවූ.
කිස = කෙට්ටු	ථූල = තරවූ
කුසල = දක්ෂවූ.	අකුසල = අදක්ෂවූ.
ඛුද්දක = කුඩා	මහන්ත = මහත්; විශාල.
ගත = ගිය	ආගත = පැමිණි; ආවාවූ.
ගරුක = බරවූ	ලහුක = සැහැල්ලුවූ.
ඝන = ඝනවූ	තනු = තුනීවූ.
චල = සෙල්වෙන.	අචල = නොසෙල්වෙන.
ජීවන්ත = ජීවත්වෙන	මත = මළ
ජෙක = දක්ෂවූ	ජළ = ජඩවූ; අදක්ෂවූ.
තික්ඛ = තියුණු; මුවහත්ඇති	කුණ්ඨ = මොට්ටවූ.
තුච්ඡ = හිස්වූ	පුණ්ණ = පිරුණු
ථද්ධ = තදවූ; දැඩි.	මුදු = මෘදුවූ; මොලොක්.
ථාවර = නොසෙල්ලී පවත්නා	ජඞ්ගම = වඤ්චලවූ; එහාමෙහා ගන්නාවූ හෝ ගෙනයාහැකි.
ථොක = අල්පවූ	බහුක = බොහෝවූ.
දක්ඛිණ = දකුණට අයත්	උත්තර = උතුරට අයත්.
දහර = බාලවූ	මහල්ලක = වැඩි සිටි; මහලු
දළ්හ = දැඩි.	සිථිල = බුරුල්වූ.
දීඝ = දික්වූ	රස්ස = කොටවූ.
දූර = දුරවූ	සන්තික = ළංවූ; සමීපවූ.
ධම්මික = ධාර්මිකවූ.	අධම්මික = ධාර්මිකනොවූ.
නව = අලුත්.	පුරාණ = පරණවූ.

නිච්ච=නිත්‍යවූ; වෙනස් නොවන	අනිච්ච = වෙනස්වන.
පතිරූප = යෝග්‍යවූ.	අපපතිරූප = අයෝග්‍යවූ.
පරාධීන = අනුන් අයත්.	අත්තාධීන = තමා අයත්.
පසත්ථ = පශස්තාලද.	නින්දිත = නින්දලැබූ.
පිය = ප්‍රියවූ	අපිය, දෙස්ස = අප්‍රියවූ.
පුබ්බ = පූර්වයෙහිවූ; පෙරටුවෙහිවූ	අපර = පසුවූ.
පුරත්ථිම = නැගෙනහිරට අයත්	පච්ඡිම = බටහිරට අයත්
පූරිම = පූර්වූ.	චරිම = පසුවූ
බාල = අඥානවූ	පණ්ඩිත = නුවණැති.
හබ්බ = සමර්ථවූ	අහබ්බ = අසමර්ථවූ.
මානිත = පුදනුලැබූ.	අවමානිත = අවමන්ලැබූ.
ලෝකිය = ලෝකයට අයත්	ලොකුත්තර = ලෝකයෙන් පිටත්
වදඤ්ඤු = ත්‍යාගශීලිවූ	මච්ඡරි = මසුරුවූ.
වාම = වමට අයත්.	දක්ඛිණ = දකුණට අයත්.
විරුඬ=විරුඬවූ; නොගැළපෙන.	අවිරුඬ = ගැළපෙන.
විවට = විවෘතවූ	පටිච්ඡන්න = වැසූ.
සක = සවකීයවූ; තමා අයත්	පර = අන්‍යවූ; අනුන් අයත්.
සණ්හ = මෘදුවූ.	ඵරුස = කර්කශවූ
සදිස = සමානවූ.	විසදිස = අසමානවූ.
සද්ධ = ශ්‍රද්ධාඇති.	අස්සද්ධ = ශ්‍රද්ධානැති.
සද්ධන = ධනය ඇති.	නිද්ධන = ධනය නැති.
සන්ත = සත්පුරුෂවූ; සන්හුන්.	අසන්ත = නොසන්හුන්; අසත් පුරුෂ.
සනාතුර = සතුටුවූ	අනාතුර = නොසතුටුවූ.
සන්දිට්ඨික = මෙලොවට අයත්.	සම්පරායික = පරලොවට අයත්.
සම = සමවූ.	විසම = සමනොවූ.
සමල = මලසහිතවූ.	නිම්මල = මලරහිතවූ.
සමබාධ = අවකාශමදවූ.	ඵරුස = බොහෝ අවකාශ ඇති.
සමමා = මනාසේ සත්‍යවූ.	මිච්ඡා = වැරදිසේ; අසත්‍යවූ.
සරාග = රාගසහිතවූ.	වීතරාග, විරාග= දුරුකළ රාගඇති.
සවිඤ්ඤාණක = විඥාන සහිතවූ.	අවිඤ්ඤාණක = විඥානය නැති.
සංඛිත්ත = සංක්ෂේපකළ.	විත්ථාරිත = විස්තරකළ.
සාධු = යහපත්වූ.	අසාධු = අයහපත්වූ.
සාවජ්ජ = සදෙස්වූ	නිරවජ්ජ; අනවජ්ජ = නිදෙස්වූ
සික්ඛිත = හික්මුණු	අසික්ඛිත = නොහික්මුණු.
සීතල = සිහිල්වූ.	උණ්හ = උණුසුම්වූ.

සුකත = මනාසේ කළ.	දුක්කත = නොමනාසේ කළ.
සුකර = කිරීමට පහසුවූ	දුක්කර = කිරීමට අ . හසුවූ.
සුඛිත = සුවපත්වූ.	දුක්ඛිත = දුකට පත්වූ.
සුගන්ධ = සුවඳැති.	දුග්ගන්ධ = දුගඳැති.
සුගම = පහසුවෙන් අවබොධ කළ හැකි හෝ යාහැකි.	දුග්ගම = අපහසුවෙන් යාසුතුවූ හෝ තේරුම්ගතසුතුවූ
සුචි = පිරිසිදුවූ	අසුචි = අපිරිසිදුවූ.
සුජාන = පහසුවෙන් දනහැකි.	දුජ්ජාන = පහසුවෙන් දත නොහැකි.
සුඛ = පිරිසිදුවූ	අසුඛ = පිරිසිදුනොවූ.
සුබ්බච = කීකරු	දුබ්බච = නොකීකරු.
සුභ = යහපත්; මඟුලවූ	අසුභ = අයහපත්, අවමඟුලවූ.
සුභර = පහසුවෙන් පොෂණය කළහැකි.	දුබ්භර = අපහසුවෙන් පොෂණය කළයුතු.
සුමන = සතුටු සිතැති	දුම්මන = නොසතුටු සිතැති.
සුමේධ = යහපත් නුවණැති.	දුම්මේධ = කපටි නුවණැති.
සුලභ = පහසුවෙන් ලැබියහැකි.	දුල්ලභ = පහසුවෙන් ලැබිය නොහැකි.
සුවණ්ණ = මනාපැහැය හෝ රූපය ඇති.	දුබ්බණ්ණ = නොමනා රූපය හෝ වර්ණය ඇති.
සුවිනීත = මනාසේ හික්මුණු.	දුබ්බිනීත = නොහික්මුණු.
සුසීල = මනාසිල් ඇති	දුස්සීල = සිල් නැති.
සෙත = සුදු.	කාළ = කළු.
සෙස = ඉතිරි.	අසෙස; නිස්සෙස = ඉතිරි නැති.
සවාක්ඛාත = මනාසේ කියනලද.	දුරක්ඛාත = මනාසේ නොකී
හීන = ලාමක; පහත්.	පණීත = උසස්; උතුම්.

අන්‍යෝන්‍ය විරුඬාර්ථ ඇති නාමපද.

අත්ථ = ප්‍රයෝජනය; හිතවත් දෙය. පු.	අනත්ථ = අහිත, අනර්ථ.
පටිවාට = පිළිවෙළ. ඉ.	උප්පටිපාටි = විරුද්ධ පිළිවෙළ.
අනුවාත = අවිරුඬවාතය. පු.	පටිවාත = විරුඬවාතය.
අනුලෝම = අවිරුඬ දෙය. ඉ	පටිලෝම = විරුඬදෙය.
අභික්කම = ඉදිරියටයාම. පු.	පටික්කම = ඉවත්වයාම; පස්සට යාම.

අවිජ්ජා = අවිද්‍යාව; මොහය. ඉ.
අසවාස = ඇතුළුවගන්නාහුස්ම. පු.
ආදි = මුල; පටන්ගැන්ම. පු.
අස්සාද = රසවිඳීම. පු.
ආය = අය; ලැබීම. පු.
ආලෝක = එළිය. පු.
උදය = හටගැන්ම පු
උපකාර = උපකාරය පු
උපපථ = නොමග. පු.
එකග්ගතා = එකඟබව; තැන්පත්බව ඉ
එකංස = එකාන්තබව. පු
කය = මිලදීගැන්ම. පු
කාරණ = කාරණය; හේතුව ත.
කුසල = යහපත; පින ත.
කෙතු = මිලවගන්නා. පු
ගමන = යාම. ත.
ගුණ = ගුණය. පු.
චුති = ච්‍යුතවීම; පහවයාම ඉ.
චෝදක = චෝදනාකරන්නා; පැමිණිලිකාරයා. පු.
ජය = දිනීම පු.
නිග්ගහ = නිග්‍රහකිරීම. පු.
තනු = තින්දකිරීම. ඉ.
ථල = ගොඩබිම; උස්බිම.
දූස = දූසයා. පු
පමාද = ප්‍රමාදය. පු.
පවේස = ඇතුල්වීම. පු.
පුච්ඡා = ප්‍රශ්නය; විචාරීම. ඉ.
පුබ්බණ්හ = පෙරවරුව. පු
පුරේභත්ත = උදයවරුව. ත.
මිත්ත = මිත්‍රයා. පු
රජ්ජන = ඇලීම. ත.

රති = ඇලීම. ඉ.
ලාභ = ලැබීම. පු.

විජ්ජා = විද්‍යාව; ඥානය.
පස්සාස = පිවකරනහුස්ම.

අන්ත = කෙළවර; අවසානය.
ආදීනව = දෝෂය, වරද.
වය = වියදම; විනාශය.
අඞ්කාර = අඳුර.
වය = විනාශය; ගෙවීයාම.
අපකාර = අනුපකාරය.
සපථ = යහපත්මග.
වික්ඛෙප = කැලඹලය; නොසන්සුන්බව. පු.
අනෙකංස = අසීරබව
විත්ථය = විකිණීම.
අකාරණ = නොකාරණය.
අකුසල = අයහපත; පව.
විත්ථෙතු = විකුණන්නා.
ආගමන = ඒම.
අගුණ = අගුණය.
උපපත්ති = ඉපදීම.
මුදිතත්ත = චෝදනා ලැබූඅය, විත්තිකාරයා.
පරාජය = පැරදීම
පග්ගහ = අනුබලදීම.
පසංසා = පැසසීම.
නිද්දා = පහත්බිම; සමබිම. ත.
ගුජ්ජස = නිදහස් මිනිසා
අප්පමාද = ප්‍රමාදනොවීම.
නික්ඛම = නික්මීම. පු
විස්සජ්ජන = විසඳීම. ත.
අපරණ්හ = පස්වරුව.
පච්ඡාභත්ත = හවස්වරුව. ත.
සපත්ත = හතුරා.
දුස්සන = නොඇලීම, කෝප වීම.
විරති = අරති. නොඇලීම.
අලාභ = නොලැබීම.

සච්ච = සත්‍යය. ත
සදාර = සවකීයභාර්‍යාව. පු.
සඞ්ඛම = යහපත්ධර්මය. පු
සප්පුරිස = යහපත්මිනිසා.
සම්බුද්ධ = හටගැන්ම. පු.
සම්මිඤ්ජන = හැකිළීම. ත
සංඛෙප = සංක්ෂේපය පු
සීත = ශීතල. ත.
සුඛ = සැපය. ත.
සුගති = සැපැතිභවය ඉ
සුගහිත = මනාසේ ගත්දෙය ත.
සුචරිත = මනාහැසිරීම. ත.
සුබ්බුජි = මනාවැස්ස; සුලභවැස්ස
සුභාසිත = යහපත්කීම. ත.
සොමනස්ස = සතුට. ත.
සොවචස්ස = කීකරුබව. ත.
සොසිල්‍ය = මනාසිල්ඇතිබව
හානි = පිරිහීම. ඉ.
හිංසා = හිංසාව. ඉ

අලීක = බොරුව
පරදාර = අනුන්ගේ භාර්‍යාවෝ.
අසඞ්ඛම = අසත්‍යධර්මය.
අසප්පුරිස = දුෂ්ටමිනිසා.
නිරෝධ = විනාශය.
පසාරණ = දිගුකිරීම, දිගහැරීම.
විත්ථාර = විස්තාරය.
උණ්හ = උෂ්ණය
දුක්ඛ = දුක.
දුග්ගති = දුක්ඇතිභවය.
දුග්ගහිත = නොමනාසේ ගත්දෙය
දුච්චරිත = නොමනාහැසිරීම.
දුබ්බුජි = වැසිඅඩුබව. ඉ.
දුබ්භාසිත = නපුරුකීම.
දෙමනස්ස = නොසතුට.
දෙවචස්ස = නොකීකරුබව.
දුස්සිල්‍ය = සිල්නැතිබව. ත.
වඩ්ඪි = අභිවෘද්ධිය.
අවිහිංසා = හිංසානොකිරීම.

කතෘකර්මාදිය තැබියයුතුතැන්.

A. අසුවල් පදය අසුවල් තැනම තැබියයුතුයයි නියමයක් ව්‍යාකරණයෙහි නැතත් කතෘපදය වාක්‍යයේ මුලද ක්‍රියාව අගද කර්මය මැද ද ඔවුන්ගේ විශෙෂණ පද ඇත්නම් ඒවාට මුලින් ද යෙදීම පාලියේ සාමාන්‍ය රීතියයි.

(කතෘගේ විශෙෂණ කතෘපදයට මුලින්ද කර්මවිශෙෂණ කර්මයට මුලින්ද ක්‍රියාවිශෙෂණ ක්‍රියාවට මුලින්ද තැබියයුතු.) පූර්වක්‍රියාවන් අවසාන ක්‍රියාවට මුලින් යෙදිය යුතුයි

ඔව දැක්වූ බොහෝ වාක්‍යයන්ගෙන් මේ සාමාන්‍ය රීතිය ප්‍රකටවන බැවින් මෙහි උදාහරණ දැක්වියයුතු නොවේ.

මේ සාමාන්‍ය රීතියට වෙනස්ව යෙදෙනතැන්ද දුලභ නොවෙත්. භාෂාබලයෙන්දී බොහෝසේම මේ පිළිවෙළ නොසලකනු ලැබේ:

"අථ ඛො දහරො ච සාමණෙරො ච අනුබන්ධිත්වා ආදාය සත්ථු සන්තිකං අගමංසු" යන ධම්පියාඅට්ඨවාපාඨයෙහි කර්මය මුලින් යොදා තිබේ.

"සුඛකාමං වෙ පුරිසො කසිරං, කසිරාපේතං පුනප්පුනං" යන ධම්මපදගාථාවෙහිත් එසේම යොදා තිබේ.

"උපෙමි බුද්ධං සරණං ධම්මඤ්චාපි අනුත්තරං
සංඝං ච තරදෙවස්ස ගච්ඡාමි සරණං අහං"

යන විමානවත්ථුගාථාහි ක්‍රියාව මුල ද කර්තෘපදය අග ද යොදා තිබේ.

B. ප්‍රශ්න ඇසීමේදී කිංශබ්දාදියෙන් සෑදුණු පදත් අන්‍ය නිපාතපදාදියත් වාක්‍යයේ මුල යෙදෙනබවු පෙනේ:-

1. "කිං කරෙසි භාතිකා?" (ධ. අ. 3)
2. "කුහිං ගතො'සි ආවුසො?" (ධ. අ. 333.)
3. "කුතිං යාසි උපාසකා?" (ධ. අ. 9.)
4. "කස්සමා සො සපෙපා එතං න ඔසි?" (ධ. අ. 333.)
5. "කො තත්ථ වසති?" (ධ. අ. 7)
6. "කෙනායං ගණ්ඩි පහවා?" (ධ. අ. 328.)
7. "කථඤ්ච පන මෙ මාතාපිතරො තුය්හං කුඩ්ඩා?" (ධ. අ. 316)
8. "කිං'සි ත්වං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො? කො වා තෙ සත්ථා? කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසි?" (ධ. අ. 46.)

මේ සාමාන්‍ය රීතිය ඉස්මවා යෙදුණතැන් ද විද්‍යමානවෙති:-

"සචාහං ගෙහං ගමිස්සාමි, 'සාමිකො තෙ කුහි? "නත්ථි පුච්ඡිස්සතෙති." (ධ. අ. 318.)

C. ආලපනය වාක්‍යයේ මුල හෝ අග යෙදීම සාමාන්‍ය රීතියයි.

1. "භණෙතෙ, ඉමස්මිං සාසනෙ කති ධුරානි?" (ධ. අ. 4)
2. "ආවුසො, ඉමං තෙමාසං කතිහි ඉරියාපථෙහි විහිතා මෙස්සථ?" (ධ. අ. 4)
3. "භොති, සචෙ වෙජ්ජං ආනෙස්සාමි, භත්තවෙතනං දාතබ්බං භවිස්සති" (ධ. අ. 13)

B. අතුරට යටින් දැක්වූ 1-2-3 වෙනි වාක්‍යයන්හි ආලපනය අග යෙදී තිබේ.

4. "අයං මෙ භණෙතෙ සමපත්ති තුමෙහසු මනං පසාදෙතා ලබ්ධා" (ධ. අ. 18) යනාදි වාක්‍යයන්හි මෙකී සාමාන්‍යරීතියට වෙනස්ලෙස ආලපනය යොදා තිබේ.

D. ප්‍රතිවචන දීම සඳහා යොදන "ආම, එවං" ආදි වචන බොහෝසේ වාක්‍යයේ මුල යොදනු ලැබේ.

1. 'ආම සම්ම, ඉදානාහං විහාරං ගන්ත්වා ථෙරං ..... දිස්වා ආගතොම්හි." (ධ. අ. 10.)
2. "පස්සථ තො තුම්හෙ භික්ඛවෙ අමුං මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං? එවම්භන්තෙ" (අග්ගික්ඛන්ධොපමසුත්ත.)
3. "කිම්පන භන්තෙ ඉදානි පි දිස්සෙය්‍ය ලභිස්සන්තීති? ආම මහාරාජාති." (ධ. අ. 52.)

මේ වාක්‍යයන්හි "ආම-එවං,, නිපාතයන් ආලපනයටත් මුලින් යෙදී තිබෙන බව සැලකියයුතු.

E. වචන පිළිගැන්මෙහි වූ "සාධු" ආදිය ද වාක්‍යයේ මුල යොදනු ලැබේ.

1. "සාධු, සාමි, යථාජ්ඣාසයං කරොථ" (ධ. අ. 34.)
2. "සාධු භද්දෙ, එකං රූපාරම්මණං දිස්වා මයහං කථෙය්‍යාසි" (ධ. අ. 35.)
3. 'එවමාවුසො තී ඛො ආයස්සමා ආනන්දො, තස්ස භික්ඛුනො පටිස්සුත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කම්." (මහාපරිනිබ්බාණ සුත්ත.)

මේ වාක්‍යත්‍රයෙහිම වචනප්‍රතිග්‍රහණයෙහි නිපාත ආලපනය වත් මුලින් යෙදීතිබේ.

අපිවිවරණ.

උදාහරණ වශයෙන් දැක්වූ ඇතැම් පාලිපාඨයන්ගේ අර්ථාදිය මෙහි දක්වනු ලැබේ

9 වෙනි පිට, 10 වෙනි අඩකය හා සම්බන්ධයි:—

1. "ස්වාමිනි, යම් හෙයකින් මේ ලෝකයෙහි ස්ත්‍රීතොමෝ දුර්ශීල වේද, විරූප වේද, දුක්මට අප්‍රිය තැනැත්තියක් වේද, දිළිඳු වේද, අල්පධන-අල්පභොග ඇත්තියක් වේද, ඒ හේතුව ප්‍රත්‍යය කවරේද?"

2. "කඩුගත් අත්ඇතියකු හා කථාකරන්නේය, පිශාචයකු හාත් කථාකරන්නේය, තමුත් තනිවූයේ හුදකලාවූ ස්ත්‍රියක් සමග කථාතොකරන්නේය."

3. "මහණෙනි, ස්ත්‍රීතොමෝ කරුණු දෙකක් සම්බන්ධයෙන් තාප්තතොවූවා පසුතොබසින්නී කලුරිය කරයි."

4. ආනන්දය, ස්ත්‍රිය ක්‍රෝධකරන සුලුය, ඊර්ෂ්‍යාකරන සුලුය, මසුරුය, දුෂ්ප්‍රාඥය; ආනන්දය, මාගම සභාවක නොඉඳිනීය, කථානත නොමයොදවන්නීය යන්නට හේතුව මේය.

10 පිට, 11 වෙනි අඩකය හා සම්බන්ධයි.

3. "වෛරී මනුෂ්‍යයන් අතුරෙහි වෛර නැත්තෝව-එක නතයෙන් ඉතා සැපසේ ජීවත්වෙමු."

4. "දැඩිකොට නොඛඩව, වහා පොදිය බඳුව."

7. "ඔහු සකසා වලඳවා ඔහුගේ පාත්‍රය මනාකොට සෝද, නොයෙක් අග්‍රරසභෝජනයෙන් පුරවා 'මේ පිණ්ඩපාතය උන් වහන්සේට දුනමැනවැ'යි කීය."

11. පිට

1. "මසුරු සිවහු මෝහොතකින් දමනය කොට සමීඥයන් වහන්සේට හමුකොට සෝවාන් ඵලයෙහි පිහිටවිය."

2. "කිම හෙවැ පෙරලෙමින් දුකසේ දරුවකු වද."

3. "දැන් මගේ සිත නිවියාක් වන්නේය. සැපසේ ද නිදන්ට ලබන්නෙමි.

12. වෙනි අඩකය හා සම්බන්ධයි:

9. එක් ධනවතෙක් තමාගේ පුතුන් සිවුදෙන අතුරෙන් එක එකාට රුපියල් දහස බැගින් ද ගවයන් සියය බැගින් ද දුන්නේය.

10. ලඞ්කාවිපය පාලනය කරන්නෝ නොයෙක් බදුවලින් වර්ෂකදී රුපියල් දෙලොස් කෝටියක් ද අසූලක්ෂයක් ද ලබත්.

15 පිට 16 වෙනි ඡෙකය හා සම්බන්ධයි:

7. භික්ෂව, වැඩිමහලු භික්ෂූන්ට මේ සියලු වත් කරන්ට වටී. ඒ භික්ෂූන් කමාකරව.

8. හෙතෙම කිමිද අන් තැනකින් පලාගියේය.

9. ඒ හෙයි සියලු දසයෝ ද කමිනරුවෝද විශාඛාවන් සතුවූවෝය.

මේ ගින්න හා සමාන ගින්නක් නම් නැතැයි මෙසේ මේ කාරණයෙහි ඕ නිදෙස්ම විය.

10. තෙපි කෙසේ ගියහු ද? අත්දෙකින් දණදෙකේ එල්ලී තතනමින් (කෙඳිරි ගාමින්) "හෙයි කිසිවක් ඇද්ද"යි ඇසිය.

17. සමාසම්බෙඤ්ඤ හා සම්බන්ධයි:

1. "හෙතෙම නගර ඉල්පුණු සිරුරු ඇත්තේ අලසබැවින් මැඩුණේ කසන හොරිවලින් ගැවසුණේ විය."

2. "ගැල් අසූවක (පුරවන) තරම් කිහිරිදර ගෙන්වා පුරවා."

3. 'සියල් සුදු ඇත්පැටියා දුන්, තනිව හැසිරෙන ඇතා සැරියුත් තෙරුන්වහන්සේ වූහ."

4. "කළු බත්කිස ඇති (=දන්වලද, අවසන්වූ) තෙරුන් හා මිහිරි පිළිසඳරකොට (=තොරතුරු කථාකොට) මෙසේ කීය."

5. මධුර නාද ඇති කරවික පක්ෂිතෙමේ මිහිරි රසැති මිඅඹ ගෙඩිය මුවතුඩින් (=හොටයෙන්) ඇත වැගිරෙන රසය ආස්වාදනය කොට (=බී) සියලු වනය ආශ්‍රිත (වැ වසන) සත්වසමූහය මත්කරමින් නාදකෙරේ.

6. "පහළවූ සත්රුවන් ඇති කාලිඞ්ග චක්‍රවර්ති රජතෙමේ එක්දිනක් සියලු අලඞ්කාරයෙන් සැරසුනේ මල්වීලවුන් දැරුයේ සලීඞ්ගධවලවූ කෛලාශකූටය (=හිමවත මිදිදියෙන් වැසුණු කන්දකි) ව සමානවූ හසතිරතනයට නැගී මවුපියන්ගේ ආශ්‍රම පදයට ගියේය."

7. සැවැත්නුවර අනේපිණ්ඩ – විශාඛාදි පස්කෙළක් පමණ ආර්‍යශ්‍රාවකයෝද දෙකෙළක් පමණ සහපත් පෘථග්ජනයෝ (=මාර්ගඵල නොලැබූ සම්‍යක්දෘෂ්ටිකයෝ) ද සුවඳ මල් ආදිය ගෙන රැස්වූහ.

8. "සත්රුවන්මුවා ගරාදිවැටක් කරවා රන් (සුණු) මිශ්‍ර වැලි අතුරවා පවුරකින් වටකරවා සප්තරතනමය දෙරකොටුවක් කරවිය."

9. "තිස්යොදුන් මග ගොස් උස් රැළ කිදීමෙන් රම්‍යවූ ගඞ්ගානදිය එතරකොට (=නදියෙන් එතරව) උතුම් රජගෙවල් ඇති රාජගෘහ නමැති අතිමනොඥ නගරයට පිවිස ඕහි ඔහොඩී මදයෙන් මහත්වූ ජනයාට පරිහාස (=කවටකම්) කරන්නාසේ සන්හුන් ඉඳුරන් ඇත්තේ සන්හුන් සිත්ඇත්තේ පිඬු පිණිස හැසිර..... බබලමින් වැඩහුන්නේය."

10. "ශක්‍රතෙමේ විජයුත්තර නමැති එක්සියවිසියොදුන් දිගැති ලොකකූහරය පතුරුවන නාදඇති සක පිණමින් සිටියේය.

17 පිට 18 වෙනි අඩකය හා සම්බන්ධයි.

8. මහාපුරුෂතෙමේ වැටකෙයියා – හෝපලු – සපුආදි නොයෙක් ගස්සමූහයන්ගෙන් සැරසුණු, මුව-අස්-ඇත්-වග ආදි සිවුපාසමූහයන් විසින් හැසිරෙනලද, සුරාසුරාදි නොයෙක් සිය-ගණන් අමනුෂ්‍යයන් විසින් සෙවුනාලද, නානාවිධ රතනයන්ට ආකරවූ හෝ නානාවිධ රතනාකර ඇති, දෙව්-කිඳුරු- නසින්ට රමණීයවූ ක්ෂීරවතට බැසගත්තේය.

9. මොහදුරු නසන, දහම් පහන් දල්වන, ලොව්ව යහපත සලසන, දීපඞ්කර නමැති නිරුත්තරවූ සම්‍යක් සම්බුඩයන්වහන්සේ උත්තම-මනොඥදර්ශන ඇති, ජනයන්ගේ ඇස් හා සිත් ඇදගන්නා, සුදර්ශනමහාවිහාරයෙහි වැඩවසත්.

10. හෙතෙමේ මනාව හැඳි, මනාව පෙරවි, සන්හුන් ඉඳුරන් ඇති, සන්හුන් සිත්ඇති, මහාපුරුෂලක්ෂණ-අනුව්‍යඤ්ජන (-කුඩා ලක්ෂණ)-ව්‍යාමප්‍රභාවන්ගෙන් යුක්තවූ, සවණ බුදුරජ් විශිදුවමින් ආශීසමූහයා විසින් පිරිවරනලදුව සැරසූ මඟට බැස්සාවූ, දෙවි මිනිසුන් විසින් පුදනු ලබන, දීපඞ්කරසම්බුඩයන්වහන්සේ දැක යටිකුරුවැ මඩමත්තෙහි හොත්තේය.

11. මහත් මහත් පර්වතකූටයෝ දුම්මින් දැල්වෙමින් අහසින් අවුත් බෝසතුන් කරා පැමිණ දිව්‍යමල්ගුළිබවට පත්වූහ.

18 වෙනි පිට

4. වම්පසින් ඌරෙක් වේ. දකුණුපසින් එළුවෙක් වේ, හඹින් වස්සෙක් වේ; අඹින් මහලුගවයෙක් වේ, (මේ කියවෙන්නේ ප්‍රේතයකුගේ ලක්ෂණයි)

සිංහල-පාලි වචනමාලාව.

සංකේතයෝ:

පු පුල්ලිඞ්ග.	ක්‍රි. වි. ක්‍රියාවිශෙෂණ.
ඉ. ඉත්ථිලිඞ්ග.	පූ. ක්‍රි. පූර්ව්වක්‍රියා.
න. නපුංසකලිඞ්ග.	3. ත්‍රිලිංගික.

නි. නිපාත.

(පාලිභාෂාවතරණ i වෙනි පොතේ ඇති වචන මෙහි නොමැතිදැනලදි.)

අකුර = අක්ඛර, න.
අකුළයි = සංහරති.
අගතැන්පත් = අගතිපත්ත. 3.
අගමෙහෙසිය = අග්ගමහෙසී. ඉ.
අගසිව = අග්ගතො. නි.
අඟ = විසාණ. න.
අඥන = දුප්පඤ්ඤ; බාල.
අටවෙනි = අට්ඨම. 3.
අටසිල් = අට්ඨඞ්ගසීල. න.
අටල්ල = අට්ටාලක. පු.
අඩුමුල = ඌනමූල. න.
අණකරවයි = ආණාපෙති.
අත්තිකාරම = සළවකාර. පු.
අත් පා ඔකුළයි = සම්මිඤ්ජති.
අත්පොළගසයි = අපපොළෙති.
අත්හරිය = වජති, ජහාති, පරිච්චජති
අතරනැති = අවීචි, නිරන්තර.
අතරමග = අන්තරාමග්ග. පු
අතහරිසි = විස්සජ්ජය.
අතිකාකීශ = අච්චන්තකාකණ්ඩ්‍ර.
අතිමනොඥ = අතිමනුඤ්ඤ, අතිමනොහර. 3.
අතිවිශිෂ්ට = අතිවිසිට්ඨ 3.
අතිශයෙන් = අච්චන්තං; අතිස-යෙන; අතිවිය. ක්‍රි. වි.
අතිඅඥනබව = අච්චන්ත බාලතා. ඉ.
අතිසාර රෝගය = අතිසාර. පු
අතුරනලද = අත්ථත; සත්ථත.
අදදක්වා = යාවජීවතතා. නි.
අදහයි = සද්දහති.
අදහස = මනොරථ; අධිප්පාය; අජ්ඣාසය. පු.
අදහා = සද්දහිත්වා. පූ. ක්‍රි.
අදිසි = ආකඩ්ඪති.
අඳුන්ගැයි = අඤ්ජති.
අඳුන්ගැම = අඤ්ජනාලෙපන.
අධික ජලය = අධිකවාරි. න.
අධිකරණ නායකයා=ධම්මඨ. පු.
අධිකාලෙස=අතිරෙකතරං. ක්‍රි.වි.
අධිගෘහිත=පරිග්ගහිත; අධිග්ගහිත.
අධිෂ්ඨානය = අධිට්ඨාන. න.
අධිෂ්ඨානකෙරේ = අධිට්ඨාති
අන්දවයි = අවජානෙති.
අනාථමරණය = අජ්ඣමාරිකා. ඉ.
අනික් = අඤ්ඤ, ඉතර. 3.
අනික් පැත්ත = ඉතර පස්ස. පු.

අනුකම්පාඇති = අනුකම්පක, කාරුණික. 3.
අනුග්‍රහය = අනුග්‍රහ. පු.
අනුන්සතු = පරසන්තක. 3.
අනුභවකරයි = භුඤ්ජති, අනුභවති, අසති, අශ්නාති, අදති, භක්ඛති.
අනුව දුවයි = අනුධාවති.
අනුඅව = අඤ්ඤවුති. ඉ.
අඳියි = පරිදහති, නිවාසෙති.
අපරාධකාරයා = අපරාධී. පු.
අපිරිසිදුතැන=අපරිසුද්ධට්ඨාන. න.
අභිවෘද්ධිය, = වුඩ්ඪි, අභිවුඩ්ඪි, සම්ඛ්‍යි. ඉ. — කැමති = වුඩ්ඪිකාම 3.
අමතා = ආමන්තෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
අමිහිරි = අමධුර. 3.
අමු = ආමක. 3.
අමුනයි = ආවුනාති.
අඹුදරුවෝ = පුත්තදාරා
අයත් = ආයත්ත. 3.
අයිතිනැති බැවින් = අනායත්ත තාය.
අල = කන්ද, ආලුව. පු.
අලසකමින් මැඩුණු = ආලස්‍යාභිභූත. 3.
අලු = හසම. න.
අලුත් = අභිනව; නව. 3.
අලුතෙන් = අධුනා.
අවකාශ = ඔකාස. පු
අවවාදකරයි = ඔවදති.
අවසාන පරීක්ෂණය=නිට්ඨානොප පරික්ඛා. ඉ.
අවුරුදු කිපයක් = කතිපය වස්සානි.
අවුරුදු පතා = අනුසංවච්ඡරං. ක්‍රි. වි.
අශ්වයා = අස්ස, හය, තුරග.
අස්වයි = සාවෙති.
අසත්පුරුෂයා = අසප්පුරිස. පු.
අසන්වලැබේ = සුයති.
අසනලද = සුත. 3.
අසරණ = අනාථ. 3.
අසමල් = අසුක. 3.
අසුරයා = අසුර, දානව. පු.
අසුන්දිවීම = අස්සද්ධාවන. න.
අසුවක් පමණ = අසීතිමත්ත. 3.
අස්පිර = අඛුව, අපිර. 3.
අස්ලොමක් පමණ = වාලග්ගමත්ත. 3.
අහස = ආකාස, නභ. පු.
අහිමිවූ = අස්සාමික. 3.
ආ ආ = ආගතාගත. 3.
ආක්‍රොශලැබූ = අක්කුට්ඨ. 3.
ආගමික ගුරුවරයා = සමණ. පු.
ආඥාසම්පන්න=ආණාසම්පන්න. 3.
ආ මග = ආගතමග්ග. පු.
ආමන්ත්‍රණය = ආලපන. න. —කොට = ආලපිත්වා. පූ. ක්‍රි.
ආර්‍යශ්‍රාවකයා = අරියසාවක. පු.
ආර්‍යසමූහයා = අරියගණ. පු.
ආරම්භකොළේය = ආරභි
ආරාධනාව = අපේක්ඛනා ඉ.
ආරාධනාකරයි = නිමන්තෙති, ආරාධෙති, අපේක්ඛති. –කොට නිමන්තෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
ආරාමශාලාව=සොත්ථිසාලා. ඉ.
ආලෙපකරයි = උපලිම්පති.
ආවාවූ = ආගත. 3.
ආවුධය = ආවුධ. න.
ආශ්‍රවක්ෂීණත් = අඛීණ. 3.
ආශ්‍රවක්ෂීනැති=අපගතාසවිභීරකත 3.
ආශ්‍රම පෙදෙස = අස්සමපද. න.
ආශ්‍රය කරයි = සෙවති, භජති, පතිරූපාසති.

ආශ්‍රය නොකළ = අසන්ථුත. 3.
ආශ්‍රයකොටගෙන=උපනිස්සාය. පූ. ක්‍රි.
ආසනය = ආසන. න.
ආස්වාදකොට = සාදිත්වා. පූ. ක්‍රි.
ආහාරකෘත්‍යය=භත්තකිච්ච. න.
ආහාර නොගෙන සිටීම = අනසන. න.
ඇත්තාහ = සන්ති.
ඇත්තේය = අත්ථි.
ඇත්පැවමා = හත්ථිපොතක. පු.
ඇතා = හත්ථි; කුඤ්ජර. පු.
ඇතිකල්හි = සන්තෙ; සති.
ඇතුලත් = අන්තොගධ. 3.
ඇතුලත්කිරීම පිණිස=අන්තොගධකරණාය.
ඇතුල්වූ කාලය = පවිට්ඨකාල. පු.
ඇතුලත්කොට = අන්තොතාකත්වා. පූ. ක්‍රි.
ඇතුල්කරයි = පවෙසෙති.
ඇතුළු නුවර = අන්තොනගර; අන්තොපුර. න.
ඇතැම් = එකච්ච. 3.
ඇත=ආකොවෙත්වා, ආහරිත්වා. පූ. ක්‍රි.
ඇපයට බැඳීම = අනුබන්ධ. පු.
ඇපැල් = මහාබදර. න.
ඇමතියා = අමච්ච. පු
ඇස්පෙනීම = අක්ඛිදිති 3.
ඇස්නැති = අක්ඛි, අන්ධකත්ත 3.
ඇස්හමුව = චක්ඛුපථ. පු.
ඇහුම්කන්දෙන=සුස්සූසමාන. 3.
ඉක්මවයි = අතික්කමති.
ඉක්මවා ගියේය = අච්චගමා.
ඉගනීම=උග්ගණ්හන, සික්ඛන. න.
ඉගනීම පිණිස = සික්ඛනත්තාය.
ඉගනීම සොයන=සුතගවේසන. 3.
ඉගෙනගනී = උග්ගණ්හාති.
ඉගැන්වීම = සික්ඛාපන. න.
ඉතාඋණුසුම් = අච්චුණ්හ. 3.
ඉතාඋසස්බව=අච්චුන්හතාභාව. පු.
ඉතාරුරුවූ = අතිරුළ්හ. 3.
ඉතාදැහැරවූ = අතිදක්ඛර. 3.
ඉතාපුරාණයේදී = අතිපුරා. නි.
ඉතාසැපයේ = සුසුඛං. ක්‍රි. වි.
ඉතිරිවූ = අවසෙස, අවශිෂ්ට, අතිරිත්ත. 3.
ඉදිකටුව = සූචි. ඉ.
ඉදින් = සචෙ. නි.
ඉදිරියට යේ = අභික්කමති.
ඉඳුණු = පක්ක. 3. —තල්ගෙඩිය = තාලපක්ක. න.
ඉදරු = උඩව. 3.
ඉබ්බා = කූර්ම. පු.
ඉරති = දලෙති; විදරෙති.
ඉරඛඹිනතෙක් = යාව සූරියස්ස ගමනා.
ඉ = විදරෙත්වා; ඵාලෙත්වා.
ඉල්වන්නා = ආයාචක. 3.
ඉවත්වරයි = අපනෙති.
ඉවත්වයේ = අපගච්ඡති, අපෙති, අපක්කමති.
ඉවත්ව = අපක්කම්ම. පූ. ක්‍රි.
ඉවතදමයි = ඡඩ්ඩෙති.
ඉවසයි = අධිවාසෙති, ඛමති.
ඉවුරඅසළ හැසිරෙන = අනුතීරචාරී. 3.
ඉසිසි = සිසුවති.
ඊට ආසන්නවූ = තදන්තරා. 3.
ඊර්ෂ්‍යාඇති = ඉස්සුකී. 3.
උකුස්සා = සෙන, කුලල. පු.
උගතයුතු = උග්ගණ්හිතබ්බ. 3.
උගත = සුතබහුතු. ඉ

උගනී = උගහණ්හාති, සික්ඛති.
උගන්වයි = සික්ඛාපෙති.
උඛකොටස = උපරිම්භාග. පු.
උඛහු = උඛත. 3.
උඛත්පිරිසයෙන් = උපරිම කොටිතො. නි.
උඛනී = උගහවජ්ජති.
උඛලයි = උලෙලාකෙති.
උඩුකුරුකරයි = උක්කුජ්ජති.
උණපදුර = වෙළුගුම්බ. පු.
උණපළුව = වංසපෙසිකා. ඉ.
උණුකිරීමට=පවිතුං,තාපෙතුං. නි.
උත්තරය = පටිවචන. න.
උත්තරලියුම = පටිසාසන. න.
උත්සාහකරයි = උස්සහති, වායමති, පරක්කමති.
උත්සාහවත්කරයි = උය්‍යොජෙති, උස්සාහෙති.
උතුම්ගුණැති = උත්තමගුණ සුත්ත. 3.
උතුම් රජගෙවල් ඇති = වරරාජගහ. 3.
උතුරෙන් = උත්තරතො. නි.
උදුරවූ = උළාර. 3.
උදුන = උඛන. න.
උදුසන්බත = පාතරාස. පු.
උපක්‍රමය=උපාය, උපක්කම. පු
උපදී = උපපජ්ජති, නිබ්බත්තති, ජායති.
උපන්පෙදෙස = ජනපදො. ඉ.
උපස්ථානකරයි = උපට්ඨාති.
උපස්ථානකොට = උපට්ඨහිත්වා; උපඝිය.
උපාධ්‍යාය = උපජ්ඣාය. පු.
උපුල්වැව = උපලවාපි. ඉ.
උපුටාගත් = උඛව. 3.
උයන = උය්‍යාන. න.

උවැසිය = උපාසිකා. ඉ.
උෂ්ණරව = උණ්හදෙස. පු.
උස් = උච්ච, උන්නත, උත්තුංග. 3.
උසස් = උළාර, උත්තම. 3.
උසුලයි = වහති, ධාරෙති.
උසුලන්ට = වහිතුං. නි.
උළු = ඡදනිට්ඨකා. ඉ.
එක් එක් අය විසින් = එක මෙකෙන.
එක්දවසක් = එකදා, එකදිවසං.
එක්රැස්ව = සංගම්ම; සමාගන්ත්වා. පූ. ක්‍රි.
එක්වරකදී = එකවාරෙ.
එක්සියවිසිරියන් දිගැති = විසංරතනසතායාම. 3.
එතෙණෙහි = තංඛණෙ.
එතරවන්ට = තරිතුං. නි.
එතරවී = උත්තරිත්වා
එතරවේ = තරති, උත්තරති
එතැන් පටන් = තතො පට්ඨාය
එන්සාල් = ඵලා. ඉ.
එන = ආගච්ඡනත. 3.
එරඹු = එරණ්ඩ. පු.
එල්වයි = ඔලම්බෙති, ලම්බෙති.
එල්ලී = ඔලම්බිත්වා. පූ./ක්‍රි.
එල්වේ = ඔලම්බති.
එවැනි = තාදිස; තථාවිධ. 3.
එසේනම් = යජ්ජිවං. නි.
එසේය කියයි = පටිසුණාති.
එළඹේ = උපසංකමති.
එළා = අට්ඨරිත්වා. පූ. ක්‍රි.
එළිපත්ත = උම්මාර. පු.
එළියකළ බැවින් = ඔභාසිතත්තා. නි.
එළුමස් = ඵලකමංස. න.
ඒ = ත. 3
ඒ ඒ තැන = තත්ථ තත්ථ.

ඒම = ආගමන. න.
ඒ සඳහා = තදත්ථාය.
ඓශ්වර්‍යමදය = ඉස්සරියමද. පු.
ඔව්වුව = අභිභූත. න.
ඔබඉදිරියෙහි = තවාභිමුඛෙ.
ඔරලෝසිය = හොරාලොචන. න.
ඔවුනොවුන් = අඤ්ඤමඤ්ඤං
ඔසවයි = උක්ඛිපති.
ඔසවාගනියි = පග්ගණ්හාති.
ඕනෑකමඇති = අත්ථික. 3.
ඕනෑවූ = ඉච්ඡිත. 3.
ඖෂධගුණය = ඕසධගුණ. පු.
කටපාඩම්කරයි = වාචුග්ගතං කරොති.
කටරෙළු = ගිරිකණ්ණි. ඉ.
කටියි = කන්තති.
කටුව (කබල) = කටාහ. පු.
කඩකඩ = ඛණ්ඩාඛණ්ඩික. 3.
කඩු අතේඇති = අසිහත්ථ. 3.
කණුව = ථම්භ. පු.
කතුර=කත්තරිකා ඉ. පිප්පල. න
කථාකරන්ට = සල්ලපිතුං. නි.
කථාකරයි = සල්ලපති.
කඳවුර = ඛන්ධාවාර. පු.
කප්රුක = කපපරුක්ඛ පු.
කපටිකම = සාඨෙය්‍ය. න.
කපටියා = සඨ. පු.
කපයි = ඡින්දති; ලාඅති.
කපන්ට = ලාසිතුං. නි.
කපන්නා = ලායක. පු.
කපන = ඡින්දන්ත. 3.
කම්පාකරයි = ධුනාති, කම්පෙති, වාලෙති.
කම්පාවේ = කම්පති.
කම්බිලිය = කම්බල. න.
කමත = ඛල. න.
කරත්තය = සකට. පු.

කරන්නා = කත්තු. පු.
කරනලද = කත. 3.
කරනුලැබේ = කරීයති.
කරනුකැමති = කාතුකාම. 3.
කරවූ = කාරාපිත. 3.
කකීශ = කක්කළ. 3
කමීනත්තය = කම්මත්ත. පු. න.
කල්ඇතිවම = කාලසෙවව.
කල්ගතකොට=විරාසිත්වා. පූ. ක්‍රි
කල්යවයි = වීතිනාමෙති.
කලකිරේ = නිබ්බිජ්ජති.
කලහය = කොලාහල. පු.
කලින්කල = කාලෙන කාලං.
කවටකම = පරිහාස. පු.
කවයි = ඛාදපෙති.
කවර = කතම. 3.
කවරලෙසින් = කෙනාකාරෙන.
කවරසත්‍රියක් = කතමා. ඉ.
කවරහෙයකින් = කසමා. නි
කවිත්වය = කවිත්ත. න.
කවුඩුදෙන = කාකී. ඉ
කමාය = කසාය. න.
කස්තූරි = කත්තූරිකා ඉ.
කසල් = කවචර. පු.
කලය = ඝට. පු
කහවණුව = කහාපණ. න.
කළබත්කිස ඇති = කතහත්ත කිච්ච. 3.
කළු = කාළ. 3.
කාමරය = ගබ්භ. පු.
කාලය = සමය, කාල. පු.
කිදුබසි = නිමුජ්ජති.
කිඳුරු = කින්නර. පු.
කිපී = කුජ්ඣිත්වා. පූ. ක්‍රි.
කිපුණු = කුඩ. 3.
කියන්ට = වත්තුං. නි.
කියනුකැමති = වත්තුකාම. 3.

කියමින් = වදනත; කථෙන්ත. 3.
කියයි = වදති, භාසති, භණති, කථෙති, බ්‍රූති, ආචික්ඛති.
කියවන්ව = වාචෙතුං. නි.
කිරයි = තුලෙති.
කිරි = ඛීර, න. පය. පු. න.
කිලිටි = කිලිට්ඨ.
කිසිවක් = කිඤ්චි. නි.
කිහිරිදර = ඛදිරදරු. න.
කී = වුත්ත. 3.
කී ආකාරඇති = යථාවුත්ත. 3.
කීකරු = සුවච; වචනකර. 3.
කී දිනක් = කතිදිවසෙ.
කීපදිනකින් = කතිපාහෙන.
කීම = භාසිත, න. කථා. ඉ.
කීවේය = ආහ; අභාසි; ක. ඨයි; අවදි.
කුඩාළමයා = බාලදරක. පු.
කුඩාකල්හි = දහරකාලෙ.
කුඩාමහත්අතුඇති=සාඛාවිටප සම්පන්න 3.
කුඩාසතා = බුද්ධජනතු පු.
කුඩිම්බිය = චූලා; සිඛා. ඉ.
කුමක්පිණිස = කිමත්ථාය.
කුඹුර = ඛෙත්ත; කෙදාර. න.
කුල්ල = සුප්ප. පු.
කුල = කුලධීතු. ඉ.
කුස්සිය = රසවතී. ඉ.
කුළුගොණා = කුවගොණ. පු.
කුහුඹියා = කිපිල්ලිකා. ඉ.
කුළුරසැති = කටුකරස. 3.
කුඩුව (කුරුළු) = කුලාවක.
කෘත්‍යයෙහියෙදුණු = කිච්ච ප සුත. 3.
කෙත = ඛෙත්ත. න.
කෙඳිරිගාමින් = නිත්ථනන්ත. 3.
කෙබඳු = කීදිස. 3.
කෙලෙස = කථං. නි.
කෙසෙල් = කදලි. ඉ.
කෙළවර් කරන්ව = අන්තංකාතුං.
කෝශධාතු = කොසධාතු. ඉ.
කෛලාශකූටය වැනි = කෛලාස කූටපටිභාග. 3.
කොටිවය = කීමෙබාහන. න.
කොටමින් = කොටෙටන්ත. 3.
කොටයි = කොටෙටති.
කොටළුවා = ගද්‍රහ. පු
කොටළුහඬ = ගද්‍රහරව. පු.
කොටා = කොටෙටත්වා. පූ. ක්‍රි.
කොණ = කොණ. පු. කොටි. ඉ.
කොතැන = කත්ථ. නි.
කොපමණ = කිත්තක. 3
කොමල = කෝමල. 3.
කොපිපොත = ලිපිපරිචය පොත්ථක. න.
කොහේ=කත්ථ; කුහිං, කහං. නි.
කෝප කරවයි = කොපෙති, රොසෙති.
කෝපාවිෂ්ටවූ = කොපාවිට්ඨ. 3.
කෞතුක භාණ්ඩ = කුතූහල භණ්ඩ. න.
කෞතුකාගාරය = කොතූහල සාලා. 3.
කැඩුනබැවින් = භින්නත්තා. නි.
කැඳවයි = පක්කොසති.
කැඳවවයි = පක්කොසාපෙති.
කැපකරුවා = කප්පියකාරක. පු.
කැමැත්තක් කළහැකි = යථා කාමකරණීය. 3.
කැමැතිවේ = ඉච්ඡති.
කැලඹේ = සංඛුභති.
කැගැසිය = උග්ගෝසෙසි; උන්නාදි
කැබව = ඛාදිතභාව. පු
කැම් හා ඇදීම = කාසවඡාදන. න.

කැල්ල = ඛණ්ඩ. පු.
කැවේය = ඛාදි, භුඤ්ජි.
ක්‍රිස්තොත්‍ය තතිය=කිඤ්චිපපත්ති. ඉ
ක්ෂත්‍රිය වංශික = ඛත්තිය.
ඛැදූ = භොජ්‍ය = ඛජ්ජ භොජ්ජ. න.
ඛෙදයවපත් = ඛෙදපත්ත, විසාදපත්ත. 3.
ගඩොල් = ගිඤ්ජකා. ඉ.
ගත් = ගහිත; ආදින්න. 3.
ගත්මුල = කිත්තමූල. න.
ගතකරයි = විත්ථාරෙති.
ගඳබලයි = ඝායති.
ගනී = ගණ්හාති; ආදත්ති.
ගම්දොර = ගාමද්වාර. න.
ගමක්තිබුණතැන=ගාමඝාත. න.
ගර්ජනාකෙරේ = ගජ්ජති.
ගල්ලැල්ල = සිලාපත්ථර. න.
ගවදෙන = ගාවී. ඉ.
ගස්වැල්මගී = භූතගාමජාති. ඉ.
ගසා = පහරිත්වා. පූ. ක්‍රි.
ගළපමින් = කථෙන්ත. 3.
ගිනිදැල්වීම = අග්ගිජාලන. න.
ගියමස = ගතමාස. පු.
ගියේය = පායාසි, අගමි, අගච්ඡි.
ගිරවා = සුක, කීර. පු.
ගිලන්උපස්ථානය = ගිලානො පට්ඨාන. න.
ගිලන්කම = ගෙලඳුඤ්ඤ. න.
ගිලාබයි = ඔසීදති, සංසීදති, නිමුජ්ජති.
ගිලිසි = ගිලති.
ගිලී = නිමුජ්ජිත්වා. පූ ක්‍රි.
ගිහිවීම = ගිහිභාව. පු. උපපබ්බජ්ජන. න.
ගීකියන්නා = ගායක. පු. -න්නී = ගායිකා. ඉ.
ගුරුපූජාව = ගුරුපූජා. ඉ.
ගුරුවරයා = ආචරිය. පු
ගුරුවරිය = ආචරියානී. ඉ.
ගෘහිණිය = ගහපතානී. ඉ.
ගෙඩිය = ඵල. න.
ගෙන්වයි = ආහරාපෙති.
ගෙන්වා = ආහරාපෙත්වා. පූ ක්‍රි.
ගෙන ඒ = ආහරති.
ගෙනගිය = හට; නීත. 3.
ගෙය = ඝර; ගෙහ; නිවෙසන. න
ගෙයිකිමියා = ඝරසාමික. පු.
ගොඩ = ඵල. න.
ගොඩගසයි = රාසීකරෙති.
ගොඩගසා. රාසිකත්වා. පූ. ක්‍රි.
ගොඩට ඒ = උත්තරති.
ගොඩනංවා = කාරාපෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
ගොතයි = ගණ්ඨෙති.
ගොයම් කැපීම = සස්සලායන. න.
ගොයිතැන = සස්සකමම. න.
ගොලුවා = මූග. පු.
ගොවියා = කස්සක. පු.
ගෝත්‍රය = ගොත්ත. න.
ගෝනුස්සා = විවඡිකා. ඉ.
ගෞරවය=ගාරව; නිපච්චාකාර. පු.
ගෞරව පෙරදැරිව = ගාරව පුබ්බඞ්ගමං. ක්‍රි. වි.
ගැනීම පිණිස = ගහණත්ථාය.
ගැඹුරු = ගම්භීර. 3.
ගැඹුරේහැසිරෙන=ගම්භීරවාරී. 3.
ගැල් අසුවක් පමණ = අසීතිස කවමත්ත. 3.
ගැලෙන්ව (=ගිලන්ව)=නිමුජ්ජිත්වා
ගැවසීගත් = ඡුව; පරිකිණ්ණ, ආකිණ්ණ. 3.
ගැසුවේය = පහරි.

ත්‍රිසිය = යොනකලොක. පු.
වාරිකාව = වාරිකා. ඉ.
විකිත්සා කමීය=තිකිච්ඡකකම්ම. න.
චෛත්‍ය වන්දනාව = චෙතිය වන්දනා ඉ.
ජනපද වැසියා = ජනපදික. පු.
ජනේලය=කවාට, වාතපාන. න.
ජලයනැති = නිරුදක. 3.
ජලසන්තිය = විසුවිකා. ඉ
ජලාශය = ජලාලය. පු.
ජාතිය = ජාති. ඉ
ජීවත්වේ = ජීවති; ධරති.
ජීවමාන = ධරමානක. 3.
ජීවිකාවකරයි=ජීවිකං කපෙති
විකක් = ඵොකං.
ඛැහැ = ඛසිත්වා. පු. ක්‍රි.
තක්සලාව = තක්කසිලා. ඉ
තට්ටුකරයි = ආකොටෙති
තට්ටුව = භූමිකා ඉ.
තද = ථඩ. 3.
තනිව හැසිරෙන = එකචාරික 3.
තමාසැදූ = සයංකත. 3.
තරඟය = යුගගාහ පු.
තරුණයා = මාණවක. පු
තර්ජනය කරයි = තජ්ජෙති, සන්තජ්ජෙති.
තල්කොළය = තාලපණ්ණ. න
තල්ගස = තාලරුක්ඛ. පු.
තල්ගෙඩිය = තාලඵල. න.
තල් වල්ල = තාල පිණ්ඩි. ඉ.
තල = තිල. න.
තවලම = සත්ථ පු.
තළා = පොථෙත්වා. පු. ක්‍රි.
තාපසිය = තපස්සිනී, තාපසී ඉ.
තියුණු = තික්ඛිණ. 3.
තිරිසනා = තිරච්ඡානා; පසු පු.
තිස්යොදුන්ඇති = තිංසයොජනික 3
තීරණය කරයි = තීරෙති
තුට්ටුව = කාකණිකා ඉ
තුට්ටුපඬුර = තුණ්ඩිපාඝත. න.
තුන්වරක් = තික්ඛත්තුං. නි.
තුන්සිවුර = තිචීවර. න.
තුඹස = වම්මික. පු
තුවාලලැබූ = ලඛ්ධපහාර; ඛතසරීර 3.
තෘප්තියට නොපත් = අතිත්ත 3
තෙමහල් = තිභූමක. 3.
තෙල් = තෙල. න.
තොට = තිත්ථ. න.
තොරකරයි = චොරෙපෙති.
තොරකරන්නා=චොරෙපෙතු පු.
තොරතුරු = පවත්තිං. ඉ.
තෝරා = උච්චිනිත්වා. පු ක්‍රි.
තැන්පත්කරයි = පතිට්ඨාපෙති.
තැපැල්කාර්යාලය = සාසන පණ්ණාගාර. න.
තැබිය යුතු= ඨපෙතබ්බ. 3.
තැබැරුම = පාතමඤ්ඤර. න.
දක්වයි = දස්සෙති
දකුණුදෙරටුව = දක්ඛිණවාර. න.
දකුණුපලාත = දක්ඛිණදෙස. පු.
දකුණුපැත්ත = දක්ඛිණපස්ස. පු
දකුණෙන් = දක්ඛිණතො. නි.
දක්ෂ = දක්ඛ; පටු; කුසල. 3.
දනව්ව = ජනපද පු.
දන්වයි= නිවෙදෙති, ආරොචෙති
දනහිස = ජණ්ණුක. න.
දන්නාලද = විදිත, ඤාත. 3.
දනින්වැටී = ජණ්ණුකේ නිපතිත්වා.
දනිසි = ජානාති.
දමනය කරයි = දමෙති.
දමනුලැබේ = පක්ඛිපියති.

දඹකොළ පටුන = ජම්බුකොළ පට්ටන. න.
දඹදිව = ජම්බුදීප. පු.
දරයි = ධාරෙති.
දරන = ධාරක. 3.
දරුවා = දාරක. පු.
දල්වයි = ජාලෙති.
දවයි = ඛාපෙති, දහති.
දවල්කෑම = දිවාභත්ත. න
දවස්පතා = දෙවසිකං, පතිදිනං, ක්‍රි. වි.
දෂ්ටකරයි = ඩසති.
දහනවය = එකූනවීසති. ඉ.
දහම්පඟන = ධම්මදීප. පු.
දහම්පොත = ධම්මපොත්ථක. පු.
දහසක් ඇස්ඇති = දසසත නයන 3.
දළමුල = දාඨාමූල. න.
දික් = දීඝ; ආයත 3
දිනක්පාසා = පච්චාහං, පතිදිනං, ක්‍රි වි.
දියබල්ලා = උදු. පු.
දියයුතුබව = දාතබ්බතා. ඉ
දිරවයි = ජීරෙති.
දිරයයි = ජීයති; ජීරති
දිවිදෙන = දිපිනී, ඉ
දිවුල් = කපිත්ථ, පු.
දිව්‍යමල්ගුලිය=දිබ්බමාලා ගුළ. න.
දීමෙහි ඇලුණු = දානරත, 3
දීඝජීවිතය = දීඝජීවිත, න.
දුක්ඇති ජීවිතය=දුක්ඛජීවිත. න.
දුකසේ = කිලෙසේන; දුක්ඛා, ක්‍රි. වි.
දුන් තීන්දුව = දිත්ත විනිච්ඡය, පු
දුන්නම = දිත්තනාම, න
දුම්දමන = ධූපාගත්ත, 3.
දුම්රිය = ධූමරථ, පු.
දුරකැන = දුරඤ්ඤ, න.
දුරුකරයි = පරිවජ්ජෙති, ජහාති; පජහති, නිඛමති.
දුලීභ = දුල්ලභ 3.
දුවන = ධාවමාන, 3
දුෂ්කරවූ = දුක්කර, 3.
දුෂ්ට ක්‍රියාව = දුඨකම්ම, න.
දූෂණය කරයි = දූසෙති.
දෙඅතින් = උභොහි හත්ථෙහි.
දෙගුණවූ = දිගුණ, 3.
දෙතුන්දිනක් = තිහතීහ, න.
දෙදෙන = උභො.
දෙදෙනගේ = උභින්නං, ඉන්නං.
දෙනලද = දින්න, 3.
දෙකෝටියක් පමණ = විකොටි මත්ත. 3.
දෙන්නා = දුයක; දුතු. පු.
දෙමින් = දදමාන, 3.
දෙයොදුන්කැන = දුවියොජන-ඨාන, න.
දෙල් = ලබුජ, පු.
දෙවරම්වෙහෙර = ජෙතවන විහාර, පු.
දෙවඟන = දෙවච්ඡරා, ඉ.
දෙවිය = දුපෙසි.
දෙවෙනිදා = දුතිය දිවස, පු.
දේවස්ථානය = දෙවායතන, න.
දෙඩම් = ජම්බීර, න.
දෙරණකාටුව = වාරකොට්ඨක, පු ගොපුර, න.
දෙරටුපාලයා = ද්වාරපාල, පු.
දෙවින්ට = දෙඛිතුං.
දෙස්කැති = අනඛණ, 3.
දෙළොස්කෝටිය = ද්වාදස කොටි, ඉ.
දෙළොස්කැවිරිදි=ද්වාදසවස්සික 3.
ද්‍රෝහකරයි = දුබ්භති.

දැකිම = දස්සන, න.
දැඩි = දළ්හ, 3.
දැඩසේ = දළ්හං; බාළ්හං, ක්‍රි. වි.
දැන්වීය = ආරොචෙසි.
දැන්වියයුතු = ආරොචෙතබ්බ, 3.
දැනගනී = විජානාති.
දැනගෙන = ජානිත්වා; අඤ්ඤය; සංවිදිත්ව, පූ ක්‍රි.
දැනුම්දෙයි = නිවෙදෙති; පටිවෙදෙති; ආරොචෙති
දැමූ = පක්ඛිත්ත, 3
දැරිය = දාරිකා, ඉ.
දැල්වේ = ජලති.
දැල්වෙන = පජ්ජලන්ත. 3.
දැල = ජාල. න.
දැකැත්ත = දන්ත, අසිත. න.
ධනවතැති = අඤ්ඤක; නිධන; අඩ්ඪ; දළිද්ද.
ධනවත්දම = ධනබ්බල. පු.
ධර්මයත් අන්තගීත = ධම්මනෙත්තා ගබ්ඩ, 3.
ධර්මාශනය = ධම්මාසන, න.
ධාන්‍ය = ධඤ්ඤ, න.
ධාන්‍යකන = ධඤ්ඤබාදක, 3.
නගරශාලාව = සභාගාර, පු. න.
නගර ශොභකයා = නගරසොභක. පු.
නගරසභාව = නෙගම. පු.
නගරාධිපතියා = නගරගුත්තික. පු.
නගුව = නංගුළ. න.
නගුල = නඞ්ගල. න.
නවස් = නවවති.
නඩුව = අට්ට. න.
නපුරු = වණ්ණ. 3.
නමලැයිස්තුව = නාමාවලි ඉ.
නවත්වනලද = නිවත්තාපිත. 3.
නවමහල් = නවභූමක. 3.
නවතියි = නිවත්තති.
නසන = විඛංසක, විනාසක. 3.
නසයි = ඝාතෙති, හනති, පරිපාතෙති, නාසෙති.
නසියි = නස්සති.
නහර ඉල්පුණු = ධමනිසන්ථත. 3.
නළමාගීය = නළමග්ග. පු.
නංවයි = උළාපෙති, ආරොපෙති.
නංවා = ආරොපෙත්වා පූ. ක්‍රි.
නාගස = නාගරුක්ඛ. පු.
නාදකරයි = රවති, නදති, ඝොසෙති.
නායකයා = නෙතු; නායක. පු.
නාවයි = නහාපෙති.
නාස්ලණුව = නාසාරජ්ජු. ඉ.
නික්ම්‍ණු = නික්ඛන්ත; නිග්ගත, 3.
නික්මෙන = නික්ඛමන්ත. 3.
නිතර = නිච්චං; සතතං; අභික්ඛණං; නිබ්බං; නිරන්තරං ක්‍රි. වි.
නිදන්කරයි = නිද්දහති.
නිදන්ව = සයිතුං. නි.
නිදහස්වේ = මුච්චති.
නිදුක් = නිද්දුක්ඛ. 3.
නිදෙස් = නිද්දෙස. 3.
නිඳුකරයි = නිඳ්ඳති; පරිභවති.
නිමවයි = නිඨාපෙති.
නිමිකල්හි = නිඝිතෙ.
නියග = නිදඝ, පු.
නියමකළ = නියමිත, 3.
නියමකොට = නියමෙත්වා, පූ. ක්‍රි.
නිරාහාරවූ = නිරාහාර. 3.
නිරුත්තරවූ = අනුත්තර. 3.
නිරෝගිබව = ආරොග්‍ය; න.
නිර්ධනයා = නිධන. පු.

නිවුණු = නිබ්බුත. 3.
නිශ්චයකරයි = නිවෙජති.
නිසා = නිස්සාය නි.
නිසැකසේ = නිස්සංසයං. ක්‍රි. වි
නුගුණ = අගුණ පූ
නුදුරුතැන = අවිදූරට්ඨාන න.
නුවණැත්තා = මෙධාවී පූ.
නුවණැත්තී = පඤ්ඤවතී; මෙධාවිනී. ඉ
නුවර වැසියා = නගරවාසී පූ.
නුගත් = අසුතවන්තු 3.
නෘත්‍යබැලීම = නච්චදස්සන. න.
නෘත්‍යශාලාව = නච්චසාලා ඉ
නෙරපයි = නික්කඩ්ඪති
නෙරපූ = නික්කඩ්ඪිත; නීහට. 3.
නෙලුම් = පදුම න.
නොඅඩු = අනූන, අවිකල. 3.
නොඒම = අනාගමන. න.
නොකරව් = මා කරිත්ථ
නොකල්හි = අකාලෙ.
නොකැම = අනසන. න.
නොකැබට = අඛාදිතභාව පූ.
නොගන්නා = අගණ්හන්ත. 3.
නොදත් = අඤ්ඤත; අවිදිත. 3
නොදෙවා = අදපෙත්වා පූ. ක්‍රි
නොබෝකලකින් = න චිරස්සං නි.
නොමිලයේ = නිම්මූලෙන.
නොගතකල = අගච්ඡන්තෙ.
නොයෙක් = විවිධ; නානාවිධ. 3.
නොයෙක්ආකාර = නානප්පකාර; විවිධාකාර. 3.
නොයෙක් උතුම් රසැති = නානග්ගරස. 3.
නොයෙක්ලක්ෂගණන් = අනෙක සතසහස්සසංඛ 3.
නොලැබූ බැවින් = අලබ්භතාය
නොවිචාරා = අනාපුච්ඡා. පූ. ක්‍රි.
නොසතුටු සිතැති = අනත්තමන. 3.
නොසිට = අඨත්වා. පූ ක්‍රි
නොසැලකිමෙන් = අවඤ්ඤා
නොහොබනා = අසොභන. 3
නොහැකිවූ = අසක්කොන්ත. 3.
නොහැකිවිය = නාසක්ඛි.
නොහැකිබැවින් = අසක්කු ණෙය්‍යත්තා
නැකත = නක්ඛත්ත. න.
නැග = ආරුහිත්වා පූ. ක්‍රි.
නැගිටියි = උට්ඨහති උට්ඨාති
නැගිටුවයි = උට්ඨාපෙති.
නැගුණු = ආරුළ්හ. 3.
නැගෙනගිරින් = පුරත්ථිමතො, පාචීනතො. නි.
නැගේ = ආරුහති.
නැතියල්හි = අසතෙන, අසති.
නැතිකමින් = අභාවෙන
නැන්දම්මා = ඝස්සු. ඉ
නැන්දා = මාතුලානී ඉ
නැමේ = ඔනමති.
නැවතොට = තාමාතිත්ථ. න.
නැවත විචාරයි = පටිපුච්ඡි 3
නැවතුණේ = නිවත්තති.
නැසූ = හත; සමූහත; නාසිත 3
නැසේ = නස්සති; විනස්සති
නැනා = නනත්ථ ඉ
නැමපිණිස = නහාසිතුං. නි
පක්ෂඝාතරොගය=පක්ඛඝාත. පූ.
පටන්ගනී = ආරභති.
පටරෙද්ද = කොසෙය්‍යවත්ථ. න
පණවනලද = පඤ්ඤත්ත. 3.
පණවයි = පඤ්ඤපෙති.
පඹු = රජන. න.
පඹුඹරුව = රජනදෙණි. ඉ.

පඹුපොවයි = රජතී; රඤ්ජතී.
පතයි = පතෙතී.
පතමින් = පතෙනත. 3.
පතුරුවයි = පත්තරති; ව්‍යාපෙති.
—— වන = පත්තරනත. 3.
පදුර = ගුම්බ. පු.
පමුණුවනලද = පාපිත 3.
පර්වතකූටය = පබ්බතකූට. න
පර්සියාව = පාරසිකදෙස. පු.
පරදවයි = පරාජෙති.
පරදේශය = පරදෙස. ප.
පරමල් = මිලාතපුප්ඵ. න.
පරාදය = පරාජය පු.
පරිබ්‍රාජකයා = පරිබ්බාජක. පු.
පරිහාසකරමින් = පරිහාසෙනත. 3.
පරොපකාරය = පරත්ථ .පු.
පලඟැටියා = සලභ; පටඛ. පු.
පලස = කොජව. පු.
පලාකොළ = සාකපණ්ණ. න.
ප්ලාශිශේය = පලාසි.
පලායන්ට = පලාසිතුං නි.
පව්කාර = පාපකාරී; පාපිඨ. 3.
පවත්නාකල්හි = පවත්තමානෙ.
පවත්වනු ලබන = පවත්තාපිය මාන. 3.
පවන්සලයි = වීජෙති.
පව්ටු = පාපිඨ; දුඨ 3.
පව්ටු සවභාව ඇති = පාපධම්ම 3.
පවුල = කුල; කුටුම්බ. න.
පස්කෝටියක්පමණ = පඤ්ච කොටිමත්ත 3.
පසුදා = පුනදිවස පු
පසේබුදුනම = පචෙචකබුද්ධ. පු.
පහත් = නීච; ලාමක; ඔමක. 3.
පහවූ මලඇති = වීතමල. 3.
පඹසු = සුකර. 3.
පහළවූ = පාතුභූත. 3.
පහුර = උළුම්ප; කුලල. පු.
පළමුළුම = පඨමාගමන. න.
පළවිය = පඤ්ඤයිත්ථ.
පාගයි = අක්කමති
පාගවා = මද්දාපෙත්වා. පු. ක්‍රි.
පාතාලය = අධොභුවන. න.
පාපමිත්‍රයා = පාපමිත්ත. පු.
පාරඅසල = මග්ගපස්සෙ.
පාලිභාෂාව = පාළිභාසා. ඉ
පාවේ = වුය්හති.
පිහාන = කංස. පු.
පිවත්කරයි = පෙසෙති, උය්‍යොජෙති.
පිවත = ඛිඩ්ඩා; ඛිඩ්ඩි නි.
පිවතවගෙන = නීහරිත්වා; නික්ඛමිත්වා පු. ක්‍රි
පිටවේ = නික්ඛමති; නික්ඛමති.
පිටිසරවැසි = පච්චන්තවාසී. 3
පිත = පිත්ත. න.
පිදුරු = පලාල න. පු
පින්වත් = භවන්ත. 3.
පිපේ = පුප්ඵති; විකසති.
පිබිදේ = පබුජ්ජති.
පිඹියි = ධමති. —— මින් = ධමන්ත.
පියරජ = පිතුරජ. පු.
පිරිවරයි = පරිවාරෙති.
පිරිසමැද = පරිසමජ්ඣෙ.
පරිමදී = රිමජ්ජති.
පිරිහුණු = පරිහීන; ජීන 3.
පිරිහේ = හායති; පරිහායති.
පිසනුලැබේ = පචති.
පිසවන = පාචෙන්ත. 3.
පිහාටුපෑන = පත්තනාළලෙ [ඛනී. ඉ;
පිඹිවයි = පතිඨාති.

පිඹිවී = පතිට්ඨිත. 3.
පිඹිටුවයි = පතිට්ඨාපෙති.
පිහියාතලය = වාසිඵල. න.
පිහියාමිට = වාසිජ්ට; වාසිදණ්ඩක. න.
පිළිගැනීම = පටිග්ගහණ. න.
පිළිදැගුම්කරයි = පටිජ්ඣාති.
පිළිපදී = පටිපජ්ජති.
පිළිමගෙය = පටිමාඝර. න.
පිළිබිඹුවූ = පටිබිම්බිත. 3.
පිළියම්කරයි = තිකිච්ඡති.
පිළියම්කළනොහැකි = අතෙකිච්ඡ. 3.
පිළියෙළකරයි = පටියාදෙති.
පිළියෙළකිරීම = පටියාදන. න.
පිළිවෙළින් = අනුපුබ්බෙන. ක්‍රි. වි.
පිළිසඳර = පටිසන්ථාර. පු.
පුදනුලබන = පූජීයමාන. 3.
පුරවයි = පූරෙති, පරිපූරෙති.
පුරුද්ද = පරිචය. පු.
පුළක් = පූග. න. පු.
පුඹුල් = කුම්භණ්ඩ. පු.
පුණ්‍යකාලය=පොත්ථකාගාර. න.
පෘථග්ජනයා = පුථුජ්ජන. පු.
පෙනෙන = දිස්සමාන. 3
පෙනේ = පඤ්ඤයති; දිස්සති.
පෙබරවාරිමාසය = මාඝමාස. පු.
පෙර = පුරා; පුරෙ; අතීතෙ.
පෙරළයි = පරිවත්තෙති.
පෙරළෙමින් = සම්පරිවත්ත මාන. 3.
පෙරෙව් = පාරුත. 3.
පෙළයි = පීළෙති; හිංසති.
පොත්ත = තව. පු.
පොත = පොත්ථක. පු. න.
පොදිය = භණ්ඩිකා. ඉ.
පොරොන්දුව = පටිඤ්ඤා ඉ.
පොරොන්දුකැපීම = පටිඤ්ඤා භඞ්ග. පු.
පොරොවා = පාරුපිත්වා.
පොල්ගස = නාළිකෙරතරු. පු.
පොල්මදය = නාළිකෙර මිඤ්ජ. න.
පොල්ල = දණ්ඩක; මුග්ගර. පු.
පොලා = පප්ඵොටෙත්වා. පු. ක්‍රි.
පොහණය කරයි = පොසෙති.
පොසොන් පසළොස්වක = ජෙට්ඨ පුණ්ණමි. ඉ.
පොහෝනා = පහොනක. 3.
පැකිළයි = පක්ඛලති.
පැණි = ඵාණිත. න.
පැතිරේ = පත්තරති.
පැන = පක්ඛන්දිත්වා; උල්ලංඝිත්වා පු. ක්‍රි.
පැනදුවයි = පක්ඛන්දති.
පැනනගී = උබ්භිජ්ජති.
පැමිණ=පත්වා; පාපුණිත්වා. පු. ක්‍රි.
පැමිණි = පත්ත 3.
පැමිණිබව = සම්පත්තභාව. පු.
පැමිණියේය = ආපජ්ජි, පාපුණි.
පැමිණේ = පපෙපාති; පාපුණාති.
පැලගොයම = තරුණසස්ස. න.
පැලැන්දූ = පිලන්ධිත. 3.
පැලැටිය = ගවජ්ජ. පු.
පැවිද්ද බලාපොරොත්තුවන්නා = පබ්බජ්ජාපෙක්ඛක. පු.
පැවිද්ද = පබ්බජිත; සමණ. පු.
පැවිදිකොට = පබ්බාජෙත්වා.
පැවිදිවීමට = පබ්බජිතුං; පබ්බාජ්ජාය.
පැවැත්තේය = පවත්තිත්ථ.
පැහැරගනී = අවජ්ඣාති.
පැන = ලෙඛනී.

සිංහල සිඟිත පිළිලය
පුස්තකාලය.

පැන්තලය = ලෙඛනිමුඛ. න.
ප්‍රකටබව = පාකටත්ත. න.
ප්‍රකාශකරයි = පකාසෙති.
ප්‍රකෘතිමත්කරයි = පටිසංඛරොති; පාකතිකං කරොති.
ප්‍රතිපත්තිය = පටිපත්ති. ඉ.
ප්‍රතිඝෝෂකරයි = පච්චක්කොති; පටික්කිපති.
ප්‍රත්‍යනතය = පච්චත්ත. පු.
ප්‍රදක්ෂිණාකරයි = පදක්ඛිණං කරොති.
ප්‍රතිරූපය = පටිබිම්බ. පු.
ප්‍රථමකල්පික = පඨමකප්පික. 3.
ප්‍රථමයාමය = පඨමයාම. පු.
ප්‍රමාණය=පමාණ පු. චිත්තා. ඉ.
ප්‍රමාණවත් = පමාණයුත්තක. 3.
ප්‍රමාදවේ = විරයති.
ප්‍රමාදීවූ = පමත්ත; පමාදී. 3.
ප්‍රමුඛ = පාමොක්ඛ; පමුඛ. 3.
ප්‍රයෝජනය = අත්ථ. පු. පයොජන. න.
ප්‍රවෘත්තිය = පවත්ති; කිංවදන්ති. ඉ.
ප්‍රවෘත්තිපත්‍රය = පවත්තිපණ්ණ න.
ප්‍රවේණිය = පවෙණි. ඉ.
ප්‍රසාදලැබීම = පසාදලාභ. පු.
ප්‍රාකාරය = පාකාර. පු.
ප්‍රාසාදපෙළ = පාසාදපන්ති. ඉ.
ප්‍රියකරයි = පියායති.
ප්‍රියකථාඇති = පියංවද. 3.
ප්‍රියවූ = පිය. 3
ප්‍රීතියෙන් පිරුණු = පීති සම්පුණ්ණ. 3.
බක්මස = විත්තමාස. පු.
බකමුණා = උලූක. පු.
බටවත්ත = නළවන. න.
බටහිරවැසි= පච්ඡිමදෙසවාසී 3.
බටහිරින් = පච්ඡිමතො. නි.
බඩසයින් පෙළුණු = ජිගච්ඡා පීළිත. 3.
බඩ = හණ්ඩ. න.
බඩුමිටිය = හණ්ඩිකා. ඉ.
බණඇසීම = ධම්මසවණ. න.
බණපොත = ධම්මගන්ථ. පු.
බදුගෙවන = බලිකාර. 3.
බබළයි = විරොචති; ඔභාසති; දීපති; ජොතති.
බන්ඩක්කා = හණ්ඩාකී. ඉ.
බඳිමින් (බිත්තිආදිය) = විනන්ත. 3.
බබළමින් = විරොචමාන. 3.
බබළවයි = පභාසෙති, ජොතෙති ඔභාසෙති.
බමුණුළමයා = බ්‍රාහ්මණ දරක. පු.
බමිසර හැසිරෙන = බ්‍රහ්මචාරී. 3.
බරඋසුළන = භාරවාහී. 3
——— සතා = වාහකපසු. පු.
බරණැස = බාරාණසී. ඉ.
බලනලද = ඔලොකිත. 3.
බළලා = මජ්ජාර; බිලාල. පු.
බලාත්කාරගෙන් = බලක්කාරෙන
බලාපොරොත්තුවේ = ආශමෙති; ආසිංසති.
බස්වයි = ඔතාරෙති.
බසී = ඔරුහති; ඔතරති.
බහා = පක්ඛිපිත්වා. පූ ක්‍රි.
බාරදෙනුලැබේ = අපීයති.
බිත්තිය = භිත්ති. ඉ.
බිඳගෙන = භින්දිත්වා; හසදීය. පූ. ක්‍රි.
බිඳියි = භින්දති; හසදති.
බිඳුනබැමින් = භින්නත්තා.

බිඳේ = භිජ්ජති.
බිලිබාන්නා = බාලිසික. පු.
බීවෙය = පිවේ.
බුදුන්වැඳීම = බුද්ධවන්දනා. ඉ.
බුද්ධමීය = සොගතධම්ම. පු.
බුලත් = තම්බූල. න.
බූගා = වොරොපෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
බෙදයි = හාජෙති.
බෙල්ල = ගීවා. ඉ.
බෙලි = බෙලුව. පු.
බොරු = මුසා. නි.
බොරුකාරයා = මුසාවාදී. පු.
බොල් = භුස. න.
බොල්මට = භුසමුෂ්ටි. පු.
බොහෝඋපකාර එළවන = බහූපකාරාවහ. 3.
බොහෝ කලක් ආශ්‍රයකළ = චිරසන්ථුත. 3.
බොහෝකලකපවන් = චිරකාලවො පඩාය
බොහොකලකින් = චිරෙන නි
බෝවෙන = සංකන්තික. 3
බෞද්ධමහා විද්‍යාලය = සොගත මහාවිජ්ජාලය. න.
බැවදී = පොථෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
බැන්දේය = බන්ධ; උපනිබන්ධ.
බැස = ඔරුහා. පූ. ක්‍රි.
බැසගනී = අජ්ඣොගාහති; විගාහති
බැල්ලි = සුනඛි ඉ.
බැළලි = මජ්ජාරී. ඉ.
බෑනා = ජාමාතු. පු
භ්‍රමණවෘත්තාන්තය = පරිවට්ටන වුත්තන්ත. පු.
මකුළුවා = මක්කටක, උණ්ණනාභි. පු.
මඟටබව = මග්ගපටිපන්න 3
මඟියා = පථික.
මගුල = මඞ්ගල. න.
මඩමත්තෙහි = කලලපිඨෙ.
මඩවතුර = සපඩකජල න.
මඩවයි = මද්දෙති.
මත්තෙහි = උත්තරි; උපරි. නි.
මත්පැන්වගී = මජ්ජපායී. ඉ.
මත්ස්‍යයා = මච්ඡ. පු.
මදය = මිඤ්ජා. ඉ.
මදුරුවා = මකස. පු.
මධ්‍යදෙශය = මජ්ඣිමදෙස. පු.
මධ්‍යස්ථවේ = උපෙක්ඛති.
මනදෙළපුරන = මනොරථ පූරක. 3
මනවඩන = මනාප. 3.
මනාසේ = සක්කච්චං. ක්‍රි. වි.
මනාසේ නොඉදුණු = නාතිපක්ක. 3.
මනාසේ පොරවාගත් = සුපාරුත. 3.
මනාසේ හැඳගත් = සුනිවත්ථ. 3.
මන්ත්‍රණකරයි = මන්තෙති
මමත්වයකරයි = මමායති.
මාරණුලබයි = මාරියති.
මරා=වධිත්වා; ඝාතෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
මල්අසුන = පුප්ඵාසන. න.
මල්රේණු = පුප්ඵරේණු. පු.
මල්විලවුන්දරණ = මාලාවිලේපනධර. 3.
මවයි = මාපෙති; නිම්මිණාති.
මවුපියන්ගේ = මාතාපිතූනං.
මස්සිනා = සාල. පු.
මසුරු = මච්ඡරී. 3
මහම්මදිකයා = මොහවම්දික. පු.
මහත්ත්වඇති = මහිඩික. 3.
මහත්කෝණ කරයි = උග්ගොසෙති.

මහත්ලාභය = මහාලාභ. පු.
මහනුවණැති = මහාපඤ්ඤ. 3.
මහර්ෂි = මහෙසි. පු.
මහලුගවයා = ජරගව. පු.
මහලුසාවා = වුඩ්ඪස්ස. පු.
මහයත්තුමා = මහාපුරිස. පු.
මහසෑය = මහාවෙතිය. න.
මහාත්මයා = මහාසය. පු.
මහාමාරිය = අභිවාතකරොග. පු.
මහාවෛද්‍යයා = මහාවෙජ්ජ. පු.
මළළුකකුවැති = මතසදිස. 3.
මළකල = මතෙ.
මළගෙය = මතකඨාන. න.
මාතොට පටුන = මහාතිත්ථ පට්ටන. න.
මාරුකිරීම = නිම්මාන. න.
මාරුකරයි = නිම්මානෙති.
මිටි = ලකුණ්ටක; රස්ස. 3.
මිණි කොඩොල් = මණි කුණ්ඩල. න.
මිත්‍රබව = මිත්තභාව, පු සහායතා. ඉ]
මිත්‍රයා = මිත්ත, සහාය. පු.
මිදුල = ගෙහඬහණ; අජිර. න.
මිදේ = මුඤ්චති.
මිලවගත් = කීත. 3.
මිලවගතයුතු = කිණිතබ්බ. 3.
මිහිරි රසැති = මධුර රස. 3.
මිඅඹ ගෙඩිය = සහකාර ඵල. න.
මිහෙඩි = මධුකඵල. න.
මිගොනා = මහිස. පු.
මිමැස්සා = මධුකර. පු.
මුගටියා = නකුල. පු.
මුණුපුරා = නත්තු. පු.
මුදිරප්පලම් = මුද්දිකා. ඉ.
මුදයි = මොචෙති.
මුදල් = මූල. න.
මුදල්නැතිබැවින් = මූලාභාව තො. නි.
මුද ඉවත්කරයි = ඔමුඤ්චති.
මුදුනෙහි = මුඛනි.
මුදුණය කරයි = මුද්දාංකෙති, මුද්දාපෙති.
මුද්‍රණාලය = මුද්දාංකනාලය. පු.
මුදිත = මුද්දිත, 3.
මුල්වූ = ආදිම. 3.
මුලදක්වා = යාව පාද.
මුලිනුදුරා = උම්මූලෙත්වා. පු. ක්‍රි.
මුවවගීය = මිගජාති. ඉ.
මුළාවූ = මූළ්හ; පමොහිත. 3.
මුණ = ආහන; මුඛ. න.
මුදෙන්එතර = සමුද්දපාර. න.
මූර්ඡාවේ = මුච්ඡති.
මෙබඳු = එවරූප; ඒදිස. 3.
මෙහෙකරුවා = සෙවක.
මේසය (කෑම) = භොජන ඵලක. පු.
මේසෙන් (වැඩකරන්නා) = ඉඤ්ජ වඩ්ඪකී. පු.
මෛථුනය = මෙථුන. න.
මොහඳුර = මොහන්ධකාර. පු.
මොහොතක් = මුහුත්තං. ක්‍රි. වි.
මොහොතකින් = මුහුත්තෙන, මෝටර්රථය = සයං වට්ටකරථ. පු.]
මෝඩයා = ජල; අඤ්ඤාල; අපඤ්ඤ. පු
මෝල්ගස = මූසල. පු.
මෑටි = මත්තිකා. ඉ.
මැදකොටස = මජ්ඣභාග. පු.
මැදපවත් = මජ්ඣතො. නි.
මැරුබැවින් = හතත්තා; ව්‍යාපාදිතත්තා.
යකා = යක්ඛ. පු.

යවත් පිරිසගෙන් = හෙඨිම කොටියා.
යටිකුරු = අවකුජ්ජ. 3.
යටිකුරුකරයි = නිකුජ්ජති.
යතුර = කුඤ්චිකා. ඉ.
යනුකැමති = ගමනුකාම. 3.
යම්සේ = යථා; සෙය්‍යථාපි.
යවකෙත = යවක්ඛෙත්ත. න.
යවති = පෙසෙති.
යවනුලැබේ = පෙසියති.
යහපත් = සුන්දර; සුභ. 3.
යහපත්ඒම = සවාගත න.
යුතුබව = යුත්තභාව. පු.
යුඩකෙරේ = යුජ්ඣති.
යුවරජකම = ඔපරජ්ජ. න.
යෙදේ = යුඤ්ජති; අනුයුඤ්ජති.
යොග්‍යවූ = යොග්ග; අනුරූප; අනුවජ්ජිත. 3.
යොදවයි = පයොජෙති.
රකුසා = රක්ඛස. පු.
රකුසිය = රක්ඛසී. ඉ.
රඟමඬල = රංගමණ්ඩල. න.
රචනාකළ = රචිත. 3.
රවඉඳි = මහාබජ්ජුරී. ඉ.
රවැඟියා = රථවාසී. පු.
රජ = වසුධාධිප; භූපාල, රාජ; නරාධිප. පු.
රජගහනුවර = රාජගහ. න.
රජවාසල = රාජවාර. න.
රජතනතුර = රාජඨාන; රාජත්ත. න.
රජදූ = රාජධීතු. ඉ.
රත් කබල = තත්තකපාල න.
රත්තත්‍රය = රතනත්තය. න.
රතුකෙළුම = අරවින්ද; රතන පදුම. න.
රන් ආලේපකළ = සුවණ්ණ ලිත්ත. 3.
රන් තහඩු = සුවණ්ණපට්ට. න.
රන්මිශ්‍ර = කඤ්චනමිස්ස. 3.
රහත්නම = ඛීණාසව. පු.
රළු = කක්ඛළ; කක්කස. 3.
රාජපුරුෂයා = රාජපුරිස. පු.
රාජවෛද්‍යයා = රාජකියවෙජ්ජ. පු.
රාජ්‍යශ්‍රිය = රජ්ජසිරි. ඉ.
රාත්‍රිකාලයේ = රත්තියං.
රිදේ = රුජති.
රියන් 250 ක් උසැති = අඩ්ඪ තෙය්‍ය රතන සතුබ්බඩ. 3.
රුක්දෙවියා = රුක්ඛදෙවතා. ඉ.
රුවිවේ = රුවවති.
රූපියල = රූපිය. න.
රුවන් කිරුළ = රතනකිරීට. න.
රෙද්ද = වත්ථ. න.
රේස්පිටිය = අස්සමණ්ඩල. න.
රෝගය = ව්‍යාධි; රොග, පු. ගෙලඤ්ඤ. න.
රෝගදුරුකරන = ආතංකාප හාරක. 3.
රෝගියා = රොගී; ව්‍යාධිත; ගිලාන. පු.
රැස්කරයි = උපචිනාති.
රැස්වියයුතු = සන්නිපතිතබ්බ. 3.
රැස්වීම් ශාලාව = සන්නිපාත සාලා. ඉ.
රැස්වේ = සන්නිපතති; සමාගච්ඡති; සමොසරති.
රැළය = තරංග; පු. විවි. ඉ.
රැදවල්හි = රත්තින්දිවං. ක්‍රි. වි.
ලක්දිව = ලංකා. ඉ. සිහළදීප. පු.
ලබනුකැමති = ලබ්භකාම. 3.
ලබාගෙන = ලබ්භ; ලබිත්වා; ලභිත්වා. පූ. ක්‍රි.
ලිපිද්‍රව්‍ය = ලෙඛනොපකරණ. න.
ලියමින් = ලිඛන්ත. 3.
ලියවාගෙන = ලිඛාපෙත්වා.

ලීයුම් = ඝාතනපණිය. න.
ලී = දරු; කඨ. න.
ලීබඩු = දරුභණ්ඩ. න.
ලීමැඩ = දරුකම්ම. න.
ලුණුමරණ = චරණ; කරෙරි. පු.
ලුහුබඳිනි = අනුබන්ධති.
ලෝකයාට ගතපත කරන = ලොකසිව්කර. 3.
ලෝකකුතරය = ගුවන විමර. න.
ලෝකය දන්නා = ලොකවිදූ. 3.
ලෝකැළිය = ලොකකුම්භි. ඉ.
ලැබියයුතු = ලබ්බ. ර.
ලැබුණුවිට = ලබෙ.
ලැබූ = ලඛ්. 3.
ලැබුවේය = ලඛි; පටිලඛි.
ලැබේ = සම්භවති; ලබ්භති.
ලැල්ල = ඵලක; පදර. න.
වටකරයි = පරිකම්පති.
වටකළ = පරිකම්පිත. 3.
වඩා අධික = අධිකතර. 3.
වඩා ශ්‍රේෂ්ඨබව=සෙට්ඨතරභාව. පු.
වණය (තුවාලය) = වණ. පු. න.
වත්කොට = ආසිඤ්චිත්වා. පූ. ක්‍රි.
වත්ත = වත්ථු; උයාන. න.
වත්පිළිවෙත = වත්තපටිවත්ත. න.
වතාවත් කිරීම = වෙය්‍යාවච්ච කරණ. න.
වදකඟා = ගොලොම්. ඉ.
වද = විජායිත්වා පූ. ක්‍රි.
වදිනි = වන්දති; අභිවාදෙති; නමස්සති.
වදුරු = ඝාඛාමිග; කපි; මාකර. පු.
වන්දනීයස්ථානය = පූජාට්ඨාන. න.
වන්නේනම් = භවෙය්‍ය.
වනඝනය = වනගහන. න.
වනයේ කැසිරෙන = වනචරක. 3
වනසෙනසුන = අරඤ්ඤ විහාර. පු.
වම්පැත්ත = වාමපස්ස. පු.
වමනයකෙරේ = වමති.
වයස් ප්‍රමාණය = ආයුපමාණ. න.
වරද=ආදීනව; අවජ්ජ. දෝස. පු.
වර්ණය = වණ්ණ. පු.
වර්ණයොජනයා = වණ්ණයොජක. පු.
වර්ණිත = පසත්ථ; වණ්ණිත. 3.
වලඳවයි = හොජෙති; පරිවිසති.
වලඳ අවසන්හි = හොජනාවසානෙ.
වලාකුළක් පමණ = අබ්භමිත්ත. 3.
වවයි = රොපෙති.
වස්ත්‍රලඹ = වස්සූපගත. 3.
වහ්සා = වච්ඡ. පු.
වහනගෙය = වාහනාගාර. න.
වහනබව = වහනභාව. පු.
වහයි = ඡාදෙති; පිදහති.
වහා = පිදහිත්වා; ඡාදෙත්වා. පූ. ක්‍රි.
වහාගත් = පරිගතාන්ත 3.
වහාවාසි = ජාතිකොස. පු.
වහුරිය = මසූරිකා. ඉ.
වහුත්‍රයුණ්මය = දුස්සයුග. න.
වළක්වයි = වාරෙති; නිවාරෙති; පටිසෙධෙති; බාධෙති.
වළලයි = නිබන්ධති.
වංගෙඩිය = උදුක්ඛල. පු.
වාක්‍ය රචනාව=වාක්‍ය රචනා ඉ.
වාදනය කරමින් = වාදෙන්ත. 3.
වාසයකරවයි = වාසෙති, නිවෙසෙති.

වාසස්ථානය = වසනට්ඨාන න.
විකසුලබන = විකසියමාන. 3.
විකුණනමිල = විකිණිතබ්බමිල. න
විකුණුබැවින් = විකිණිතත්තා.
විචාරයි = පුච්ඡති.
විචාරනලද = පුට්ඨ 3
විචාරා = පුච්ඡිත්වා; පුච්ඡිය. පූ. ක්‍රි.
විජිනිපත = විජනී ඉ
විද = විජිත්වා පූ ක්‍රි
විදුලි එළිය = විජ්ජුප්පභා 3.
විදිහි = විජානි; වෙදෙති; පටිසං වෙදෙති.
විදුරුසතනය = විජ්ජාලය. පු.
විදුරුවදිම = විජ්ජාදාන. න.
විනාශකරයි = විනාසෙති; විඛංසෙති.
විනාශකළ = විඛංසිත; විනාසිත. 3.
විනාශවට පැමිණි = විනාසපත්ත. 3.
විනාශවිය = විනස්සති.
විනිශ්චය කරයි = නිවෙජෙති, තීරෙති.
විපතිකාලය = කාලවිපත්ති ඉ
විමසාබලයි = විමංසති; උපපරික්ඛති
විමසීම = විමංසා; උපපරික්ඛා, ඉ.
විශදම්කොට = විස්සජ්ජිත්වා පූ ක්‍රි.
විශදම් = පරිබ්බයෙ; වය. පු
විශදම්කරයි = විස්සජ්ජති; වයං කරොති.
වියයි = විනාශි.
වියයුතු = භවිතබ්බ. 3.
වියලි = සුක්ඛ. 3.
වියා = වායෙත්වා. පූ ක්‍රි
විරේචනයකරයි = විරෙචෙති.
විල = සර. පු. න.
විවාදකරයි = විවදති.
විවාදනැති = විවාදරහිත. 3.
විවාදවිපත් = විවාදපත්ත. 3
විවාහයෝජනාකොට = වාරෙත්වා පූ. ක්‍රි.
විවෘතවළ කෙණෙහි = විවට මතෙ.
විවෙකකාමී = පටිසල්ලානරත. 3.
විවෙකයට පැමිණි = විවෙකගත. 3.
විශිෂ්ටරූප ඇති = අභිරූප. 3.
විශ්ව විදුලය = නිඛිලවිජ්ජාලය. පු.
විශ්වාසඇති = විස්සාසික. 3.
විසිදහස = විසති සහස්ස. න.
විසිවයසැති = විසතිවස්සික. 3
විසිරේ = විකිරති.
විසිමපිණිය = වසනට්ඨාන.
විසුරුවයි = ඔකිරති.
විසූ = වුත්ථ. 3.
විසූබව = වුසිතභාව. පූ.
විස්තරකරයි = විත්ථාරෙති
විසමිතසිතැති = විම්භිතමානස. 3.
විහාර වැනසීම = විහාරවිඛංසන න.
විහිදුවන = විස්සජ්ජෙන්ත. 3
වීථිය = රවජා ඉ
වී (ය) = අහොසි.
වෑඩවූ = වුඩ්ඪ. 3.
වෙදකම = වෙජ්ජකම්ම; න
වෙන්කොට = වියොජෙත්වා; විසුං කත්වා පූ ක්‍රි
වෙන්වගේ = විගච්ඡති.
වෙන්වීම = විගමන. න.
වෙනස = ඤාතාකරණ න.

වෙශ්‍යාව = ගණිකා. ඉ.
වෙහෙසෙමින් = කිලමනත 3.
වෙළඳනැව = වාණිජනාවා. ඉ.
වෙළඳ පුත්‍රයා = වාණිජපුත්‍රත. පු.
වෙළඳම = වණිජ්‍යා. ඉ.
වෙළඳම කරමින් = වණිජ්‍යං කරොනත. 3.
වෙළඹ = වළවා ඉ.
වෙළයි = වෙළෙති.
වෙහෙසයි = විහෙසෙති.
වේදිකාව = වෙදිකා. ඉ.
වේයා = උපවිකා. ඉ.
වේලා = සුතකාපෙත්වා. පු ක්‍රි.
වේලීගියේය = සුසයි.
වෛද්‍යශාස්ත්‍රය = වෙජ්ජසත්ථ. න.
වෛරබැන්දේය = උපනහි.
වෛරඇත්තා = වෙරී. පු.
වෛරනැත්තා = අවෙරී. පු.
වැගිරේ = පගළරති
වැගුරුණු = පත්ථරිත. 3.
වැව = වනි. ඉ.
වැටකේ = කෙතකි. පු.
වැවූ = රොපිත. 3.
වැටහේ = භාසති; පටිභාති.
වැටුණු = පතිත. 3.
වැඩිමහලු = වුඩ්ඪතම 3.
වැඩිවිශපැමිණි = වයපපත්ත 3.
වැද්ද = ව්‍යාධ; ලුද්දක. පු
වැදගනී = පක්ඛන්දති.
වැඳිරිය = වානරී ඉ.
වැයින් = මුද්ධිකාසව පු.
වැස්ස = දෙව. පු වුසි ඉ
වැසුණු = ආවව; ඡන්න. 3.
වැල්මී = මධුලඝිකා. ඉ.
වැළඳගනී = ආලිඟති
වැලපේ = පරිදෙවති
වැලම්විපහර=කපපරපපහාර පු.
ව්‍යඤ්ජනරසය = සූපරස. පු.
ව්‍යවහාරකිරීම පිණිස = වොහරණත්ථාය
ව්‍යාහ්‍රදෙන = ව්‍යග්ඝි. ඉ.
ශතය = සතභාග. පු
ශබ්දනගාකියයි = පඨති
ශාලාව = සාලා. ඉ.
ශාස්තෘවරයා = සත්ථු පු.
ශිල්පඉගනීම=සිප්පුග්ගහණ. න
ශුඛකවයුතු = සොඩෙතබ්බ. ඉ.
ශුඛඤ්ඤවැවින් = ශොධිතත්තා.
ශුභඋදයස්වේවා = සවාහනං.
ශ්‍රද්ධානැති = අස්සද්ධ. 3.
ශ්‍රමණයා = සමණ පු.
ශ්‍රමණයන්ට අයත්=සාමණ්ණක. 3.
ශ්‍රාවකයා = සාවක. පු.
සක්විතිරජ=චක්කවත්තිරාජ. පු.
සකසා = සක්කච්ච. පු ක්‍රි.
සත්කාරකර= සක්කරිත්වා. පු. ක්‍රි.
සත්දිනක් පමණ= සත්තාහමත්ත.
සත්රුවන්මුවා = සත්තරත්තමය 3.
සත්වසමූහය = සත්තකාය. පු.
සතුටුකථාව = සල්ලාප. පු
සතුටුවූ = තුඨ; සන්තුඨ; අත්තමන; ගඨ 3.
සතුටුවෙන් = සම්මොදමාන 3.
සතුටුවේ = තුස්සති; මොදති; නන්දති
සතුරා = පච්චාමිත්ත. පු.
සත්‍යවාදීබව = සච්චවාදිතා ඉ.
සඳුද = චන්දවාර පු
සන්හුන් ඉඳුරන් ඇති = සන්තින්ද්‍රිය. 3.
සන්හුන්සිතැති= සන්තමානස. 3.
සපයනුලැබේ = සම්පාදීයති.

සපු = වම්පක. පු.
සමීප ආ = සමාගත. 3
සමව්වූ = සමත්ථ 3
සමවේ = සමෙති.
සමශීතොෂ්ණ ඇති = සමසීතුණ්හ. 3
සමාකරවයි = ඛමාපෙති.
සමාදන්කරවයි = සමාදපෙති.
සමානළපනුම ඇති = සමානරූප. 3.
සමානවූ = සදිස. 3.
සමීපය = උපනිස්ස, සමීප; සකාස; සන්තික. න.
සමඟවූ = සම්ඛ. 3
සම්පත = සාපතෙය්‍ය. න
සම්පත්ති කාලය = කාලසම්පත්ති. ඉ.
සම්පාදිතවූ = සම්පාදිත 3
සම්බන්ධනැති බැවින් = අසම්බන්ධතාය.
සයඟැවිරිදි = ඡබ්බස්සික. 3.
සරසවයි = හුසෙති; මණ්ඩෙති; හුසාපෙති.
සලිඳු = ජින; ලොකනාථ; සබ්බඤ්ඤු පු.
සල්වනය = සාලවන න.
සලකනලද = සල්ලක්ඛිත. 3.
සලකනුලැබේ = සල්ලක්ඛියති.
සලකයි = සල්ලක්ඛෙති
සල්ලවෛද්‍යයා = සල්ලකත්ත. පු
සවණක් බුදුරජ් = ඡබ්බණ්ණ බුද්ධරංසි. ඉ.
සහනාගීවෙයි = සහාගීහොති.
සංක්ෂිප්තවූ = සංඛිත්ත. 3.
සංඝස්ථවිරප්‍රමුඛ = සංඝත්ථෙරපමුඛ. 3.
සංසිඳවීම සඳහා=වූපසමනත්ථාය.
සංසිඳුණු = වූපසන්ත. 3.
සංස්කෘත භාෂාව = සක්කට භාසා. ඉ
සංඥාව = සඤ්ඤා. ඉ.
සාත්තුකාරිය = උපකාරිකා; සපපායකාරිකා ඉ.
සාදික්කා = ජාතිඵල. න.
සාවා = සසක. පු.
සිටි = සීත. 3
සිත්ගනියි = ආරාධෙති
සිත්නැති = අවෙතන. 3.
සිදුර = ඡිද්‍ර. න. ඔතාර. පු.
සිදුවේ = සිජ්ඣති.
සිඳදමයි = ලුණාති.
සිඳේ (කැපේ) = ඡිජ්ජති.
සිනාසෙන = හසන්ත. 3
සිඹබලයි = සිංඝති.
සියඟෙදරින් = සකගෙහතො.
සියඹස = නීජභාසා. ඉ
සියපිරිවර = සකපරිවාර. පු.
සියයබැගින් = පටිසතං. ක්‍රි. වි.
සියයක්පමණ = සතමත්ත. 3.
සියරට = සකරඨ, න. සදෙස. පු.
සියල්ල සුදු = සබ්බසෙත. 3.
සියුම් = සුඛුම. 3.
සිරකරුවා = කාරාගත; බන්ධනාගාරික. පු.
සිරගෙය = කාරා. ඉ. බන්ධනාගාර. න.
සිරගේ පාලකයා = කාරාපාලක. පු.
සිල්නැති = දුස්සීල. 3.
සිවුපාවා = චතුප්පද. පු.
සිහිකරන = අනුස්සරන්ත. 3
සිහිනැතිවේ = පමුස්සති,
සිහිනැතිවී (මතකනැතිවී) = විස්සරිත්වා, පමුස්සිත්වා. පූ. ක්‍රි.

සිංහසම = සීහවසම. න.
සිඳුව = සණ්ඩා. ඉ.
සිසැමි = කසත; න. කසි. ඉ.
සුදුපැහැති = සෙතවණ්ණ. 3
සුරාසොඬා = සුරාසොණ්ඩ. පු.
සුරැකි = සුරක්ඛිත. 3.
සුලභවූ = සුලභ. 3
සුලභබැවින් = සුලභතාය.
සුවසිරිම අපහසු = දුතතිකිච්ඡ. 3.
සුවඳමල් ආදිය = ගන්ධමාලාදි. පු.
සුවපත් = සුඛිත. 3
සුදුනාරයා = අක්ඛධුත්ත. පු
සෙල්ලම්කොට = කීළිත්වා. පූ. ක්‍රි.
සෙලවේ = වලති; කම්පති
සෙවිලිකරයි = ඡාදෙති.
සෙවෙල් = සෙවාල. පු.
සේවනය කරයි = සෙවති; භජති; පතිරූපායති.
සේවය කරයි = පරිවරති.
සොඳුර = භෝති. ඉ
සොයයි = ගවෙසති; පරියෙසති.
සොයන්ව = ගවෙසිතුං. නි.
සොයාබලයි = උපධාරෙති.
සොරකම් කරයි = ථෙනෙති; චොරෙති.
සොරකම්කළ = ථෙනිත.
සොරුන්අතවපත් = චොරහත්ථගත. 3.
සෝදයි = ධොවති; පක්ඛාලෙති.
සෝවාන්ඵලය = සොතාපත්තිඵල. න.
සෞභාග්‍යය = සොභග්ග. න.
සැඟවුණි = නිලීයි.
සැපදුක් = සුඛදුක්ඛ. න.
සැපසේ = සුඛෙන. ක්‍රි වි.
සැරසුණු = පතිමණ්ඩිත. 3
සැලුනරළ=වලමාන-තරඞ්ග. පු.
සැවැත්නුවර = සාවත්ථි. ඉ.
සැළිය = චාටි. ඉ
සැකිරිය = වෙකිරයගිරි. පු
සැමලුව = වෙතියඞ්ගණ. න.
සතුතිකෙරේ = ථවති; පසංසති; අභිත්‍ථුනාති.
සතිය = මාතුගාම. පු. වනිතා; නාරි; ඉත්ථි. ඉ.
සථානය = ඨාන. න.
සථානොවතප්‍රදෙ ඇති = ඨානොවිතපඤ්ඤ 3
සථිර = ධුව; ථිර. 3.
සථිරබව = ථිරභාව. පු.
සථිරවාසසථාන = ථිරනිවාසඨාන. න.
සවකීයාවාසීයා = නිජවරිය. පු.
සවල්ප = අප්පක. 3
සවාමිපුරුෂයා = භත්තු, පති. පු.
හක්ගෙණිය = සංඛ. පු.
හකුරු – ගුළ. පු. සක්කර. ඉ.
හගවයි = විඤ්ඤාපෙති.
හගියි = මඤ්ඤති
හටගනී = සංජායති.
හඩ = සර; නාද. පු.
හඬයි = රවති; විරවති; කන්දති; රොදති.
හදරයි = සජ්ඣායති.
හඳියි = නිවාසෙති; පරිදහති
හමයි = වායති.
හමුකොට = සම්මුඛිකත්වා. පූ. ක්‍රි
හමුවීම = සම්මුඛිභාව. පු.
හමුවෙන්ව = සමාගන්තුං. නි.
හසුරුවයි = චාරෙති; සංචරාපෙති; සාරෙති.
හසුරුවනුලබයි = සාරියති
හසිරත්නය = ගජරතන. න.
හත්පයින් = සමන්තතො. ඕ

හිස්මේ = සිඛණ්ඩි.
හිඳුවා = නිසීදපෙත්වා පූ ක්‍රි.
හිමාලය = හිමවන්තු. පු
හිරකරයි = රුන්ධෙති.
හිරමණය = සණ්හකරණී. ඉ
හිවල්දෙන = සිඟාලී. ඉ.
හිස්කිම = අඛණ්ඩතා. න
හිංසාව = හිංසා. ඉ
හුන්නේය = නිසීදි.
හෙරණ = සාමණේර. පු.
හෙමින් = සණිකං ක්‍රි. වි.
හෙවැ = නිපජ්ජිත්වා. පූ. ක්‍රි
හෙළයි = පාතෙති
හෙළන්ව = පාතෙතුං. නි
හොවය = ඕඛතුණ්ඩ. පු
හොත්තේය = නිපජ්ජි.
හොඳනා = සොභන. 3.
හොඳි = සොභති.
හොරි = කවලු ඉ.
හොවයි = නිපජ්ජාපෙති.
හෝපලු = අසොක. පු.
හැක, හැකිය = සක්කා. නි.
හැකිවිය = අසක්කි.
හැකිවේ = සක්කොති, සක්කු ණාති; විසහති.
හැපේ = පටිහඤ්ඤති.
හැමකල්හි = සබ්බද. නි.
හැමතැන = සබ්බත්ථ. නි.
හැමද = සම්මජ්ජිත්වා. පූ. ක්‍රි.
හැර = වජ්ජිත්වා; වජිත්වා; පහාය. පූ. ක්‍රි.
හැරදැමූ විහාරය = ඡඩ්ඩිත විහාර. පු
හැරිළයි = පච්චාගච්ඡති.
හැරිළීම = පච්චාගමන. න
හැරියයි = පටිගච්ඡති.
හැල්කෙත = සාලිකෙදාත්ත. න.
හැසිරීම = සංවරණ. න. චාරිකා; චරියා. ඉ.
ළදරු = දහර. 3
ළිඳ = කූප. පු.
ළිඳේ ජලය = කූපාම්බු. න.